

STATEN VAN CURAÇAO

ZITTINGSJAAR 2025 - 2026 - 245

LANDSVERORDENING tot vaststelling van de begroting van Curaçao voor het dienstjaar 2026

No. 5   NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Met belangstelling heeft de regering kennisgenomen van de vragen en opmerkingen van de leden van de verschillende fracties van de Staten inzake de ontwerp-Landsverordening tot vaststelling van de begroting van Curaçao voor het dienstjaar 2026, zoals verwerkt in het verslag van de Staten. De regering dankt de leden voor hun inbreng. De regering gaat hieronder in op de vragen en opmerkingen van de leden van de verschillende fracties, per Hoofdstuk.

HOOFDSTUK 10 STAATSORGANEN EN OVERIGE ORGANEN

Ten aanzien van hoofdstuk 10 heeft de MAN-PIN-fractie de volgende vragen.

ALGEMEEN

De MAN-PIN-fractie merkt in algemene zin op dat de begroting niet volledig is; hiermee wordt bedoeld dat er cijfers ontbreken m.b.t. door de regering gedane beloftes die nergens zijn terug te vinden in de huidige begroting 2026. Als voorbeelden wordt verwezen naar de beloftes t.a.v. de verhoging van de AOV-pensioen, de aanpassing/indexering van salarissen in het onderwijs, de oplossing van de financiële problemen van het CMC ziekenhuis, de fondsen voor zorginstellingen zoals het Betesda verpleeghuis en andere gelden die hand in hand gaan met het beleid verbonden aan de zorg en welzijn. Zonder deze cijfers kun je geen beleid uitrollen.

Reactie regering:

De regering kan de algemene opmerking van de MAN-PIN-fractie niet plaatsen. De Begroting 2026 is wel degelijk volledig, gebalanceerd en prudent opgebouwd, met expliciete aandacht voor de belangrijkste maatschappelijke opgaven, de meerjarige houdbaarheid en de noodzakelijke buffers. Binnen de kaders is rekening gehouden met bekende risico's en met de dynamiek van uitvoering. Tegelijkertijd geldt dat niet elk toekomstig risico ex ante tot op de

gulden kan worden geraamd; daarom biedt de begroting doelbewust flexibiliteit, zodat bij het optreden van nieuwe of groter-wordende risico's snel en proportioneel kan worden gehandeld, zonder de begrotingsdiscipline of de dienstverlening aan burgers te ondermijnen.

Specifiek op de genoemde punten:

- AOV-pensioen: ten eerste wordt opgemerkt dat het algemeen bekend is dat de financiering van de AOV via het AOV-fonds bij SVB plaatsvindt en dus niet via de landsbegroting. Wat het land specifiek voor het AOV-fonds al jaren betaalt, is een landsbijdrage van Cg 25 miljoen, welk meerjarig in de landsbegroting is opgenomen. Ten behoeve van een gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag, welk met ingang van januari 2026 zal plaatsvinden, heeft de SVB op verzoek van de regering de nodige berekeningen uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag vanuit de SVB-fondsen kan worden gefinancierd, zonder dat het schommelfonds op korte termijn negatief wordt. Dus de uitgaven met betrekking tot de AOV-verhoging lopen via de meerjarenbegroting van SVB. Het schommelfonds wordt pas negatief in het jaar 2029 en deze periode (2026-2028) geeft de regering voldoende ruimte om de nodige wetwijzigingen te implementeren om het AOV-fonds en het schommelfonds duurzaam positief te houden. Te denken valt aan onder andere het implementeren van een toeristen entry-tax, zuikerbelasting, legaliseren van ongedocumenteerde arbeiders en een BTW-stelsel. Hoewel de geprognosticeerde AOV-verhoging via de SVB-fondsen zal worden gefinancierd (en het schommelfonds zonder aanvullende landsbijdrage pas in 2029 negatief zal worden), heeft de regering voor een gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag en/of een verhoging van de DWI-toelage meerjarig de volgende bedragen in de landsbegroting gereserveerd: Cg 15 miljoen vanaf 2026 (dit bedrag is meerjarig en wordt middels de huidige belastinginkomsten gefinancierd, dus geen wetwijziging nodig), Cg 30 miljoen in 2027 (de aanvullende Cg 15 miljoen t.o.v. het jaar 2026 komt uit de invoering van een toeristen entry-tax), Cg 50 miljoen in 2028 (de aanvullende Cg 20 miljoen t.o.v. het jaar 2027 komt uit de invoering van een vergunningstelsel voor appartementeverhuur voor korte duur en een verdere stijging van de toeristen entry-tax) en Cg 80 miljoen in 2029 (de aanvullende Cg 30 miljoen t.o.v. het jaar 2028 komt uit de invoering van een BTW-stelsel, het legaliseren van ongedocumenteerden en een verdere stijging van ontvangsten uit appartementeverhuur voor korte duur en uit de toeristen entry-tax). Deze reeks is integraal verwerkt in het uitgavenkader.

- Onderwijs (aanpassing/indexering salarissen): de begroting bevat loon- en beleidsruimte conform de reguliere arbeidsvoorwaarden kaders. De uitwerking vindt plaats binnen de vastgestelde plafonds en het sociaal overleg, zodat uitvoering en betaalbaarheid hand in hand gaat.
- Financiële problemen van het CMC-ziekenhuis: In de memorie van toelichting, onderdeel 'nota van financiën', pagina 49 tot en met 51, is uitgebreid beschreven welke budgetten voor 2026 en de daaropvolgende jaren zijn gereserveerd voor de aanpak van de problematiek rondom het CMC-ziekenhuis. Dit was reeds het geval in het jaar 2025, waarbij is uiteengezet dat de in 2025 gereserveerde bedragen voor CMC meerjarig in de landsbegroting zijn opgenomen.
- Fondsen voor zorginstellingen zoals het Betesda verpleeghuis en gerelateerde zorg- en welzijn: Het budget van het Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur (GMN) is verhoogd met Cg 12 miljoen ten opzichte van 2025, wat duidelijk beleid aantoont in het streven naar verbeterde zorg en welzijn.

De begroting weerspiegelt aldus de inspanningen van de regering om te voldoen aan eerder gedane toezeggingen en is ontworpen om effectief en efficiënt om te gaan met de financiële middelen van het land.

Gewone Dienst

Staten

Ten aanzien van de Staten is er een stijging van XCG 1.5 miljoen in de begroting. De fractie wil weten waarvoor dit dient.

Antwoord:

De gewone dienst van de Staten illustreert een stijging van iets meer dan Cg 0,55 miljoen (584.339) voor 2026. Hiervan is de stijging van de post voor Normale Afschrijvingen van noemenswaardige invloed, zijnde een stijging van XCG 447.953 in vergelijking met 2025. De overige stijgingen zijn voor een groot deel in verband met de verwachte inflatie.

SER/GOA

De begroting voor SER/GOA stijgt met XCG 176.000. De fractie ziet graag een toelichting hiervoor.

Antwoord:

De toename van de begrotingsuitgaven van de SER/GOA houdt in hoofdzaak verband met de verhoging van het vacatiegeld, zijnde de presentievergoeding per bijgewoonde vergadering van de (plv.) leden van de SER. In 2025 heeft de regering ingestemd met een aanpassing van dit vacatiegeld, met terugwerkende kracht tot en met 1 januari 2024. Dit impliceert dat zowel de in 2024 ontstane, maar nog niet afgerekende verplichtingen als de voor 2025 geprognoseerde verplichtingen ter zake van vacatiegelden tegen het verhoogde tarief dienen te worden verantwoord. De hieruit voortvloeiende meeruitgaven zijn, conform de voorschriften van de Landsverordening comptabiliteit 2010, in de (meerjaren)begroting van de SER/GOA verwerkt.

Algemene Rekenkamer

Voor dit orgaan stijgt de begroting met Cg 153.000. De fractie wil de reden voor de stijging weten.

Antwoord:

Ombudsman

Vanaf 2020 is de instelling van een Kinderombudsman door de Staten goedgekeurd maar tot heden is dat niet gerealiseerd. De begroting voor het instituut stijgt. De fractie wil weten of deze stijging verband houdt met het inzetten van een Kinderombudsman.

Antwoord:

Hof van Justitie

Bij het Hof stijgt de begroting substantieel met Cg 4 miljoen. De fractie ontvangt graag een uitleg voor deze stijging.

Antwoord:

De stijging van de begroting voor het Hof van Justitie met Cg 4 miljoen betreft inderdaad de toename in de operationele kosten van het Hof.

De kosten voor het Gemeenschappelijk Hof van Justitie worden gezamenlijk gedragen door de drie Landen binnen het Koninkrijk: Curaçao, Sint Maarten en Nederland. Dit gebeurt conform afspraken vastgelegd in het Koninkrijksverband, waarbij de bijdrage van elk land wordt bepaald op basis van een overeengekomen verdeelsleutel. Conform de verdeelsleutel draagt Curaçao het grootste percentage van de kosten, in vergelijking met Sint Maarten en Nederland. De stijging van Cg 4 miljoen vloeit voort uit hogere operationele eisen en personele verplichtingen, waarbij het grootste deel van de toename voor rekening komt van Curaçao.

De meest significante oorzaak voor de substantiële stijging ligt in de personeelslasten. Deze stijging wordt onder meer veroorzaakt door:

1. Loonindexatie en loonsverhogingen: Noodzakelijk om het personeel van het Hof van Justitie, inclusief rechters en ondersteunend personeel, te compenseren voor inflatie en om de arbeidsvoorwaarden marktconform te houden.
2. Versterking van de capaciteit: Er zijn formatieplaatsen toegevoegd om de toenemende werklast en de complexiteit van de rechtszaken aan te kunnen, wat leidt tot hogere totale personeelskosten.

Kapitaal Dienst

De Kapitaal Dienst voor de Staatsorganen stijgt met in totaal Cg 7.7 miljoen. Het grootste deel hiervan is voor de Staten. De fractie wil weten of dit samenhangt met de bouw van een nieuwe locatie voor het Parlement. Zal ook voor de toekomst zulke bedragen worden gereserveerd voor de Staten?

Antwoord:

De stijging is inderdaad voor een groot gedeelte veroorzaakt door de reservering voor zowel de tijdelijke als definitieve huisvesting van de Staten. De verwachting is dat de tijdelijke verhuizing in de eerste helft van 2026 (of kort daarna plaatsvindt) plaatsvindt. Ook voor de daaropvolgende jaren, ter voorbereiding en realisatie van de latere permanente huisvesting via nieuwbouw, is een fors bedrag op de Kapitaaldienst gereserveerd (Cg 7.770.000). Dit bedrag is geraamd naar aanleiding van het rapport van de Tijdelijke commissie nieuwbouw en behelst zowel werving van terrein en bouwkosten.

Bij de Ombudsman daalt de Kapitaal Dienst met Cg 180.000. De fractie wil een uitleg hiervoor.

Bij het Hof is er een stijging met Cg 500.000. Ook hiervoor ontvangt de fractie graag uitleg.

Antwoord:

De stijging van de begroting voor het Hof van Justitie met Cg 4 miljoen betreft inderdaad de toename in de operationele kosten van het Hof.

De kosten voor het Gemeenschappelijk Hof van Justitie worden gezamenlijk gedragen door de drie Landen binnen het Koninkrijk: Curaçao, Sint Maarten en Nederland. Dit gebeurt conform afspraken vastgelegd in het Koninkrijksverband, waarbij de bijdrage van elk land wordt bepaald op basis van een overeengekomen verdeelsleutel. Conform de verdeelsleutel draagt Curaçao het grootste percentage van de kosten, in vergelijking met Sint Maarten en Nederland. De stijging van Cg 4 miljoen vloeit voort uit hogere operationele eisen en personele verplichtingen, waarbij het grootste deel van de toename voor rekening komt van Curaçao.

De meest significante oorzaak voor de substantiële stijging ligt in de personeelslasten. Deze stijging wordt onder meer veroorzaakt door:

1. Loonindexatie en loonsverhogingen: Noodzakelijk om het personeel van het Hof van Justitie, inclusief rechters en ondersteunend personeel, te compenseren voor inflatie en om de arbeidsvoorwaarden marktconform te houden.
2. Versterking van de capaciteit: Er zijn formatieplaatsen toegevoegd om de toenemende werklast en de complexiteit van de rechtszaken aan te kunnen, wat leidt tot hogere totale personeelskosten.

Ten aanzien van hoofdstuk 10 heeft de PNP-fractie de volgende vragen.

Staten

De fractie staat stil bij de missie en visie van de Staten. Voor de Staten is er een totale begroting van XCG 22 miljoen. Men moet kunnen begrijpen wat achter deze visie en missie is. Het is de vraag of met al het geld (XCG 22 miljoen) dat wordt gereserveerd op de begroting van de Staten de missie wordt bereikt.

Antwoord:

De Missie en Visie omschreven in de tekst van de begroting van de Staten, is meer een uiteenzetting van waar de griffie van de Staten zich op richt. De Staten zelf zijn vrij om binnen het wettelijk kader hun taken naar eigen inzicht in te richten. Het totaal bedrag van is zowel voor de uitvoering van de taken door Statenleden als voor alle daarbij komende ondersteunende taken die zowel door griffiepersoneel als door fractiemedewerkers wordt verricht.

Zo wordt bijvoorbeeld een bedrag van XCG 70.000 begroot voor opleiding en training. Is dat wel voldoende? Waar wordt dit bedrag aan besteedt?

Antwoord:

Het bedrag wordt besteed aan cursussen, trainingen en het organiseren van Masterclasses over een scala van onderwerpen die van belang zijn voor de ontwikkeling van zowel Statenleden als ondersteunend personeel van de griffie en fracties.

Er is ook Cg 400.000 begroot voor publieke voorlichting. Wat gaan de Staten het publiek voorlichten?

Antwoord:

De inhoud van de publieke voorlichting houdt direct verband met de taken van de Staten. Het is van belang dat het brede publiek goed en op transparante wijze geïnformeerd wordt over de wijze waarop de Staten hun taken uitoefenen en over de processen die daarbij een rol spelen. De begroting voor publieke voorlichting (Cg 400.000) wordt ingezet voor:

1. Digitale informatievoorziening
2. Nieuwe communicatiekanalen
3. Productie van content en voorlichting
4. Campagne jongeren website
5. Communicatie-infrastructuur
6. Uitvoering van het communicatieplan 2023-2026

Deze zijn hieronder nader beschreven.

1. Digitale informatievoorziening
  - Webcast-licenties (ca. 100K).
  - Livestreaming van Statenvergaderingen via Webcast, YouTube en sociale media.
  - Doorontwikkeling van www.parlamento.cw, inclusief content, technische optimalisatie, gebruiksvriendelijkheid en taalopties.
  - Onderhoud van de website en het Royalcast-archief.
  - Hosting en onderhoud van digitale platforms
2. Nieuwe communicatiekanalen
  - Opzet van een nieuw radiostation inclusief apparatuur, licenties en studio-inrichting.
  - Promotie van het nieuwe radiostation.
  - Productie van radioprogramma's, podcasts en educatieve segmenten.
  - Technische ondersteuning
3. Productie van content en voorlichting
  - Productie van video's, infographics, en korte uitlegclips voor sociale media.
  - Persconferenties, TV-uitzendingen van plechtige vergaderingen
  - Producties uitzenden via traditionele media (Tv en radio)
  - Productie en drukken van educatieve lespakketten.

- Voorlichtingsactiviteiten voor scholen (zoals debatten).
  - Ontwikkeling en beheer van een sub-website voor jongeren (educatie over staatsinrichting).
4. Campagne jongeren website
    - Uitvoeren van publiekscampagnes
    - Campagnes gericht op transparantie, neutraliteit en toegankelijkheid.
    - Reputatiemanagement en aanpak van onjuiste berichtgeving.
    - Social media beheer en advertenties.
  5. Communicatie-infrastructuur
    - Inrichting en aankleding van de nieuw te gebruiken studio voor video- en podcastopnames.
    - Professionele fotografie voor een beeldbank (branding en zichtbaarheid).
    - Aanschaf van technische apparatuur voor opname, montage en livestream.

Deze voornemens zijn onderdeel van een meerjarig communicatieplan dat reeds wordt uitgerold.

Hebben de Staten een Voorzitter die zich houdt aan de Staatsregeling van Curaçao en het Reglement van Orde van Staten?

Antwoord:

Staande de openbare vergadering zal deze vraag beantwoord worden.

SER/GOA

Heeft de regering een overzicht van alle adviezen van de SER over de afgelopen jaren en wat doet de regering met die adviezen? De fractie constateert dat soms de SER adviezen uitbrengt, terwijl niets daarmee wordt gedaan.

Antwoord:

De regering wordt door de SER stelselmatig in staat gesteld te beschikken over een volledig en actueel overzicht van alle door de SER uitgebrachte adviezen. Telkens op of omstreeks de eerste dag van de maand zendt de SER aan de Raad van Ministers een geactualiseerd overzicht, waarin per advies de stand van zaken met betrekking tot de behandeling en afdoening beknopt wordt toegelicht. De verdere behandeling en verwerking van de SER-adviezen geschiedt overeenkomstig de daarvoor binnen de overheid geldende wettelijke voorschriften en interne procedures. Indien de regering (geheel of gedeeltelijk) instemt met de aanbevelingen van de SER, worden deze in beginsel

overgenomen in de beleidsvorming en/of de ontwerpregelgeving. Voor zover de regering afwijkt van (onderdelen van) een SER-advies, worden de redenen voor deze afwijking expliciet en deugdelijk gemotiveerd in de toelichting bij het desbetreffende ontwerp van landsverordening of landsbesluit, zodat de besluitvorming inzichtelijk, controleerbaar en juridisch toetsbaar is.

Ten aanzien van hoofdstuk 10 heeft de PAR-fractie de volgende vragen.

Voor de Staatsorganen en Overige Organen is een totaalbedrag van XCG 7.7 miljoen meer begroot in vergelijking met het vorige dienstjaar. Daarnaast is een bedrag van XCG 45 miljoen dat begroot is van totaal XCG 81.5 miljoen, bestemd voor de Staten, de Algemene Rekenkamer en de Ombudsman. De begroting is gestegen van totaal XCG 73.8 miljoen voor 2025 naar XCG 81.5 miljoen voor 2026. De fractie wil weten welke de stelposten zijn en hoe op een transparante wijze rekening en verantwoording wordt afgelegd aan de Staten, conform het doel waarvoor de gelden zijn bestemd. Dit moet tijdig worden gedaan en niet na afloop van het dienstjaar zodat de Staten op tijd kunnen weten of de gelden worden aangewend voor de doelen waarvoor de Staten dit hebben goedgekeurd.

Antwoord:

Er is een post van Cg 7,7 miljoen gereserveerd voor nieuwbouw van de statengebouw voor de komende jaren.

Verder wil de fractie weten welke actuariële substanties zijn ingezet voor de schatting van de pensioenen en wat de projectie is voor de langere termijn. Er kan hier bijvoorbeeld gedacht worden aan inflatie en economische groei en/of analyse van globale financiële ontwikkelingen. Welke zijn gehanteerd of in welke mate? Of is er sprake geweest van een mengvorm van diverse substanties?

Antwoord:

Binnen de begroting worden twee verschillende kostenposten ten aanzien van pensioenen onderscheiden. Ten eerste betreft dit de APC-Pensioenbijdragen, welke binnen de begroting van de staatsorganen en de Ministeries onder de economische categorie 'Beloning van personeel' vallen. Deze post vertegenwoordigt het werkgeversgedeelte van de pensioenpremie voor ambtenaren. De berekening van deze premie is vastgesteld op 12% van de post 4211 (Salarissen en lonen), met als wettelijke grondslag de

Pensioenlandsverordening overheidsdienaren. Ten tweede is er de kostenpost 'Pensioenuitkeringen' die terug te vinden is de begroting van de Staten onder de economische categorie 'Sociale Zekerheid'. Deze kostenpost heeft betrekking op de directe betaling van pensioenuitkeringen aan de (gewezen) gezagdragers. De grondslag voor deze betalingen ligt onder andere in de Landsverordening geldelijke voorzieningen leden en gewezen leden van de Staten en de Landsverordening geldelijke voorzieningen ministers.

Zijn er gelden begroot voor digitalisering of optimalisering van de processen? Vooral waar het gaat om de processen die nodig zijn voor communicatie en om over het algemeen (beter) te functioneren. Voorts de processen die belangrijk zijn in het kader van ons functioneren.

Antwoord:

De Raad van Advies

Er zijn voor het dienstjaar 2026 geen ramingen specifiek voor digitalisering of optimalisering van de processen bij de Raad van Advies gemaakt.

Staten

Er zijn gelden gereserveerd voor digitalisering en optimalisering van processen zowel voor het onderhoud (de gewone dienst) van processen als voor investeringen (kapitaaldienst) ter optimalisatie van processen.

In de communicatiebegroting zijn diverse onderdelen opgenomen die rechtstreeks bijdragen aan de digitalisering van de organisatie en de optimalisering van interne en externe communicatieprocessen. Deze onderdelen vloeien voort uit het Strategisch Communicatieplan 2023–2026 en het Uitvoeringsplan Communicatie.

Binnen de begroting (breed) is voorzien in:

- doorontwikkeling en het onderhoud van de website www.parlamento.cw, inclusief structurele verbeteringen in gebruiksvriendelijkheid, toegankelijkheid en contentbeheer;
- verdere professionalisering van de Webcast- en Royalcast-infrastructuur voor het digitaal uitzenden van Statenvergaderingen;
- ontwikkeling van een digitale sub-website voor jongeren, scholen en docenten;
- productie van digitale voorlichtingsmaterialen, zoals video's, infographics en animaties;

Optimalisering van interne werkprocessen

Deze digitale voorzieningen verbeteren de dienstverlening en verhogen de professionaliteit van het instituut.

Aanvullende mogelijkheden voor digitale procesverbetering

Hoewel hiervoor niet expliciet een afzonderlijke begrotingspost is opgenomen, kunnen aanvullende digitaliseringsinstrumenten – zoals document- en workflow managementsystemen, CRM-software voor publiekscontacten en analysetools voor communicatieprestaties – waar nodig gefaseerd worden onderzocht of ingevoerd binnen de beschikbare middelen. Digitalisering vormt een integraal onderdeel van het budget en is essentieel voor een moderne, transparante en toegankelijke werkwijze van de Staten. Hierdoor worden zowel externe communicatieprocessen als interne werkprocessen geoptimaliseerd.

Hoe kan men de effectiviteit van deze organen meten en rapporteren? Wat zijn de criteria die hiervoor worden gebruikt?

Wat zijn de maatregelen die gehanteerd zullen worden om te voorkomen dat de kosten de begrootte bedragen overstijgen? Als voorbeeld wordt gevraagd of er een geschreven AO is. Zijn er mechanismen voor interne controle? Is er een mandaatregister op schrift dat is goedgekeurd en dat functioneel is? Is er een concreet plan om verantwoording en transparantie te verbeteren van de constitutionele organen? Apart van de jaarrekening die naar de Staten wordt verzonden; zijn er tussentijdse rapportages, hetzij per kwartaal of halfjaarlijks, die naar de Staten worden verzonden, aangezien de Staten de begroting goedkeuren en het volk vertegenwoordigen?

Antwoord:

De Raad van Advies

Bij de uitvoering van de begroting van de Raad van Advies worden de bij of krachtens de Landsverordening comptabiliteit 2010 vastgestelde regels nauwgezet in acht genomen. Het komt bij de Raad van Advies niet voor dat de uitgaven de op de begroting geraamde bedragen overschrijden.

Met het oog op een gezond financieel beheer is de procesbeschrijving betreffende de financiële administratie van de Raad van Advies schriftelijk vastgesteld. Deze procesbeschrijving is in het verleden met bijstand van de Stichting Overheidsaccountantsbureau (SOAB) opgesteld. Waar toepasselijk worden voorts de door het Ministerie van Financiën vastgestelde AO-procedures gevolgd. Jaarlijks stuurt de Raad van Advies een afschrift van het vastgestelde (geactualiseerd) Mandaatregister naar het Ministerie van Financiën.

Jaarlijks geeft de Raad van Advies binnen de termijn die door het Ministerie van Financiën is vastgesteld een bijdrage voor het door het Land op te stellen

verslag over een dienstjaar als bedoeld in artikel 33 van de Landsverordening comptabiliteit 2010 voor zover het de Raad van Advies betreft. Het komt voor dat de SOAB in het kader van een komende jaarrekeningcontrole een tussentijdse controle verricht.

Staten

Er wordt gebruikt gemaakt van het geautomatiseerde systeem van de overheid om Bestelbonnen te genereren. Het zogenoemde E-One systeem. Daarnaast wordt ook Quickbooks gebruikt om de begroting zo optimaal mogelijk te beheren. Door deze systemen optimaal te gebruiken kunnen overschrijdingen van de begroting worden voorzien en eventueel voorkomen. Uiteraard eist dit ook budgetdiscipline van de Staten, die zelf hun eigen begroting vaststellen en als zodanig ook zelf kunnen aanpassen. Door het gebruik van E-One kan worden voldaan aan de vereiste interne controle conform de comptabiliteitsvoorschriften. Binnen een kleine organisatie als de griffie van de Staten is het niet altijd mogelijk om te zorgen voor voldoende functiescheiding en eigen controle. Dit gebrek wordt gecompenseerd met de interne controlefunctie door het Ministerie van Financiën.

Er is een mandaatregister op schrift die om de zes maanden wordt bijgewerkt. Alle functionarissen met tekenbevoegdheid zijn opgenomen in dit register, welke via het Ministerie van Financiën wordt gepubliceerd.

Hoe kan het onafhankelijk functioneren van de Staten, de Algemene Rekenkamer en de Ombudsman worden gegarandeerd? Zijn er voldoende fondsen gereserveerd voor personeelskosten en huisvesting? En voor kosten voor digitalisering en de bedrijfsvoering?

Antwoord:

Staten

Op basis van de historische cijfers van de afgelopen jaren zijn de nodige middelen voor personeelskosten voor 2026 begroot. De eventuele 2% stijging van de vakantiegeld zal voor een reëel stijging van 1% zorgen van de Totale Personeelskosten, welke gedekt wordt door de het begrote bedrag voor 2026. Voor de huisvesting is 7.7 miljoen gebudgetteerd op de kapitaaldienst voor investeringen in de komende jaren voor de verbouwing, verhuizing en constructie van de nieuwbouw voor de Staten.

Digitalisering is een proces die meerdere jaren in beslag zal nemen. Zowel op de gewone dienst als op de kapitaaldienst zijn er middelen gereserveerd voor onderhoud en investering in optimalisatie en automatisering van de bedrijfsvoering.

HOOFDSTUK 11 MINISTERIE VAN ALGEMENE ZAKEN

Ten aanzien van hoofdstuk 11 heeft de MAN-PIN-fractie de volgende vragen.

De fractie wenst alle jaarrekeningen te ontvangen van de NV's die onder de verantwoordelijkheid van dit ministerie vallen.

Antwoord:

Deze vraag is doorgezet naar alle ministeries. De ministeries waaronder de overheids-NV's vallen, dragen de verantwoordelijkheid voor het toezien op de tijdige ontvangst van de jaarrekeningen van deze entiteiten. Daarnaast worden de jaarrekeningen van de subsidie ontvangende instellingen ingeleverd bij de ministeries die de desbetreffende subsidie hebben uitgegeven. De opgestelde jaarrekeningen over het boekjaar 2024 zullen als bijlage worden bijgevoegd en aan de Staten worden aangeboden.

De hervormingen hebben een grote impact op de begroting. De fractie ziet echter geen cijfers terug van reserveringen die gedaan moeten worden voor de uitvoering van de landspakketten. Waar zijn deze terug te vinden? Alleen wanneer de regering de uitvoeringsagenda ondertekent, krijgen de Staten zicht op de hervormingen. Om goed zicht te verkrijgen op de hervormingen, is het belangrijk om tijdig zicht te krijgen op de wijze waarop de hervormingen worden ingezet. In het verleden is een intentie om tot een tijdelijke Statencommissie te komen om dit in de gaten te houden, gestrand.

Antwoord:

De uitvoering van het Landspakket behelst een complex geheel van programma's, acties en maatregelen verspreid over alle ministeries heen. De regering heeft geen centrale begrotingspost aangemerkt voor alle uitgaven die betrekking hebben op de implementatie van de uitvoeringsagenda. Dat is op zich ook niet nodig, omdat niet in alle gevallen extra kosten zijn gemoeid met de implementatie (die niet reeds elders zijn begroot -zoals personeelskosten van ambtenaren die betrokken zijn bij de uitvoering) en ook niet in alle gevallen een plan van aanpak vereist is c.q. opgesteld had moeten worden. Een hervormingsprogramma, project of maatregel dient slechts begroot te worden indien en voor zover daarvoor een plan van aanpak (met financiële implicaties) is opgesteld. In die gevallen worden de uitgaven verdeeld in een deel wat voor rekening komt van het Land, hetgeen op de begroting van desbetreffende ministerie is verantwoord, en een deel dat bekostigd wordt middels een subsidie van het Ministerie van BZK. Dat laatste komt als subsidie-inkomsten en als lasten voor op de begroting (al dan niet gesaldeerd). Overigens zijn de verwachte effecten van de hervormingen in het Landspakket in voldoende

mate weergegeven in de memorie van toelichting behorend bij de Onderlinge Regeling samenwerking bij hervormingen van 4 april 2023.

Daarnaast is op de begrotingspost 199500 – Niet in te delen uitgaven/inkomsten, verbruik goederen en diensten, een bedrag van Cg 10 miljoen opgenomen ten behoeve van het Landspakket. Deze middelen zijn toegekend aan de Nationale Hervormingscommissie (NHC), die verantwoordelijk is voor het ontwikkelen en implementeren van cruciale hervormingen binnen de overheid en de samenleving. De extra financiering is bedoeld om de maatregelen uit het Landspakket daadwerkelijk te kunnen implementeren en om de commissie in staat te stellen haar taken effectiever en efficiënter uit te voeren. Dit is van cruciaal belang voor het bevorderen van duurzame ontwikkeling en het verbeteren van de prestaties van overheidsinstellingen. Met deze investering geeft de regering blijk van haar commitment aan vooruitgang en vernieuwing (middels onder andere de implementatie van Landspakketacties), wat op lange termijn zal bijdragen aan de stabiliteit en groei van het land.

De fractie ziet niet in de begroting een onderdeel verschijnen dat gereserveerd is voor de raffinaderij. Is dit geen economische activiteit meer? Kan de regering aangeven waar hiervoor gelden zijn gereserveerd in de begroting? Kan de regering de diverse contracten die zijn aangegaan met partners zoals Oryx en Vigor delen met de Staten?

Antwoord:

De uitgaven met betrekking tot de raffinaderij, evenals de inkomsten daarvan, vallen onder 2BAYS Curaçao N.V. Mitsdien worden die niet in de Landsbegroting verantwoord.

De diverse contracten waar de Staten naar verzoekt bevinden zich niet in het bezit van de regering, aangezien ze overeenkomsten betreft waarbij de overheids-N.V. 2Bays en derden partij zijn.

Op de post voor beleidscoördinatie is een toename van XCG 226.000 Kan de regering dit toelichten?

Antwoord:

De stijging op deze post houdt verband met een toename van de economische categorie "Beloning van Personeel" met een totaal van XCG. 226.000. De stijging in de personeelsuitgaven is het gevolg van twee factoren: ten eerste het invullen van vacatures binnen de beleidscoördinatie, en ten tweede een verhoging van 2% van het vakantiegeld.

Bij de Veiligheidsdienst is een toename te zien van XCG 85.000. Kan de regering deze toename toelichten? Is het voldoende in het licht van de wereldwijde geopolitieke ontwikkelingen en de interne politiek inclusief de toename van de criminaliteit in zijn algemeenheid? Kan de regering de beleidsnota van de Veiligheidsdienst overleggen?

Antwoord:

De stijging op deze post houdt verband met een toename van de economische categorie "Beloning van Personeel" met een totaal van XCG. 85.000. De stijging in de personeelsuitgaven is toe te schrijven aan twee factoren: ten eerste de rechtstreekse van de salarissen binnen de VDC, en ten tweede de verhoging van het vakantiegeld met 2%.

De VDC opereert in een omgeving waar veiligheidsdreigingen snel toenemen en internationaler worden. In de wenselijkheidsbegroting wordt jaarlijks de behoefte van de VDC uiteengezet maar het heeft geen dwingende invloed op het uiteindelijke door de regering toebedeelde bedrag. De huidige middelen zijn niet (geheel) afgestemd op het actuele dreigingsniveau, waardoor het risico op blinde vlekken groeit. Dit levert voor de VDC een constante spanning/botsing op tussen enerzijds de aanhoudende snelle ontwikkelingen (o.a. cyberaanvallen, georganiseerde ondermijnende criminaliteit, terrorismefinanciering en internationale sancties) en aanverwante risico's voor de nationale veiligheid en anderzijds de beperkingen die de beperkte middelen met zich meebrengen wat betreft beschikbare capaciteit & middelen. De goede samenwerking tussen de Minister van Algemene Zaken en de Minister van Justitie waarborgt dat wij steeds in staat zijn onze uitgaven te dekken ten behoeve van de behoorlijke uitvoering van de aan ons opgedragen taken.

Het jaarverslag 2024 met daarin opgenomen ontwikkelbehoeften van de Dienst is gedeeld met Minister van Algemene Zaken en Minister van Justitie. Het betreft een gerubriceerd document welke niet gedeeld kan worden.

Ten aanzien van het Kabinet van de Gevolmachtigde Minister heeft de fractie de volgende vragen en opmerkingen. Er is hier een daling van XCG 500.000. Heeft dit te maken met het kleine aantal van 4 personeelsleden die nu te werk zijn binnen dit kabinet? Kan de regering dit toelichten en hoe zal deze daling het functioneren van het kabinet beïnvloeden?

Antwoord:

De daling op deze post houdt verband met een afname van de economische categorie "Beloning van Personeel" met een totaal van XCG. 500.000. De stijging in de personeelsuitgaven is het gevolg van twee factoren: ten eerste het invullen

van vacatures binnen het Kabinet van de Gevolmachtigde Minister, en ten tweede een verhoging van 2% van het vakantiegeld.

Bij de ministeriele staf is er een toename van XCG 243.000. Kan de regering hiervoor een uitleg geven?

Antwoord:

De stijging op deze post houdt verband met een toename van de economische categorie "Beloning van Personeel" met een totaal van XCG. 199.000. De stijging in de personeelsuitgaven is het gevolg van twee factoren: ten eerste het invullen van vacatures, en ten tweede een verhoging van 2% van het vakantiegeld. De overige stijging zit in de economische categorie Verbruik Goederen en Diensten.

Bij Communicatie en Voorlichting is een daling van XCG 288.000. Wat is de toelichting hiervoor, gelet op het feit dat communicatie steeds belangrijker wordt? Hoe valt dit te rijmen met de uitleg die het volk moet krijgen ten aanzien van allerlei hervormingen die nog moeten komen. Hoe raakt deze daling het functioneren van het departement?

Antwoord:

De daling op deze post houdt verband met een afname van de economische categorie "Beloning van Personeel" met een totaal van XCG. 278.000. De stijging in de personeelsuitgaven is het gevolg van twee factoren: ten eerste het invullen van vacatures, en ten tweede een verhoging van 2% van het vakantiegeld. De overige daling zit in de economische categorie Verbruik Goederen en Diensten.

Bij Wetgeving en Juridische Zaken is een stijging van XCG 1 miljoen. Dit is positief. De fractie hoopt dat hiermee het aantal wetgevingsjuristen binnen de afdeling zal toenemen.

Antwoord:

De stijging op deze post houdt verband met een toename van de economische categorie "Beloning van Personeel" met een totaal van XCG 1 miljoen. De stijging in de personeelsuitgaven is het gevolg van twee factoren: ten eerste het invullen van vacatures, en ten tweede een verhoging van 2% van het vakantiegeld. Met deze stijging kan de overheid de vacatures voor Jurist-C invullen.

Hoe zit het nu met het functioneren van de Huurcommissie? Voor dit onderdeel is een daling te zien van XCG 49.000. Waar kan het volk op dit moment gaan om huurgeschillen voor te leggen? Wat gaat er met de Huurcommissie gebeuren?

Antwoord:

De diensten van de Huurcommissie zijn in het kalenderjaar 2024 overgeplaatst naar het ministerie van Bestuur Planning en Dienstverlening. Vandaar een daling van de begrote kosten bij het ministerie van Algemene Zaken. Deze diensten vallen thans onder het Vergunningenloket.

Bij de Directie Buitenlandse Betrekkingen is een daling van XCG 63.000. Kan de regering een beleidsnota overleggen van deze directie? Tot de dag van vandaag hebben we geen vertegenwoordiging in Washington. Dit is zeer belangrijk gelet op de tijd waarin we leven. Hetzelfde geldt volgens de fractie voor andere posten waar we op dit moment geen vertegenwoordiging hebben, zoals in Brussel. Wat is de visie hiervoor? Hoe valt de daling in de begroting van de directie te verhouden met deze situatie? Volgens de fractie moeten gekwalificeerde mensen op deze posten worden gezet die over kennis beschikken, maar ook integer zijn om Curaçao degelijk te kunnen vertegenwoordigen.

Antwoord:

De daling op deze post houdt verband met een afname van de economische categorie "Beloning van Personeel" met een totaal van XCG. 63.000. De stijging in de personeelsuitgaven is het gevolg van twee factoren: ten eerste het invullen van vacatures, en ten tweede een verhoging van 2% van het vakantiegeld.

De regering is bezig om op korte termijn een vertegenwoordiger in Washington te plaatsen. Verder investeert de directie in het opleiden van de medewerkers en het aantrekken van nieuwe krachten om Curaçao degelijk te vertegenwoordigen. Ten aanzien van Brussel wordt deze waargenomen door de Gevolmachtigde Minister van Curaçao te Den Haag.

Op de Kapitaal Dienst (onderdeel beleidsorganisatie) is een toename van XCG 105.000. Wat is de uitleg hiervoor?

Antwoord:

De toename op de kapitaaldienst van DBB is bestemd voor de hernieuwing van de "airco's", aangezien deze aan vervanging toe zijn.

Bij de investeringen is een reservering van XCG 660.000 voor Wetgeving en Juridische Zaken. Hoe moet men dit begrijpen?

Antwoord:

De toename op de kapitaaldienst bij WJZ is bestemd voor de aanschaf van een ketensysteem voor wetgeving in wording en voor de aanschaf van nieuwe airco's, aangezien de airco's aan vervanging toe zijn.

Bij Directie Risicobeheer en Rampenbestrijding is een afname van XCG 2.8 miljoen. Kan de regering deze afname toelichten? Deze afdelingen zijn zeer belangrijk voor het Land.

Antwoord:

De afname op de kapitaaldienst van DRR houdt verband met de oplevering van het Crisiscentrum te Rio Canario. Door de voltooiing van het Crisiscentrum zijn de investeringskosten afgenomen.

Ten aanzien van hoofdstuk 11 heeft de PNP-fractie de volgende vragen.

Kabinet Gevolmachtigde Minister: er zijn bij dit kabinet in het afgelopen jaar veel personeelsleden die niet in staat zijn geweest te functioneren. Wat is de impact hiervan op de begroting? Hoeveel is uitgegeven aan salarissen voor het personeel dat in dienst is, uitgesplitst in de groep die thuis zit en degenen die hebben gewerkt?

Antwoord:

Tot op heden verleent KGMC de diensten die noodzakelijk zijn voor de ondersteuning van de Curaçaose gemeenschap gevestigd in Nederland. Wat de salariskosten betreft, kan worden vastgesteld dat deze de voor het land begrote middelen voor het jaar 2025 niet hebben overschreden.

Ten aanzien van hoofdstuk 11 heeft de PAR-fractie de volgende vragen.

In dit ministerie is de begroting vrijwel gelijk gebleven in vergelijking met het dienstjaar 2025 (XCG 52 miljoen). In de begroting is XCG 15 miljoen begroot voor ICT.

Antwoord:

ICT-gerelateerde uitgaven kwalificeren als investeringen en behoren derhalve op de kapitaaldienst te worden verantwoord. Het Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening (BPD) is verantwoordelijk voor ICT binnen de overheid, terwijl het ministerie van Algemene Zaken (AZ) zorgdraagt voor investeringen uit de voor onderhoud en verbetering van de ICT-systemen begrote middelen. Het totale kapitaaldienstbedrag van AZ bedraagt XCG 7.769.500.

Hoeveel geld is gereserveerd voor de communicatie van crises.

Antwoord:

Crisiscommunicatie betreft 2 sectoren:
1. Intern, gericht op de diensten en organisaties die belast zijn met crisisbeheersing.
2. Extern voor publiek.

De DRR heeft een wettelijke taak op grond van Landsverordening Rampenbestrijding & Crisisbeheersing ten aanzien van crisis communicatie en is belast met voornamelijk de *interne* crisiscommunicatie en directie C&V is belast met de publieke crisiscommunicatie.

DRR heeft voor de komende jaar middelen vrijgemaakt om de interne crisiscommunicatie (ook wel Informatie management -IM-) verder te verhogen met het doel om de doelmatigheid van de crisisorganisatie verder te verhogen. Voorts heeft DRR een gedeelde verantwoordelijkheid voor publieke risico- en crisiscommunicatie en vult deze taak in door middel van gerichte publieke campagnes zoals het organiseren van een Preparedness week, sessies bij verschillende diensten en organisaties, enz. De middelen die DRR heeft op haar begroting zijn bedoeld voor deze wettelijke taken en activiteiten.

Tot heden vielen de activiteiten voornamelijk onder Publieksvoorlichting bij Directie Communicatie & Voorlichting, en was er geen aparte post voor risico- & crisiscommunicatie. Voor 2026 is een aparte post gereserveerd voor o.a. crisiscommunicatie maar het zal voornamelijk vanuit publieksvoorlichting bekostigd worden.

Hoeveel middelen zijn gereserveerd voor de preventie van desinformatie? Hiermee wordt bijvoorbeeld 'fake news' bedoeld.

Antwoord:

Bij fake nieuws heeft C&V een beleid en voert deze uit conform eigen richtlijnen

Welke zijn de 'key performance indicators' en wat is de capaciteit om deze te kunnen beheren?

Wat is de strategie voor het uitbrengen of continuïteit van informatie m.b.t. rampen.

Antwoord:

In de koude fase (voorbereiding) worden verschillende momenten van het jaar informatieberichten omtrent aanwezige risico's gepubliceerd. Zoals de eerste maand van het orkaan seizoen (maand juni) en daarna vanaf september tot eind oktober, wanneer de intensiteit en kans op zware regen toeneemt. Voorts wordt ook naar aanleiding van dreigende omstandigheden en incidenten (warme fase) de communicatie steeds geïntensiveerd, zoals bij een black-out, cyber aanval enz.

Vanuit het Risico- & Crisiscommunicatieplan 2025-2030, recent geaccordeerd, zal C&V gedurende het jaar op een structurele wijze beginnen met voorlichting en informatievoorziening met als uitgangspunt de 35 risicoprofielen. "Ami ta Prepará" is speciaal hiervoor ontwikkeld.

Hoe worden calamiteiten beleidsmatig beheerst?

Antwoord:

De meest relevante risico's van Curaçao zijn geïdentificeerd, geanalyseerd en gebundeld in het Risicoprofiel 2023-2028 van Curaçao (Landsbesluit 24/743 d.d. 9 april 2024). Aan de hand van de relevante risico's in het risicoprofiel, maken diensten gerichte beleid ter mitigatie van de risico's, waar na evaluatie wordt beoordeeld of de risico's daadwerkelijk zijn verlaagd.

Voorts is de beheersing van crisis en calamiteiten sterk afhankelijk van vakkennis van diensten en organisaties binnen de crisisorganisatie van Curaçao CRBo. De CRBo traint en oefent (OTO) hun eigen procedures programmatisch onder de leiding van de nationale Crisiscoördinator en de directie DRR. Er is een jaarplanning voor monodisciplinaire OTO activiteiten en er wordt minimaal 3 x multidisciplinair getraind en geoefend.

Wat zijn de risico's die geïdentificeerd zijn v.w.b. de implementatie van de beleidsprogramma's binnen het ministerie?

Antwoord:

De meest relevante risico's van Curaçao zijn geïdentificeerd, geanalyseerd en gebundeld in het Risicoprofiel 2023-2028 van Curaçao (Landsbesluit 24/743 d.d. 9 april 2024).

Hoe wordt de communicatie met burgers en andere stakeholders beheerst? Zijn er plannen in de maak om de interne organisatie te hervormen om efficiënter te functioneren, zodat de dienstverlening naar het publiek verbeterd kan worden?

Kan de regering aangeven hoe de capaciteit voor de communicatie en coördinatie van crisis versterkt kan worden?

Antwoord:

De coördinatie van is een verantwoordelijkheid van de Minister van Algemene Zaken. De koude fase van crisisbeheersing is de nationale Crisiscoördinator namens de Minister van Algemene Zaken belast met de coördinatie. In de warme fase, tijdens een crisis of ramp, wordt een organisatie geactiveerd CRBo, die belast wordt met de beheersing en bestrijding van het incident onder leiding van de Minister van Algemene Zaken als opperbevelhebber. De operationele coördinatie is namens de Minister van Algemene Zaken in handel van een operationeel leider.

Welk deel van de begroting is gereserveerd voor de modernisering van de ICT?

Antwoord:

Het ICT-systeem van het Ministerie van Algemene Zaken functioneert naar behoren. Indien noodzakelijk worden gedurende het jaar de vereiste investeringen verricht.

Algemene beschouwing

1. Pag. 55: Ter bevordering van compliance en de wetmatigheid bij de uitvoering van taken binnen de crisisorganisatie wordt geïnvesteerd in het vergroten van de kennis van de juridische kaders tijdens crisissen en rampen.

Kan de regering aangeven wie of welke instantie deze trainingen zal verzorgen en wat de kosten hiervan zullen zijn?

Antwoord:

De uitvoering van deze activiteit is in hand van WJZ, die tevens onderdeel is van de crisisorganisatie van Curaçao. De kosten voor zowel de uitvoering als ook locatie e.d. zijn beperkt omdat deze activiteit plaats vindt binnen het nieuw centraal operationeel crisis coördinatie center te Rio Canario.

2. Pag. 57: Binnen het beleidsdomein *Bestuur en Democratie* wordt geïnvesteerd in de versterking van de ambtelijke ondersteuning van de regering. Het gaat specifiek om de opleiding en ontwikkeling van medewerkers van het Secretariaat van de Raad van Ministers, met als doel de kwaliteit van beleidsvoorbereiding, besluitvorming en interministeriële afstemming te verbeteren.

Kan de regering aangeven wie of welke instantie deze opleidingen zal verzorgen en wat de kosten hiervan zullen zijn?

Antwoord:

Binnen het beleidsdomein Bestuur en Democratie wordt, zoals in voorgaande jaren, ingezet op het versterken van de ambtelijke ondersteuning van de regering door gerichte opleiding en kennisontwikkeling binnen het Secretariaat van de Raad van Ministers. De beoogde trajecten en bijbehorende kostenramingen zijn als volgt:

1. Werkstage en kennisuitwisseling bij de Raad van State van het Koninkrijk

Dit traject sluit aan op eerdere werkstages waarin zowel de Secretaris van de Raad van Ministers als één van de adjunct-secretarissen reeds hebben deelgenomen. De werkstage is nu voorzien voor de tweede adjunct-secretaris, zodat de volledige leiding van het Secretariaat dit traject heeft doorlopen.

Op basis van een geactualiseerde inschatting van reis- en verblijfskosten wordt voor dit traject een raming gehanteerd van circa XCG 8.500. De Raad van State heeft aangegeven opnieuw bereid te zijn dit stage- en kennisprogramma te faciliteren.

2. Kennisuitwisseling met Nederlandse gemeenten

Dit betreft de voortzetting van het bestaande uitwisseling waarbij de secretaris meeloopt binnen gemeentelijke bestuurs- en beleidsprocessen ter versterking van beleidsvoorbereiding en besluitvorming.

Voor deze dienstreis naar Nederland wordt een raming gehanteerd van circa XCG 8.000, afhankelijk van ticketprijzen, verblijfskosten en de beschikbaarheid van ontvangende gemeenten.

3. Protocolcursus voor de medewerker belast met de logistieke voorbereiding van de Raad van Ministers

Deze gespecialiseerde training op het gebied van protocol wordt naar verwachting gecoördineerd via het Overheidsbreed Opleidingsplan (OOP). De kosten hiervan worden derhalve niet ten laste van de begrotingspost opleidingen en trainingen van het Secretariaat gebracht.

4. Masterclasses AI – samenwerking met MKB Academy (Nederland)

Deze masterclasses zijn bedoeld om medewerkers up-to-date te houden met zogenoemde “current and future work skills” (naast de human-centric skills), gelet op de snelle technologische ontwikkelingen, en hen te ondersteunen in het toepassen van AI voor efficiëntere en effectievere werkprocessen binnen de afdeling.

Er wordt uitgegaan van deelname aan twee beoogde modules, met een totale raming van XCG 1.545.

3. Prioriteiten van het ministerie van Algemene Zaken in het begrotingsjaar 2026 zijn:

1. Investeren in opleiding en professionalisering van ambtenaren;
2. Versterken van de nationale veiligheid en crisisparaatheid;
3. Moderniseren van overheidscommunicatie en vergroten van burgerbetrokkenheid;
4. Verbeteren van interdepartementaal beleid met speciale aandacht voor de SDG's;
5. Versterken van buitenlandse betrekkingen en consulaire relaties.

Als dit de prioriteiten van het ministerie van Algemene Zaken zijn, zijn deze punten dan ook daadwerkelijk als prioriteiten opgenomen in de begroting van dit ministerie? Zo ja, kan de regering per prioriteit aangeven welke financiële middelen hiervoor zijn gereserveerd en hoe deze worden beheerd?

Antwoord:

Deze punten maken inderdaad deel uit van de prioriteiten van het ministerie. Daarbij dient in aanmerking te worden genomen dat in het Regeerprogramma aanvullende prioriteiten zullen worden opgenomen. Aangezien de begroting 2026 is ingediend voordat het Regeerprogramma is vastgesteld, zullen bepaalde aanpassingen in de prioriteiten noodzakelijk zijn. Deze zullen worden verwerkt binnen de kaders van de vastgestelde begroting.

4. Teambuilding: Het bestendigen en bevorderen van optimale samenwerking tussen crisisfunctionarissen tijdens crisissen en rampen. Teambuilding wordt hierbij gebruikt als instrument om meer synergie te creëren tussen de verschillende crisisfunctionarissen, die elk hun eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden hebben.

Tebuilding is essentieel voor een goede werkomgeving en een belangrijk initiatief. Hoe is dit onderdeel verwerkt in de begroting en op welke wijze zal dit worden uitgevoerd?

Antwoord:

De fondsen voor teambuilding worden per dienst geboekt onder de post 'Opleiding en Training' binnen de economische categorie 'Verbruik van Goederen en Diensten', voor het bedrag dat door de betreffende dienst is aangevraagd."

Tebuilding is inderdaad essentieel ter versterking van de samenwerking tussen de crisis functionarissen. Zeker gelet in de chaos waarin crisis en rampen door deze functionarissen moeten worden bestreden. Voor de komende jaren zal DRR investeren in deze thema middels een Kenniscentrum dat speciaal is ingericht om vakkennis en vakbekwaamheid te ontwikkelen, bevorderen en behouden. Deze kennis- en onderzoekscentrum wordt ingesteld op het eerste verdieping van het crisiscentrum te Rio Canario. Verschillende aspecten van een teambuilding zullen ook middels trainingen, oefening en simulaties worden ingevuld.

De financiering van deze activiteiten zijn verwerkt in de posten van DRR voor training, opleiding (tbv crisis organisatie).

HOOFDSTUK 12 MINISTERIE VAN BESTUUR, PLANNING EN DIENSTVERLENING

Ten aanzien van hoofdstuk 12 heeft de MAN-PIN-fractie de volgende vragen.

De fractie wenst van de regering te vernemen op basis waarvan er een verhoging van Cg. 17,1 miljoen is opgenomen voor het ministerie van BPD.

Antwoord:

De toename is voornamelijk toe te schrijven aan de begrotingspost 4200 Beloning van personeel. Dit wordt veroorzaakt door een uitbreiding van het personeelsbestand. Er is daarnaast ook rekening gehouden met de indexering van salarissen voor het personeel, toekenning van loontrede, 3 % lumpsum en verhoging van vakantie-uitkering met nog 2%.

De kosten van de minister van BPD zijn gestegen met bijna Cg. 200 miljoen. Waarom?

Antwoord:

De kosten van de Minister van Bestuur, Planning en Dienstverlening (BPD) zijn niet met 200 miljoen (tweehonderd) Caribische gulden (Cg.) gestegen maar met 200 (tweehonderd) duizend Caribische gulden.

De grootste stijging in de begroting van de Minister van BPD bevindt zich voornamelijk bij de begrotingsposten vervoer, reis- en verblijfkosten en advieskosten. Deze stijging is het gevolg van de werkelijke uitgaven in voorgaande jaren en de verwachtingen voor het komend jaar. Dit is gedaan om te voorkomen dat gedurende het jaar extra bedragen moeten worden overgeheveld om deze posten aan te vullen. Ook de post representatie & voorlichting draagt bij aan de stijging van de begroting van het Kabinet van Minister BPD in 2026.

De ministeriële staf stijgt eveneens met Cg. 926 miljoen. Graag een verklaring voor een dergelijke stijging.

Antwoord:

De Begroting van de ministeriële staf is met Cg. 926.000 (negenhonderdenzesentwintig) duizend Cg. Gestegen en niet met Cg. 926 (negenhonderdenzesentwintig) miljoen.

Deze stijging is het gevolg van de stijgende personeelskosten. Er wordt hierbij ook rekening gehouden met het aannemen van meer personeel bij de Ministeriële Staf voor het dienstjaar 2026. Daarnaast wordt er rekening gehouden met het toekennen van loontreden en de indexering van de personeelskosten. Bij het opstellen van de begroting wordt een stijging van de vakantie-uitkering van 2 % ten opzichte van 2025 meegenomen.

De fractie constateert een daling van ongeveer Cg. 38.000 in de begroting van de Electorale Raad. Waarom deze afname, terwijl tijdens de laatste verkiezingen juist werd geconstateerd dat een informatietraject ontbrak? Als voorbeeld noemt de fractie informatie over hoe men moet stemmen en wie men mag meenemen naar het stemlokaal. Informatiecampagnes dienen tijdig en regelmatig te worden uitgevoerd, desnoods jaarlijks, aldus de fractie.

Antwoord:

Het Ministerie van BPD heeft, conform de wensen in de begroting van ER, de gehele bedrijfsvoering van ER gefinancierd.

Kapitaaldienst

Electorale raad

De fractie constateert een kleine stijging van Cg. 30.000. Zij twijfelt of dit bedrag toereikend is voor het werk van de Electorale Raad. Er ontbreekt informatievoorziening aan de burgers. Waarom zijn de bedragen zo laag als de bedoeling is om ontwikkelingen te stimuleren?

Antwoord:

Het Ministerie van BPD heeft, conform de wensen in de begroting van ER, de gehele bedrijfsvoering van ER gefinancierd.

De fractie acht het Bureau Integriteit van groot belang. Op de begroting voor het jaar 2025 is hiervoor Cg. 1,3 miljoen opgenomen en voor 2026 Cg. 1,5 miljoen. Het heeft echter geen zin om zaken op papier te zetten als deze vervolgens niet worden uitgevoerd, aldus de fractie.

Op welk moment kunnen de Staten het ontwerp ontvangen voor de introductie van het Bureau Integriteit? En hoe is de regering van plan de uitvoering hiervan te organiseren?

Antwoord:

Het conceptlandsverordening Bureau Integriteit wordt naar verwachting eind 2025 opnieuw ter advisering aangeboden aan de Ombudsman, de Landsrecherche, de Procureur-Generaal, en de Algemene Rekenkamer Curaçao. In verband met het belang dat de regering hecht aan de naleving van de verplichtingen uit het VN Anti-corruptieverdrag, zijn er aanpassingen aan het concept van de landsverordening doorgevoerd om deze verplichtingen te implementeren. Vervolgens zal het conceptlandsverordening de vastgesteld wetgevingsproces doorlopen, inclusief advisering door Directie Wetgeving en Juridische Zaken (WJZ) en het ministerie van Financiën, voordat het aan de Raad van Ministers wordt voorgelegd. Tot slot zal het wetsvoorstel ter advisering aan de Raad van Advies worden voorgelegd, met de intentie om uiterlijk in de statenjaar 2026-2027 aan de Staten aan te bieden.

Het ontwerp lag reeds kant-en-klaar in het jaar 2021; de fractie verzoekt de regering dit in te dienen bij de Staten in het dienstjaar 2026.

Antwoord:

Het ontwerp van de landsverordening was inderdaad reeds in 2021 kant-en-klaar. Echter, naar aanleiding van de wijziging van het VN Anti-corruptieverdrag, die door de regering van Curaçao moet worden geïmplementeerd, zijn er aanpassingen aan het ontwerp doorgevoerd. De regering is voornemens om uiterlijk de conceptlandsverordening in het Statenjaar 2026-2027 aan de Staten voor te leggen, nadat het ontwerp de nodige adviseringen en goedkeuringen heeft doorlopen volgens de vastgestelde wetgevingsprocedure.

Ook het College bescherming persoonsgegevens verdient versterking. Tegenwoordig worden personen en instanties, zowel lokaal als internationaal, steeds vaker slachtoffer van cybercriminaliteit, en komen persoonsgegevens steeds vaker op straat terecht. Hoe wordt dit college versterkt, zodat onze informatie beter wordt beschermd?

Antwoord:

Het traject om het College Bescherming Persoonsgegevens opnieuw op te richten, is onlangs weer opgestart. In 2026 zal het College weer operationeel zijn en zelf haar taken invullen. Het College zal volledig onafhankelijk van de overheid functioneren.

De fractie wenst een toelichting op de verhoging van Cg. 71.000 en meent dat dit bedrag ontoereikend zal zijn voor het werk van het college.

Antwoord:

De verhoging van Cg. 71.000 betreft een stijging in Beloning van personeel. Het is de bedoeling dat het College stapsgewijs haar taken zal oppakken. Er is gekozen voor een groeimodel, waarbij het College eerst zal investeren in het vergroten van het bewustzijn bij burgers en organisaties. Naarmate het College zijn taken verder gaat uitvoeren, zal de begroting geleidelijk worden verhoogd om ervoor te zorgen dat het College in staat is om aan zijn verantwoordelijkheden te voldoen.

De fractie constateert verder een algemene daling van Cg. 1,2 miljoen in de kapitaaldienst (oftewel investeringen). Graag een algemene toelichting van de regering op deze daling.

Antwoord:

De kapitaaldienst voor 2026 wordt verlaagd omdat in 2024 en 2025 al een aantal belangrijke investeringen zijn uitgevoerd, waaronder de aanschaf van voertuigen voor diverse organisaties, de renovatie en inrichting van verschillende kantoren en de aankoop van meubilair en kantoorapparatuur voor de organisaties van BPD.

De SG-BPD laat een daling van Cg. 1,8 miljoen zien. Welke investeringen zijn in 2025 gedaan? En waarop is bezuinigd in de investeringen voor 2026?

Antwoord:

In 2025 zijn investeringen gedaan in dienstwagens voor diverse organisaties en in kantoorinrichting bij SSO, het Kabinet van de Minister, de Ministeriële Staf, het Vergunningenloket en Publieke Zaken. Het Nationaal Archief investeerde in het E-Depot-project, een nieuw koelsysteem en een tekenkast. Verder zijn diverse kantoorapparaten aangeschaft, waaronder laptops en monitoren. Bij het Vergunningenloket is FSLC Fase 3 bijna afgerond, Fase 4 is gestart en er is geïnvesteerd in het Key2Data-distributiesysteem.

Voor de Electorale Raad is onder de kapitaaldienst nauwelijks Cg. 10.000 begroot. Waarom is er zo weinig geïnvesteerd?

Het Ministerie van BPD heeft, conform de wensen in de begroting van ER, de gehele bedrijfsvoering van ER gefinancierd.

Antwoord:

De algemene salariskosten in 2026 en in de meerjarenraming laten een stijging zien. De regering heeft aangegeven dat dit verband houdt met de uitbetaling van indexering, loontreden en een lumpsum van 3%. Tevens zijn er bepaalde vacatures die de regering wil invullen.

De fractie mist echter het budget voor vakantiegeld, dat stijgt van 6% naar 8%. Kan de regering aangeven waar in de begroting hiermee rekening is gehouden?

Antwoord:

Er wordt tijdens het budgetteren van begroting 2026 rekening gehouden met de stijging van 2 % vakantie-uitkering op begrotingspost 4214 Vakantietoelage.

Daarnaast constateert de fractie dat de bashi-premie ter waarde van Cg. 1.000 niet terug te vinden is. Indien dit bedrag wel is begroot, kan de regering aangeven onder welke post dit valt? In het geval dit niet het geval is, verzoekt de fractie de regering dit alsnog op te nemen. Het betreft beloften die zijn gedaan aan alle docenten en ambtenaren.

Antwoord:

De betaling van trede, indexering, bonus of bashi-premie, is op de stelpost 199501 "beloning van personeel" begroot.

Gewone Dienst

Totaal

2025: 168.958.523 vs. 2026: 186.107.550

Stijging van circa Cg. 17,1 miljoen

120100 – Minister BPD

2025: 649.685 vs. 2026: 823.000 (GD + KD)

Stijging van circa Cg. 174 duizend

Vraag: Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De grootste stijging in de begroting van de Minister van BPD bevindt zich voornamelijk bij de begrotingsposten vervoer, reis- en verblijfskosten en advieskosten. Deze stijging is het gevolg van de werkelijke uitgaven in voorgaande jaren en de verwachtingen voor het komend jaar. Dit is gedaan om te voorkomen dat gedurende het jaar extra bedragen moeten worden overgeheveld om deze posten aan te vullen.

120400 – Minister BPD

2025: 1.173.300 vs. 2026: 1.196.900 (GD+KD)

Stijging van circa Cg. 23 duizend

Vraag: Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De naam van de kostenplaats is Kabinet van Minister BPD, niet Minister BPD.

Deze post betreft het Kabinet van Minister BPD. De vakantietoelage en de post representatie & voorlichting zijn twee begrotingsposten die bijdragen aan de stijging van de begroting van het Kabinet van Minister BPD in 2026.

120401 – SG BPD

2025: 289.400 vs. 2026: 986.700 (GD)

Stijging van circa Cg. 697 duizend

Vraag: Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

In 2025 zijn verschillende begrotingsposten voor de begroting van de Secretaris-Generaal niet begroot, terwijl deze gedurende het jaar wel zijn gebruikt. Om te voorkomen dat er in 2026 tijdens het jaar overhevelingen moeten plaatsvinden, is er vooraf op deze posten begroot. De begrotingsposten Opleiding en training, Advieskosten en Vervoer, reis & verblijfskosten zijn de begrotingsposten die bijdragen aan de stijging van de begroting van de SG-BPD.

120402 – Ministeriële Staf

2025: 1.960.407 vs. 2026: 2.886.400

Stijging van circa Cg. 926 duizend

Vraag: Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

“Beloning van personeel 4200” stijgt in 2026 met bijna Cg 1 miljoen ten opzichte van 2025. Deze toename is het gevolg van stijgende personeelskosten. In 2026 treden meer medewerkers in dienst bij de Ministeriële Staf. Daarnaast is rekening gehouden met indexering van de bezoldiging in 2024 en 2025, de loontrede en de verhoging van de vakantie-uitkering met 2%.

120403 – Beleidsunit HR-OO-IT
2025: 6.090.006 vs. 2026: 7.184.100

Stijging van circa Cg. 1 miljoen

Vraag: Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

“Beloning van personeel 4200” stijgt in 2026 met ongeveer XCG 1 miljoen ten opzichte van 2025. Deze toename is het gevolg van stijgende personeelskosten. In 2026 treden meer medewerkers in dienst bij HRO. Daarnaast is rekening gehouden met indexering van de bezoldiging in 2024 en 2025, de loontrede en de verhoging van de vakantie-uitkering met 2%.

120405 – Beleidsorganisatie BPD
2025: 1.537.042 versus 2026: 1.537.200

Het budget voor 2026 is nagenoeg gelijk gebleven (stijging van circa Cg. 160)

120407 – UO Publieke Zaken
2025: 8.609.592 versus 2026: 10.730.850

Stijging van circa Cg. 2,1 miljoen

Vraag: Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

“Beloning van personeel 4200” stijgt in 2026 met ongeveer XCG 2 miljoen ten opzichte van 2025. Deze toename is het gevolg van stijgende personeelskosten. In 2026 treden meer medewerkers in dienst bij UO Publieke Zaken. Daarnaast is rekening gehouden met indexering van de bezoldiging in 2024 en 2025, de loontrede en de verhoging van de vakantie-uitkering met 2%.

120408 – UO Vergunningenloket
2025: 3.947.703 versus 2026: 5.243.900

Stijging van circa Cg. 1,2 miljoen

Vraag: Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

“Beloning van personeel 4200” stijgt in 2026 met ongeveer XCG 1 miljoen ten opzichte van 2025. Deze toename is het gevolg van stijgende personeelskosten. In 2026 treden meer medewerkers in dienst bij UO Vergunningen Loket. Daarnaast is rekening gehouden met indexering van de bezoldiging in 2024 en 2025, de loontrede en de verhoging van de vakantie-uitkering met 2%.

120409 – UO Nationaal Archief
2025: 2.134.102 versus 2026: 2.558.300

Stijging van circa Cg. 424 duizend

Vraag: Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

Deze toename is het gevolg van stijgende personeelskosten., In 2026 treden meer medewerkers in dienst bij UO Nationaal Archief. Daarnaast is rekening gehouden met indexering van de bezoldiging in 2024 en 2025, de loontrede en de verhoging van de vakantie-uitkering met 2%.

120410 – Shared Service Organisatie

2025: 19.819.381 versus 2026: 26.673.400

Stijging van circa Cg. 6,8 miljoen

Vraag: Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

“Beloning van personeel 4200” stijgt in 2026 met ongeveer XCG 3.7 miljoen ten opzichte van 2025. Deze toename is het gevolg van stijgende personeelskosten. In 2026 treden meer medewerkers in dienst bij SSO. Daarnaast is rekening gehouden met indexering van de bezoldiging in 2024 en 2025, de loontrede en de verhoging van de vakantie-uitkering met 2%. Bovendien is er een stijging van ongeveer XCG 3 miljoen bij “Verbruik van goederen en diensten 4400”. Deze toename is bestemd voor de dekking van licentiekosten, waaronder ook M-365.

120500 – Pensioenen

2025: 111.713.700 versus 2026: 115.393.700

Stijging van circa Cg. 3,6 miljoen

Vraag: Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

Door de toename van de personeelskosten binnen de overheid is er automatisch een stijging in de pensioenbijdrage.

120600 – CBS

2025: 3.995.405 vs. 2026: 5.194.000

Stijging van circa Cg. 1,1 miljoen

Vraag: Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

“Beloning van personeel 4200” stijgt in 2026 met ongeveer XCG 1 miljoen ten opzichte van 2025. Deze toename is het gevolg van stijgende personeelskosten, voornamelijk doordat er in 2026 meer medewerkers in dienst zullen zijn bij CBS. Daarnaast is rekening gehouden met indexering van de bezoldiging in 2024 en 2025, de loontrede en de verhoging van de vakantie-uitkering met 2%.

120800 – Erediensten

2025: 1.777.900 vs. 2026: 1.887.500

Stijging van circa Cg. 110 duizend

Vraag: Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De stijging ligt voornamelijk bij de categorie beloning van personeel en is veroorzaakt door de indexering van de bezoldiging in 2024 en 2025, de loontrede en de verhoging van de vakantie-uitkering met nog 2%.

120803 – Electorale Raad

2025: 850.700 vs. 2026: 812.100

Daling van circa Cg. 38 duizend

Vragen:

1. Kan de overheid een verklaring geven voor deze daling?

Antwoord:

Het Ministerie van BPD heeft, conform de wensen in de begroting van de ER, de gehele bedrijfsvoering van ER gefinancierd.

2. Welke gevolgen heeft deze daling voor het functioneren van de Electorale Raad?

Antwoord:

Het heeft geen gevolgen voor het functioneren van de bedrijfsvoering van de ER.

Ten aanzien van hoofdstuk 12 heeft de PAR-fractie de volgende vragen.

De fractie heeft geconstateerd dat er een algemene stijging is van ongeveer Cg. 17,1 miljoen in de begroting voor 2026 ten opzichte van 2025.

De fractie verzoekt de regering om een toelichting op de businesscase voor de concentratie van de huisvesting van BPD, ter waarde van circa Cg. 18 miljoen voor de jaren 2026 tot en met 2029, in relatie tot de geraamde uitgaven, inkomsten, planning en risico's.

Antwoord:

De komende maanden wordt het proces gestart om tot een businesscase voor een centraal kantoor voor delen van het ministerie van BPD te komen. Hierin zal specifiek worden opgenomen welke delen van het ministerie meegenomen zullen worden. Het is bijvoorbeeld aannemelijk dat het Nationaal Archief bijvoorbeeld niet zal kunnen verhuizen. Ook zullen de eisen aan de nieuwe locatie en de financiële haalbaarheid van het project worden vastgesteld.

Met betrekking tot projecten die zijn gestart onder de kapitaaldienst, vraagt de fractie welke structurele middelen zijn opgenomen in de meerjarenbegroting

voor onderhoud en integratie van personeel. Hierbij doelt de fractie op aspecten zoals doorgroeimogelijkheden, loontrede, lumpsum, compensatie, gebouw- en werkomstandigheden en het beleid rondom ziekmeldingen.

Antwoord:

Via het mobiliteitsbeleid wordt de integratie en inzetbaarheid van personeel versterkt. Het beleid en de richtlijnen bieden duidelijke doorstroommogelijkheden, zodat medewerkers intern kunnen groeien en flexibel kunnen worden ingezet. Wat betreft indexering, loontrede en lumpsum is de overheid al bezig met een nieuwe salarisstructuur, en deze worden daarbij ook meegenomen. Daarnaast is de overheid bezig met het ontwikkelen van een vitaliteitsbeleid, waarin onder meer het verzuimbeleid, de werkomstandigheden en de gebouwomstandigheden worden meegenomen. Dit beleid is gericht op het bevorderen van duurzame inzetbaarheid van de ambtenaren en het creëren van een gezonde, veilige en ondersteunende werkomgeving voor alle medewerkers. Tevens werkt de organisatie aan de modernisering en flexibilisering van de arbeidsvoorwaarden om tot een marktconform arbeidsvoorwaardenpakket te komen. Bovendien heeft de regering een "Overheidsbreed Strategisch Opleidingsbeleid" en een opleidingsprogramma die geldt voor de periode van 2024-2029. Met dit opleidingsbeleid zorgt de regering ervoor dat het personeel voortdurend wordt ontwikkeld en getraind, zodat de ambtenaren up-to-date en gemotiveerd blijven. Hierdoor leveren zij een bijdrage aan het behalen van de organisatiedoelstellingen.

De fractie wenst te vernemen of de posten die ressorteren onder BPD daadwerkelijk bedoeld zijn voor het algemene gebruik van de regering. Graag ontvangt de fractie informatie over de hoeveelheden, doeleinden en de gehanteerde verdeelsleutel bij de toewijzing aan de betrokken instanties.

Antwoord:

De posten die ressorteren onder BPD zijn in beginsel bedoeld voor algemeen regeringsbreed gebruik, tenzij in de begroting of toelichting anders is bepaald. De beschikbaar gestelde middelen worden ingezet voor activiteiten die meerdere departementen raken of die centraal gecoördineerd worden. De middelen worden aangewend voor de doelen waarvoor zij op de begroting worden opgevoerd.

Daarnaast verzoekt de fractie om informatie over innovaties die worden geïmplementeerd in relatie tot de extra Cg. 17,1 miljoen die is begroot.

Antwoord:

Hierbij informeert het Ministerie van BPD dat de volgende innovaties en digitaliseringstrajecten gaande zijn:

- SSO 2.0 waaronder digitalisering van de “workplace”;
- Aanschaffen van HRIS-informatie systeem;
- Invoeren van een helpdesk voor interne services bij het uitvoeren van interne dienstverlening door SSO;
- Nieuwe document managementsysteem;
- Beschrijving van processen onder meer van HR-producten;
- Implementatie van e-depot bij Nationaal Archief;
- Introductie van invalideparkeerkaart;
- Implementeren van automatische rij examen;
- Implementeren van digitale theorie-examen;
- Verder implementatie van samenlevingsloket “Loket di Komunitat”;
- Uitbreiding van producten op de FCSL 4 fase 4;
- Oprichting en implementatie van Directie Informatievoorziening en Digitalisering;
- Verdere implementatie van M-365.

Op basis van eerdere ervaringen vraagt de fractie hoe de regering onderbenutting van de begrote middelen wil voorkomen. Als voorbeeld noemt de fractie de digitalisering van BPD, waaronder de ontwikkeling van de applicatie voor de digitalisering van het ministerie.

Antwoord:

Met de oprichting en implementatie van de Directie Informatievoorziening en Digitalisering (DID) gaat BPD op strategische en structurele wijze de digitalisering van de overheid in het algemeen en van het Ministerie van BPD in het bijzonder verder vormgeven en uitvoeren.

De fractie verneemt graag of er momenteel problemen bestaan bij de implementatie van beleidsplannen, zoals eerder opgenomen in het regeerakkoord en de landspakketten, en hoe de regering de ze problemen, in ieder geval de reeds geïdentificeerde, van plan is op te lossen.

Antwoord:

De regering kan aangeven dat de reeds bestaande beleidsplannen, zoals opgenomen in het regeerakkoord en de landspakketten, zijn verwerkt in de begroting. Daarbij is zorgvuldig prioritering toegepast, zodat de uitvoering aansluit bij de beschikbare capaciteit en middelen. Op deze wijze wordt de continuïteit van de bedrijfsvoering binnen het gehele ministerie gewaarborgd. Op dit moment zijn er geen knelpunten geconstateerd bij de implementatie van deze beleidsplannen.

Voorts vraagt de fractie welke key performance indicators (KPI's) worden gehanteerd voor de algemene publieke dienstverlening, teneinde de voortgang en de kwaliteit van de dienstverlening te kunnen waarborgen. Welke knelpunten voorziet de regering op dit vlak?

Antwoord:

De key performance indicators (KPI's) die worden gehanteerd voor de algemene publieke dienstverlening zijn afhankelijk van het type product en de bijbehorende procedureregels. Verschillende producten en diensten vereisen namelijk specifieke meetcriteria om zowel de voortgang als de kwaliteit van de dienstverlening te waarborgen. Dit kan variëren van doorlooptijden, klanttevredenheid, effectiviteit van de dienstverlening, en naleving van procedures. De KPI's worden op maat gemaakt om te zorgen voor een optimale prestatie binnen de verschillende domeinen van de publieke dienstverlening.

Wat betreft de knelpunten voorziet de regering uitdagingen in de consistentie en eenduidigheid van de gehanteerde KPI's, vooral wanneer er verschillende typen producten en diensten zijn die elk hun eigen specifieke vereisten hebben. Daarnaast kunnen de complexiteit van de procedures en het variabele karakter van de dienstverlening soms leiden tot moeilijkheden bij het meten en vergelijken van de prestaties.

Tot slot wenst de fractie te vernemen hoe de voortgang van de implementatie van het beleidsplan van het ministerie van BPD wordt gemonitord en gerapporteerd, in relatie tot het regeerakkoord en de landspakketten.

Antwoord:

De voortgang van de implementatie van het beleidsplan van het ministerie van BPD wordt gemonitord via een dashboard.

Ten aanzien van hoofdstuk 12 heeft de MFK-fractie de volgende vragen.

De fractie constateert een verhoging en wenst te weten dat met voornoemde verhoging de Regering de persoonlijke gevallen van ambtenaren worden behandeld. Er zijn zelfs gevallen die jarenlang niet werden behandeld. Gaat de regering de gevallen van ambtenaren behandelen? Het zijn te veel die in afwachting zijn.

Antwoord:

De regering benadrukt dat het zorgvuldig en tijdig behandelen van individuele ambtenarendossiers een van haar kernprioriteiten is. In het kader van het

versterken van de interne dienstverlening – een traject dat samenhangt met diverse projecten uit zowel het landspakket als het regeerakkoord – wordt gewerkt aan structurele verbeteringen in de ondersteuning van ambtenaren.

In dit verband is binnen het SSO al een helpdesk ingericht die specifiek belast zal worden met het oppakken en afhandelen van de openstaande casussen. Er wordt momenteel nog gewerkt aan de verdere uitwerking van deze voorziening. Deze helpdesk vormt een belangrijk onderdeel van de bredere professionalisering van de interne dienstverlening en is erop gericht om de behandeling van ambtelijke dossiers in de toekomst structureel, effectief en duurzaam te verbeteren.

Algemene Beschouwing

1. Pagina 64

Het ministerie wil als onderdeel van haar prioriteiten en strategische doelstellingen de interne organisatie versterken met beter georganiseerde teams, duidelijke structuren en een moderne manier van werken, gericht op continuïteit en professionele ondersteuning.

Heeft de regering reeds een plan uitgewerkt voor de uitvoering hiervan, en wat zullen de verwachte kosten zijn?

Antwoord:

Het ministerie van BPD werkt aan een "Future Proof Organisatie". Voor de verschillende organisatieonderdelen is inmiddels eerste inrichtingsplan opgesteld, die binnenkort ter besluitvorming aan de Raad van Ministers wordt aangeboden.

Pagina 64 Nieuwe rijexaminatoren worden opgeleid en ingewerkt om de capaciteit en kwaliteit binnen de Rijbewijsketen te vergroten. De huidige examinatoren volgen een opfriscursus, waarin de belangrijkste onderdelen van de opleiding worden behandeld, om gelijke kennis en werkwijze te waarborgen.

Beschikt de regering reeds over een concreet uitvoeringskader voor dit project, inclusief een kostenoverzicht?

Antwoord:

De afdeling Rijbewijzen van UO Publieke Zaken is al begonnen met bijscholen van Rijexaminatoren in het dienstjaar 2025 en zal in de volgende jaren ook continueren. Voor het dienstjaar 2026 zijn er ook middelen gereserveerd voor Publieke Zaken voor trainingen en opfriscursussen.

3. Pagina 65

Door kennisdeling, externe inspiratie en structurele samenwerking over grenzen heen groeit het Vergunningenloket uit tot een organisatie die in de volle breedte bijdraagt aan een lerende overheid. De front- en backoffices moeten op efficiënte en effectieve wijze met elkaar kunnen communiceren. Kan de regering aangeven welke concrete maatregelen worden genomen om een betere communicatie tussen front- en backoffice bij het Vergunningenloket te realiseren? En wat zullen de geraamde kosten hiervan zijn?

Antwoord:

Het Vergunningenloket heeft voor 2026 drie concrete maatregelen opgenomen om de samenwerking en communicatie tussen front- en backoffice te versterken:

1) Updaten van SLA's met de Ministeries: Harmonisatie van processen en werkafspraken

- Uniforme werkprocessen per productketen.
- Vastleggen van standaarden voor doorlooptijden, informatieoverdracht en escalatieroutes.
- Structurele keten overleggen per kwartaal.

Kosten: opgenomen in de reguliere formatie en brengt derhalve geen aanvullende kosten met zich mee.

2) Versterking digitale informatie-uitwisseling (FSLC / zaakstelsel e-CuraCase)

- Gebruik maken van één gedeeld zaakstelsel, zodat zowel de frontoffice als de backoffice geïntegreerd zijn en met dezelfde dossierinformatie kunnen werken.
- Verbeterde statusinformatie richting frontoffice voor directe klantcommunicatie.

Kosten: onderdeel van het FSLC-programma (2025/2026 Fase 4 & optimalisatie).

3) Investeren in vaardigheden (training & cultuur)

- Trainingen klantgerichtheid, ketensamenwerking, digitale vaardigheden, casemanagement.
- Opleidingen uit het Meerjarenopleidingsplan 2025–2029 gericht ook op samenwerking tussen afdelingen.

Kosten worden binnen het opleidingsbudget Vergunningenloket gedekt.

4. Pagina 67

Voor de modernisering van de dienstverlening van het ministerie zijn ook investeringen in human capital nodig. Veranderingen moeten worden ingebed in procedures en uitgevoerd worden door medewerkers die begeleid en

opgeleid moeten worden voor de nieuwe werkwijzen en taken die onderdeel zullen worden van de organisatiecultuur.

Kan de regering toelichten of deze procedures reeds zijn opgesteld en binnen welke termijn deze nieuwe werkwijzen geïmplementeerd zullen worden?

Antwoord:

Voor interne dienstverlening is het plan al opgesteld. De uitvoering hiervan zal vanaf 2026 gefaseerd geïmplementeerd, zodat de verbeteringen zorgvuldig en beheerst kunnen worden doorgevoerd. Wat betreft de externe dienstverlening geldt dat het bestaande plan eerst zal worden herzien en verder uitgewerkt. Dit is nodig om te zorgen dat de beoogde verbeteringen aansluiten aan de actuele behoeften en adequaat kunnen worden uitgevoerd.

5. Pagina 68

Door gerichte werving en plaatsing wordt de personeelsbezetting van Publieke Zaken versterkt ter ondersteuning van de continuïteit en kwaliteit van de dienstverlening.

Kan de regering aangeven binnen welke termijn de werving en plaatsing van personeel bij Publieke Zaken zullen aanvangen, en hoe dit zich verhoudt tot het personeelsstopbeleid van de afgelopen jaren?

Antwoord:

De werving en selectie zal eind 2025/begin 2026 starten. Voor personeel ten behoeve van externe dienstverlening heeft het personeelsstopbeleid in de praktijk niet gegolden, gezien het van de continuïteit en kwaliteit van de dienstverlening aan de gemeenschap. Er is reeds nieuw personeel aangenomen om deze continuïteit te waarborgen, maar er zullen aanvullend nog meer medewerkers moeten worden geworven om volledig aan de behoefte te voldoen.

Pagina 70

Een stevige rechtsstaat is verankerd in actieve burgers die betrokken zijn bij de samenleving. Het ministerie heeft hierin een stimulerende taak en ontwikkelt nieuwe methoden om burgers te betrekken bij besluitvorming. Zijn deze methoden reeds ontwikkeld, en binnen welke termijn zullen deze in de praktijk worden gebracht?

Antwoord:

Deze nieuwe methoden zijn nog niet ontwikkeld, dit zal in 2026 verder vorm krijgen. Hierbij worden andere ministeries direct betrokken, zodat theorie en praktijk worden gekoppeld zijn en specifieke wensen en situaties direct kunnen worden meegenomen.

7. Pagina 73

Het versterken van de kennis van het ambtenarenapparaat is een belangrijke doelstelling van het HR-beleid van het ministerie. Het ministerie stelt opleidingen beschikbaar als service aan andere ministeries in de vorm van de Government Academy, in samenwerking met het SOAB Learning Lab. Specifieke opleidingen voor ambtenaren binnen het ministerie zelf zijn eveneens opgenomen in de kosten. Zijn deze opleidingen reeds gereed? Kan de regering aangeven binnen welke termijn deze opleidingen zullen starten? Zal er een salarisverhoging volgen voor ambtenaren die hun opleiding met succes afronden?

Antwoord:

De Government Academy werkt zowel samen met de SOAB Learning Lab, het Universiteit van Curaçao en overige opleidingsinstituten. De Academy heeft laatstelijk een pool van trainers opgeleid om trainingen en cursussen voor de ambtenaren te verzorgen. Momenteel volgen verschillende ambtenaren al opleidingen via de Government Academy en zijn er voorbereidingen gaande voor aanvullende opleidingen. Daarnaast heeft de overheid ervoor gezorgd dat ambtenaren via een digitaal platform in hun eigen tijd continue trainingen, cursussen en podcasts kunnen volgen.

8. Pagina 75

Het Vergunningenloket heeft in 2025 de taken van de Huurcommissie overgenomen. Om een goede ondersteuning te waarborgen is de inzet van mediation van belang. Hierdoor kunnen onnodige rechtszaken worden voorkomen en geschillen in een vroeg stadium via bemiddeling worden opgelost.

Zal deze ondersteuning worden verleend door juristen of advocaten met kennis van de rechtsgang?

Antwoord:

Het Vergunningenloket voert momenteel een selectieprocedure uit voor het samenstellen van een nieuwe externe commissie voor de Huurcommissie. Om een deskundige en evenwichtige beoordeling van huurgeschillen te waarborgen, zal de commissie worden samengesteld uit de volgende functies:

- Jurist – met gedegen kennis van huurrecht en de rechtsgang;
- Mediator – om geschillen via bemiddeling in een vroeg stadium op te lossen en onnodige rechtszaken te voorkomen;
- Taxateur – voor het objectief beoordelen van marktconforme huurprijzen en technische aspecten van huurwoningen.

Deze samenstelling zorgt voor een integrale, professionele en efficiënte ondersteuning van de Huurcommissie en draagt bij aan snellere en

klantvriendelijke afhandeling van huurgeschillen.

De beoogde bemiddelingsondersteuning binnen de Huurcommissie wordt uitgevoerd door medewerkers van het Vergunningenloket, die hiervoor aanvullende training in mediationvaardigheden zullen ontvangen in 2026. De inzet van advocaten is niet voorzien; indien nodig kan op incidentele basis intern en extern juridisch advies worden ingewonnen.

Waar moet de fractie op terugkijken voor de begroting 2026 en volgend jaar (meerjarige begroting)?

Antwoord:

Voor de begroting 2026 en de meerjarenbegroting moet worden meegenomen dat de begroting van de Huurcommissie nu nog onder het ministerie van Algemene Zaken valt en nog moet worden overgezet naar de begroting van het ministerie van BPD.

Het kabinet stemt de uitvoering van de samenwerking met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten af op die van het Landenpakket, omdat dit bevorderlijk is voor een succesvolle implementatie van de hervormingen die in het Landenpakket voor de lange termijn (5-10 jaar) zijn aangegeven. Toelichting hierop?

Antwoord:

De VNG beschikt over specifieke expertise, met name op uitvoeringsniveau, die Curaçao kan ondersteunen bij de implementatie van de hervormingen uit het Landspakket. Binnen gemeentes werken professionals dagelijks met implementatievraagstukken te maken hebben. Echter, ook buiten het Landspakket kan er samengewerkt worden met de VNG. In dat geval zal er binnen het specifieke project middelen gevonden moeten worden voor de inzet van de professional uit een gemeente en worden deze kosten niet gefinancierd uit de middelen voor het landspakket.

Pag. 64: In de algemene beschouwing wordt een plan voor huisvesting bij het BPD genoemd.

Kunnen wij een kopie ontvangen van dit plan?

Antwoord:

Er is op dit moment nog geen huisvestingsplan voor het ministerie van BPD opgesteld. In de komende maanden wordt het traject gestart om te komen tot een businesscase waarop een dergelijk plan kan worden gebaseerd.

De overheid ondersteunt van oudsher financieel een aantal kerken ten behoeve van het geestelijk welzijn, voor een bedrag van circa Cg. 1,9 miljoen.

Welke kerken zijn dit precies?

Antwoord:

De Rooms-Katholieken kerken; de Protestantse Kerken; de Joodse kerkgemeenschap en de Methodist Kerk.

De Shared Service Organisatie wordt fundamenteel verbeterd om het personeels- en financieel beheer te versterken. Zijn er nog steeds grote achterstanden in de afhandeling en verwerking van zaken die de rechtspositie van ambtenaren betreffen?

Antwoord:

In dit verband is binnen het SSO al een helpdesk ingericht die specifiek belast zal worden met het oppakken en afhandelen van de openstaande casussen. Er wordt momenteel nog gewerkt aan de verdere uitwerking van deze voorziening. Deze helpdesk vormt een belangrijk onderdeel van de bredere professionalisering van de interne dienstverlening en is erop gericht om de behandeling van ambtelijke dossiers in de toekomst structureel, effectief en duurzaam te verbeteren.

Pag. 69: Er wordt gesproken over de coördinatie van het Masterplan voor Curaçao.

Er zijn echter geen middelen gereserveerd op de begroting. Wanneer zullen hiervoor wel middelen worden gereserveerd?

Antwoord:

Voor de coördinatie van het Masterplan voor Curaçao zijn op dit moment nog geen middelen gereserveerd. De behoefte aan middelen en de eventuele reservering daarvan zullen in een later stadium worden gezien, zodra meer duidelijkheid bestaat over de verdere opvolging en uitvoering van het Masterplan.

Wanneer komt er een Autoriteit Persoonsgegevens conform de Landsverordening bescherming persoonsgegevens?

Antwoord:

Het traject om het College Bescherming Persoonsgegevens te activeren is opnieuw opgestart. Het College wordt naar verwachting in 2026 weer operationeel.

Pag. 72: Er wordt in grote lijnen beschreven dat het koloniaal archief gedigitaliseerd zal worden, en dat hiervoor € 1,37 miljoen is gereserveerd.

Het belangrijkste aspect is echter menskracht. Wat is het plan om lokale krachten hierbij in te zetten?

Antwoord:

De digitalisering van het Koloniaal Archief is gefinancierd door Nederland. Voor de uitvoering zal gebruik worden gemaakt van lokaal projectpersoneel, waarbij tevens kennisoverdracht plaatsvindt.

Aanvullende opmerkingen

BPD-begroting:

Het ministerie van BPD heeft een verhoging van het budget ontvangen. De minister is zich ongetwijfeld bewust van het feit dat veel ambtenaren nog wachten op de afhandeling van zaken, zoals promoties. Binnen het Ministerie van Justitie, waar een groot aantal ambtenaren werkzaam is, zou prioriteit moeten worden gegeven aan het wegwerken van deze achterstanden. Sommige dossiers wachten al jarenlang. De fractie vraagt of de minister bereid is om via schikkingen of versnelde procedures de achterstanden weg te werken, zodat de druk op het personeelsbestand vermindert.

Antwoord:

In dit verband is binnen het SSO al een helpdesk ingericht die specifiek belast zal worden met het oppakken en afhandelen van de openstaande casussen. Er wordt momenteel nog gewerkt aan de verdere uitwerking van deze voorziening. Deze helpdesk vormt een belangrijk onderdeel van de bredere professionalisering van de interne dienstverlening en is erop gericht om de behandeling van ambtelijke dossiers in de toekomst structureel, effectief en duurzaam te verbeteren. Door deze aanpak kunnen de dossiers bovendien sneller worden weggewerkt.

Pagina 66–67 – Kranshi

Kranshi, een vertrouwd en herkenbaar punt voor burgers als het om overheidsdienstverlening gaat, zal in 2026 de nodige modernisering ondergaan. Naast de fysieke inrichting gaat het hierbij om smartprint-integratie voor rijbewijzen en ID-kaarten. Deze zullen worden gemoderniseerd door nieuwe en verbeterde beveiligingskenmerken toe te voegen. Een concreet voorbeeld van vernieuwde dienstverlening is de renovatie van de trouwzaal van Kranshi. Publieke Zaken zal haar huwelijksdienstverlening aanpassen aan de verwachtingen van inwoners en bezoekers. Hiervoor is in 2025 een nieuw intern beleid opgesteld en in 2026 zullen mogelijk aanpassingen in de wetgeving inzake huwelijksstarieven nodig zijn. Wat is de verwachte duur van het moderniseringstraject bij Kranshi met betrekking tot digitalisering? Kan de minister toelichten hoe de begrotingsmiddelen hiervoor worden ingezet? Indien het

moderniseringsproces succesvol verloopt, hoe zal dit de kwaliteit van de publieke dienstverlening verbeteren?

Antwoord:

Digitalisering is een doorlopend proces dat erop gericht is de kwaliteit van de dienstverlening aan de gemeenschap continue te verbeteren. Door verdere digitalisering kunnen cliënten sneller worden geholpen, zullen de wachttijden voor afspraken afnemen en er zal de fysieke toestroom naar de locatie mogelijk verminderen, omdat steeds meer producten digitaal kunnen worden aangevraagd en ontvangen. In het algemeen worden de beschikbare begrotingsmiddelen ingezet ter ondersteuning van deze digitaliseringsinitiatieven, zodat Kranshi haar processen, systemen en dienstverlening stap voor stap kan moderniseren.

Pagina 71 – Nationaal Archief

Het Nationaal Archief werkt samen met de Shared Service Organisatie aan de selectie en digitalisering van overheidsarchieven tot 2010, om transparantie en verantwoording te versterken. Hiervoor is over de periode 2025–2029 een investering van ongeveer Cg. 5,2 miljoen voorzien.

Waarom bedraagt de investering vanuit de kapitaaldienst specifiek Cg. 5,2 miljoen? In welke mate kan deze investering het functioneren van het Nationaal Archief optimaliseren en toekomstige begrotingslasten verminderen?

Antwoord:

In 2025 zijn de investeringen gedaan die noodzakelijk zijn voor het digitaliseringsproject van de overheidsarchieven. Zo heeft UONA onderhoud uitgevoerd aan de gebouwen en het koelingssysteem waarin de archieven worden bewaard. Daarnaast moeten ook nieuwe tekenkasten worden aangeschaft ter voorbereiding op de verdere digitalisering. In 2025 is tevens gestart met de implementatie van het E-depot, dat een essentieel onderdeel vormt van dit project.

Deze investeringen dragen ertoe bij dat het Nationaal Archief efficiënter en toekomstbestendiger kan functioneren. Door archieven digitaal op te slaan, wordt informatie beter geconserveerd en sneller toegankelijk voor zowel de overheid als het publiek. Op de lange termijn leidt digitalisering bovendien tot lagere fysieke opslagkosten en minder inzet van mankracht voor handmatige beheertaken. Hierdoor wordt de kwaliteit van de dienstverlening verhoogd en nemen toekomstige begrotingslasten af.

Pagina 74 – Communicatie en Voorlichting

Communicatie en voorlichting over de werkzaamheden en de dienstverlening van het ministerie vallen binnen dit beleidsdomein. Het ministerie streeft naar transparante communicatie voor alle doelgroepen.

Acht de minister het gereserveerde bedrag voor communicatie en voorlichting voldoende om dit belangrijke doel te realiseren? Zo ja, waarom? Zo nee, wat is er aanvullend nodig?

Antwoord:

Voor alle organisatieonderdelen van het ministerie van BPD is de begroting voor 2026 verhoogd ten behoeve van publieke voorlichting. Deze middelen zijn bestemd voor externe communicatie en ondersteunen het realiseren van de belangrijkste doelstellingen op het gebied van transparante en tijdige informatievoorziening. Op basis van de huidige inzichten acht het ministerie deze verhoging voldoende om de geplande communicatiestrategieën uit te voeren.

HOOFDSTUK 13 MINISTERIE VAN JUSTITIE

Ten aanzien van hoofdstuk 13 heeft de MAN-PIN-fractie de volgende vragen.

De fractie constateert een verhoging van 14.7 miljoen voor het ministerie van Justitie. Graag een uitleg.

Antwoord:

De toename is voornamelijk toe te schrijven aan de begrotingspost 4200 Beloning van personeel. Dit wordt veroorzaakt door een uitbreiding van het personeelsbestand op grond van het uitrollen van twee meerjarige instroomplannen van het ministerie van Justitie. Er is daarnaast ook rekening gehouden met de indexering van salarissen voor het personeel, toekenning van loontrede en verhoging van de vakantietoelage met nog 2%.

Een toename in de begrotingspost Salarissen, Lonen & Bezoldiging leidt tot hogere lasten in de overige gerelateerde componenten van bezoldigingen, zoals afdrachten voor sociale verzekeringspremies en pensioenbijdragen.

De ministeriële staf stijgt met ongeveer 2.7 miljoen. De fractie wenst te weten waarom deze verhoging.

Antwoord:

De toename is voornamelijk toe te schrijven aan de begrotingspost 4200 Beloning van personeel. Dit wordt veroorzaakt door een uitbreiding van het personeelsbestand. Er is daarnaast ook rekening gehouden met de indexering van salarissen voor het personeel, toekenning van loontrede en verhoging van vakantietoelage met nog 2%. Verder is er sprake van een stijging in de post Normale afschrijvingen van circa Cg, 1,1 miljoen.

Het openbaar ministerie heeft een stijging van ongeveer 1 miljoen. Waar gaat deze 1 miljoen naartoe? De fractie wil niet meer te horen krijgen dat het OM niet over voldoende capaciteit beschikt. Aan de andere kant ziet de fractie een daling van 298.000 bij de post van landsrecherche. Het rijmt niet dat de kosten van het OM worden verhoogd en tegelijkertijd die van de landsrecherche dalen. Dit terwijl de landsrecherche de instantie is die de zaken aan het OM overdragen. De landsrecherche verricht integriteit en corruptiezaken. Is het waar dat de landsrecherche alleen over vier personeel beschikt, waar eigenlijk het aantal op 20 vastgesteld moet zijn? graag een uitleg voor de daling van de post landsrecherche. Een verhoging van de begroting van het OM is positief, alleen moet die voor de landsrecherche samen stijgen, gezien deze de zaken moeten voorbereiden voor het OM. Hoe verhouden deze twee posten zich met elkaar?

Antwoord:

De toename bij OM doet zich voornamelijk voor op de begrotingspost 4200 Beloning van personeel. Dit wordt veroorzaakt door de doorgevoerde indexeringen en de verwachte indiensttredingen in 2026 en verhoging van vakantietoelage met nog 2%.

Vanwege operationele redenen worden thans geen aantallen genoemd als het gaat om de sterkte van de Landsrecherche Curaçao. De Landsrecherche heeft recentelijk een aantal vacatures opengesteld en de wervingsprocedure is in afrondingsfase. In het eerste kwartaal van 2026 zullen de nieuwe medewerkers in dienst treden. Daarnaast wordt de Landsrecherche versterkt met een aantal medewerkers van externe partners waardoor deze belangrijke organisatie thans toch over een redelijk aantal personeelsleden beschikt om haar taken uit te voeren. Vanaf oktober 2025 is er een nieuwe werving- en selectieprocedure gestart voor verdere uitbreiding in 2026. Het streven is dat de Landsrecherche in 2026 na afronding van de huidige werving en selectie ronde haar formatie grotendeels op sterkte zal hebben om haar taken uit te voeren. In de tussentijd wordt ook gewerkt aan de formalisering van het nieuwe formatieplan van de LrC zodat zij ook over meer specialistische functies zal beschikken.

Met tevredenheid ziet de fractie een stijging van Cg. 5.3 miljoen bij politie en immigratie. Toch graag een uitleg waar voornoemde stijging gaat. Hetzelfde voor huis van bewaring/gevangeniswezen, waar sprake is van een stijging van ongeveer 3.1 miljoen. De fractie meent dat het noodzakelijk is, maar wenst een specificatie hiervan.

Antwoord:

De toename bij KPC met Cg 5.3 miljoen is met name te wijten aan de toename van de vakantietoelagen met 2%, bereikbaarheidstoelagen en overige toelagen. De middelen voor werving van het personeel van KPC zijn opgenomen onder de post 131803 Overige justitiële aangelegenheden.

De toename bij het huis van bewaring/gevangeniswezen betreft toename van met name de salarissen, vakantietoelagen en overige toelagen en de sociale lasten.

Bij justitiële jeugdopvang is er een kleine verhoging van Cg. 770.000 en dit brengt zorgen voor de fractie. Volgens de fractie moet men vroeg beginnen en niet wachten totdat mensen naar de gevangenis gaan. De jeugd moet beter aangepakt worden en hiervoor moeten er meer geldmiddelen beschikbaar worden gesteld, aldus de fractie. Waarom is het zo weinig?

In geval van de voogdijraad is er amper een verhoging van Cg. 373.000. De stijgingen zijn heel summier en roept zorgen op bij de fractie. Juist bij jeugd moeten de posten worden verhoogd. Graag een uitleg.

Antwoord:

De toename doet zich voor op de begrotingspost 4200 Beloning van personeel. Deze verhoging is ter dekking *van* de geïndexeerde bezoldiging. Zoals bekend is onder de kostenplaats Voogdijraad vooralsnog Uitvoeringsorganisatie Justitiële Zorg (UOJZ) opgenomen. Na de fusie was de bezetting van UOJZ op peil, waardoor deze organisatie relatief minder vacatures moest invullen dan bij de andere diensten.

Noemenswaardig is dat de aanpak van jeugdcriminaliteit één van de voornaamste speerpunten is van mijn ministerie. De aanpak vraagt om een brede en gezamenlijke inzet van meerdere ministeries en partners. Het plan richt zich op het tijdig herkennen van risico's bij jongeren en het bieden van snelle, laagdrempelige ondersteuning, zodat zij niet afglijden in criminaliteit. Voor jongeren die wel met justitie in aanraking komen, wordt ervoor gezorgd dat er een eerlijke behandeling en passende interventies, waarbij alternatieven voor detentie en begeleiding naar opleiding en werk centraal staan. De financiële middelen ter dekking van deze alternatieven komen vanuit de betrokken ministeries dan wel het criminaliteitsbestrijding fonds.

Van de overige justitiële aangelegenheden, wenst de fractie te weten wat overige zijn. Wat valt er allemaal onder deze post? Waarom deze post verlaagd met Cg. 1.2 miljoen?

Antwoord:

Op de begrotingspost Overige justitiële aangelegenheden zijn de volgende posten opgenomen:

- Salarissen, Lonen & Bezoldiging voor een bedrag van Cg 5.255.000. Hieronder zijn middelen in het kader van H1 opgenomen. Dit is bestemd voor de werving van personeel voor KPC, SDKK, JJIC, OM, Landsrecherche en VDC.
- Verbruik van Goederen en diensten voor een bedrag van Cg. 934.500. De middelen zijn bestemd voor de voormalige stichtingen die nu onder de UO Justitiële Zorg vallen.
- De ministers hebben afgesproken dat alle ministeries Cg 1,2 miljoen beschikbaar zullen stellen voor de ontwikkeling van het M365 systeem. Op basis hiervan is deze post verlaagd. Het zal geen gevolgen hebben voor de bedrijfsvoering van de UO Justitiële Zorg .

Kapitaaldienst

Beleidsorganisatie Justitie wordt verhoogd met ongeveer 8.4 miljoen. Bij kapitaaldienst gaat het om investeringen en de fractie wil weten wat voor investering gaat plaatsvinden met Cg. 8.4 miljoen.

De verhoging bestaat uit een toename in de categorie Gebouwen van 2,5 miljoen, Kantoorinrichting van 300.000, Kantoorapparatuur van 200.000 en Machine- en overige werktuigen van circa 5,5 miljoen. Voor de kapitaaldienst van het Ministerie van Justitie is in 2026 in totaal 18.551.500 begroot, waarvan 8.610.000 is geormerkt voor de Kustwacht in het kader van het langetermijnplan. De begroting 2026 laat een stijging van 8,4 miljoen zien. In 2026 is de volledige kapitaaldienst ondergebracht op kostenplaats 131004, Beleidsorganisatie.

Antwoord:

De investeringen betreffen:

1. Nieuwbouw en restauratie van het gebouw aan het Wilhelminaplein waar de Minister, het Kabinet, de Ministeriële Staf gehuisvest zijn. Ook de Beleidsorganisatie zal hier gehuisvest worden. De totale investeringen zijn Cg 2.54 miljoen, dit alles om de huurkosten te verlagen.
2. Kantoorinrichting na de nieuwbouw voor Cg 300.000.
3. Gedeeltelijk middelen bestemd voor verdere ontwikkeling van het project Cameratoezicht Cg 2.5 miljoen.
4. Op basis van de overige prioriteiten van de ministers zoals verbouwing van gebouwen en aanschaf voertuigen wordt het resterend Cg. 3 miljoen verdeeld over de uitvoeringsorganisaties.

Gewone Dienst

Totaal

2025: 227.697.606 vs. 2026: 242.468.400

Stijging van circa Cg. 14,7 miljoen

Antwoord:

De toename is voornamelijk toe te schrijven aan de begrotingspost 4200 Beloning van personeel. Dit wordt veroorzaakt door onder meer een uitbreiding van het personeelsbestand. Er is daarnaast ook rekening gehouden met de indexering van salarissen voor het personeel, toekenning van loontrede en verhoging van de vakantietoelage met nog 2%.

De stijging wordt met name verklaard door het uitbetalen van de loontrede en de 2% verhoging van de vakantietoelage. Een toename in de begrotingsposten Salarissen, Lonen & Bezoldiging leidt tot hogere lasten in de overige gerelateerde componenten van de bezoldiging, zoals afdrachten voor sociale verzekeringspremies en pensioenbijdragen.

Voor wat betreft H1, dat een onderdeel is van het Landspakket, gaat het om het aantrekken van personeel voor de uniformerende diensten. De begrotingspost Salarissen, Lonen & Bezoldiging is gelijk gebleven met een bedrag van Cg. 5,2 miljoen.

130100 – Minister van Justitie

2025: 416.237 vs. 2026: 428.700

Stijging van circa Cg. 12 duizend

Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De stijging op de begrotingspost 4200 Beloning van personeel is het gevolg van de doorgevoerde indexeringen.

De toename is voornamelijk toe te schrijven aan de begrotingspost 4200 Beloning van personeel. Er is daarnaast ook rekening gehouden met de indexering van salarissen voor het personeel, toekenning van loontrede en verhoging van vakantietoelage met nog 2%.

131000 – Minister van Justitie

2025: 1.464.372 vs. 2026: 1.356.700

Daling van circa Cg. 108 duizend

1. Kan de regering een verklaring geven voor deze daling?

2. Welke gevolgen heeft deze vermindering voor het functioneren van de Minister van Justitie?

Antwoord:

De verlaging met Cg. 108.000 betreft een bijstelling van de post 4211 Salarissen, lonen & bezoldiging omdat in 2025 de post te hoog was gebudgetteerd. De onderbesteding in 2024 was Cg. 196.000. De verlaging van de post zal geen gevolgen hebben voor de bedrijfsvoering van de minister.

131001 – SG Ministerie van Justitie

2025: 287.000 vs. 2026: 193.200

Afname van circa Cg. 94 duizend

1. Kan de regering een verklaring geven voor deze afname?
2. Welke gevolgen heeft deze afname voor het functioneren van de SG van de minister van Justitie?

Antwoord:

De verlaging met Cg. 94.000 betreft een bijstelling van de post 4211 Salarissen, lonen & bezoldiging, de post 4216 overige uitgaven salarissen en lonen en de sociale lasten omdat in 2025 genoemde posten te hoog waren gebudgetteerd. De onderbesteding in 2024 was Cg. 110.000. De verlaging van de post zal geen gevolgen hebben voor de bedrijfsvoering van de SG.

131002 – Ministeriële Staf

2025: 2.543.100 vs. 2026: 5.260.800

Toename van circa Cg. 2,7 miljoen

Kan de regering een verklaring geven voor deze toename?

Antwoord:

De toename is voornamelijk toe te schrijven aan de begrotingspost 4200 Beloning van personeel. Dit wordt veroorzaakt door een uitbreiding van het personeelsbestand. Er is daarnaast ook rekening gehouden met de indexering van salarissen voor het personeel, toekenning van loontrede en verhoging van vakantietoelage met nog 2%. Verder is er sprake van een stijging in de post Normale afschrijvingen van circa 1,1 miljoen.

131004 – Beleidsorganisatie Justitie

2025: 10.398.463 vs. 2026: 9.368.000

Afname van circa Cg. 1 miljoen

1. Kan de regering een verklaring geven voor deze afname?
2. Welke gevolgen heeft deze verlaging voor het functioneren van de Organisatie voor Justitiebeleid?

De afname betreft met name de herclassificatie van de afschrijvingen ad Cg 1 mln. naar de Ministeriële Staf. Er zijn geen gevolgen voor de bedrijfsvoering van de Beleidsorganisatie.

131100 – Openbaar Ministerie

2025: 12.800.478 vs. 2026: 13.819.400

Toename van circa Cg. 1 miljoen

1. Kan de regering een verklaring geven voor deze toename?

2. Is het begrote bedrag voldoende voor het OM, om zijn werk te doen?

Antwoord:

De toename betreft met name een verhoging van de salarissen met Cg 510.500 en de toelagen en sociale lasten van Cg. 506.000 in verband met aanpassing salarissen, indexering en verdere indienstnemingen. Ook is hierin rekening gehouden met de verwachte verhoging van de vakantietoelage met nog 2%.

Het OM is in staat om haar kerntaken uit te voeren. Het OM heeft een nieuw functieboek opgesteld en op grond hiervan is een concept instroom plan opgesteld in het kader van H1. Beide documenten zijn echter nog niet geformaliseerd. Het OM kan op basis van de budgettaire ruimte als gevolg van hun uitstroom bestaande vacatures nu reeds openstellen. Na goedkeuring van hun functieboek en instroom plan kan het OM op basis van de vastgestelde prioriteiten andere functies openstellen in 2026.

131200 – Landsrecherche

2025: 2.168.295 vs. 2026: 1.870.800

Afname van circa Cg. 298 duizend

1. Kan de regering een verklaring geven voor deze afname?

Antwoord:

De verlaging met Cg 298.000 betreft een bijstelling van de post 4211 Salarissen, lonen & bezoldiging en de sociale lasten omdat in 2025 genoemde posten te hoog waren gebudgetteerd.

2. Welke gevolgen heeft deze verlaging voor het functioneren van de Landsrecherche?

Antwoord:

De verlaging van de post zal in principe geen gevolgen hebben voor de bedrijfsvoering van de Landsrecherche, het betreft een bijstelling van de salarissen en sociale lasten.

3. Is het begrote bedrag voldoende voor de Landsrecherche om het onderzoek uit te voeren?

Antwoord:

De middelen voor de Landsrecherche zijn voldoende.

4. Wat is het beleid en de visie van de overheid ten aanzien van de Landsrecherche, aangezien het budget van de Landsrecherche wordt verlaagd, maar deze dienst wel onderzoek doet voor het Openbaar Ministerie?

Antwoord:

De salarissen zijn bijgesteld aan de bestedingen van vorig jaar, derhalve heeft de verlaging geen invloed op de bedrijfsvoering. Met het beschikbare budget heeft de Landsrecherche de ruimte gekregen om recentelijk een aantal vacatures open te stellen en is de wervingsprocedure thans in afrondingsfase. In het eerste kwartaal van 2026 zullen de medewerkers in dienst treden. Vanaf oktober 2025 is er een nieuwe werving- en selectieprocedure gestart voor verdere uitbreiding in 2026. Het streven is dat de Landsrecherche in 2026 na afronding van de huidige werving en selectie ronde haar formatie grotendeels op sterkte zal hebben om hun taken uit te voeren. De visie is een eerlijke en integere overheid, de Landsrecherche is gericht op het beschermen van de rechtsstaat en de integriteit van de overheid.

131201 – Opleidingsinstituut ORV

2025: 4.326.302 vs. 2026: 4.935.100

Stijging van circa Cg. 600 duizend

Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De toename van Cg 600.000 betreft met name een toename van de post 4211 Salarissen, Lonen & Bezoldiging met Cg 513.500, de sociale lasten ad Cg 140.000, de verwachte indiensttredingen in 2026 en verhoging van vakantietoelage met nog 2%.

131202 – UO Toelatingsorganisatie

2025: 5.821.014 vs. 2026: 7.055.000

Stijging van circa Cg. 1,2 miljoen

Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De stijging op de begrotingspost 4200 Beloning van personeel is het gevolg van de doorgevoerde salarisindexaties en de indiensttreding van het personeel dat in het afgelopen jaar is geworven en de verwachte indiensttredingen in 2026 en verhoging van vakantietoelage met nog 2%.

131203 – Politie en Immigratie UO

2025: 91.325.596 vs. 2026: 96.667.600

Toename van circa Cg. 5,3 miljoen

Kan de overheid een verklaring geven voor deze toename?

Antwoord:

De toename bij KPC met Cg 5,3 miljoen is m.n. te wijten aan de toename van de vakantietoelagen met 2%, bereikbaarheidstoelagen en overige toelagen. De

middelen voor werving van het personeel van KPC zijn opgenomen onder de post 131803 Overige justitiële aangelegenheden.

131300 – UO Brandweer

2025: 11.273.257 vs. 2026: 13.195.700

Toename van circa Cg. 1,9 miljoen

Kan de overheid een verklaring geven voor deze toename?

Antwoord:

De stijging op de begrotingspost 4200 Beloning van personeel is het gevolg van de doorgevoerde indexeringen en de indiensttreding van het personeel dat in het afgelopen jaar is geworven en de verwachte indiensttredingen in 2026 en verhoging van vakantietoelage met nog 2%. Daarnaast een verhoging van het overwerk met circa Cg. 889.000.

131400 – Kustwacht

2025: 19.146.400 vs. 2026: 19.354.000

Toename van circa Cg. 208 duizend

Kan de overheid een verklaring geven voor deze toename?

Antwoord:

De toename bij Kustwacht met Cg 208.000 is m.n. te wijten aan de toename van de vakantietoelagen met 2% en de bereikbaarheidstoelage.

131600 – UO Gevangeniswezen (Huis van Bewaring)

2025: 43.750.178 vs. 2026: 46.893.400

Toename van circa Cg. 3,1 miljoen

Kan de overheid een verklaring geven voor deze toename?

Antwoord:

De toename bij UO Gevangeniswezen (Huis van Bewaring) met Cg 3,1 miljoen is m.n. te wijten aan de toename van de post Salarissen, Lonen & Bezoldiging met, de sociale lasten en de vakantietoelage en overige toelagen. Voorts is er een toename op de post inhuur personeel ad Cg 861.900 t.b.v. inhuur van externe bewaking van de gevangenen.

131700 – UO Justitiële Jeugdopvang

2025: 4.238.265 vs. 2026: 4.398.700

Toename van circa Cg. 170 duizend

Kan de overheid een verklaring geven voor deze toename?

Antwoord:

De stijging op de begrotingspost 4200 Beloning van personeel is het gevolg van de doorgevoerde indexeringen en verhoging van vakantietoelage met nog 2%.

131701 – UO Reclassering

2025: 1.797.768 vs. 2026: 2.621.600

Toename van circa Cg. 824 duizend

Kan de overheid een verklaring geven voor deze toename?

Antwoord:

De stijging op de begrotingspost 4200 Beloning van personeel is het gevolg van de doorgevoerde indexeringen en de indiensttreding van het personeel dat in het afgelopen jaar is geworven en de verwachte indiensttredingen in 2026 en verhoging van vakantietoelage met nog 2%.

131702 – UO Voogdijraad

2025: 7.506.017 vs. 2026: 7.879.200

Stijging van circa Cg. 373 duizend

Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De stijging op de begrotingspost 4200 Beloning van personeel is het gevolg van de doorgevoerde indexeringen en de indiensttreding van het personeel dat in het afgelopen jaar is geworven en de verwachte indiensttredingen in 2026 en verhoging van vakantietoelage met nog 2%.

131803 – Overige Justitiële aangelegenheden

2025: 7.455.000 vs. 2026: 6.189.500

Daling van circa Cg. 1,2 miljoen

1. Kan de regering een verklaring geven voor deze daling?

2. Kan de regering een verklaring geven voor het doel van deze begrotingspost?

Antwoord:

Op de begrotingspost Overige justitiële aangelegenheden zijn de volgende posten opgenomen:

Salarissen, Lonen & Bezoldiging voor een totaal bedrag van Cg 5.255.000. Hieronder zijn middelen in het kader van H1 opgenomen. Deze middelen zijn

bestemd voor de werving van personeel voor KPC, SDKK, Landsrecherche, JJIC, OM en VDC.

Verbruik Goederen en diensten voor een totaal ad Cg 934.500 De middelen zijn bestemd voor de voormalige stichtingen die nu onder de UO Justitiële Zorg vallen.

De ministers hebben afgesproken dat alle ministeries Cg 1,2 mln. beschikbaar zullen stellen voor de ontwikkeling van het M365 systeem. Gezien dit feit is deze post verlaagd, zal dit geen gevolgen hebben voor de bedrijfsvoering van de UO Justitiële Zorg.

Kapitaaldienst

Totaal

2025: 13.310.000 vs. 2026: 18.551.500

Stijging van circa Cg. 5,2 miljoen

131004 – Beleidsorganisatie Justitie

2025: 1.500.000 vs. 2026: 9.941.500

Stijging van circa Cg. 8,4 miljoen

1. Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?
2. Kan de regering een verklaring geven voor de investeringen die in 2026 vanuit deze begrotingspost worden gedaan?

Antwoord:

De verhoging bestaat uit een toename in de categorie Gebouwen van 2,5 miljoen, Kantoorinrichting van 300.000, Kantoorapparatuur van 200.000 en Machine- en overige werktuigen van circa 5,5 miljoen. Voor de kapitaaldienst van het Ministerie van Justitie is in 2026 in totaal 18.551.500 begroot, waarvan 8.610.000 is geormerkt voor de Kustwacht in het kader van het langetermijnplan. De begroting 2026 laat een stijging van 8,4 miljoen zien. In 2026 is de volledige kapitaaldienst ondergebracht op kostenplaats 131004, Beleidsorganisatie.

De investeringen betreffen:

1. Nieuwbouw en restauratie van het gebouw aan het Wilhelminaplein waar de Minister, het Kabinet, de Ministeriële Staf gehuisvest zijn. Ook de Beleidsorganisatie zal hier gehuisvest worden om de huurkosten van het ministerie van Justitie te verlagen. totale investeringen Cg 2,54 mln.

2. Kantoorinrichting na de nieuwbouw, Cg 300.000.

3. Gedeeltelijk middelen bestemd voor verdere ontwikkeling van het project Cameratoezicht Cg 2,5 mln.

4. Voorts zal in de loop van het jaar middelen naar de andere uitvoeringsorganisaties worden overgeheveld op grond van gezamenlijke prioritering met de UO's. Dit systeem heeft goede resultaten geboden in het verleden omdat de behoefte aan investeringen van de UO's effectief en efficiënt kan plaatsvinden Cg. 3 mlj.

131400 – Kustwacht

2025: 8.610.000 vs. 2026: 8.610.000

De begroting voor 2026 is gelijk gebleven.

Vraag: Kan de regering een verklaring geven voor de investeringen die in 2026 vanuit deze begrotingspost worden gedaan?

Antwoord:

De investeringen hebben betrekking op de langetermijnplanning van de Kustwacht voor een bedrag van Cg 8,6 mln per jaar. Nederland draagt vanaf 2018 tot en met 2028 jaarlijks € 10,54 miljoen bij aan het plan. Curaçao heeft bij het bestuursakkoord ingestemd met het plan om jaarlijks € 3,8 miljoen bij te dragen vanaf 2023 tot en met 2029, totaal 7 jaar. Omdat in 2023 hierin niet voorzien was, was de startdatum 2024.

1. Wat zijn de prioriteiten in de strijd tegen criminaliteit?
2. Kan het Parlement kopieën van alle algemene richtlijnen van de Ombudsman ontvangen?
3. Hoe worden het passeren van rood licht en de naleving van verkeersregels aangepakt?

Dit prioriteiten van de Kustwacht zijn:

1. Het tegengaan van transporten van verdovende middelen door het versterken van maritieme patrouilles en inzet van detectietechnologie.
2. Het tegengaan van mensensmokkel en mensenhandel door intensiveren van maritieme grensbewaking en internationale samenwerking.
3. Het tegengaan van vervoer en handel in illegale vuurwapens door het versterken van maritieme patrouilles en inzet van detectietechnologie.
4. Terrorismebestrijding in combinatie met maritieme veiligheid

Ten aanzien van de algemene richtlijnen van de Ombudsman, kan de minister van Algemene Zaken deze vraag beantwoorden.

Het ministerie van Justitie blijft zich inzetten om op strategische plekken te controleren op het rijden door rood licht (Enforcement). Daarnaast zal met de goedkeuring van de wet op gebruik van camera's ten behoeve van de handhaving van de openbare orde, het ook mogelijk worden om intensiever te controleren op het rijden door rood licht (Enforcement). Verder zijn er (verschillende) initiatieven gaande samen met het ministerie van BPD en VVRP om het algehele gedrag/ de naleving van verkeersregels van de weggebruiker te verbeteren (Education).

Ten aanzien van hoofdstuk 13 heeft de PNP-fractie de volgende vragen.

De fractie heeft bij de behandeling van de begroting van het Ministerie van Justitie twee belangrijke punten aan de orde gesteld.

Allereerst vraagt de fractie om opheldering over de status van het orgaan "Rechtshandhaving" en de daarmee samenhangende adviezen. Er worden volgens de fractie regelmatig adviezen uitgebracht, maar het is vaak onduidelijk wat er na het uitbrengen van die adviezen gebeurt. De fractie benadrukt dat het hier gaat om investeringen die met publiek geld worden gedaan, en dat transparantie en opvolging van adviezen noodzakelijk zijn.

Antwoord:

Het ministerie van Justitie reageert altijd op adviezen van de Raad voor de Rechtshandhaving en deelt deze met de Staten. Ook de reacties op de aanbevelingen worden hierin opgenomen. Het ministerie neemt de aanbevelingen zo veel als mogelijk over in de jaarplannen van iedere uitvoeringsorganisatie, zodat uitvoering hieraan kan worden gegeven. Los daarvan, wordt de voortgang hiervan bewaakt.

Het tweede punt van de fractie betreft de uitgaven voor het gevangeniswezen en het Huis van Bewaring (SDKK). In de begroting wordt voor het jaar 2025 een totaalbedrag van Cg. 46.893.000 opgenomen, waarvan ongeveer Cg. 32 miljoen aan personeelskosten wordt besteed. Voor het jaar 2026 wordt hetzelfde bedrag geraamd. De fractie vraagt de minister waar deze middelen precies aan worden besteed, mede gezien het feit dat het aantal gedetineerden momenteel rond de 500 personen ligt.

Antwoord:

Naast de aangegeven beloning van personeel van Cg. 32 miljoen. Is de begrotingspost verbruik van goederen en diensten in het dienstjaar 2026 ook

gelijk aan dat van 2025. De beschikbare middelen op deze post worden ingezet om de bedrijfsvoering van SDKK in stand te houden. Dit omvat onder meer huisvestingskosten, zoals gebouwonderhoud en nutsvoorzieningen, inhuur van externe bewaking evenals overige specifieke goederen en diensten, waaronder de voeding van cliënten en de medische zorg voor cliënten.

De fractie wijst er vervolgens op dat de fractie van de MFK in het verleden een wetsvoorstel inzake het gevangeniswezen heeft ingediend, dat tot doel had de resocialisatie van gedetineerden te bevorderen en daarmee het risico van terugval te verminderen. Dit wetsvoorstel, dat volgens de fractie ook financiële verlichting zou kunnen brengen in de kosten van detentie, is echter nog steeds niet gepubliceerd, ondanks dat dit reeds in oktober van het voorgaande jaar had moeten gebeuren.

De fractie noemt dit "hoogst betreurenswaardig" en vraagt de minister om uitleg:

- Waarom is de wet betreffende het gevangeniswezen nog niet gepubliceerd?
- Wat is de huidige status van het voorstel en op welk departement bevindt het zich?
- Wanneer kan de samenleving verwachten dat deze wet van kracht wordt?

Antwoord:

De regering van Curaçao is medewetgever met de Staten van Curaçao. Artikel 74 van de Staatsregeling van Curaçao bepaalt dat de vaststelling van landsverordeningen geschiedt door de regering en de Staten gezamenlijk. Op grond van deze staatsrechtelijke grondslag is de regering via het ministerie van Justitie gestart met haar interne adviesronde. Tijdens deze ronde wordt onder meer de haalbaarheid en financiële gevolgen in kaart gebracht ten aanzien van eventuele aanpassingen in benodigde capaciteit, investeringen en richtlijnen, dit alles zoals gebruikelijk bij een initiatiefwet. Na de adviesronde zal de raad van ministers hierover beraadslagen en een besluit nemen.

De regering kampt met een groot tekort aan wetgevingsjuristen en moet daarom wetgevingsproducten (binnen Justitie) prioriteren waaronder wetgeving voor MEVAL, wetgeving over cameratoezicht en wetgeving ter bescherming van kwetsbare groepen binnen onze gemeenschap. Uiteraard staat dit initiatiefwetsvoorstel ook geprioriteerd.

De fractie benadrukt dat deze wetgeving niet alleen bedoeld was om de kosten van het gevangeniswezen te beperken, maar vooral om gedetineerden

perspectief te bieden op re-integratie, contact met hun families mogelijk te maken en resocialisatieprogramma's te versterken.

Volgens de fractie is het niet uit te leggen dat er jaarlijks bijna Cg. 47 miljoen wordt begroot voor het gevangeniswezen, terwijl een reeds goedgekeurde wet die juist zou bijdragen aan efficiënter beleid en lagere kosten, nog altijd niet in werking is getreden.

De fractie merkt op dat het des te opvallender is dat de huidige regering, die uitsluitend MFK-ministers kent, nog geen uitvoering heeft gegeven aan de eigen wetsvoorstellen. Daarom vraagt de fractie met klem aan de regering om haar beloftes na te komen en de betreffende wet zo spoedig mogelijk te publiceren.

De fractie merkt op dat in de beleidsvoornemens van het regeringsprogramma van kabinet Pisas III, op pagina 27, onderdeel F, wordt aangegeven dat de minister van Justitie een beleid zal voeren dat specifiek gericht is op jeugdcriminaliteit, onder meer door middel van preventieprogramma's, educatieve ondersteuning en re-integratie-initiatieven in de samenleving.

De fractie constateert echter dat deze beleidsambitie niet in evenwicht lijkt te zijn weerspiegeld in de begroting. Zo ontvangt post 13.17.00, Justitiële Jeugdopvang, slechts ongeveer Cg. 150.000, terwijl andere posten, zoals de ministeriële staf, bijna Cg. 2,5 miljoen ontvangen, een bedrag dat bijna verdubbeld is ten opzichte van het vorige jaar.

De fractie vraagt de minister om een duidelijke verklaring voor deze scheve verdeling van middelen. Waarom krijgt het onderdeel jeugdcriminaliteit en preventie zo weinig aandacht en financiële ondersteuning, terwijl het regeerprogramma dit juist als een prioritair beleidsdoel aanmerkt?

De fractie wijst erop dat de samenleving de laatste tijd zorgelijke signalen ontvangt over jongeren die uit jeugdinstituten ontsnappen, wat wijst op onderbezetting en onvoldoende begeleiding. Daarom vraagt de fractie hoe de minister denkt te voldoen aan de in het regeerprogramma opgenomen doelstelling om via preventieprogramma's het aantal jeugdige delinquenten terug te dringen.

De fractie benadrukt dat investeren in preventie en opvoedkundige begeleiding op de lange termijn kan voorkomen dat het land moet investeren in grotere en modernere gevangenissen. Volgens de fractie zou de nadruk moeten liggen op het voorkomen van criminaliteit, in plaats van op het opsluiten van meer personen.

Antwoord:

Het optimaliseringsplan Krese voor de optimalisatie van JJIC, het plan om de organisatie te vernieuwen door werving en investeringen in het personeel,

materiaal en begeleiding van de jongeren, is reeds in uitvoering. Voorts vindt er ook verbouwingen van de paviljoenen en de werkplaatsen plaats, dit alles met de financiering van de Criminaliteitsbestrijdingsfonds.

Het thema jeugdcriminaliteit is zo belangrijk dat het op dit moment gezamenlijk binnen het Koninkrijk wordt opgepakt. Hiervoor is een Justitieel Vierlandenoverleg werkgroep ingesteld. Deze werkgroep maakt momenteel een contourenschets en zal vervolgens een integraal plan van aanpak uitwerken en uitvoeren. Met dit plan wordt beoogd een intensievere samenwerking tussen de landen in het Caribisch deel van het Koninkrijk om jeugdcriminaliteit vroegtijdig en efficiënter aan te pakken door gebruik te maken van interventies waarvan wetenschappelijk is bewezen dat ze een effect hebben om te voorkomen dat jongeren in aanraking komen met Justitie of recidivisten voorkomen.

Naast deze plannen is het ministerie al geruime tijd bezig met het ontwikkelen van wettelijke kaders en het uitvoeren van diverse projecten om jeugdcriminaliteit aan te pakken. In 2026 wordt het wettelijke kader voor een HALT-afdoening afgerond. Er worden reeds preventieve projecten gevoerd in dit kader. Ook worden reeds een aantal trainingen voor jongeren uitgevoerd zoals agressieregulatie en weerbaarheid. Tevens worden sportactiviteiten met jongeren uitgevoerd.

De fractie verzoekt de minister daarom om in toekomstige begrotingen meer middelen toe te wijzen aan jeugdpreventie, wijkgericht werk en educatieve ondersteuning, zodat Curaçao kan bouwen aan een veilige en kansrijke toekomst voor zijn jongeren.

Daarnaast heeft de fractie vragen over post 13.10.203, Politie en Immigratie, onder het onderdeel **beloning van personeel**.

De fractie verneemt dat de minister plannen heeft om een nieuw politiedistrict te realiseren als onderdeel van een wijkgericht project. De fractie vraagt de minister om nadere toelichting over dit initiatief:

- Wat is het doel en de omvang van dit nieuwe politiedistrict?
- Hoeveel middelen zijn hiervoor gereserveerd binnen de begroting?
- En hoe zal dit project bijdragen aan de versterking van de veiligheid en de betrokkenheid van de politie in de wijken?

De fractie acht deze informatie essentieel om te kunnen beoordelen of de voorgenomen uitbreiding van de politiecapaciteit in verhouding staat tot de beschikbare middelen en de veiligheidsbehoefte van de gemeenschap.

Antwoord:

Voor 2026 zal er geen nieuw(e) politiedistrict of wijkbureau komen. Ter versterking van de grensveiligheid bij de luchthaven worden er stappen genomen om de inrichtingsplan van het KPC te wijzigen voor het opnemen van een (permanente) politiepost bij de luchthaven.

Ten aanzien van hoofdstuk 13 heeft de MFK-fractie de volgende vragen.

Allereerst merkt de fractie op dat in het hoofdstuk Justitie een stijging van Cg. 14,7 miljoen zichtbaar is ten opzichte van het voorgaande jaar. Ook bij de kapitaaldienst constateert de fractie een toename van ongeveer Cg. 5,2 miljoen. Daarnaast wordt er melding gemaakt van een uitbreiding van het personeelsbestand met 62 formatieplaatsen. De fractie vraagt de regering om een toelichting op deze stijgingen.

Antwoord:

De toename van Cg. 14,7 miljoen is voornamelijk toe te schrijven aan de begrotingspost 4200 Beloning van personeel. Dit wordt veroorzaakt door een uitbreiding van het personeelsbestand op grond van het uitrollen van twee meerjarige instroomplannen van het ministerie van Justitie. De stijging wordt verder met name verklaard door het toekennen van treden. Er is daarnaast ook rekening gehouden met de indexerings van salarissen voor het personeel, toekenning van loontrede en verhoging van vakantietoelage met nog 2%.

Een toename in de component Salarissen, Lonen & Bezoldiging leidt tevens tot hogere lasten in de overige gerelateerde componenten van de bezoldigingen, zoals afdrachten van sociale verzekeringspremies en pensioenbijdragen.

De toename van de kapitaaldienst Cg 5,2 miljoen zal gedeeltelijk bestemd worden voor de verdere ontwikkeling van het project Cameratoezicht, verbouwing van gebouw en aanschaf van voertuigen. In het jaar 2025 heeft het ministerie van Justitie nieuwe medewerkers met diverse achtergrond waardoor er meer werkplekken gecreëerd moeten worden.

Bij **post 13002, ministeriële staf**, merkt de fractie een verhoging van circa Cg. 1,6 miljoen op. De fractie verzoekt de minister om een duidelijke uitleg over de aard en rechtvaardiging van deze stijging.

Antwoord:

De toename is voornamelijk toe te schrijven aan de begrotingspost 4200 Beloning van personeel. Dit wordt veroorzaakt door een uitbreiding van het

personeelsbestand. Er is daarnaast ook rekening gehouden met de indexering van salarissen voor het personeel, toekenning van loontrede en verhoging van vakantietoelage met nog 2%.

In dit kader dient vermeld te worden dat ook de beleidsorganisatie en de MS is versterkt. Vanuit deze twee afdelingen wordt het gehele ministerie ondersteund. Voor een efficiëntere en effectievere functioneren van de gehele keten was deze versterking noodzakelijk.

Vervolgens bespreekt de fractie **post 131002, Landsrecherche**. Daar wordt een verlaging van ongeveer Cg. 362.600 geconstateerd. De fractie vraagt nadrukkelijk waarom de uitgaven voor de Landsrecherche worden verlaagd, aangezien volgens de fractie deze dienst juist versterking behoeft.

Antwoord:

De verlaging betreft een bijstelling van de post Salarissen, lonen & bezoldiging en de sociale lasten omdat in 2025 genoemde posten te hoog waren gebudgetteerd. De verlaging van de post zal in principe geen gevolgen hebben voor de bedrijfsvoering van de Landsrecherche, het betreft een bijstelling van de salarissen en sociale lasten. De middelen voor de Landsrecherche zijn in principe voldoende.

Voor wat betreft de stelling dat deze organisatie versterking behoeft kan ik de Staten informeren dat de Landsrecherche recentelijk een aantal vacatures heeft opgevuld. Daarnaast wordt de LRC versterkt met externe partners. Vanaf oktober 2025 is er een nieuwe werving- en selectieprocedure gestart voor verdere uitbreiding in 2026. Het streven is dat de LRC in 2026 na afronding van de huidige werving en selectie ronde haar volledige eigen formatie zal hebben om hun taken uit te voeren. Daarnaast zijn recentelijk de banden aangehaald met de Rijksrecherche en de FIOD die de Landsrecherche zullen kunnen bijstaan op specifieke onderzoeksvraagstukken.

Bij **post 131202, Uitvoeringsorganisatie Toelatingsorganisatie**, constateert de fractie een stijging van Cg. 646.998 in de personeelsbeloningen. De fractie feliciteert de minister met deze verhoging, omdat dit volgens haar een stap is in de goede richting. De fractie is van mening dat de toelatingsorganisatie veel werk verricht en dat de versterking van personeel de dienstverlening ten goede zal komen.

Wat betreft **post 131203, Uitvoeringsorganisatie Politie en Immigratie Curaçao**, stelt de fractie vast dat er een stijging is van circa Cg. 5,3 miljoen ten opzichte van 2025. De fractie geeft aan dat deze verhoging geheel op zijn plaats is, aangezien het politiekorps de laatste tijd onder aanzienlijke druk staat. Een

toename van personeel en middelen zal volgens de fractie bijdragen aan het verlagen van de werkdruk.

Bij **post 131300, Brandweer** wordt een verhoging van ongeveer Cg. 1,9 miljoen waargenomen. De fractie vraagt om een toelichting op deze stijging en informeert tevens of na de recente wijziging in het management de organisatie weer volledig genormaliseerd functioneert.

Antwoord:

De stijging op de begrotingspost 4200 Beloning van personeel is het gevolg van de doorgevoerde indexeringen en de indiensttreding van het personeel dat in het afgelopen jaar is geworven, de verwachte indiensttredingen in 2026 en verhoging van vakantietoelage met nog 2%. Daarnaast een verhoging van het overwerk met circa Cg. 889.000. De brandweer kan met deze middelen naar behoren functioneren.

Met betrekking tot **post 131203, Gevangeniswezen, Huis van Bewaring en SDKK**, merkt de fractie een verhoging in personeelsbeloning van circa Cg. 3 miljoen op. De fractie vraagt de minister om een toelichting op deze stijging en wil tevens weten of er plannen bestaan om het personeelsbestand verder uit te breiden.

Antwoord:

De toename bij UO Gevangeniswezen (Huis van Bewaring) met Cg 3,1 miljoen is m.n. te wijten aan de toename van de post Salarissen, Lonen & Bezoldiging met, de sociale lasten en de vakantietoelage en overige toelagen. Voorts is er een toename op de post inhuur personeel ad Cg 861.900 t.b.v. inhuur van externe bewaking van de gevangenen.

Ja, het personeelsbestand zal verder worden uitgebreid op grond van het instroomplan. Ook is het de intentie om nieuwe meerjarige instroom plannen op te stellen voor de periode 2026 tot en met 2030 om een structurele aanvulling van de uitstroom te garanderen.

Bij **post 131701, Uitvoeringsorganisatie Reclassering**, stelt de fractie vast dat er sprake is van een verhoging van ongeveer Cg. 823.200 in de personeelsbeloning. De fractie vraagt een toelichting op deze stijging en wil weten of deze verhoging ook een uitbreiding van personeel inhoudt. Indien dit de reden is van de verhoging, geeft de fractie aan de maatregel volledig te ondersteunen.

Antwoord:

De stijging op de begrotingspost 4200 Beloning van personeel is het gevolg van de doorgevoerde indexeringen, de indiensttreding van het personeel dat in het afgelopen jaar is geworven en de verwachte indiensttredingen in 2026 en verhoging van vakantietoelage met nog 2%.

Post 131702: Uitvoeringsorganisatie Voogdijraad

Daar wordt een aanzienlijke stijging van circa Cg. 2,6 miljoen waargenomen in de uitgaven voor het verbruik van goederen en diensten. De fractie eist een toelichting op deze forse toename,

Antwoord:

Dit bedrag betreft geen stijging, maar een herclassificatie van de middelen naar de juiste economische categorie. Het gaat om de maandelijkse vergoeding die wordt uitbetaald aan pleeggezinnen in het kader van ondertoezichtstelling (OTS) van minderjarige kinderen. Sinds vorig jaar is er een nieuwe handleiding Rekeningschema, opgesteld door het Ministerie van Financiën, waarin is bepaald dat deze kosten niet langer onder de economische categorie 4700 Sociale Zekerheid worden verantwoord, maar onder de economische categorie 4400 Verbruik van Goederen en Diensten. Het bedrag betreft dus geen stijging, maar een reclassificatie van de economische categorie.

De fractie merkt op dat het Hof van Justitie een verhoging van de begroting heeft ontvangen.

De fractie wenst van de minister te vernemen of deze verhoging bedoeld is om te helpen bij het aantrekken van personeel en rechters, met het oog op het verminderen van de grote hoeveelheid zaken die momenteel bij de rechtbank aanhangig zijn maar nog niet zijn afgehandeld.

De fractie vraagt tevens of deze verhoging zal bijdragen aan een snellere behandeling van rechtszaken, zodat de rechtspraak efficiënter en toegankelijker wordt voor de bevolking.

Antwoord:

Het Gemeenschappelijk Hof van Justitie heeft ten opzichte van de begroting van 2025 een verhoging van Cg. 4 miljoen ontvangen.

Het is inderdaad de bedoeling dat deze verhoging onder meer aangewend wordt voor het versterken van de formatie. De verhoging zal inderdaad moeten bijdragen aan het sneller behandelen van aanhangig gemaakte rechtszaken.

De fractie verwijst naar de opleiding van politieagenten, waarvan de duur momenteel drie jaar bedraagt.

De fractie heeft vernomen dat de minister voornemens is de duur van deze opleiding te verkorten en wenst hierover nadere informatie.

De fractie vraagt, wat is de omvang van deze verkorting?

Antwoord:

De aangepaste opleiding is verkort naar 18,5 maanden.

Betreft dit een daling in de duur van de opleiding, of betreft het een wijziging in de kosten van de opleiding?

Antwoord:

Deze opleiding is opgedeeld in start- en vakbekwaamheid. In de eerste fase zullen de aspiranten 8,5 maanden fulltime bezig zijn. Daarna volgt een periode van vakbekwaam waar ze periodiek terugkomen naar het opleidingsinstituut. Deze duurt 10 maanden. Het betreft een daling in de duur van de opleiding, maar de kwaliteit hiervan wordt gewaarborgd waardoor dit niet automatisch een daling in de kosten moet betekenen.

Wanneer zal deze aanpassing in werking treden?

Antwoord:

De aangepaste opleiding zal vanaf 2026 worden aangeboden.

De fractie benadrukt dat een verkorting van de opleiding een versnelling van de instroom van nieuwe politieagenten op straat kan betekenen, hetgeen noodzakelijk is om de huidige druk op het korps te verlichten.

In aansluiting op de politieopleiding vraagt de fractie aandacht voor de brandweeropleiding, die eveneens als lang wordt ervaren.

Antwoord:

De aanpassing treedt in 2026 werking voor de politieopleiding.

Voor wat betreft de brandweeropleiding is deze in overeenstemming met het examenreglement. Om de opleiding in te korten dient eerst het examenreglement aangepast te worden. In het kader van de optimalisatie van Brandweer worden de opleidingsstructuur, de opleidingsduur en het examenreglement integraal herzien.

De fractie stelt dat een snellere afronding van de opleiding ertoe kan bijdragen dat meer personeel eerder inzetbaar is, wat de overurenproblematiek bij zowel de brandweer als de politie kan verminderen.

De fractie verwijst naar het beleid inzake plaatsing van beveiligingscamera's op strategische locaties, zoals het stadscentrum, Penstraat, de hotelzones in Maripampoen, de carnavalsroute en het vliegveld.

De fractie vraagt de minister of er een verhoging van de begroting is opgenomen voor dit project en of de uitbreiding van het cameratoezicht wordt voortgezet.

Daarnaast stelt de fractie voor om bij de verdere plaatsing van camera's prioriteit te geven aan de schoolomgevingen, zodat de veiligheid van leerlingen en onderwijspersoneel beter wordt gewaarborgd.

Antwoord:

Er zijn middelen beschikbaar gesteld voor de voortzetting van het cameraproject. Momenteel loopt een traject voor het upgraden en verder uitbreiden van het camerasysteem, zodat de beveiligingsinfrastructuur verder kan worden versterkt. Ook wordt het strategisch beleidsplan van het cameraproject herzien.

De fractie informeert naar de status van de aanschaf van motorfietsen voor de politie.

Er is reeds geruime tijd gesproken over de noodzaak hiervan, maar volgens de fractie is nog geen concrete voortgang zichtbaar.

De fractie benadrukt dat, gezien de verkeersproblemen op straat, de inzet van motoragenten noodzakelijk is om een effectieve verkeerscontrole te waarborgen en de doorstroming en veiligheid te verbeteren.

Antwoord:

In 2022 is er een onderhandse aanbesteding voor de aanschaf van politiemotoren gestart. In juli 2023 werd een bedrijf geselecteerd voor de levering van 10 motorfietsen en heeft het ministerie van Justitie een deelbetaling conform de koopovereenkomst verricht. De politiemotoren zijn echter nooit door het verkoopbedrijf opgeleverd. In maart 2025 is er een civiele procedure gestart om de aanbetalings terug te vorderen wegens wanprestatie. Dit proces is inmiddels bijna afgerond en het overgrote deel van de aanbetalings is door het verkoopbedrijf teruggestort. De voorbereidingen om elders politiemotoren aan te schaffen is reeds opnieuw gestart.

De fractie verwijst naar de mededeling van de minister dat er plannen bestaan voor de bouw van een nieuwe gevangenis.

De fractie vraagt de minister om aan te geven:

- Waar dit project in de begroting is terug te vinden;
- Wanneer met de uitvoering zal worden gestart;

- En hoe de financiering van dit omvangrijke project is opgenomen in de begroting.

Antwoord:

Voordat kan worden overgegaan tot de realisatie van een nieuw gevangeniscomplex, dient eerst de noodzakelijke onderzoeken en due-diligence te worden uitgevoerd. Het gaat hierbij onder meer om technische haalbaarheidsstudies, risicoanalyses, locatieonderzoek, behoeftebepaling van de capaciteit, kostenramingen en een beoordeling van mogelijke financieringsmodellen.

In de periode 2026–2029 zal een aanvang worden gemaakt met deze trajecten. Deze fase heeft tot doel om, op basis van objectieve en onderbouwde informatie, te komen tot een concreet plan van aanpak. Dit plan zal een gespecificeerde begroting, een investerings- en exploitatieoverzicht, en een financieringsstructuur bevatten die noodzakelijk is voor besluitvorming.

Zodra de uitkomsten van de onderzoeken beschikbaar zijn, zal het ministerie van Justitie in staat zijn om een weloverwogen keuze te maken ten aanzien van de vervolgstappen richting de eventuele realisatie van een nieuw gevangeniscomplex. Uiteraard zal hierover tijdig en transparant aan de Staten worden gerapporteerd.

De fractie merkt op dat het bestaande gevangeniswezen kampt met verouderde infrastructuur en dat de bouw van een moderne en veilige penitentiare inrichting dringend noodzakelijk is.

Tot slot merkt de fractie op dat de Landsrecherche recentelijk een nieuwe huisvesting heeft gevonden in het gebouw van de JJIC, achter het grotere nieuwe gebouw.

De fractie begrijpt dat deze verhuizing een aanzienlijke besparing op huurlasten zal opleveren, geschat op twintig- tot dertigduizend gulden per maand.

De fractie vraagt de minister om te bevestigen of deze besparingen inderdaad worden gerealiseerd en of het vrijkomende bedrag zal worden aangewend ter versterking van het personeel en de operationele werkzaamheden van de Landsrecherche.

Antwoord:

Het antwoord hierop is bevestigend. De verhuizing zal een besparing opleveren op huurkosten. Het is inderdaad de bedoeling om het vrijgekomen bedrag aan te wenden in de verdere versterking van de Landsrecherche zelf.

De fractie merkt op dat de post 13.10.02, Ministeriële Staf, een aanzienlijke stijging kent tussen 2025 en 2026, waarbij het bedrag meer dan verdubbelt ten opzichte van het voorgaande jaar.

De fractie verzoekt de minister om nadere toelichting over de aard en reden van deze toename.

Wat verklaart deze sterke stijging? En welke specifieke activiteiten of personele uitbreidingen zijn hierin begrepen?

Antwoord:

De toename is voornamelijk toe te schrijven aan de begrotingspost 4200 Beloning van personeel. Dit wordt veroorzaakt door een uitbreiding van het personeelsbestand. Er is daarnaast ook rekening gehouden met de indexering van salarissen voor het personeel, toekenning van loontrede en verhoging van vakantietoelage met nog 2%. Verder is er sprake van een stijging in de post Normale afschrijvingen van circa 1,1 miljoen.

In dit kader dient vermeld te worden dat ook de beleidsorganisatie die samen met de MS een geheel vormt, is versterkt. Vanuit deze twee afdelingen wordt het gehele ministerie ambtelijk aangestuurd en ondersteund. Voor een efficiëntere en effectievere functioneren van de gehele keten was deze versterking noodzakelijk.

De fractie constateert dat de Landsrecherche in de begroting een daling vertoont in de middelen ten opzichte van 2025, niet alleen voor 2026 maar ook in de daaropvolgende jaren.

De fractie vindt dit opmerkelijk, gezien de veiligheidssituatie op Curaçao en de voortdurende behoefte aan versterking van het opsporingsapparaat.

De fractie vraagt daarom hoe het komt dat er sprake is van een verlaging van de middelen in plaats van een stijging.

Welke overwegingen liggen hieraan ten grondslag, en op welke wijze wordt de capaciteit van de Landsrecherche gewaarborgd ondanks deze daling?

De verlaging betreft een bijstelling van de post Salarissen, lonen & bezoldiging en de sociale lasten omdat in 2025 genoemde posten te hoog waren gebudgetteerd. De verlaging van de post zal in principe geen gevolgen hebben voor de bedrijfsvoering van de Landsrecherche, het betreft een bijstelling van de salarissen en sociale lasten. De middelen voor de Landsrecherche zijn in principe voldoende.

Antwoord:

Voor wat betreft de stelling dat deze organisatie versterking behoeft kan ik de Staten informeren dat de Landsrecherche recentelijk een aantal vacatures heeft opgevuld. Daarnaast wordt de LRC versterkt met externe partners. Vanaf oktober 2025 is er een nieuwe werving- en selectieprocedure gestart voor verdere uitbreiding in 2026. Het streven is dat de LRC in 2026 na afronding van de huidige werving en selectie ronde haar volledige eigen formatie zal hebben om hun taken uit te voeren. Verder zijn er middelen gealloceerd om te investeren in digitalisering en de nieuwe huisvesting van de Landsrecherche.

De fractie stelt vast dat post 13.17.01, Reclassering, een toename laat zien van 2025 naar de toekomst, waarbij het groeipercentage uitkomt op ongeveer 31,4%. De fractie vraagt wat deze stijging in de praktijk betekent voor het functioneren van de organisatie.

Betreft dit een uitbreiding van personeel, een versterking van programma's voor resocialisatie, of andere beleidsmatige verbeteringen binnen de reclassering?

Antwoord:

De stijging op de begrotingspost 4200 Beloning van personeel is het gevolg van de doorgevoerde indexeringen en de indiensttreding van het personeel dat in het afgelopen jaar is geworven en de verwachte indiensttredingen in 2026 en verhoging van vakantietoelage met nog 2%. Voor wat betreft de diverse lopende resocialisatieprogramma's of projecten worden deze betaald vanuit het Criminaliteitsbestrijdingsfonds.

De fractie heeft kennisgenomen van de toelichting op het hoofdstuk Justitie, en in het bijzonder van de uitgaven onder post 13.12.03, Politie en Immigratiedienst, betreffende de personeelsbeloningen.

De fractie merkt op dat er sprake is van een voorgenomen project van de minister met betrekking tot de oprichting van een nieuw politiedistrict. In dit verband stelt de fractie vast dat het belangrijk is om inzicht te krijgen in de beoogde investering die met dit project gepaard zal gaan.

De fractie vraagt daarom aan de minister:

- Welk nieuw politiedistrict wordt hier bedoeld?
- Welke concrete middelen worden hiervoor uitgetrokken binnen de begroting?
- Hoeveel zal er in totaal worden geïnvesteerd in dit project?

De fractie benadrukt dat dit initiatief van groot belang is voor de veiligheid en leefbaarheid in de wijken. Het succes van dit project zal in belangrijke mate

afhangen van het vertrouwen en de betrokkenheid van de gemeenschap. Daarom verzoekt de fractie de minister om duidelijk aan te geven hoe dit politiedistrict zal worden ingericht, welke personele versterking hierbij wordt voorzien en hoe de uitvoering zal bijdragen aan een structurele verbetering van de wijkveiligheid.

Antwoord:

Voor 2026 zal er geen nieuw(e) politiedistrict of wijkbureau komen. Ter versterking van de grensveiligheid bij de luchthaven worden er stappen genomen om de inrichtingsplan van het KPC te wijzigen voor het opnemen van een (permanente) politiepost bij de luchthaven. Het KPC streeft continu naar een optimale inzet van de politiecapaciteit en op strategische locaties. Dit traject wordt ondersteund door de SOAB en levert voor de regering geen extra kosten.

Algemene Beschouwing

1. Pag. 82: Vanaf 2025 voert het ministerie van Justitie een nieuw en integraal preventieplan uit. Hiermee zet het ministerie een belangrijke stap naar een samenleving waarin criminaliteit niet alleen wordt bestreden, maar vooral wordt voorkomen. Preventie is een essentieel onderdeel van een gezond en veerkrachtig maatschappelijk systeem en krijgt daarom een centrale plaats in dit plan.

Kan de overheid gedetailleerd aangeven wat dit preventieplan inhoudt?

Antwoord:

Het ministerie werkt aan het ontwikkelen en versterken van een integraal preventiekader, waarin verschillende vormen van preventie primair, secundair en tertiair met elkaar worden verbonden. Deze geïntegreerde aanpak maakt het mogelijk om risico's vroegtijdig te signaleren, tijdig interventies in te zetten en duurzame ondersteuning te bieden aan kwetsbare groepen.

Binnen dit kader worden preventieve activiteiten op scholen en in de buurten nader met elkaar verweven. De inzet richt zich op alle bewoners, zowel jongeren als volwassenen, met als doel de zelfredzaamheid van burgers te vergroten en het veiligheidsgevoel binnen de gemeenschap te versterken. Hierbij wordt aandacht besteed aan thema's zoals sociale weerbaarheid, positieve vrijetijdsbesteding, ouderbetrokkenheid en wijkgericht toezicht en ondersteuning.

Daarnaast zal het ministerie onder andere meer gericht werken aan specifieke vormen van preventie, waaronder:

- Brandpreventie, in nauwe samenwerking met de daarvoor verantwoordelijke veiligheids- en hulpdiensten, met als doel het bewustzijn te vergroten en incidenten te voorkomen.
- Verkeersveiligheid, gericht op gedragsverandering, handhaving en educatie, in samenwerking met relevante partners om verkeersincidenten terug te dringen.
- Preventie van veelvoorkomende criminaliteit, waaronder autodiefstal, woninginbraak en bedrijfsinbraak, door middel van bewustwordingscampagnes, veiligheidsadvies, versterkte wijkgerichte aanwezigheid en informatie-uitwisseling met ketenpartners.
- Preventie van geweld tegen vrouwen, met specifieke aandacht aan het versterken van beschermingsmaatregelen en betere samenwerking met andere ministeries en maatschappelijke organisaties.
- Preventie op het gebied van Mensenhandel.
- Preventie van seksueel misbruik en mishandeling van kinderen door middel van diverse campagnes en projecten.

De uitvoering van deze brede preventie-agenda vindt plaats in intensieve samenwerking met andere ministeries, diverse ketenpartners, waaronder scholen, buurtorganisaties, veiligheidsdiensten, maatschappelijke instellingen, de politie, buurtregisseurs en andere relevante stakeholders. Door deze gezamenlijke inspanning wordt gewerkt aan een veilige, veerkrachtige en goed geïnformeerde samenleving.

2. Pag. 82: Een belangrijke rol is weggelegd voor buurtregisseurs.

Kan de overheid uitleggen wat deze buurtregisseurs doen en hoe toegankelijk ze zijn voor de bewoners? Kan het Kabinet aangeven wat deze buurtregisseurs doen en hoe bereikbaar ze zijn voor de gemeenschap?

Antwoord:

De buurtregisseurs hanteren een probleemgerichte aanpak binnen hun politiewerk. Zij analyseren criminaliteitspatronen, signaleren terugkerende problemen in de wijk en brengen onderliggende oorzaken in kaart. Op basis hiervan ontwikkelen en implementeren zij gerichte strategieën om deze problemen aan te pakken en de veiligheid in de buurt te versterken.

Bij de uitvoering hiervan werken de buurtregisseurs intensief samen met relevante belanghebbenden, waaronder bewoners, scholen, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere veiligheidspartners. Door deze samenwerking kunnen maatregelen beter worden afgestemd op de specifieke situatie en behoeften van de wijk.

Voor diverse wijken zijn inmiddels buurtregisseurs gewerfd en zijn materialen ter beschikking van alle buurtregisseurs gesteld om hun werk te verrichten. Daarnaast is er ook geïnvesteerd in trainingen en opleidingen. Binnenkort wordt er een campagne uitgerold om de zichtbaarheid van de wijkbureaus en de buurtregisseurs te verbeteren. Door hun dagelijkse aanwezigheid onderhouden zij voortdurend contact met buurtbewoners, waardoor zij vroegtijdig signalen kunnen opvangen en een belangrijke verbindende rol vervullen binnen de gemeenschap.

3. Pag. 83: Daarnaast wordt de implementatie van cameratoezicht op strategische locaties voortgezet. Deze maatregel draagt bij aan het vergroten van het veiligheidsgevoel onder burgers en ondersteunt opsporings inspanningen.

Kan de overheid uitleggen waar precies beveiligingscamera's hangen en of deze momenteel in gebruik zijn? Kan de overheid ook uitleggen hoe lang ze per keer worden onderhouden? Kan het Kabinet aangeven waar precies deze veiligheidscamera's zijn geïnstalleerd en zijn ze momenteel allemaal in werking en in goede staat van onderhoud?

Antwoord:

Uit veiligheidsoverwegingen worden de exacte locaties van alle camera's niet openbaar gemaakt. Er kan wel algemene informatie worden gegeven over waar de camera-gebieden zich bevinden. Bekende gebieden zijn bijvoorbeeld op de carnavalsroute en in gebieden waar veelvoorkomende criminele activiteiten zijn

geregistreerd. Momenteel wordt er gewerkt aan de vernieuwing van het camerasysteem. De camera's worden zo vaak als nodig onderhouden en verkeren in goede staat. Het ministerie is bezig met de optimalisatie van het hele cameraproject.

4. Pag. 83: Een ander belangrijk onderdeel van het plan is de volledige operationalisering van het meldpunt voor relationeel geweld en kindermishandeling. Duidelijke procedures worden geïmplementeerd en bekendgemaakt bij alle betrokken stakeholders.

Kan de overheid uitleggen hoe dit meldpunt operationeel zal zijn? Zijn de procedures al vastgelegd? Kan de overheid uitleggen hoe ze in gebruik zullen worden genomen?

Antwoord:

Het meldpunt voor relationeel geweld en kindermishandeling wordt binnen de UOJZ ingericht als het centrale punt waar signalen worden ontvangen, geregistreerd en beoordeeld. Binnen UOJZ bestaan al vaste werkprocessen voor het verwerken van meldingen, het uitvoeren van een eerste veiligheidsinschatting en het doorgeleiden naar de juiste afdelingen of ketenpartners.

De formele procedures die voor de hele keten zullen gelden worden geregeld in de ontwerp-Landsverordening Beschermingscode. In dat ontwerp is bepaald dat er een wettelijk model van de beschermingscode wordt vastgesteld door de minister van SOAW. Instellingen en professionals moeten daarna hun eigen instellingscode opstellen op basis van dat model. De uniforme beschermingscode bestaat daarom op dit moment nog niet.

De procedures treden pas in werking nadat het wettelijke model door SOAW is vastgesteld en de landsverordening in werking treedt. Vanaf dat moment zijn instellingen verplicht de stappen van de beschermingscode te gebruiken bij signalen van relationeel geweld of kindermishandeling.

5. Pag. 83: Daarnaast wordt gewerkt aan het verbeteren van de veiligheidsinfrastructuur. Dit omvat de modernisering van politie- en brandweerposten, het waarborgen van de fysieke beveiliging van camerasystemen en de versterking van de digitale en technologische infrastructuur. Een belangrijk onderdeel hiervan is het realiseren van

een geïntegreerde meldkamer onder coördinatie van de politie, brandweer en andere hulpdiensten.

Ligt er al een plan op tafel voor de modernisering van de politiebureaus en brandweer?

Antwoord:

Er zijn middelen beschikbaar gesteld voor de modernisering van de politie- en brandweerposten. Er zijn middelen beschikbaar gesteld uit het criminaliteitsfonds voor verbouwing van een aantal posten en middelen van de kapitaaldienst beschikbaar gesteld voor de bouw van een nieuwe post bij Montaña. Er wordt gewerkt aan een plan om uitvoering hieraan te geven.

Welke politie- en brandweerkazernes worden gemoderniseerd? En op welke termijn is de geïntegreerde meldkamer operationeel?

Antwoord:

De gezamenlijke (geïntegreerde) meldkamer is reeds operationeel. Er wordt in nauwe samenwerking met de Politie, Brandweer en Ambulance gekeken naar de verdere modernisering waarbij gebruik kan worden gemaakt van nieuwe technologieën (zoals GPS en AI) om de efficiency en effectiviteit te verhogen. De bedoeling is om in de komende jaren het hoofdkantoor en gebouwen rondom het hoofdkantoor van het KPC, de posten Barber en Mundu Nobo van het Brandweer te moderniseren.

6. Pag. 86: Daarnaast wordt gewerkt aan de optimalisatie van het opleidingsinstituut Rechtshandhaving, Openbare Orde en Veiligheid en het optimaliseren van de Landsrecherche. Kan de overheid uitleggen welke maatregelen hiervoor worden genomen en wat de totale kosten hiervan zullen zijn?

Antwoord:

Het ministerie van Justitie werkt aan de optimalisatie van het opleidingsinstituut dat hoogwaardig onderwijs en trainingen voor de justitiële keten aanbiedt en ook structureel voor andere landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden. In dit kader wordt gewerkt aan een vernieuwde inrichting en instellingsbesluit, de uitbreiding van regionale en internationale samenwerking, investering in training en opleidingen voor het personeel en verbetering van de (studie)faciliteiten van het instituut.

Ook de Landsrecherche wordt verder geoptimaliseerd. In dit kader zijn er bezoeken afgelegd bij onder andere de Rijksrecherche in Nederland om de samenwerking te versterken. Daarnaast wordt gewerkt aan de landsrecherche regeling teneinde de onafhankelijke positie te garanderen. Ten slotte wordt ook geïnvesteerd in digitalisering, huisvesting en (moderne) (werk)materialen.

7. Pag. 86: Veiligheid wordt verbeterd bij het SDKK door multifunctionele ruimtes in de instelling te creëren. Wat komt er in deze ruimtes? Omvat dit ook de wipkamer, waar al lang over gesproken wordt?

Antwoord:

De multifunctionele ruimtes binnen een blok zullen onder meer leslokalen omvatten, evenals een keukenfaciliteit waar cliënten zowel onderwijs kunnen volgen als – onder begeleiding – hun eigen maaltijden kunnen bereiden. Deze voorzieningen zijn bedoeld om de zelfredzaamheid te bevorderen en cliënten praktische vaardigheden bij te brengen die bijdragen aan hun re-integratie en dagelijkse functioneren. Een wipkamer maakt geen onderdeel uit van multifunctionele ruimtes.

Wanneer krijgt de politie nieuwe motoren om het verkeer op straat te regelen? Ons verkeer is een ramp geworden.

Antwoord:

In 2022 is er een onderhandse aanbesteding voor de aanschaf van politiemotoren gestart. In juli 2023 werd een bedrijf geselecteerd voor de levering van 10 motorfietsen en heeft het ministerie van Justitie een deelbetaling conform de koopovereenkomst verricht. De politiemotoren zijn echter nooit door het verkoopbedrijf opgeleverd. In maart 2025 is er een civiele procedure gestart om de aanbeting terug te vorderen wegens wanprestatie. Dit proces is inmiddels bijna afgerond en het overgrote deel van de aanbeting is door het verkoopbedrijf teruggestort. De voorbereidingen om elders politiemotoren aan te schaffen is reeds opnieuw gestart.

De opleiding tot politieagent duurt 3 jaar. Wanneer zal deze periode naar verwachting korter zijn?

Vroeger was dat 14 of 15 maanden. We hebben meer politie op straat nodig om ook de overuren, die erg hoog zijn, te verminderen.

Antwoord:

De verkorte opleiding tot basispolitiezorg start in 2026.

Hetzelfde geldt voor de opleiding van brandweerlieden, die vele jaren duurt.

Antwoord:

Voor aanpassing van de opleiding voor brandweerlieden dient eerst het examenreglement aangepast te worden om deze in te korten. In het kader van de optimalisatie van de Brandweer worden de opleidingsstructuur, de opleidingsduur en het examenreglement integraal herzien.

De rechtbank heeft een verhoging gekregen. Daarmee zullen ze op zoek gaan naar meer personeel en rechters ter versterking, want er zijn veel zaken die behandeld moeten worden en burgers zitten te wachten.

Antwoord:

Het Gemeenschappelijk Hof van Justitie heeft ten opzichte van de begroting van 2025 een verhoging van Cg. 4 miljoen ontvangen.

Het is inderdaad de bedoeling dat deze verhoging onder meer aangewend wordt voor het versterken van de formatie. De verhoging zal inderdaad moeten bijdragen aan het sneller behandelen van aanhangig gemaakte rechtszaken.

Hoe zit het met de camera's die op Curaçao zijn geplaatst? Wanneer worden die camera's verder geïnstalleerd en wie krijgt voorrang bij het plaatsen van camera's rond scholen?

Antwoord:

Het doel van cameratoezicht is handhaven van de openbare orde en veiligheid, opsporing van daders en het verhogen van het veiligheidsgevoel binnen onze samenleving. Dit jaar zijn er een totaal van 47 nieuwe camera's geplaatst. Er zijn reeds camera's geïnstalleerd op de door het KPC aangewezen strategische plekken.

Ten aanzien van hoofdstuk 13 heeft de PAR-fractie de volgende vragen.

De fractie constateert dat er plannen bestaan om de politiecapaciteit te vergroten.

In dat kader richt de fractie zich op de kwestie van verkeersveiligheid, een onderwerp dat in de begroting als aandachtspunt wordt genoemd.

De fractie merkt op dat het verkeersgedrag de afgelopen jaren aanzienlijk is verslechterd, hetgeen het veiligheidsgevoel van de gemeenschap negatief beïnvloedt.

De fractie vraagt daarom welke concrete stappen de minister onderneemt om dit probleem aan te pakken.

Hoe komt dit beleid tot uiting in de begroting voor 2026, met name wat betreft de versterking van de verkeersafdeling van de politie en de aanpak van roekeloos rijgedrag?

Antwoord:

Verkeersveiligheid is een breed begrip waarbij meerdere ministeries verantwoordelijk zijn. De Unit verkeer (de zogenoemde verkeersafdeling) is reeds versterkt met nieuw personeel en materialen. Verder is danwel wordt er gewerkt aan preventie samen met andere ministeries die hiervoor verantwoordelijk is. Ook wordt er continu gehandhaafd door de wijkbureaus en UST.

Verkeersspecialisme, vooral bij de ongevallenbehandeling en de behandeling van zware en/of complexe verkeersongevallen, evenals de afhandeling van verkeersmisdrijven en het uitvoeren van verkeertechnische (forensische)onderzoeken, valt onder de verantwoordelijkheid van de Unit verkeer.

De fractie wijst op de veiligheidssituatie in detentiecentra en gevangenissen, die onder druk staat door personeelstekorten en overbelasting. Hoe is in de begroting voor 2026 te zien, dat de minister maatregelen neemt om de veiligheid van het gevangenispersoneel te verbeteren en om de bestaande druk op het detentie- en correctiecentrum te verlichten? De fractie benadrukt dat structurele versterking van de personele capaciteit binnen het gevangeniswezen noodzakelijk is om orde, veiligheid en resocialisatie te waarborgen.

Antwoord:

Sinds 2023 wordt structureel gewerkt aan het versterken van het gevangeniswezen, onder meer door het uitbreiden van de personeelcapaciteit in het kader van de H1-maatregel en een regulier meerjarig instroom plan die wordt gefinancierd door de uitstroom op jaarbasis. Momenteel is een klas beveiligers in opleiding, en in 2026 zal een klas penitentiaire inrichtingswerkers

(PIW'ers) van start gaan. Deze opleidingen duren gemiddeld één jaar, waarna de medewerkers volledig kunnen worden ingezet binnen de organisatie.

Na afronding van de huidige opleiding rondes zal opnieuw worden gestart met het werven en selecteren van nieuwe beveiligers en PIW'ers, zodat het personeelsbestand duurzaam kan worden aangevuld en versterkt. Daarnaast zijn er reeds danwel worden andere kritische functies ingevuld om de personeelsbezetting te verhogen. Dit wordt per jaar gefinancierd van het bedrag van de totale uitstroom.

Naast uitbreiding van de capaciteit wordt eveneens ingezet op voortdurende training en professionalisering van het personeel. Een aantal medewerkers heeft inmiddels een twinningstraject in Bonaire doorlopen, wat waardevolle inzichten heeft opgeleverd op het gebied van bejegening van gedetineerden en het toepassen van moderne detentie- en begeleidingsmethoden.

De fractie stelt vragen over de opbrengsten van de verkoop van Campo Alegre. Deze opbrengsten zijn volgens de fractie niet terug te vinden binnen de middelen van het Crimefonds.

De fractie herinnert eraan dat dit parlement destijds kritisch stond tegenover de aankoop van Campo Alegre door de regering, en dat er sindsdien geen zichtbare ontwikkelingen met betrekking tot het pand zijn geweest.

De fractie herinnert eraan dat de PNP-fractie destijds een voorstel deed aan de regering om maandelijks een overzicht te verstrekken van wijzigingen in begrotingsfondsen, met als doel meer transparantie. Dit voorstel werd echter afgewezen. Tot op heden, aldus de fractie, ontbreekt verantwoording over de fondsen van zowel het Crimefonds, de opbrengsten van Campo Alegre, als de zogenoemde Wind-fondsen.

De fractie vraagt de minister om een duidelijke toelichting:

- Waarom zijn deze fondsen niet zichtbaar in de begroting?
- Wat is de huidige stand van zaken met betrekking tot Campo Alegre en de opbrengsten daarvan?
- Waarom is er nog steeds geen financiële verantwoording te vinden in de begroting van Justitie?

Antwoord:

Op 29/01/2024 is op de bankrekening van het criminaliteitsbestrijdingsfonds een bedrag ontvangen van Cg. 7.808.755,96 (minus bankkosten van Cg 10,60 = Cg 7.808.745,36) als opbrengst voor de verkoop van Campo Alegre conform de Landsverordening Criminaliteitsbestrijding en dus niet in de Landskas. De

verantwoording dan wel de investeringen zijn opgenomen in het beleidsplan 2024 van het Criminaliteitsbestrijdingsfonds die reeds aan de Staten is aangeboden.

De fractie verwijst naar de aankondiging van de minister in 2020, waarin werd gemeld dat hij met adviseurs naar Washington was gereisd en dat er fondsen vanuit de zaak "Bientu" zouden vrijkomen.

De fractie merkt echter op dat, drie tot vier jaar later, deze fondsen nog steeds niet in de begroting zijn opgenomen.

De fractie vraagt daarom:

- Wat is de huidige status van de "bientu" fondsen?
- Waar kunnen deze middelen worden teruggevonden in de begroting van Justitie of in het Crimefonds?

Antwoord:

De gesprekken met de bevoegde autoriteiten in de VS lopen nog steeds. Vanwege de administratieve wisselingen in de VS heeft een en ander vertraging opgelopen. Nu deze gelden nog niet zijn gestort kunnen deze niet in de begroting worden opgenomen. Overigens zouden deze gelden in het Criminaliteitsbestrijdingsfonds worden gestort.

Daarnaast heeft de fractie in het advies van de Raad van Advies gelezen dat er geen witwasgelden in de Verenigde Staten in beslag zijn genomen.

De fractie vraagt of dit betrekking heeft op dezelfde "Bientu" fondsen, en hoe het komt dat deze middelen niet zichtbaar zijn in de begroting.

De fractie constateert een drastische toename van het aantal zaken van relationeel geweld, met name vanaf het jaar 2022, zoals ook blijkt uit de Staat van de Rechtshandhaving.

De fractie merkt op dat deze trend zich voortzet in 2025 en vraagt de minister welke middelen in de begroting zijn opgenomen om dit probleem aan te pakken en het betreffende deel van de justitiële keten te versterken.

De fractie vraagt voorts:

- Wat is de status van de meldcode voor relationeel geweld, die reeds enkele jaren geleden geïmplementeerd had moeten zijn?

Antwoord:

Het Meldpunt Relationeel Geweld en Kindermishandeling wordt binnen UOJZ volledig operationeel ingericht als centraal loket voor het ontvangen, registreren, triëren en doorgeleiden van meldingen. De interne werkprocessen voor registratie, risicotaxatie, casusregie en toeleiding naar Begeleiding,

Onderzoek, Slachtofferhulp, Protehami en het Veiligheidshuis zijn reeds uitgewerkt binnen UOJZ en sluiten aan op de in het functieboek vastgelegde taakstelling van de afdeling Meldpunt.

De formele beschermingscode (Meldcode Relationeel Geweld en Kindermishandeling), die binnen de hele keten moet gelden, is echter nog in afstemming en vaststelling bij het ministerie van SOAW. Deze meldcode moet worden geïntegreerd met protocollen in het sociaal domein en wordt na vaststelling gekoppeld aan de reeds bestaande UOJZ-werkprocessen.

De implementatie vindt gefaseerd plaats: eerst interne invoering binnen UOJZ, vervolgens binnen de rest van de Justitiële keten waaronder KPC, OM, GGZ en scholen, en tenslotte de formele invoering van de meldcode. Hiermee wordt het meldpunt volledig gestandaardiseerd en binnen de keten geïmplementeerd.

- Welke maatregelen zijn genomen om de samenwerking binnen de justitiële keten te verbeteren bij de bestrijding van relationeel geweld?

Antwoord:

Er is opdracht gegeven om de samenwerking te intensiveren en in multidisciplinair team "Team Respect i Protekshon" (TRP) samen te werken. Het team moet zorgen voor een nauwe samenwerking met het KPC, OM, SDKK, UOJZ en de ministeries van GMN en SOAW. Het team heeft de opdracht gekregen om te zorgen voor een snelle en empathische opvang van slachtoffers, gender-sensitieve intake en risicobeoordeling, gebruik van digitale meldkanalen voor bedreigde vrouwen en systematische registratie en analyse van de geweldsincidenten om trends te signaleren en preventief op te treden.

De fractie benadrukt dat een adequate aanpak van relationeel geweld een prioriteit moet blijven binnen het justitieel beleid.

De fractie vraagt naar de status van de implementatie van de aanbevelingen van de CFATF, in het bijzonder die welke betrekking hebben op financiële criminaliteit en witwasbestrijding.

Antwoord:

Het ministerie van Justitie werkt aan de aanbevelingen van de CFATF. Het ministerie heeft tot taak om in het komend jaar een aantal wetsvoorstellen aan de Staten te bieden voor goedkeuring. Het gaat om het ontwerp "Aanscherping bestrijding terrorisme en enige andere noodzakelijke aanpassingen" voor aanpassingen in het wetboek van Strafrecht en wetboek van Strafvordering.

Ook wordt gewerkt aan een ontwerp over het delen en bewaren van politiegegevens: Landsverordening Politiegegevens. Ook zullen er wijzigingen worden voorgesteld van het Burgerlijk Wetboek inzake bijhouden van basisgegevens van trusts.

De fractie wenst te vernemen welk specifiek bedrag in de begroting is opgenomen voor het implementatieproces van de FIU (Financial Intelligence Unit).

Ook vraagt de fractie om leveringsdoelen en deadlines die gekoppeld zijn aan deze uitvoering.

De fractie verwijst naar de kwestie van lopende claims en vraagt of er een schatting bestaat van de mogelijke extra claimkosten in 2026, en zo ja, uit welke middelen deze kosten zullen worden gedekt.

Antwoord:

De regering verwijst naar de memorie van toelichting, onderdeel algemene beschouwing pagina 208 tot en met 211 waarin uitgebreid wordt ingegaan op de bovenstaande vragen.

HOOFDSTUK 14 MINISTERIE VAN VERKEER, VERVOER EN RUIMTELIJKE PLANNING

Ten aanzien van hoofdstuk 14 heeft de MFK-fractie de volgende vragen.

De fractie stelt vast dat er sprake is van een stijging van ongeveer Cg. 6,8 miljoen in de begroting.

Wat betreft de kapitaaluitgaven constateert de fractie een daling van Cg. 2 miljoen.

Verder merkt de fractie op dat het totaal aantal personeelsleden is toegenomen van 195 in 2025 naar 198 in 2026, een stijging van drie medewerkers.

De fractie spreekt haar tevredenheid uit over deze toename en geeft aan verheugd te zijn dat de personeelsbezetting binnen de VVRP-dienst wordt versterkt. Dit ministerie vereist immers veel gespecialiseerd personeel, met name binnen de Dienst Openbare Werken (OW).

Begrotingspost 142001: Secretariaat-Generaal VVRP

De fractie constateert een stijging van Cg. 247.000 en verzoekt de minister om een toelichting op deze verhoging.

De fractie wil inzicht krijgen in de oorzaak van deze stijging en of deze verband houdt met personeelsuitbreiding of beleidsmatige versterking van het secretariaat.

Antwoord:

De stijging betreft een opwaartse aanpassing van de categorie 4200 – Beloning personeel met zowel indexering, de vakantie-uitkering van 6% naar 8% als de correcte salariscijfers.

Tevens wordt de categorie 4400 – Verbruik Goederen en Diensten aangepast voor opleidingen, workshops en trainingen voor zowel MT leden als het MSVVRP-personeel.

Begrotingspost 142002: Beleidsorganisatie VVRP

De fractie neemt kennis van een stijging van circa Cg. 161.000 in de functie verbruik van goederen en diensten.

Ook hier vraagt de fractie om een toelichting op de stijging en wil zij weten of deze verhoging bedoeld is om beleidsondersteuning of administratieve processen te verbeteren.

Antwoord:

De verhoging is bedoeld om beleidsondersteuning op de gebieden zoals personenvervoer, ruimtelijke planning en volkshuisvesting.

Begrotingspost 142101: Uitvoeringsorganisatie Openbare Werken

De fractie stelt vast dat er sprake is van een stijging in personeelsbeloningen van circa Cg. 1,8 miljoen.

De fractie vraagt de minister om een toelichting op deze verhoging en verneemt graag of er extra personeel zal worden aangenomen binnen de dienst Openbare Werken.

De fractie acht versterking van deze dienst noodzakelijk, gezien de vele lopende en geplande infrastructurele projecten.

Antwoord:

De geconstateerde stijging in personeelsbeloningen houdt onder meer verband met de instroom van nieuw personeel, conform de vastgestelde instroomplanning. Deze versterking is noodzakelijk om de dienst Openbare Werken beter toe te rusten voor de uitvoering van de vele lopende en geplande infrastructurele projecten.

Begrotingspost 142201: Uitvoeringsorganisatie Verkeer en Vervoer

De fractie constateert een stijging van circa Cg. 713.400.

De fractie verzoekt de minister om een verklaring voor deze toename en vraagt tevens of uitbreiding van het personeelsbestand bij de uitvoeringsorganisatie Verkeer en Vervoer gepland is.

Antwoord:

De stijging betreft een opwaartse aanpassing van de categorie 4200 – Beloning personeel met zowel indexering, de vakantie-uitkering van 6% naar 8% als de correcte salariscijfers.

Tevens wordt de categorie 4400 – Verbruik Goederen en Diensten verhoogd voor opleidingen, workshops en trainingen voor het personeel, opleidingen voor buschauffeurs/ vergunninghouders voor certificaat A+B en de opstartfase van de transitie naar zero emissie medium en heavy vehicles.

Begrotingspost 142202: Autobusbedrijf Curaçao (functie 4600)

De fractie merkt op dat het Autobusbedrijf Curaçao een subsidie ontvangt van circa Cg. 9.781.100, oplopend tot Cg. 11 miljoen in de jaren 2027, 2028 en 2029.

De fractie verzoekt dat het parlement de jaarverslagen van 2024 en 2025, evenals de begroting voor 2026, met betrekking tot het Autobusbedrijf Curaçao ontvangt, teneinde het financiële beleid en de operationele prestaties van het bedrijf te kunnen beoordelen.

Antwoord:

Het jaarverslag 2025 zal naar verwachting pas in 2026 gereed zijn. Zodra het verslag van 2024 is afgerond, wordt het ter beschikking gesteld aan het Ministerie en aansluitend aan de Staten.

Begrotingspost 142203: Uitvoeringsorganisatie Maritieme Autoriteit Curaçao

De fractie neemt kennis van een daling van circa Cg. 97.200 en verzoekt de minister om een toelichting op deze daling.

De fractie acht het belangrijk inzicht te verkrijgen in de oorzaken van deze afname, aangezien de Maritieme Autoriteit een cruciale rol speelt in de veiligheid en regulering van de scheepvaart.

Antwoord:

De daling van circa Cg 97.200 op Begrotingspost 142203 van de Uitvoeringsorganisatie Maritieme Autoriteit Curaçao (UOMAC) is het resultaat van een herprioritering en internalisering van werkzaamheden, en geen vermindering van de totale ambitie of capaciteit van de organisatie.

De oorzaak van de daling is een opzettelijke opwaartse aanpassing van de personele capaciteit, wat resulteert in een daling van uitgaven op een andere post:

- De daling op Begrotingspost 142203 is toe te schrijven aan de post 'Overige uitbesteed werk'.
- Deze post is gedaald/aangepast omdat er 12 nieuwe vacatures zijn opgenomen in de begroting voor de UOMAC.

Deze verschuiving betekent dat taken die voorheen extern werden belegd en gefinancierd onder 'Uitbesteed Werk', nu worden uitgevoerd door intern aangenomen personeel. Hoewel deze verschuiving in de kostenstructuur leidt tot een daling op de post 'Overige uitbesteed werk', is dit een strategische keuze om de continuïteit, kennisoverdracht en efficiëntie van de UOMAC te vergroten.

De regering onderschrijft het cruciale belang van de Maritieme Autoriteit voor de veiligheid en regulering van de scheepvaart en zorgt met deze strategische personeelsuitbreiding juist voor een duurzame versterking van de organisatie.

Begrotingspost 142301: Curaçose Burgerluchtvaartautoriteit en Begrotingspost 142400: Meteorologische Dienst

De fractie feliciteert de minister, ir. Cooper, met de verhoging van de begrotingsmiddelen voor zowel de Curaçose Burgerluchtvaartautoriteit als de Meteorologische Dienst.

Volgens de fractie verrichten beide instanties uitstekend werk op het gebied van luchtvaartveiligheid en de voorziening van weersinformatie aan het publiek en relevante instanties.

De fractie spreekt haar waardering uit voor het feit dat deze vitale instellingen de nodige financiële ondersteuning ontvangen om hun werkzaamheden verder te professionaliseren.

Begrotingspost 142602: Waterafvoer

De fractie constateert een stijging van Cg. 2.3 miljoen op deze post en verzoekt de minister om een toelichting op deze toename.

De fractie is van mening dat deze stijging ten goede zal komen aan de hervorming en verbetering van het rioleringsstelsel op Curaçao.

De fractie merkt op dat het rioolstelsel regelmatig te kampen heeft met verstoppingen als gevolg van het dumpen van voorwerpen zoals kleding en andere gebruiksartikelen. Dit leidt tot overstromingen op de openbare weg en veroorzaakt een onaangename geur, wat schadelijk is voor de gezondheid van bewoners in de nabijgelegen wijken.

De fractie vraagt daarom om een nadere uitleg over de bestemming van de extra middelen en op welke wijze de regering concreet van plan is deze problematiek structureel aan te pakken.

Antwoord:

Het aanleggen van Hemelwaterafvoeren (rooien) en het doorlopend onderhouden daarvan om een optimale afvoer en doorstroming van regenwater te garanderen	Preventief onderhoud HWA's (schoonmaak rooien)	1 x per jaar (80 contracten)	1,200
Het aanleggen van Hemelwaterafvoeren (rooien) en het doorlopend onderhouden daarvan om een optimale afvoer en doorstroming van regenwater te garanderen	Uitvoeren diverse HWA overlastprojecten	5 projecten per jaar oppakken. (bouwproject) Multidisciplinair team HWA	1,000
Het aanleggen van Hemelwaterafvoeren (rooien) en het doorlopend onderhouden daarvan om een optimale afvoer en doorstroming van regenwater te garanderen	Correctief onderhoud HWA's	Acute situaties die zich voordoen vanwege afvalstorting in rooien door individuen of obstructies die dreigen door overstromingen	100

Begrotingspost 142700: Uitvoeringsorgaan ROP

De fractie stelt vast dat er sprake is van een stijging van circa Cg. 558.000 en verzoekt de minister om een toelichting op deze verhoging.

De fractie spreekt haar waardering uit voor het goede werk van minister ir. Cooper op het ministerie van VVRP, waarnaar de fractie verwijst als een belangrijke motor voor de ontwikkeling van Curaçao. Volgens de fractie is het passend en noodzakelijk om het Uitvoeringsorgaan ROP verder te versterken met extra personeel.

De fractie wijst erop dat er momenteel een groot aantal bouwvergunningen in behandeling is en dat de dienst niet voldoende personele capaciteit heeft om deze aanvragen tijdig te verwerken. Waar de dienst voorheen beschikte over ongeveer 100 werknemers, is dat aantal nu gedaald tot ongeveer 20 werknemers.

De fractie benadrukt dat de personele versterking dringend noodzakelijk is om de voortgang van de ontwikkeling op het eiland te waarborgen.

Antwoord:

De formatie van UO ROP is de afgelopen jaren gedaald van circa 100 medewerkers in de oude tijden van de toenmalige DROV naar ongeveer 20.

Het aantal bouwaanvragen is echter substantieel gestegen, waardoor de wettelijke afhandelingstermijnen onder druk zijn komen te staan.

Extra capaciteit in de vorm van plantoetsers, toezichthouders, planologen en technisch administratief personeel is noodzakelijk om de continuïteit van de dienstverlening te borgen.

De stijging van Cg 558.000 betreft uitsluitend de personele versterking die nodig is om de achterstanden in de bouwvergunningen te verminderen en de ruimtelijke ontwikkeling op Curaçao niet te vertragen.

Begrotingspost 142701: Uitvoeringsorgaan Domeinbeheer

De fractie merkt een stijging van circa Cg. 437.500 op en verzoekt de minister om een verklaring voor deze stijging.

Net als bij het ROP acht de fractie het van groot belang dat Domeinbeheer verder wordt versterkt met extra personeel, gezien de toename van werkzaamheden op dit gebied.

De fractie stelt vast dat er een aanzienlijk aantal vergunningsaanvragen in behandeling is met betrekking tot de uitgifte van domeingronden, en dat de huidige personeelscapaciteit onvoldoende is om deze efficiënt af te handelen.

De fractie benadrukt dat, gezien de groeiende ontwikkelingsactiviteiten op het eiland, versterking van Domeinbeheer noodzakelijk is om de dienstverlening te verbeteren en vertragingen in het proces te voorkomen.

Antwoord:

De geconstateerde stijging van circa Cg. 437.500 houdt onder meer verband met de invulling van twee extra formatieplaatsen ter uitbreiding van de personeelscapaciteit binnen UO Domeinbeheer. Daarnaast werkt de organisatie

aan een voorstel voor de structurele verduurzaming van circa 12 fte, die momenteel via uitzendconstructies en detacheringen of overeenkomsten binnen de organisatie worden ingezet.

Binnen het Programma Grond en Vastgoed wordt tevens een project voorbereid dat zich richt op het projectmatig wegwerken van de aanzienlijke achterstand van circa 6.000 aanvragen, zodat Domeinbeheer een gezonde en toekomstbestendige startpositie krijgt en de dienstverlening structureel kan verbeteren. De financiering van dit project moet echter nog nader worden onderzocht.

Begrotingspost 142802: Uitvoeringsorgaan Bureau Telecommunicatie en Post

De fractie constateert een daling van circa Cg. 1,5 miljoen en eist een toelichting op deze vermindering.

Daarnaast verzoekt de fractie om een duidelijke uitleg van de rol en positie van het Bureau Telecommunicatie en Post binnen de begroting van het ministerie van VVRP.

De fractie merkt op dat Toezichthouder Curaçao een onafhankelijk orgaan is, maar dat deze post desondanks blijft terugkomen binnen de begroting.

De fractie herhaalt haar verzoek om een transparante verklaring en verduidelijking omtrent de aard en noodzaak van deze post, in het bijzonder waarom deze nog steeds onder het VVRP-ministerie vermeld blijft staan.

Antwoord:

Artikel 21 van de Landsverordening Bureau Telecommunicatie en Post bepaalt dat de vergoedingen die het Bureau ontvangt uit de telecommunicatie- en postsector, na aftrek van de operationele en infrastructurele kosten, het reservefonds en de bestemmingsreserve, per kwartaal in 's Lands kas gestort dienen te worden. Echter, aangezien er de laatste jaren geen stortingen in 's Lands kas zijn gedaan, is uit voorzichtigheidsoverwegingen besloten om vooralsnog geen inkomsten uit deze bron op de begroting op te nemen.

De fractie feliciteert de minister van harte met de asfaltering van Seru Grandi, een project dat na 56 jaar eindelijk is uitgevoerd. Ook andere gebieden, zoals Veeris en Souax, waar voorheen nooit asfalt was aangelegd, krijgen nu de nodige aandacht en verharding.

De fractie spreekt haar tevredenheid uit over het feit dat deze regering daadwerkelijk werkt aan tastbare verbeteringen in de infrastructuur van het eiland.

De fractie richt vervolgens de aandacht op de aanhoudende problemen bij zware regenval, met name in Saliña. Wanneer het regent, verandert dit gebied, dat tevens een belangrijk commercieel centrum van het land is, in een waar

rampgebied. Het verkeer komt volledig stil te liggen, winkels en woningen ondervinden ernstige overlast, en de situatie is volgens de fractie onhoudbaar geworden.

De fractie merkt op dat niet alleen Saliña, maar ook andere gebieden, zoals Biesheuvel, kampen met soortgelijke problemen.

In sommige gevallen stijgt het waterpeil zodanig dat wegen worden afgesloten, scholen moeten sluiten en zelfs voertuigen met een hogere onderbouw, zoals pick-ups, moeite hebben om erdoorheen te rijden.

De fractie stelt daarom de volgende vragen aan de regering en in het bijzonder aan de minister van VVRP:

1. Wanneer zal worden begonnen met de geplande werkzaamheden om de waterafvoer te verbeteren in Saliña en andere laaggelegen gebieden?
2. Wordt overwogen om de pijpleidingen onder de Nieuwe Haven te gebruiken of uit te breiden, zodat het overtollige regenwater rechtstreeks naar zee kan worden afgevoerd?
3. Is de regering bereid om structureel te investeren in de waterafvoerinfrastructuur binnen toekomstige begrotingen, zodat Curaçao beter bestand is tegen hevige regenval?
4. Welke concrete maatregelen worden genomen om te voorkomen dat bij toekomstige regenval het verkeer volledig stilvalt en dat bewoners schade lijden aan hun woningen en eigendommen?

De fractie benadrukt dat Curaçao, ondanks dat het eiland boven zeeniveau ligt, bij hevige regenval vaak onder water lijkt te staan, een situatie die in landen als Nederland, dat grotendeels onder zeeniveau ligt, met een goed functionerend afvoersysteem niet voorkomt.

De fractie dringt erop aan dat het ministerie structureel middelen vrijmaakt voor verbetering van de riolering, afvoersystemen en regenwaterkanalen.

Het doel moet zijn dat bij toekomstige regenbuien het water efficiënt wordt afgevoerd naar zee, zonder dat buurten worden overstroomd of onbegaanbaar worden.

De fractie is van mening dat dit niet enkel een technische, maar ook een maatschappelijke prioriteit is. Het waarborgen van droge en veilige wegen draagt bij aan de gezondheid, veiligheid en leefbaarheid van de bevolking.

Antwoord 1:

Prioriteitstelling ligt momenteel bij de Life extension projecten funderingsconstructies.

Antwoord 2:

Huidig ontwerp gaat uit van het aanleggen van bruggen, waarbij het water een vrije doorgang krijgt tussen de diverse wateren.

Antwoord 3:

Ja.

Antwoord 4:

Het aanleggen van Hemel waterafvoeren (rooien) en het doorlopend onderhouden daarvan om een optimale afvoer en doorstroming van regenwater te garanderen	Preventief onderhoud HWA's (schoonmaak rooien)	1 x per jaar (80 contracten)	1,200,000
Het aanleggen van Hemel waterafvoeren (rooien) en het doorlopend onderhouden daarvan om een optimale afvoer en doorstroming van regenwater te garanderen	Uitvoeren diverse HWA overlastprojecten	5 projecten per jaar oppakken. (bouwproject) Multidisciplinair team HWA	1,000,000
Het aanleggen van Hemel waterafvoeren (rooien) en het doorlopend onderhouden daarvan om een optimale afvoer en doorstroming van regenwater te garanderen	Correctief onderhoud HWA's	Acute situaties die zich voordoen vanwege afvalstorting in rooien door individuen of obstructies die dreigen door overstromingen	100,000

Post 142201: Verkeer en Vervoer

De fractie constateert dat in 2024 een bedrag van Cg. 1.136.306 werd begroot voor beloning van personeel binnen deze post. In 2025 is dit bedrag Cg. 161.606 lager, maar voor 2026 wordt een stijging van ongeveer een half miljoen gulden voorzien.

De fractie vraagt een toelichting op de herkomst en bestemming van dit extra half miljoen. Wordt dit bedrag gebruikt voor uitbreiding van personeel, loonsverhogingen, of betreft het nieuwe functies binnen het departement?

Daarnaast merkt de fractie op dat binnen dezelfde post, onderdeel verbruik van goederen en diensten bijna een kwart hoger is dan het huidige begrotingsjaar. De fractie vraagt wat er precies uit deze stijging kan worden geconcludeerd.

Antwoord:

De stijging betreft een opwaartse aanpassing van de categorie 4200 – Beloning personeel, welke wordt veroorzaakt door drie factoren: de indexering, de verhoging van de vakantie-uitkering van 6% naar 8%, en de verwerking van de correcte salariscijfers conform de meest recente realisatiecijfers. Tevens wordt de categorie 4400 – Verbruik Goederen en Diensten verhoogd voor opleidingen, workshops en trainingen voor het personeel, opleidingen voor buschauffeurs/vergunninghouders voor certificaat A+B en de opstartfase van de transitie naar zero emissie medium en heavy vehicles.

Post 142301: Curaçao Civil Aviation Authority (CCAA)

De fractie merkt op dat de Curaçao Civil Aviation Authority een aanzienlijke stijging doormaakt, van Cg. 4.171.000 naar Cg. 4.913.700, wat een toename van

Cg. 742.700 betekent tussen 2025 en 2026. De fractie vraagt meer duidelijkheid over de bestemming van deze middelen.

Verder constateert de fractie dat in de meerjarenbegroting (2027–2029) slechts kleine schommelingen van circa Cg. 118.000 zichtbaar zijn. De fractie ontvangt graag meer uitleg hierover.

Antwoord:

De stijging van circa Cg 743.000 in de begroting 2026 ten opzichte van 2025 is voornamelijk te verklaren door de onderstaande factoren:

1. Toename van personeelskosten (+/- Cg 350.000)

In de tweede helft van 2025 is een aantal nieuwe medewerkers in dienst getreden (4x), waarvan de kosten in 2026 voor het eerst volledig tot uitdrukking komen in de begroting.

Daarnaast is voor 2026 nog een aantal nieuwe personeelsleden in het budget opgenomen. Het aannemen van al dit personeel is conform het door de Raad van Ministers goedgekeurde formatieplan 2019.

2. Investerings in groot onderhoud aan het gebouw (+/- Cg 200.000)

Het gebouw te Seru Mahuma dat door CBA, METEO en MAC gezamenlijk wordt gebruikt, is na vele jaren toe aan grootschalig onderhoud en renovatie. De huidige staat van het pand vereist dringende actie om de duurzaamheid en veiligheid van de dienstverlening te waarborgen.

Dit betreft onder meer structurele reparaties, moderniseringswerkzaamheden en het herstel van verouderde faciliteiten. Deze kosten staan voor alle drie diensten tezamen op de begroting van CBA.

3. Advies- en consultancykosten (+/- Cg 195.000)

Voor 2026 is het noodzakelijk om externe expertise in te schakelen voor diverse beleidsprojecten

Post 142400: Meteorologische Dienst

De fractie stelt vast dat het budget van de Meteorologische Dienst voor 2026 ongeveer een half miljoen gulden hoger ligt dan in het voorgaande jaar.

De fractie vraagt een toelichting op de aard van deze verhoging.

Antwoord :

De stijging betreft een opwaartse aanpassing van de categorie 4200 – Beloning personeel, welke wordt veroorzaakt door drie factoren: de indexering, de verhoging van de vakantie-uitkering van 6% naar 8%, en de verwerking van de correcte salariscijfers conform de meest recente realisatiecijfers. Tevens zijn er 13 vacatures in de begroting opgenomen.

Tevens wordt de categorie 4400 – Verbruik Goederen en Diensten verhoogd voor deelnames aan werk gerelateerde meetings/ congressen. Tevens civiel technisch onderhoud aan stationnen en installaties Meteorologie.

Post 142600: Riolering

De fractie constateert dat de post voor Riolering binnen de consumptie van goederen en diensten een stijging van 52,2% laat zien tussen 2024 en 2026. De fractie beschouwt deze verhoging als positief, aangezien het aangeeft dat er meer middelen worden ingezet om het rioleringsnetwerk te verbeteren.

Toch wijst de fractie erop dat het probleem van ontoereikend onderhoud aan de riolering (rooi) en goten nog steeds ernstig is. Regelmatig leiden hevige regenval en overstromingen tot schade aan infrastructuur en woningen.

De fractie vraagt daarom wat er concreet mag worden verwacht van deze verhoging. Zal deze verhoging daadwerkelijk leiden tot structureel onderhoud en een duurzame oplossing voor de waterafvoerproblemen die Curaçao herhaaldelijk treffen?

Antwoord:

De stijging is bedoeld voor correctief en preventief civieltechnische onderhoud rioleringen/ noodwerkzaamheden wijkriolering.

Post 142601: Zuiveringsinstallaties

De fractie merkt op dat bij de zuiveringsinstallaties sprake is van een stijging tussen 2024 en 2025, maar dat er in de meerjarenbegroting daarna een drastische daling van maar liefst 48,8% wordt voorzien.

De fractie vraagt waarom deze sterke daling optreedt.

Antwoord:

Als gevolg van een lopend onderzoek binnen de Afdeling Openbare Voorzieningen van UOOW is ervoor gekozen om de uitvoering te beperken tot strikt noodzakelijke en urgente werkzaamheden. Deze gerichte inzet van middelen heeft geleid tot een significante en bewuste daling in het uitgavenpatroon.

Post 142700: Ruimtelijke Ordening en Planning

De fractie constateert dat deze post een bescheiden stijging van circa Cg. 100.000 laat zien. De fractie vraagt om verduidelijking waar deze verhoging betrekking op heeft.

Antwoord:

De stijging van Cg 100.000 betreft noodzakelijke operationele versterking (ICT-modernisering, onderhoudskosten en communicatievoorzieningen) ter ondersteuning van een efficiënter en betrouwbaarder vergunningstelsel.

Post 142701: Domeinbeheer

De fractie stelt vast dat de begroting voor Domeinbeheer praktisch status quo is gebleven, ondanks het feit dat deze dienst een zware werklast kent.

Er is veel achterstand voornamelijk door een tekort aan personeel. De fractie vraagt waarom er geen budgetverhoging is voorzien voor deze dienst, ondanks de duidelijke noodzaak aan extra mankracht. Is dit een gevolg van financiële beperkingen?

De fractie heeft één specifieke vraag met betrekking tot de kapitaaldienst van het Ministerie van VVRP. Bij post 142700 is een bedrag van Cg. 3,2 miljoen opgenomen. De fractie wenst te vernemen hoeveel van dit bedrag specifiek is gereserveerd voor het bouwrijp maken van gronden.

De fractie benadrukt het belang van dit onderwerp, aangezien het bouwrijp maken van gronden rechtstreeks verband houdt met de mogelijkheid om woningen te realiseren voor de bevolking van Curaçao.

In dat kader verzoekt de fractie de minister om een nadere toelichting te geven over:

- de verdeling van de middelen binnen deze post;
- welke projecten of gebieden in aanmerking komen voor bouwrijp maak;
- en op welke termijn de uitvoering van deze werkzaamheden gepland staat.

De fractie acht dit van groot belang voor het bevorderen van de woningbouw en leefbare woonomgevingen voor de inwoners van Curaçao.

Antwoord:

Renovatie ROP gebouw (opstellen programma van eisen/bestekken)	2.900.000
Werkplekinrichting UORO	60.000
Scanners voor uitvoeren inhaalslag scanproject	48.000
GIS server	65.000
Kantoorapparatuur UORO	60.000
Brandbeveiligingssysteem (UOROP)	65.000
Camerabewaking (UOROP)	50.000

Algemene Beschouwing

1. Pag. 94: Het streven is om medewerkers continu te trainen en te ondersteunen, zodat zij optimaal kunnen bijdragen aan de organisatiedoelstellingen. Dit omvat het aanbieden van innovatieve en doelgerichte trainingsprogramma's, workshops en coaching sessies.

Is dit programma van trainingen, workshops en coaching al operationeel? Op welke termijn gaan ze van start? Zijn ze voor de ambtenaar verplicht of vrijwillig?

Antwoord:

De beschikbare fondsen zijn op dit moment onvoldoende om een volledig en integraal trainingsprogramma te ontwikkelen en operationeel te maken. Wel kunnen met deze middelen gerichte opleidingsnodzaken worden gefinancierd. Daarnaast wordt gebruikgemaakt van de Government Academy, waar overheidsbrede cursussen en trainingen worden aangeboden.

Alle trainingen die in dit kader vanuit het ministerie worden aangeboden, zijn verplicht en dienen te worden beschouwd als een essentieel onderdeel van de capaciteitsverhoging van het personeel.

2. Pag. 95: Het vervoeren van goederen en personen dient op een veilige, effectieve en efficiënte manier plaats te vinden, zowel te land, op zee of in de lucht. Veiligheid staat voorop en omvat het naleven van alle relevante wet- en regelgeving, evenals het implementeren van de beste praktijken op het gebied van transportveiligheid.

Hoe voorkomt de overheid dat er met stenen op de bussen wordt geschoten en dat er illegaal openbaar vervoer wordt gebruikt?

Antwoord:

Het gooien van stenen op de bussen is een aangelegenheid die onder de verantwoordelijkheid van het Ministerie van Justitie valt. Het betreft gedraging van burgers. Dit valt niet onder de verantwoordelijkheid van VVRP op het gebied van de mobiliteit.

Het Projectteam Toezicht en handhaving werkt samen met het Ministerie van Justitie om controle uit te oefenen op illegaal vervoer. Onlangs is dit team voorzien van een eigen gebouw. De komende maanden zal het team steeds meer worden geëquipeerd om zo meerdere taken op zich te nemen.

3. Pag. 95: Effectiviteit wordt bereikt door het optimaliseren van de connectiviteit (lokaal en internationaal), het minimaliseren van vertragingen en het waarborgen van de betrouwbaarheid van bestaande en nieuwe vervoerssystemen.

Hoe kan de overheid ervoor zorgen dat bussen op tijd rijden, gezien de soms filegevoelige verkeerssituaties?

Antwoord:

Om een antwoord te kunnen geven op deze vraag is het nodig dat alle aspecten die van invloed zijn op de tijdigheid van het aanbod van het vervoer worden meegenomen.

Opmerking: Er wordt van uit gegaan dat met bussen de grote autobussen wordt bedoeld, omdat alleen deze conform een dienstregeling moeten functioneren. Ten aanzien van de kleine en middelgrote autobussen geldt geen dienstregeling.

Uit onderzoek blijkt dat er met name tijdens de piekuren sprake kan zijn van vertragingen in het aanbod van vervoer door de grote autobussen. Factoren die van invloed zijn op de tijdigheid van het aanbod van openbaar busvervoer zijn:

1. Verkeersdrukke (piek- of daluren);
2. Infrastructuur (capaciteit van de openbare wegen. Indien er een ongeval op sommige wegen plaatsvindt, kan het verkeer niet altijd even gemakkelijk doorstromen totdat de betrokken voertuigen worden verwijderd).
3. Weersomstandigheden;
4. Vertrektijd van de autobussen.

De verkeersdrukke ontstaat onder meer doordat het aantal voertuigen te hoog is voor de capaciteit van de wegen om het verkeer te doen doorstromen. Het wegennet zou kunnen worden uitgebreid dan wel worden aangepast. Ook zal het verhogen van een stijging van de vraag naar openbaar vervoer het aantal voertuigen kunnen verlagen en dus de congestie op de wegen. Verder kan gedacht worden aan andere maatregelen (flankerend): het stimuleren van thuiswerken, of toepassen van flexibele werktijden. Ook de tijdstippen van scholen kan worden aangepast om de drukte te verspreiden. Al deze maatregelen zullen kunnen bijdragen aan het verlagen van de verkeersdruk op de wegen en de verhoging van de doorstroming van het verkeer op de wegen.

Voor wat betreft de vertrektijden van de autobussen, zullen er periodieke evaluaties uitgevoerd en gesprekken gaan plaatsvinden met ABC om de on-time performance te verbeteren.

4. Pag. 97: Het ministerie van VVRP draagt zorg voor het toezicht op de uitvoering van de nationale en internationale juridische en beleidsmatige kaders inzake meteorologie, klimatologie en andere geofysische omstandigheden.

Gaat de overheid door met het vervangen van alle gemotoriseerde bussen door elektrische bussen? Hoeveel geld heeft de overheid gereserveerd voor het vervangen van gemotoriseerde bussen door elektrische konvoien?

Antwoord:

Nee. Het is niet de bedoeling dat het Land de elektrische autobussen gaat exploiteren, doch de naamloze vennootschap N.V. Autobusbedrijf Curaçao. De gelden zijn momenteel nog niet beschikbaar gesteld.

5. Pag. 99: Hiernaast wordt de gemeenschap volledig en tijdig geïnformeerd over de activiteiten en diensten van het ministerie.

Waar in de begroting is er geld gereserveerd voor informatie- en bewustmakingscampagnes voor veilig verkeer?

Antwoord:

De kosten voor de informatie- en bewustmakingscampagnes ten behoeve van veilig verkeer zijn niet als aparte post op de begroting

gereserveerd, maar zijn onderdeel van de investeringen in infrastructuur.

Dit heeft te maken met de boekhoudkundige classificatie. Conform de Landsverordening Comptabiliteit 2010 worden investeringen geboekt en geclassificeerd in overeenstemming met de System of National Accounts (SNA).

Conform de System of National Accounts (SNA) geldt bij projecten die direct bijdragen aan de verbetering van de functionaliteit of de levensduur van een publiek goed (zoals wegen en verkeersveiligheid), dat de uitgaven – waaronder ondersteunende campagnes – worden beschouwd als kapitaaluitgaven. Dit betekent dat de kosten van de campagnes, omdat ze een integraal deel vormen van de totale infrastructuurinvestering en de effectiviteit daarvan vergroten, niet als reguliere exploitatiekosten worden geboekt, maar als onderdeel van het totale investeringsbudget voor verkeersinfrastructuur.

1. Pag. 92: Prioriteiten van het ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning in het begrotingsjaar 2026 zijn: 1. Verkeer (ter land, ter zee en in de lucht). 2. Weerbaarheid, energietransitie en klimaatverandering. 3. Ruimtelijke planning, gebiedsontwikkeling en volkshuisvesting. 4. Toezicht en handhaving. 5. Huisvesting en interne organisatie.

Punt 1: wat is er ten opzichte van 2024 verbeterd in ons verkeerssysteem, zowel te land, ter zee als in de lucht?

Punt 5: Is er een strategisch plan om dit onderdeel te beheren?

Punt 5: Wat is het plan? Kan de minister dit breder met ons delen?

Antwoord:

Punt 1.

Verkeerssysteem te land. Zoals bekend is een meerjarenonderhoudsplan goedgekeurd, het MOP. In dit plan worden op basis van eenheidsprijzen en gewenste niveau van de diverse wegen, jaarlijks middelen gereserveerd. De resultaten hiervan zijn dat vele primaire wegen, secundaire wegen en zandwegen verbeterd zijn. Op de planning staan voor de komende jaren ook reconstructies, o.a. van diverse verkeerspleinen en rotondes en wegen in de binnenstad.

Punt 5 (2x).

Het Ministerie van VVRP streeft een aantal doelen na t.a.v. huisvesting.

1. clustering van de organisatie onderdelen;
2. gebruik maken van eigen gebouwen;
3. inzet van monumenten van het Land;
4. huisvesting om en nabij de binnenstad.

Op basis van deze uitgangspunten wordt ingezet op de volgende trajecten:

Huisvesting in voormalig gebouw DEPOS, huisvesting in voormalig gebouw Giro, optimaler gebruik van de gebouwen rondom landhuis Parera (OW). Deze trajecten houden in renovatie, restauratie en nieuwbouw over meerdere jaren.

Tezamen met de bouwkundige keuzes, wordt ook de clustering van PIOFAH functies nagestreefd, zoals de financiële unit.

Tenslotte is ook de nieuwe unit Toezicht en Handhaving in een gezamenlijke ruimte ondergebracht.

2. Pag. 97: Het ministerie van VVRP draagt zorg voor het toezicht op de uitvoering van de nationale en internationale juridische en beleidsmatige kaders inzake meteorologie, klimatologie en andere geofysische omstandigheden. Onderdeel van haar taak is het bewaken van meteorologische en geofysische condities door metingen en informatie-uitwisseling met nationale en internationale organisaties. Dit is van belang voor zowel het internationale lucht- en zeeverkeer als voor het algemeen publiek. Het streven is om de samenleving bewust te maken en beter voor te bereiden op klimaat- en weersituaties.

Is de minister van mening dat ons meteorologisch systeem optimaal werkt?

Welke concrete plannen heeft het ministerie om het meteorologische systeem hier in Curaçao te moderniseren?

Is dit in de begroting opgenomen?

Hoe worden de middelen bewust ingezet en tegelijkertijd de kwaliteit van de dienstverlening en de meteorologische ontwikkeling verbeterd?

Antwoord:

Ja, het meteorologisch systeem functioneert op dit moment naar behoren en levert de noodzakelijke dienstverlening aan luchtvaart, de samenleving en andere partijen. Tegelijkertijd wordt erkend dat

voortdurende modernisering essentieel is om de kwaliteit en betrouwbaarheid te waarborgen.

MDC werkt daarom aan verdere modernisering van de meteorologische systemen, waarbij onder andere wordt ingezet op nieuwe technologieën zoals AI-toepassingen voor snellere informatievoorziening aan het publiek.

In de begroting zijn hiervoor middelen opgenomen die bijdragen aan de geleidelijke verbetering van zowel de technische infrastructuur als de operationele processen. Deze middelen worden doelbewust ingezet om de dienstverlening te versterken, de kwaliteit te verhogen en de meteorologische ontwikkeling van Curaçao verder te professionaliseren.

1. Pag. 94: Het streven is om medewerkers continu te trainen en te ondersteunen, zodat zij optimaal kunnen bijdragen aan de organisatiedoelstellingen. Dit omvat het aanbieden van innovatieve en doelgerichte trainingsprogramma's, workshops en coachingsessies.

Is het programma van workshops en coaching al operationeel? Binnen welke termijn zal er met die programma's aangevangen worden? Zijn ze vrijblijvend of verplicht voor de ambtenaar?

Antwoord:

Verwezen wordt naar het antwoord op de vraag hierboven.

2. Pag. 95: Het vervoeren van goederen en personen dient op een veilige, effectieve en efficiënte manier plaats te vinden, zowel te land, op zee of in de lucht. Veiligheid staat voorop en omvat het naleven van alle relevante wet- en regelgeving, evenals het implementeren van de beste praktijken op het gebied van transportveiligheid.

Hoe kan het Kabinet voorkomen dat de bussen met stenen bekogeld worden en dat piraten in de publieke transportsector worden aangepakt?

Antwoord:

Verwezen wordt naar het antwoord op de vraag hierboven.

3. Pag. 95: Effectiviteit wordt bereikt door het optimaliseren van de connectiviteit (lokaal en internationaal), het minimaliseren van vertragingen en het waarborgen van de betrouwbaarheid van bestaande en nieuwe vervoerssystemen.

Hoe kan het Kabinet garanderen dat de bussen volgens het tijdschema rijden, gelet op de vele files die er zijn?

Antwoord:

Verwezen wordt naar het antwoord op de vraag hierboven.

4. Pag. 97: Het ministerie van VVRP draagt zorg voor het toezicht op de uitvoering van de nationale en internationale juridische en beleidsmatige kaders inzake meteorologie, klimatologie en andere geofysische omstandigheden.

Zal het Kabinet het beleid van vervanging van bussen met motoren door elektrische bussen voortzetten? Hoeveel is er op de begroting gereserveerd voor deze beleidspost?

Antwoord:

Verwezen wordt naar het antwoord op de vraag hierboven.

5. Pag. 99: Hiernaast wordt de gemeenschap volledig en tijdig geïnformeerd over de activiteiten en diensten van het ministerie.

Waar op de begroting is te zien dat er geld gereserveerd is voor informatie- en bewustwordingscampagnes voor veilig verkeer?

Antwoord:

Verwezen wordt naar het antwoord op de vraag hierboven.

6. Wanneer wordt de transportsector op een moderne wijze gereguleerd? Er zijn veel klachten, met name vanuit de taxi's en de bussen.

Antwoord:

Momenteel is het Ministerie VVRP bezig met de evaluatie van de bestaande wet- en regelgeving. Tegelijkertijd wordt ook onderzoek gedaan naar het openen van de markt in die zin dat de markt ook toegankelijk wordt voor ondernemingen en niet uitsluitend on- en minvermogenden. De bestaande vergunninghouders (taxi's) maken wel nu al gebruik van digitale platformen om klanten aan te trekken. Deze trend zal worden voortgezet in de nieuwe wet- en regelgeving die in de maak is.

Ten aanzien van het busvervoer geldt dat er binnenkort een evaluatie wordt uitgevoerd, om te komen tot een nieuw geïntegreerd systeem van

busvervoer. De pilot project van Barber zal bijdragen aan het evalueren van die nieuwe systeem dat in de toekomst zal worden verwerkt in nieuwe wet- en regelgeving.

7. Met betrekking tot de luchtvaartsector: wanneer zal Curaçao weer naar Categorie 1 kunnen gaan? Wat zijn de knelpunten hierbij?

Antwoord:

Er is en wordt goed voortgang geboekt bij de werkzaamheden om wetgeving, structuur, juridische status, personeelsbezetting en financiering van de burgerluchtvaartautoriteit vorm te geven. Op deze punten hebben zowel FAA als ICAO belangrijke tekortkomingen geconstateerd. Zo zullen in de loop van 2026 twee concept landsverordeningen aan de Staten worden aangeboden ter goedkeuring; één houdende de tekst van een vernieuwde luchtvaart landsverordening, met daarop gebaseerde landsbesluiten, en één houdende de instelling van een ZBO voor toezichthoudende taken. Bij afronding van die trajecten komt een nieuwe audit door FAA ten bate van Category 1 status dichtbij en kan naar verwachting in de loop van 2027 plaats vinden.

8. De woningmarkt voor sociale woningen laat nog steeds veel te wensen over. Wanneer krijgen we het masterplan hiervan?

Antwoord:

De intentie is om in 2026 een huisvestingsbeleid te presenteren. In dit traject zullen short-mid term en longterm acties worden voorgesteld. Het huisvestingsbeleid richt zich niet alleen op sociale woningen maar vooral op betaalbare woningen voor de verschillende inkomensgroepen op het eiland.

9. Illegale bouw en illegale occupatie zijn nog steeds een probleem in onze samenleving. Wat is het rendement van de inspectieafdeling van VVRP om hiertegen op te treden?

Antwoord:

Illegale bouw en illegale occupatie blijven een belangrijke uitdaging binnen het fysieke domein. Het Projectteam Toezicht en Handhaving (PTH) voert toezicht en handhaving uit conform de planning voor 2025

en heeft in de eerste zes maanden van 2025 aantoonbare resultaten geboekt. In totaal zijn 257 vastgestelde illegale activiteiten geregistreerd en daaruit zijn 108 gerichte handhavingsacties uitgevoerd.

PTH beschikt echter nog over onvoldoende personeel en materieel. De huidige medewerkers van het team hebben wel diverse trainingen gevolgd, waaronder BavPol.

Aandachtspunten zijn nog voldoende gekwalificeerd personeel, verbetering van de meld- en registratiesysteem, een structureel handhavingsbudget en de verouderde wet- en regelgeving.

Ten aanzien van hoofdstuk 14 heeft de PNP-fractie de volgende vragen.

Openbaar vervoer

De PNP-fractie benadrukt dat het openbaar vervoer al geruime tijd een ernstige zorg vormt binnen onze samenleving. Reeds meerdere jaren wordt gesproken over een hervorming van het openbaar vervoersysteem, maar tot op heden is daar geen concrete uitvoering van zichtbaar.

De fractie merkt op dat zowel in de begroting van 2025 als in die van 2026 Cg. 9,7 miljoen is opgenomen voor het openbaar vervoer, zonder dat daaruit blijkt dat er nieuwe initiatieven of hervormingsmaatregelen worden geïmplementeerd. Hoewel er enkele nieuwe bussen zijn aangeschaft na publieke druk, ziet de fractie geen structurele verbetering of beleidswijziging terug in de begrotingscijfers.

De fractie stelt daarom de volgende vragen aan de regering:

- Waar blijft de aangekondigde wet voor de hervorming van het openbaar vervoer waar in eerdere perioden naar werd verwezen?
- Wanneer kan het parlement de behandeling van deze wet tegemoetzien?
- Hoe rechtvaardigt de regering het gelijke budget van Cg. 9,7 miljoen voor zowel 2025 als 2026, terwijl er sprake is van een blijvend tekort aan kwaliteit en betrouwbaarheid in de dienstverlening?
- De begrotingsprognose toont een stijging naar Cg. 11 miljoen in 2027 en 2028. Waarop is deze stijging gebaseerd, en welke verbeteringen in het openbaar vervoer zullen hiermee concreet worden gerealiseerd?

De fractie benadrukt dat de huidige situatie van het openbaar vervoer voor veel burgers een dagelijks probleem vormt en dat een daadwerkelijke hervorming niet langer kan worden uitgesteld.

Antwoord:

Het traject om te komen tot een nieuwe wet is aanvangen. In de eerste kwartaal van 2026 zal consultatie plaatsvinden met de sector, waarna het evaluatierapport m.b.t. de wet- en regelgeving kan worden afgerond. Ook zal de visie onderwerp zijn van de evaluatie van de bestaande wet- en regelgeving. Hst streven is om een concept uiterlijk medio 2026 af te hebben.

Gezien het feit dat ABC niet alle kosten voor het aanbieden van het openbaar grote busvervoer in rekening kan brengen bij de passagiers, omdat het dan onbetaalbaar zou worden voor de doelgroepen, subsidieert de overheid, net als in andere landen (Nederlandse overheid subsidieert ongeveer 60% van het stads- en streekvervoer). Mobiliteit behoort tot de zorg van de overheid. Het openbaar vervoer is inclusief en moet betaalbaar blijven vanwege de sociaal-maatschappelijke functie ervan. Het subsidiëren van openbaar vervoer is dan ook niet ongebruikelijk. Wel is het streven dat het subsidiebedrag zoveel als mogelijk wordt verlaagd.

Hiervoor is aangegeven wat de knelpunten zijn die spelen bij de betrouwbaarheid van de dienstverlening.

Versterking van Domeinbeheer en erfpachtzaken

Naast het openbaar vervoer vestigt de fractie nadrukkelijk de aandacht op het beheer van erfpachtgronden. De fractie signaleert dat veel burgers al jaren wachten op de omzetting van hun gebruiksrecht naar erfpachtgrond. Dit proces verloopt traag en veroorzaakt grote frustratie bij de bevolking.

Volgens de fractie is het gebrek aan voortgang te wijten aan een structureel tekort aan personeel bij Domeinbeheer, wat leidt tot achterstanden in de behandeling van dossiers en petitieaanvragen.

De fractie vraagt de regering daarom:

- Op welke manier wordt binnen de begroting voorzien in een structurele versterking van Domeinbeheer om deze achterstanden weg te werken?
- Worden er in 2026 extra middelen of personeel toegewezen aan dit departement om de behandeling van erfpachtzaken te versnellen?
- Op welke termijn kunnen burgers die reeds een verzoek tot omzetting hebben ingediend, rekenen op een concrete afhandeling?

Antwoord:

UO Domeinbeheer heeft recent goedkeuring gekregen voor de werving van twee fte's. Een jurist en een projectmedewerker. Op dit moment maakt

Domeinbeheer gebruik van een groot aantal ingehuurd personeel deels op basis van fondsen verkregen uit het Landspakket. Dit is niet duurzaam en daarom wordt een voorstel voorbereid om dit personeel te verduurzamen.

De twee goedgekeurde fte's zijn niet voldoende om duurzaam, effectief en snel in te zetten op de gewenste doelen.

In dit traject zal ook het optimaleren van procedures en de IT ondersteuning een rol moeten gaan spelen.

Asfaltering en klimaatbewust beleid

De fractie waardeert het werk dat de minister heeft verricht op het gebied van asfaltering van de wegen, hetgeen in vele buurten zichtbaar is, ook in gebieden die jarenlang geen asfalt kenden. De fractie noemt dit een positieve ontwikkeling en feliciteert de minister met de behaalde resultaten.

Tegelijkertijd wijst de fractie op de negatieve effecten van verharding op het lokale klimaat. Door de toename van asfalt stijgt de temperatuur in de wijken, wat leidt tot een oncomfortabele en soms vijandige leefomgeving voor voetgangers. De fractie vraagt daarom aan de minister om in samenwerking met het Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur (GMN) een plan te ontwikkelen voor het planten van bomen in de woonwijken, zoals vroeger gebruikelijk was met amandelbomen, om de buurten te verkoelen en de leefbaarheid te bevorderen.

De fractie benadrukt dat klimaatverandering vraagt om integraal beleid waarbij infrastructuur, milieu en leefbaarheid hand in hand gaan.

Antwoord:

Er is een werkgroep ingesteld die belast is met de ontwikkeling van een pilotproject gericht op de vergroening van de Binnenstad (Punda). Bij een succesvolle uitvoering zal dit concept gefaseerd worden opgeschaald naar Otrobanda en op termijn mogelijk ook worden uitgerold naar de woonwijken.

Begrotingsstijgingen binnen het ministerie

De fractie merkt op dat de totale begroting van het ministerie is gestegen met Cg. 6.829.496.

Binnen deze stijging valt op dat het algemeen beheer van het ministerie met Cg. 2.107.937 is toegenomen, terwijl het bestuursorgaan van de minister een stijging van Cg. 94.263 laat zien.

De fractie stelt vast dat ongeveer 30% van de totale stijging van de begroting van het ministerie terechtkomt bij het algemeen beheer en het bestuursorgaan. De fractie verzoekt de minister om duidelijk aan te geven waar deze stijgingen voor bedoeld zijn, en in het bijzonder of deze zijn gekoppeld aan personele uitbreiding, beleidsontwikkeling of uitvoering van nieuwe projecten.

Antwoord:

De stijging betreft grotendeels een opwaartse aanpassing van de categorie 4200 – Beloning personeel met zowel indexering, de vakantie-uitkering van 6% naar 8% als de correcte salariscijfers.

De kosten van/voor communicatie van het gehele ministerie worden bekostigd vanuit het algemeen beheer. Bijvoorbeeld bewustwording campagnes over veilig verkeer, precario. Maar ook ICT-contracten worden grotendeels centraal beheerd.

Curaçao Civil Aviation Authority (CCAA)

De fractie wijst op het strategisch belang van de burgerluchtvaartsector voor de Curaçaose economie.

Nu de raffinaderij geen rol meer speelt als economische pijler, is de luchtvaart des te belangrijker geworden.

De fractie benadrukt dat het behalen van categorie 1-status essentieel is om te voorkomen dat Curaçao volledig afhankelijk blijft van buitenlandse luchtvaartmaatschappijen.

De fractie vraagt daarom aan de minister of de genoemde stijgingen in de begroting mede bedoeld zijn om personeel en middelen beschikbaar te stellen voor het versterken van de CCAA en het realiseren van de noodzakelijke aanpassingen om categorie 1 te herwinnen.

Antwoord:

Deze laatste vraag kan bevestigend beantwoord worden; een aanmerkelijk deel komt voor rekening van salariskosten en sociale lasten aangezien de CBA in staat is gesteld door de Regering haar vacatures volledig op te vullen tot en met het aantal door de Raad van Ministers goedgekeurde FTEs.

Domeinbeheer en huisvesting

De fractie merkt op dat Domeinbeheer slechts een verhoging van ongeveer Cg. 1 miljoen kent, wat in de ogen van de fractie onvoldoende is gezien de grote uitdagingen op het gebied van huisvesting en landtoewijzing.

De fractie wijst op de chronische personeelstekorten bij Domeinbeheer, die leiden tot aanzienlijke achterstanden in de afhandeling van dossiers met betrekking tot huurgrond, erfpacht, hypotheekaanvragen en legalisatie van gronden.

De fractie vraagt de minister om toe te lichten welke concrete plannen bestaan om deze achterstanden weg te werken en hoe de middelen in de begroting bijdragen aan een snellere en efficiëntere verwerking van aanvragen.

De fractie benadrukt dat veel burgers wachten op een stukje land om hun eigen huis te kunnen bouwen en dat een daadkrachtig beleid op dit terrein van groot maatschappelijk belang is.

Antwoord:

Het ministerie onderkent de noodzaak om UO Domeinbeheer substantieel te versterken, gezien de grote maatschappelijke impact van tijdige en correcte afhandeling van aanvragen voor overheidsgrond.

In dit kader is reeds goedkeuring verleend voor de uitbreiding van de formatie met 2 fte, specifiek gericht op het vergroten van de uitvoeringscapaciteit. Daarnaast werkt de organisatie aan een voorstel voor de structurele verduurzaming van circa 12 fte, die momenteel via uitzendkrachten of detacheringen worden ingezet. Hiermee wordt beoogd de continuïteit en expertise binnen UO Domeinbeheer te borgen.

Verder wordt binnen het Programma Grond en Vastgoed een project voorbereid om projectmatig de aanzienlijke achterstand van circa 6.000 aanvragen weg te werken. Dit traject moet ertoe leiden dat de organisatie een gezonde startpositie krijgt en dat de verwerking van aanvragen structureel sneller, efficiënter en betrouwbaarder kan plaatsvinden.

Waterbeheer en hergebruik

De fractie richt ook de aandacht op de riolering en waterinstallaties. Hoewel er een stijging zichtbaar is in de middelen voor waterbeheer, constateert de fractie dat er tegelijkertijd sprake is van bezuinigingen op bepaalde onderdelen, met name op projecten die gericht zijn op hergebruik van water.

De fractie benadrukt dat het opvangen en hergebruiken van regenwater essentieel is voor de duurzaamheid van het eiland.

Het water dat nu ongebruikt naar zee stroomt, gaat verloren terwijl het zou kunnen bijdragen aan het verzadigen van de bodem en het bevorderen van vegetatie.

De fractie stelt voor om, in samenwerking met het Ministerie van GMN, oude dammen en opvangsystemen te herstellen of nieuw aan te leggen, naar het voorbeeld van vroegere generaties die deze infrastructuur gebruikten om water vast te houden.

De fractie vraagt daarom aan de minister om uit te leggen hoe de huidige begroting rekening houdt met waterretentie en het behoud van natuurlijke hulpbronnen, en of er plannen bestaan om meer te investeren in waterbehoud binnen stedelijke en landelijke gebieden.

Antwoord:

De huidige begroting houdt specifiek rekening met de thematiek van waterretentie en het behoud van natuurlijke hulpbronnen door middel van gerichte investeringen. De middelen hiervoor zijn gereserveerd onder begrotingspost 187601.4914.

De visie van de Regering is op dit vlak helder en richt zich primair op de bestaande infrastructuur voor waterbeheer. Hiertoe worden diverse dammen doelmatig onderhouden. Het primaire doel van dit onderhoud is om maximale hoeveelheden regenwater op te vangen en zodoende de grondwaterstand duurzaam op peil te houden gedurende langere periodes. Dit beleid is niet alleen cruciaal voor het behoud van een vitale natuurlijke hulpbron, maar is ook essentieel voor de continuïteit en ontwikkeling van de landbouwsector.

Samenwerking tussen ministeries

De fractie is van mening dat de vraagstukken van infrastructuur, klimaatadaptatie en waterbeheer niet afzonderlijk kunnen worden opgelost.

De fractie moedigt daarom intensieve samenwerking aan tussen het Ministerie van VVRP en het Ministerie van GMN, zodat er een geïntegreerd beleid ontstaat dat de leefomgeving versterkt en tegelijkertijd duurzaamheid bevordert.

Ten aanzien van hoofdstuk 14 heeft de PAR-fractie de volgende vragen

De PAR-fractie heeft kennisgenomen van het feit dat er in de begroting voor het jaar 2026 een stijging van Cg. 6,9 miljoen is opgenomen ten opzichte van 2025 voor het Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning (VVRP). Deze aanzienlijke toename in het budget roept vragen op over de bestemming van deze middelen. De fractie verzoekt daarom de minister om een duidelijke toelichting te geven over waar het bedrag van Cg. 6,9 miljoen concreet aan zal worden besteed.

De fractie vraagt verder welke infrastructuurprojecten in 2026 prioriteit zullen krijgen, wat de planning hiervoor is, en welke prestatie-indicatoren zijn opgesteld om de voortgang en effectiviteit van deze projecten te kunnen beoordelen.

Antwoord:

De stijging betreft een opwaartse aanpassing van de categorie 4200 – Beloning personeel met zowel indexering, de vakantie-uitkering van 6% naar 8% als de correcte salariscijfers en fondsen voor het invullen van vacatures.

Infrastructurele projecten:

- Meerjaren onderhoud en Instandhoudingsprogramma Wegen en afwatering (MOP)

Verkeer, vervoersvoorzieningen en toeristische infrastructuur

De fractie benadrukt het belang van een goed functionerend verkeers- en vervoerssysteem, zeker met het oog op de groeiende toeristische sector. Zij vraagt specifiek naar de toegangswegen en vervoersvoorzieningen die aansluiten op de nieuwe hotels en toeristische projecten die in 2026 in gebruik zullen worden genomen.

Volgens de fractie is het essentieel dat deze projecten tijdig worden afgerond, zodat de verwachte toename van bezoekers niet leidt tot verkeerschaos of ontoegankelijke gebieden. De Westpuntweg wordt hierbij genoemd als een belangrijk traject dat aandacht verdient in het kader van bereikbaarheid en veiligheid.

Antwoord:

Hierbij de volgende projecten die aansluiten op de toeristische sector:

- Herinrichten Kaya Godett tot een shared street;
- Verdere verdubbeling van de HM Wiels Boulevard inclusief het aanleggen van turbo-rotondes bij de kruisingen;
- Afronden project Koraal Spechtweg.

Verkeersproblematiek op hoofdwegen

De fractie wijst op de structurele verkeersopstoppingen die dagelijks plaatsvinden op belangrijke verkeersaders zoals: Kaya George Willems, Gosieweg, Winston Churchillweg, Rooseveltweg, Jan Noorduynweg, Seru Loraweg en de route tussen Marinepampoen en Punda.

De fractie merkt op dat deze wegen tijdens ochtend- en avondspitsuren overbelast raken, en dat dit niet alleen de doorstroming belemmert, maar ook economische en sociale gevolgen heeft. Zij vraagt de minister welke structurele

maatregelen worden overwogen om deze verkeersdruk te verlichten en of er plannen bestaan voor uitbreiding, herinrichting of betere verkeersregeling op deze trajecten.

Antwoord:

De genoemde verkeersaders worden momenteel technisch geanalyseerd op basis van actuele verkeersintensiteiten, knelpunten en toekomstige groei. Omdat deze trajecten weinig tot geen fysieke ruimte bieden voor verdere uitbreiding, richt de analyse zich primair op herinrichting en optimalisatie van de bestaande infrastructuur. Ter versterking van deze aanpak wordt specialistisch personeel – waaronder een verkeersplanoloog – voor de UOOW aangetrokken om passende en duurzame oplossingsrichtingen te ontwikkelen.

Onderhoud en duurzaamheid van infrastructuur

De fractie vraagt verder naar de onderhoudsplanning van straten, bruggen en andere openbare infrastructuur. Zij wil weten welke maatregelen de regering neemt om de duurzaamheid van deze voorzieningen te waarborgen en hoe sociaal-economische en demografische ontwikkelingen hierin worden meegenomen.

De fractie wijst erop dat achterstallig onderhoud kan leiden tot vertragingen en hogere kosten in de toekomst en vraagt hoe de minister voornemens is dit risico te beperken.

Daarnaast vraagt de fractie hoe de lokale gemeenschap op een duurzame en structurele wijze kan participeren in de stedelijke planning en besluitvorming, zodat infrastructuurprojecten aansluiten bij de werkelijke behoeften van de bevolking.

Antwoord:

Middels het meerjarenonderhoudsplan (MOP) is ingezet op een inhaalslag. Hiermee worden vele wegen op basis van eenheidsprijzen en vastgestelde normen opgeknapt. Dit plan zal de komende vijf jaren nog voortgezet worden. Dit is niet overal duurzaam. Echter daarom is het een inhaalslag en zullen uiteindelijk verhoogde normen en reconstructies noodzakelijk zijn.

In de toekomstige plannen zullen technische kaders van belang zijn, zoals de toename van autoverkeer, de geografische spreiding van woningen en voorzieningen, maar zal ook gekeken worden naar de relatie met de SDG's en duurzaamheid. Dit betekent dat rekening gehouden moet worden met meer kosten per strekkende meter weg.

Door de huidige keuze voor o.a. life-extension wordt voorkomen dat deze wegen te snel verder achteruitgaan.

Voor de komende jaren wordt voorzien in een aantal reconstructies, o.a. van verkeerspleinen en rotondes, verbeteren veiligheid rondom scholen en aanpak van wegen in Pietermaai en Otrobanda.

Daar waar sprake is van stedelijke planning kunnen participatieve processen plaatsvinden.

Meerjarig onderhoudsplan en uitvoerende organisaties

De fractie wil weten wat de huidige stand van zaken is met betrekking tot het meerjarig onderhoudsplan voor wegen, havens en luchthaven gebonden infrastructuur. Zij vraagt tevens welke financiële middelen nog ontbreken voor de uitvoering of ingebruikname van dit plan.

Verder verzoekt de fractie dat voor elke uitvoerende organisatie binnen het ministerie, zoals de Burgerluchtvaartautoriteit en de Meteorologische Dienst, wordt aangegeven wat de eigen inkomsten zijn en in hoeverre deze instellingen hun exploitatiekosten dekken.

Antwoord:

De onderstaande analyse geeft, op basis van de begrotingscijfers voor 2026, de eigen inkomsten, de exploitatiekosten (Gewone Dienst Uitgaven), en de berekende kostendeckingsgraad per uitvoeringsorganisatie weer.

Inzicht in de Kostendeckingsgraad (2026)

De kostendeckingsgraad wordt berekend door de Eigen Inkomsten te delen door de Exploitatiekosten (Gewone Dienst Uitgaven).

Uitvoeringsorganisatie (UO)	Eigen Inkomsten (A)	Exploitatiekosten (B)	Dekkingsgraad (A/B)
UO Openbare Werken	Cg 850.000	Cg 11.810.500	7,20%
UO Verkeer en Vervoer	Cg 2.600.000	Cg 2.740.600	94,87%
UO Maritieme Autoriteit Cur	Cg 1.050.000	Cg 2.023.300	51,89%
UO Curaçao Burgerluchtvaart Autoriteiten	Cg 38.000	Cg 4.913.700	0,77%
UO Ruimt. Ordening en Planning	Cg 3.200.000	Cg 4.773.800	67,03%
Overig Verkeer, Vervoer en r.pl.	Cg 1.000.000	Cg 6.005.300	16,65%

Uit deze analyse blijkt duidelijk dat de mate van kostendeckering sterk verschilt per uitvoeringsorganisatie en afhankelijk is van de aard van haar wettelijke taken.

- Hoogste Dekkingsgraad: De UO Verkeer en Vervoer is met een dekkingsgraad van bijna 95% vrijwel volledig kostendeckend via

eigen inkomsten. Ook UO Ruimtelijke Ordening en Planning (67%) en de Maritieme Autoriteit Curaçao (52%) dekken een significant deel van hun kosten, vaak door het innen van leges of vergoedingen voor verleende diensten.

- Laagste Dekkingsgraad: Organisaties met een primair publieke of toezichthoudende taak, zoals de UO Openbare Werken (7,2%) en met name de UO Curaçao Burgerluchtvaartautoriteit (0,77%), zijn grotendeels afhankelijk van de andere inkomsten vanuit de Landsbegroting. Dit is een logisch gevolg van het feit dat zij taken uitvoeren die de publieke veiligheid en orde dienen en waarvoor geen marktconforme inkomstenstroom mogelijk is.

De regering benadrukt dat het verschil in kostendekkingsgraad een logisch gevolg is van de aard en de wettelijke taken van de respectievelijke uitvoeringsorganisaties.

Ten aanzien van hoofdstuk 14 heeft de MAN-PIN-fractie de volgende vragen

Algemene observatie

De fractie benadrukt dat de begroting op meerdere plaatsen aanzienlijke verhogingen of verlagingen bevat, maar dat de toelichting daarop vaak ontbreekt. Hierdoor is het voor het parlement moeilijk om te beoordelen wat de daadwerkelijke impact van deze bedragen zal zijn. De fractie verzoekt daarom om meer transparantie en specificatie van de begrotingsposten, zodat de Staten een beter inzicht krijgen in de concrete uitvoering van beleid.

Minister van VVRP en Kabinet van de Minister

De fractie merkt een stijging op bij de posten voor de minister Cg. 94.000, het kabinet Cg. 211.000 en de ministeriële staf Cg. 1,2 miljoen. Er wordt verzocht om duidelijke uitleg:

Betreft dit personeelsuitbreiding of nieuwe beleidsprojecten?

Of gaat het om structurele loonkosten en operationele aanpassingen?

Ook het algemeen beheer van het ministerie vertoont een aanzienlijke stijging.

De fractie vraagt of dit samenhangt met de uitvoering van nieuwe infrastructuurprojecten of interne herstructureringen.

Antwoord:

De stijging betreft een opwaartse aanpassing van de categorie 4200 – Beloning personeel, welke wordt veroorzaakt door drie factoren: de indexering, de verhoging van de vakantie-uitkering van 6% naar 8%, indexering en de

verwerking van de correcte salariscijfers conform de meest recente realisatiecijfers.

Voor wat betreft de ministeriële staf is ook rekening gehouden met het invullen van vacatures conform de instroomplanning.

Openbare Werken

De post Openbare Werken stijgt met Cg. 2,3 miljoen. De fractie wil weten waar dit bedrag concreet aan zal worden besteed. Betreft het de aanleg van nieuwe wegen, onderhoud van bestaande infrastructuur, of projecten rond stadsvernieuwing?

Tegelijkertijd ziet de fractie dat de elektriciteitsuitgaven met Cg. 1,6 miljoen dalen. De fractie vraagt waarom, en of dit gevolgen heeft voor openbare verlichting of energievoorziening in publieke ruimten.

Antwoord:

De stijging heeft betrekking op de eerder aangegeven beleidstrajecten met betrekking tot de hemelwaterafvoer. Er is geen sprake van een daling in de elektriciteitsuitgaven.

Verkeer en Vervoer

Binnen de uitvoeringsorganisatie Verkeer en Vervoer is een stijging van Cg. 1 miljoen zichtbaar. De fractie vraagt een verklaring voor deze verhoging en wil weten hoe dit bijdraagt aan verkeersveiligheid en mobiliteit, zeker in het licht van groeiende verkeersproblemen en de noodzaak tot betere infrastructuurplanning.

Antwoord:

De stijging van Cg 1 miljoen binnen de uitvoeringsorganisatie Verkeer en Vervoer is hoofdzakelijk toe te schrijven aan de personeelsuitgaven. Deze stijging betreft een opwaartse aanpassing van de categorie 4200 – Beloning personeel, welke wordt veroorzaakt door drie factoren: de indexerings van de salarissen, de verhoging van de vakantie-uitkering van 6% naar 8%, en de verwerking van de correcte salariscijfers conform de meest recente realisatiecijfers. Hoewel de verhoging strikt van aard personeelsgerelateerd is, draagt de financiering indirect bij aan het vergroten van de verkeersveiligheid en mobiliteit. Het in stand houden van adequaat en gekwalificeerd personeel is van essentieel belang om de operationele en beleidstaken, zoals infrastructuurplanning en toezicht, effectief te kunnen blijven uitvoeren in het licht van groeiende verkeersproblemen. De verhoogde personeelsbegroting is daarmee een investering in de operationele slagkracht van de organisatie, wat

de noodzakelijke voorwaarde is om de uitdagingen op het gebied van verkeersveiligheid en mobiliteit effectief aan te pakken.

Autobusbedrijf Curaçao (ABC) en openbaar vervoer

De fractie spreekt haar zorg en verwarring uit over de begroting voor ABC, die gelijk blijft op Cg. 9.7 miljoen, ondanks beloftes over hervorming van het openbaar vervoer.

De vragen zijn:

Hoe wil de regering het openbaar vervoer verbeteren zonder extra investeringen?

Hoe zit het met de aangekondigde samenwerking met Aqualectra?

En waarom is er geen nieuwe investeringspost zichtbaar binnen de begroting voor het busbedrijf?

De fractie benadrukt dat een efficiënt en betrouwbaar openbaar vervoerssysteem essentieel is voor de economische en sociale ontwikkeling van het eiland.

Antwoord:

Er zullen hervormingen worden doorgevoerd. Deze zullen onder meer inhouden dat het bestaande systeem van aanbod van busvervoer, waarbij twee groepen van aanbieders (ABC en de kleine en middelgroet autobussen) naast elkaar vervoer aanbieden op dezelfde wegen. Het is de bedoeling dat deze aanbieders samen gaan werken dan wel het vervoer elkaar gaat complementeren (afstemming van rijtijden) om zo optimale mobiliteit te kunnen realiseren. Dit gaat de nodige tijd kosten en investeringen met zich mee brengen. Het Ministerie VVRP verwacht dat het nieuw systeem gefaseerd over de gebieden op het eiland doorgevoerd zullen kunnen worden.

De samenwerking met Aqualectra is gaande.

Maritieme Autoriteit Curaçao

De fractie merkt een kleine daling van Cg. 9.000 op en vraagt waarom er wordt bezuinigd op een sector die cruciaal is voor de haven en internationale handel.

Antwoord:

De daling van circa Cg 97.200 op Begrotingspost 142203 van de Uitvoeringsorganisatie Maritieme Autoriteit Curaçao (UOMAC) is het resultaat van een herprioritering en internalisering van werkzaamheden, en geen vermindering van de totale ambitie of capaciteit van de organisatie.

De oorzaak van de daling is een opzettelijke opwaartse aanpassing van de personele capaciteit, wat resulteert in een daling van uitgaven op een andere post:

- De daling op Begrotingspost 142203 is toe te schrijven aan de post 'Overige uitbesteed werk'.
- Deze post is gedaald/aangepast omdat er 12 nieuwe vacatures zijn opgenomen in de begroting voor de UOMAC.

Deze verschuiving betekent dat taken die voorheen extern werden belegd en gefinancierd onder 'Uitbesteed Werk', nu worden uitgevoerd door intern aangenomen personeel. Hoewel deze verschuiving in de kostenstructuur leidt tot een daling op de post 'Overige uitbesteed werk', is dit een strategische keuze om de continuïteit, kennisoverdracht en efficiëntie van de UOMAC te vergroten.

De regering onderschrijft het cruciale belang van de Maritieme Autoriteit voor de veiligheid en regulering van de scheepvaart en zorgt met deze strategische personeelsuitbreiding juist voor een duurzame versterking van de organisatie.

Burgerluchtvaartautoriteit Curaçao (CCAA)

De fractie wijst op de stijging van Cg. 742.000 aan personeelskosten en de geringe stijging van Cg. 180.000 aan kapitaalinvesteringen.

Zij vraagt of deze bedragen voldoende zijn om de noodzakelijke investeringen te doen voor het herwinnen van de Categorie 1-status, een internationaal vereiste om Curaçaose luchtvaartmaatschappijen toegang te geven tot de Amerikaanse markt.

De fractie benadrukt dat dit van groot economisch belang is en stelt voor om extra middelen vrij te maken om het proces te versnellen.

Antwoord:

Er is en wordt goed voortgang geboekt bij de werkzaamheden om wetgeving, structuur, juridische status, personeelsbezetting en financiering van de burgerluchtvaartautoriteit vorm te geven. Op deze punten hebben zowel FAA als ICAO belangrijke tekortkomingen geconstateerd. Zo zullen in de loop van 2026 twee concept landsverordeningen aan de Staten worden aangeboden ter goedkeuring; één houdende de tekst van een vernieuwde luchtvaart landsverordening, met daarop gebaseerde landsbesluiten, en één houdende de instelling van een ZBO voor toezichthoudende taken. Bij afronding van die

trajecten komt een nieuwe audit door FAA ten bate van Category 1 status dichtbij en kan naar verwachting in de loop van 2027 plaats vinden.

(Algemene Beschouwingen onder punt 7.). Daarnaast kan nog gesteld worden dat het, middels landsverordening ingestelde, luchtvaartveiligheidsheffingsfonds voldoende middelen beschikbaar heeft om de CBA in staat te stellen haar expertise te ontwikkelen en te waarborgen. Dit vindt ook plaats.

Meteorologische Dienst Curaçao

Hoewel de uitgaven van de Meteorologische Dienst licht stijgen, constateert de fractie dat de investeringsmiddelen juist afnemen met circa Cg. 160.000.

De fractie vindt dit onlogisch, gezien de groeiende rol van deze dienst op het gebied van duurzaamheid, klimaatmonitoring en rampenpreventie.

Antwoord:

De regering erkent het cruciale belang van de Meteorologische Dienst voor klimaatmonitoring en rampenpreventie. Hoewel de uitgaven van de Meteo licht stijgen, is de afname van circa **Cg 160.000** in de investeringsmiddelen een gevolg van noodzakelijke **herprioritering** binnen de Begroting 2026.

In dit jaar is er een strategische keuze gemaakt om prioriteit te verlenen aan andere dringende en grootschalige investeringen die essentieel zijn voor de duurzame ontwikkeling en de infrastructuur van het land.

Deze prioritaire investeringen omvatten onder meer de levensduur verlengende renovatie van het Gebouw ROP (Cg 2,9 miljoen), het onderhoud en beheer van wegeninfrastructuur (MOP, Cg 35,4 miljoen), de verkaveling van terreinen en bouwrijpmaken van gronden Riffort & Colon (Cg 5 miljoen), de bouw van het Informatiecentrum Mangrovepark, en het CELIA-project voor de modernisering van de digitale infrastructuur (Cg 11,3 miljoen).

De middelen zijn verlegd naar deze projecten om achterstallig onderhoud aan vitale infrastructuur aan te pakken. Naar verwachting zal de regering in de komende begrotingsjaren de noodzakelijke investeringen in de Meteorologische Dienst zullen plaatsvinden. Dit stelt de dienst in staat om haar groeiende en cruciale rol op het gebied van duurzaamheid en klimaatmonitoring volledig te kunnen vervullen.

Riolering, waterzuivering en afwatering

De fractie benadrukt dat Curaçao al jarenlang kampt met ernstige problemen rond riolering, waterafvoer en overstromingen. Ondanks een toename van middelen ziet de fractie nog geen structurele aanpak in de begroting.

Zij verwijst naar 26 probleemgebieden, zoals Saliña, Koraal Specht, Jongbloed, Penstraat en Berg Altena, waar dringende actie nodig is, en vraagt de minister om:

- Een meerjarenplan van vijf tot tien jaar voor duurzame verbetering van de waterinfrastructuur; en
- Inzicht in de voortgang en besteding van middelen binnen dit beleidsdomein.

Antwoord:

Het is bekend dat de middelen voor aanpak van de grote problemen rond riolering beperkt zijn en dat hiervoor grote investeringen nodig zijn. Niet tientallen maar honderden miljoenen, om dit grootschalig aan te pakken en op te lossen. Die middelen zijn er niet. Dat betekent dat vooralsnog ingezet wordt op achterstallig onderhoud.

Met inzet van EU financiering lopen twee trajecten. Upgrading rioolwaterzuivering Klein Hofje, nieuwe rioolwaterzuivering Tera Kòrá en nieuwe riolering Roodeweg en Breedestraat Otrobanda.

Daarnaast zal een pilot project gestart worden voor het probleemgebied Punda. De resultaten hiervan dienen inzicht te geven in de werkelijke problematiek en oplossingsrichtingen.

Domeinbeheer en woningbouw

De fractie merkt op dat Domeinbeheer een stijging van Cg. 1 miljoen kent, maar dat deze toename niet lijkt te leiden tot snellere verwerking van gronduitgifte, erfpachtomzetting of legalisatie van eigendommen.

De fractie vraagt hoe deze middelen worden gebruikt en of er een plan bestaat om de chronische achterstand in grondzaken structureel weg te werken.

Daarnaast suggereert de fractie om kunstmatige intelligentie (AI) in te zetten voor de automatisering van vergunningsprocessen, waardoor de efficiëntie kan worden verhoogd en de wachttijden kunnen worden verkort.

Antwoord:

De geconstateerde stijging van Cg. 1 miljoen hangt samen met meerdere elementen binnen UO Domeinbeheer, waaronder de versterking van de personele capaciteit. Daarnaast werkt de organisatie aan een voorstel voor de structurele verduurzaming van circa 12 fte, die momenteel via uitzendkrachten of detacheringen worden ingezet. Dit is een belangrijke stap om stabiliteit en continuïteit in de uitvoering te waarborgen.

Binnen het Programma Grond en Vastgoed wordt bovendien een project voorbereid dat zich richt op het projectmatig wegwerken van de grote achterstand van circa 6.000 aanvragen. Het doel hiervan is om een structurele

versnelling en verbetering van het gronduitgifte- en legalisatieproces te realiseren, zodat de organisatie een gezonde startpositie krijgt.

Ten aanzien van de suggestie om kunstmatige intelligentie (AI) in te zetten:

Het ministerie staat open voor de verdere inzet van nieuwe technologieën om de dienstverlening te optimaliseren. Het uitgifteproces is reeds volledig gedigitaliseerd, waardoor er een solide basis bestaat voor de volgende stap richting automatisering, inzet van AI en andere innovatieve technologieën. Deze ontwikkelingen kunnen in de toekomst bijdragen aan een hogere efficiëntie, kortere doorlooptijden en een verdere kwaliteitsverbetering van de dienstverlening.

Onbebouwde eigendommen

De fractie vraagt om verduidelijking van de term “onbebouwde eigendommen” en waarom deze post in 2026 met Cg. 775.000 daalt.

Antwoord:

De term "onbebouwde eigendommen" verwijst binnen de begroting naar percelen grond die eigendom zijn van het Land Curaçao en die niet zijn bebouwd met gebouwen, vaste constructies of infrastructuur. Dit zijn activa op de balans van het Land, maar worden gezien als grond die nog ontwikkeld of verkocht moet worden, of die een publieke functie heeft zonder gebouwen (zoals bepaalde natuurgebieden).

Het betreft geen daling maar verhoging van Cg 74.000. De verhoging van Cg 74.000 op deze post in de Begroting 2026 is directe gevolg van een hogere afschrijving ten opzichte van het voorgaande begrotingsjaar.

Overige uitvoeringsorganisatie VVRP

De fractie constateert een aanzienlijke stijging van Cg. 13,3 miljoen onder deze categorie.

Aangezien de begroting geen toelichting bevat, vraagt de fractie waaraan deze aanzienlijke middelen worden besteed en dringt zij aan op meer transparantie en toelichting per uitvoeringspost.

Antwoord:

Met betrekking tot de waargenomen stijging van circa Cg 13,3 miljoen onder deze categorie, moet de regering aangeven dat er geen stijging wordt geconstateerd onder dit kostensoort in de Begroting 2026.

Kapitaaldienst en Infrastructuur

De fractie wijst op een daling van Cg. 2,5 miljoen in de totale kapitaaldienst en vraagt een toelichting op deze vermindering, vooral in het licht van de groei in woningbouw en toeristische projecten op het eiland.

Ook merkt de fractie op dat de post "Straten en Pleinen" met Cg. 15 miljoen is verlaagd. De fractie vraagt waarom dit bedrag zo fors is verminderd, terwijl er nog veel wegen en trottoirs in slechte staat verkeren.

De fractie benadrukt dat infrastructuur niet alleen bestaat uit asfalt, maar ook uit verkeersdrempels, rotondes en voetpaden die bijdragen aan de veiligheid van weggebruikers. De fractie vraagt daarom of er een nieuw plan bestaat om via verkeer remmende maatregelen de verkeersveiligheid te verbeteren, ondanks de verlaging van de budgetten.

Antwoord:

De fractie wijst op de totale verlaging van de investeringen op de kapitaaldienst van het Ministerie van VVRP. Deze vermindering (totaal op de begroting van Ministerie VVRP) bedraagt Cg 2,3 miljoen. Deze daling is echter geen verlies aan investeringskracht, maar het resultaat van een strategische herprioritering en verschuiving van middelen:

1. Verschuiwing binnen het Ministerie (VVRP): Er heeft een verschuiving plaatsgevonden van investeringen die oorspronkelijk waren bestemd voor de infrastructuur naar de investering in de zeekabel voor digitale infrastructuur (Project CELIA). Dit project, dat de digitale infrastructuur van het eiland moderniseert en beveiligt, wordt als een cruciaal, economisch stimulerend kapitaalproject beschouwd met hoge prioriteit.
2. Verschuiwing naar Onderwijs: Het resterende bedrag van Cg 2,3 miljoen is in de Begroting 2026 ingezet ter versterking van de onderwijssector.

Kortom, de daling in de kapitaaldienst is het gevolg van een bewuste herallocatie van investeringsmiddelen. Deze middelen zijn verschoven binnen het budget van het Ministerie van VVRP naar de dringende behoeften van de digitale infrastructuur (Project CELIA) en naar het Ministerie van OWCS ten behoeve van de onderwijssector. Dit weerspiegelt de brede investeringsstrategie van de regering gericht op duurzame ontwikkeling.

Gewone Dienst

Totaal

2025: 90.727.304 vs. 2026: 97.556.800

Stijging van circa Cg. 6,8 miljoen

140100 – Minister VVRP

2025: 717.637 vs. 2026: 811.900

Stijging van circa Cg. 94 duizend

Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De stijging betreft een opwaartse aanpassing van de categorie 4200 – Beloning personeel, welke wordt veroorzaakt door drie factoren: de structurele doorwerking van indexering in 2025, de verhoging van de vakantie-uitkering van 6% naar 8%, en de verwerking van de correcte salariscijfers conform de meest recente realisatiecijfers.

142000 – Kabinet VVRP

2025: 825.500 vs. 2026: 1.036.900

Stijging van circa Cg. 211 duizend

Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De stijging betreft een opwaartse aanpassing van de categorie 4200 – Beloning personeel, welke wordt veroorzaakt door drie factoren: de structurele doorwerking van indexering in 2025, de verhoging van de vakantie-uitkering van 6% naar 8%, en de verwerking van de correcte salariscijfers conform de meest recente realisatiecijfers.

142001 – SG VVRP

2025: 283.800 vs. 2026: 544.200

Stijging van circa Cg. 261 duizend

Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De stijging betreft een opwaartse aanpassing van de categorie 4200 – Beloning personeel, welke wordt veroorzaakt door drie factoren: de structurele doorwerking van indexering in 2025, de verhoging van de vakantie-uitkering van 6% naar 8%, en de verwerking van de correcte salariscijfers conform de meest recente realisatiecijfers.

142002 – Ministeriële Staf

2025: 3.100.038 vs. 2026: 4.379.300

Stijging van circa Cg. 1,2 miljoen

Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De stijging betreft een opwaartse aanpassing van de categorie 4200 – Beloning personeel, welke wordt veroorzaakt door drie factoren: de structurele doorwerking van indexering in 2025, de verhoging van de vakantie-uitkering van 6% naar 8%, indexering en de verwerking van de correcte salariscijfers conform de meest recente realisatiecijfers.

Ook is rekening gehouden met het invullen van vacatures conform de instroomplanning.

142004 – Beleidsorganisatie

2025: 816.788 vs. 2026: 1.084.400

Stijging van circa Cg. 268 duizend

Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De stijging betreft een opwaartse aanpassing van de categorie 4200 – Beloning personeel, welke wordt veroorzaakt door drie factoren: de structurele doorwerking van indexering in 2025, de verhoging van de vakantie-uitkering van 6% naar 8%, indexering en de verwerking van de correcte salariscijfers conform de meest recente realisatiecijfers.

142101 – UO Openbare Werken

2025: 9.427.319 vs. 2026: 11.810.500

Toename van circa Cg. 2,3 miljoen

Kan de overheid een verklaring geven voor deze toename?

Antwoord:

De stijging betreft een opwaartse aanpassing van de categorie 4200 – Beloning personeel, welke wordt veroorzaakt door drie factoren: de structurele doorwerking van indexering in 2025, de verhoging van de vakantie-uitkering van 6% naar 8%, indexering en de verwerking van de correcte salariscijfers conform de meest recente realisatiecijfers.

Ook is rekening gehouden met het invullen van vacatures conform de instroomplanning.

142102 – Wegen, Straten en Pleinen

2025: 18.753.313 vs. 2026: 17.089.700

Afname van circa Cg. 1,6 miljoen

1. Kan de overheid een verklaring geven voor deze afname?
2. Wat is het effect van deze afname?

Antwoord:

De afname van circa Cg 1,6 miljoen op Begrotingspost 42102 – Wegen, Straten en Pleinen is het directe gevolg van een prudent begrotingsbeleid dat rekening houdt met de historische realisatiecijfers van 2024 en 2025.

In plaats van de begroting te baseren op een theoretische behoefte, heeft de overheid gekozen voor een realistische en verantwoorde aanpak door de post aan te passen aan de daadwerkelijk bestede bedragen van de afgelopen jaren. Dit voorkomt dat er structureel te hoge bedragen worden gereserveerd die aan het einde van het jaar niet worden besteed.

Kortom, de begroting is verlaagd om de post in lijn te brengen met de werkelijke uitvoeringscapaciteit en -snelheid van de werkzaamheden.

142201 – UO Verkeer en Vervoer

2025: 1.734.136 vs. 2026: 2.740.600

Toename van circa Cg. 1 miljoen

Kan de overheid een verklaring geven voor deze toename?

Antwoord:

De stijging betreft een opwaartse aanpassing van de categorie 4200 – Beloning personeel, welke wordt veroorzaakt door drie factoren: de structurele doorwerking van indexering in 2025, de verhoging van de vakantie-uitkering van 6% naar 8%, indexering en de verwerking van de correcte salariscijfers conform de meest recente realisatiecijfers.

Ook is rekening gehouden met het invullen van vacatures conform de instroomplanning.

142202 – Autobusdienst

2025: 9.781.100 vs. 2026: 9.781.100

De begroting voor 2026 is gelijk gebleven.

De overheid heeft aangekondigd dat Aqualetra het beheer van ABC overneemt. De fractie vraagt hier, wat ABC aan financiering mist om alle kosten te dekken en waar een goed openbaar vervoer zal vallen voor Aqualetra of de overheid.

Antwoord:

De financiering de ABC bedrijf nodig heeft om alle kosten te dekken, is het van belang te benadrukken dat het openbaar vervoer inherent een publieke dienst betreft die zelden kostendekkend is. Het verschil tussen de operationele kosten en de inkomsten uit kaartverkoop vormt het exploitatietekort, waarvoor de overheid een subsidie verstrekt (opgenomen in de begroting).

De overname van het beheer door Aquallectra is juist ingezet om een diepgaande analyse uit te voeren van de totale operationele structuur en de daadwerkelijke kosten. De exacte omvang van de financiering die momenteel ontbreekt voor een volledige kostendekking wordt dan ook actueel in kaart gebracht als onderdeel van dit overnameproces. Het is op dit moment niet opportuun om specifieke cijfers over de tekorten te communiceren voordat deze analyse is afgerond.

142203 – UO Maritieme Autoriteit Curaçao

2025: 2.034.071 vs. 2026: 2.023.300

Afname van circa Cg. 9 duizend

Kan de overheid een verklaring geven voor deze daling?

Antwoord:

De daling van circa Cg 97.200 op Begrotingspost 142203 van de Uitvoeringsorganisatie Maritieme Autoriteit Curaçao (UOMAC) is het resultaat van een herprioritering en internalisering van werkzaamheden, en geen vermindering van de totale ambitie of capaciteit van de organisatie.

De oorzaak van de daling is een opzettelijke opwaartse aanpassing van de personele capaciteit, wat resulteert in een daling van uitgaven op een andere post:

- De daling op Begrotingspost 142203 is toe te schrijven aan de post 'Overige uitbesteed werk'.
- Deze post is gedaald/aangepast omdat er 12 nieuwe vacatures zijn opgenomen in de begroting voor de UOMAC.

Deze verschuiving betekent dat taken die voorheen extern werden belegd en gefinancierd onder 'Uitbesteed Werk', nu worden uitgevoerd door intern aangenomen personeel. Hoewel deze verschuiving in de kostenstructuur leidt tot een daling op de post 'Overige uitbesteed werk', is dit een strategische keuze om de continuïteit, kennisoverdracht en efficiëntie van de UOMAC te vergroten.

De regering onderschrijft het cruciale belang van de Maritieme Autoriteit voor de veiligheid en regulering van de scheepvaart en zorgt met deze strategische personeelsuitbreiding juist voor een duurzame versterking van de organisatie.

142301 – UO Curaçao Civil Aviation Authority

2025: 4.171.827 vs. 2026: 4.913.700

Stijging van circa Cg. 742 duizend

1. Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?
2. Is deze stijging voldoende om categorie 1 luchtvaart te bereiken?
3. Welke stappen ontbreken nog om categorie 1 luchtvaart te bereiken?

Antwoord:

De stijging van circa Cg 743.000 in de begroting 2026 ten opzichte van 2025 is voornamelijk te verklaren door de onderstaande factoren:

1. Toename van personeelskosten (+/- Cg 350.000)

In de tweede helft van 2025 is een aantal nieuwe medewerkers in dienst getreden (4x), waarvan de kosten in 2026 voor het eerst volledig tot uitdrukking komen in de begroting.

Daarnaast is voor 2026 nog een aantal nieuwe personeelsleden in het budget opgenomen. Het aannemen van al dit personeel is conform het door de Raad van Ministers goedgekeurde formatieplan 2019.

2. Investerings in groot onderhoud aan het gebouw (+/- Cg 200.000)

Het gebouw te Seru Mahuma dat door CBA, METEO en MAC gezamenlijk wordt gebruikt, is na vele jaren toe aan grootschalig onderhoud en renovatie. De huidige staat van het pand vereist dringende actie om de duurzaamheid en veiligheid van de dienstverlening te waarborgen.

Dit betreft onder meer structurele reparaties, moderniseringswerkzaamheden en het herstel van verouderde faciliteiten. Deze kosten staan voor alle drie diensten tezamen op de begroting van CBA.

3. Advies- en consultancykosten (+/- Cg 195.000)

Voor 2026 is het noodzakelijk om externe expertise in te schakelen voor diverse beleidsprojecten

Er is en wordt goed voortgang geboekt bij de werkzaamheden om wetgeving, structuur, juridische status, personeelsbezetting en financiering van de burgerluchtvaartautoriteit vorm te geven. Op deze punten hebben zowel FAA als ICAO belangrijke tekortkomingen geconstateerd. Zo zullen in de loop van 2026 twee concept landsverordeningen aan de Staten worden aangeboden ter goedkeuring; één houdende de tekst van een vernieuwde luchtvaart

landsverordening, met daarop gebaseerde landsbesluiten, en één houdende de instelling van een ZBO voor toezichthoudende taken. Bij afronding van die trajecten komt een nieuwe audit door FAA ten bate van Category 1 status dichtbij en kan naar verwachting in de loop van 2027 plaats vinden.

142400 – UO Meteo

2025: 3.093.818 vs. 2026: 3.620.600

Stijging van circa Cg. 527 duizend

Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De stijging betreft een opwaartse aanpassing van de categorie 4200 – Beloning personeel, welke wordt veroorzaakt door drie factoren: de indexering, de verhoging van de vakantie-uitkering van 6% naar 8%, en de verwerking van de correcte salariscijfers conform de meest recente realisatiecijfers. Tevens zijn er 13 vacatures in de begroting opgenomen.

Tevens wordt de categorie 4400 – Verbruik Goederen en Diensten verhoogd voor deelnames aan werk gerelateerde meetings/ congressen. Tevens civiel technisch onderhoud aan stationnen en installaties Meteorologie.

142600 – Riolering

2025: 2.577.738 vs. 2026: 2.662.500

Stijging van circa Cg. 85 duizend

Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De daling van Cg 85.000 op deze post in de Begroting 2026 is inderdaad het directe gevolg van een lagere afschrijving ten opzichte van het voorgaande begrotingsjaar.

142601 – Zuiveringsinstallatie

2025: 2.442.393 vs. 2026: 1.251.400

Afname van circa Cg. 1,1 miljoen

1. Kan de overheid een verklaring geven voor deze afname?

2. Welke gevolgen heeft deze afname voor de werkzaamheden van de zuiveringsinstallatie?

72. Antwoord:

Als gevolg van een lopend onderzoek binnen de Afdeling Openbare Voorzieningen van UOOW is ervoor gekozen om de uitvoering te beperken tot strikt noodzakelijke en urgente werkzaamheden. Deze gerichte inzet van middelen heeft geleid tot een significante en bewuste daling in het uitgavenpatroon.

De regering verzekert de fractie dat de verlaging van Cg 1,1 miljoen geen negatieve gevolgen zal hebben voor de essentiële, dagelijkse werkzaamheden van de zuiveringsinstallatie.

- Regulier Onderhoud Gewaarborgd: De middelen voor het reguliere onderhoud en de exploitatie zijn onverminderd gewaarborgd.
- Focus op Essentie: De installatie blijft functioneren conform de wettelijke milieu- en gezondheidsstandaarden. De herprioritering betekent dat de geplande investeringen *tijdelijk* zijn uitgesteld, maar de operationele processen en de inzet van personeel voor de dagelijkse waterzuivering blijven gehandhaafd.

142602 – Waterafvoer

2025: 57.484 vs. 2026: 2.360.200

Stijging van circa Cg. 1,7 miljoen

Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

Het aanleggen van Hemelwaterafvoeren (rooien) en het doorlopend onderhouden daarvan om een optimale afvoer en doorstroming van regenwater te garanderen	Preventief onderhoud HWA's (schoonmaak rooien)	1 x per jaar (80 contracten)	1,200,000
Het aanleggen van Hemelwaterafvoeren (rooien) en het doorlopend onderhouden daarvan om een optimale afvoer en doorstroming van regenwater te garanderen	Uitvoeren diverse HWA overlastprojecten	5 projecten per jaar oppakken. (bouwproject) Multidisciplinair team HWA	1,000,000
Het aanleggen van Hemelwaterafvoeren (rooien) en het doorlopend onderhouden daarvan om een optimale afvoer en doorstroming van regenwater te garanderen	Correctief onderhoud HWA's	Acute situaties die zich voordoen vanwege afvalstorting in rooien door individuen of obstructies die dreigen door overstromingen	100,000

142700 – UO Ruimtelijke Ordening en Planning

2025: 3.781.785 vs. 2026: 4.773.800

Stijging van circa Cg. 900 duizend

Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De totale groei van Cg 3.781.785 in 2025 naar Cg 4.773.800 in 2026 (een stijging van circa Cg 900.000) wordt verklaard door drie versterkingscomponenten:

- Personele uitbreiding: Hogere salarissen, vakantierechten, pensioenafdrachten en sociale lasten als gevolg van structurele uitbreiding van de formatie.
- Versterking toezicht en vergunningverlening door:
  - Inhuur van twee experts voor bouwintake: Cg 108.000
  - Tijdelijke expertise voor kerntaken: Cg 50.000
  - Inhaalslag digitalisering van het oude archief: Cg 250.000

142701 – Domeinbeheer UO

2025: 10.642.405 vs. 2026: 11.661.000

Stijging van circa Cg. 1 miljoen

Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De geconstateerde stijging van Cg. 1 miljoen hangt samen met meerdere elementen binnen UO Domeinbeheer, waaronder de versterking van de personele capaciteit. Daarnaast werkt de organisatie aan een voorstel voor de structurele verduurzaming van circa 12 fte, die momenteel via uitzendkrachten of detacheringen worden ingezet. Dit is een belangrijke stap om stabiliteit en continuïteit in de uitvoering te waarborgen.

Binnen het Programma Grond en Vastgoed wordt bovendien een project voorbereid dat zich richt op het projectmatig wegwerken van de grote achterstand van circa 6.000 aanvragen. Het doel hiervan is om een structurele versnelling en verbetering van het gronduitgifte- en legalisatieproces te realiseren, zodat de organisatie een gezonde startpositie krijgt.

Ten aanzien van de suggestie om kunstmatige intelligentie (AI) in te zetten: Het ministerie staat open voor de verdere inzet van nieuwe technologieën om de dienstverlening te optimaliseren. Het uitgifteproces is reeds volledig gedigitaliseerd, waardoor er een solide basis bestaat voor de volgende stap richting automatisering, inzet van AI en andere innovatieve technologieën. Deze ontwikkelingen kunnen in de toekomst bijdragen aan een hogere efficiëntie, kortere doorlooptijden en een verdere kwaliteitsverbetering van de dienstverlening.

142702 – Onbebouwde eigendommen

2025: 8.756.152 vs. 2025: 8.830.800

Stijging van circa Cg. 74 duizend

1. Kan de overheid een verklaring geven voor het doel van deze begrotingspost?
2. Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De verhoging van Cg 74.000 op deze post in de Begroting 2026 is directe gevolg van een hogere afschrijving ten opzichte van het voorgaande begrotingsjaar.

142800 – Overige Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning

2025: 7.567.800 vs. 2026: 6.005.300

Afname van circa Cg. 1,5 miljoen

1. Kan de regering een toelichting geven op het doel van deze begrotingspost?
2. Kan de regering een toelichting geven op deze afname?

Antwoord:

De begrotingspost 142800 – Overige Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning fungeert als een reservepost voor kosten die niet direct onder een specifieke uitvoeringsorganisatie vallen, waaronder stelposten voor geplande personele uitbreidingen. De afname van circa Cg 1,5 miljoen op deze post in de Begroting 2026 wordt verklaard door de oplossing en verplaatsing van een personele stelpost. In Begroting 2025 was dit bedrag grotendeels gereserveerd voor de toekomstige invulling van vacatures binnen het Ministerie van VVRP. In Begroting 2026 is deze post overgeheveld naar de budgetten van de functionele diensten (de diverse uitvoeringsorganisaties) waar de vacatures daadwerkelijk zijn ingevuld, of nog moeten worden ingevuld.

Kapitaaldienst

Totaal

2025: 60.250.000 vs. 2026: 57.943.300

Afname van circa Cg. 2,5 miljoen

Antwoord:

De fractie wijst op de totale verlaging van de investeringen op de kapitaaldienst van het Ministerie van VVRP. Deze vermindering (totaal op de begroting van Ministerie VVRP) bedraagt Cg 2,3 miljoen. Deze daling is echter geen verlies aan investeringskracht, maar het resultaat van een strategische herprioritering en verschuiving van middelen:

3. Verschuiwing binnen het Ministerie (VVRP): Er heeft een verschuiving plaatsgevonden van investeringen die oorspronkelijk waren bestemd voor de infrastructuur naar de investering in de zeekabel voor digitale

infrastructuur (Project CELIA). Dit project, dat de digitale infrastructuur van het eiland moderniseert en beveiligt, wordt als een cruciaal, economisch stimulerend kapitaalproject beschouwd met hoge prioriteit.

4. Verschuiving naar Onderwijs: Het resterende bedrag van Cg 2,3 miljoen is in de Begroting 2026 ingezet ter versterking van de onderwijssector.

Kortom, de daling in de kapitaaldienst is het gevolg van een bewuste herallocatie van investeringsmiddelen. Deze middelen zijn verschoven binnen het budget van het Ministerie van VVRP naar de dringende behoeften van de digitale infrastructuur (Project CELIA) en naar het Ministerie van OWCS ten behoeve van de onderwijssector. Dit weerspiegelt de brede investeringsstrategie van de regering gericht op duurzame ontwikkeling.

142002 – Ministeriële Staf

2025: 2.500.000 vs. 2026: 402.000

Afname van circa Cg. 2,1 miljoen

Kan de regering een toelichting geven op welke investeringen in 2026 uit deze begrotingspost zullen worden gedaan?

Antwoord:

Beveiliging serverruimte (DEPOS gebouw)

Werkplekinrichting MSVVRP

Kantoorapparatuur MSVVRP

Vervanging afgeschreven transportmiddelen MSVVRP

142101 – Openbare Werken UO

2025: 800.000 vs. 2026: 598.000

Afname van Cg. 202 duizend

Kan de regering een toelichting geven over de investeringen die in 2026 vanuit deze begrotingspost worden gedaan?

Antwoord:

Er zijn in de begroting 2026 geen middelen opgevoerd voor het vervangen van transportmiddelen. Daarom is er een daling op Kapitaaldienst.

142102 – Wegen, Straten en Pleinen

2025: 50.000.000 vs. 2026: 35.440.000

Afname van circa Cg. 14,5 miljoen

Kan de regering een toelichting geven over de investeringen die in 2026 vanuit deze begrotingspost worden gedaan?

Antwoord:

- Installeren LED armaturen Openbare Straatverlichting
- Projecten voor de Life extension voor de diverse wegen
- Projecten voor de funderingsconstructies van de diverse voormalige zandwegen
- Rehabileren infrastructuur wijken
- Aanleggen van verhoogde kruisingen en drempels
- Reconstructie en/of herinrichting van n openbare ruimte t.b.v. toeristische doeleinden
- Verbetering Verkeersveiligheid Weg naar Westpunt t.h.v. Grote Berg
- Levering asfalt

142201 – UO Verkeer en Vervoer

2025: 70.000 vs. 2026: 250.000

Toename van Cg. 180 duizend

1. Kan de regering een verklaring geven voor deze toename?

2. Kan de regering een verklaring geven voor de investeringen die in 2025 vanuit deze begrotingspost worden gedaan?

Antwoord:

De stijging betreft een opwaartse aanpassing voor het noodzakelijke onderhoud van het gebouw van de UO Verkeer en Vervoer.

142203 – UO Maritieme Autoriteit

2025: 150.000 vs. 2026: 130.000

Afname met Cg. 20 duizend

Kan de regering een verklaring geven voor de investeringen die in 2026 vanuit deze begrotingspost worden gedaan?

Antwoord:

Er is een gereduceerd bedrag gereserveerd voor de aanschaf van transportmiddelen.

142301 – UO Curaçao Civil Aviation Authority

2025: 180.000 vs. 2026: 360.000

Stijging van Cg. 180 duizend

1. Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?
2. Kan de regering een verklaring geven voor welke investeringen er in 2026 uit deze begrotingspost worden gedaan?

Antwoord:

De stijging betreft een opwaartse aanpassing voor het noodzakelijke onderhoud van het gebouw van de UO Curaçao Civil Aviation Authority.

142400 – UO Meteo

2025: 330.000 vs. 2026: 160.000

Korting van Cg. 170 duizend

Kan de overheid uitleggen welke investeringen er in 2026 vanuit deze begrotingspost zullen worden gedaan?

Antwoord:

De verlaging in de begroting wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de Meteorologische Dienst (Meteo) in de Begroting 2025 een bedrag van Cg 150.000 had gereserveerd voor gebouwonderhoud, een kostenpost die in de Begroting 2026 niet langer noodzakelijk is.

142600 – Riolering

2025: 0 vs. 2026: 300.000

Stijging van Cg. 300 duizend

Kan de overheid uitleggen welke investeringen er in 2026 vanuit deze begrotingspost zullen worden gedaan?

Antwoord:

Projecten voor vervanging verouderd rioleringstelsels worden uitgevoerd. Het volledige rioleringsstelsel wordt doorlopend onderhouden	Project vervanging verouderd rioleringsstelsel	Betreft noodzakelijke vervangingen van verouderd rioleringsstelsel;. Hard nodig om de kosten van correctief onderhoud rioleringen te reduceren. (5 acute wijken bestaande uit 5 fasen en rioleringstelsel Otrobanda) Gemiddeld Naf. 5 miljoen per gebied	3,000,000
---	--	--	-----------

142700 – UO Ruimtelijke Ordening en Planning

2025: 70.000 vs. 2026: 3.248.000

Stijging van circa Cg. 3,1 miljoen

Kan de overheid uitleggen welke investeringen er in 2026 vanuit deze begrotingspost zullen worden gedaan?

Antwoord:

De stijging in de kapitaaldienst betreft investeringen die noodzakelijk zijn om het uitvoeringsapparaat van UO ROP te moderniseren en de dienstverlening te professionaliseren.

In 2026 zijn de volgende investeringen gepland:

- Start Renovatie ROP-gebouw: Cg 2.900.000 (noodzakelijk wegens ernstige technische gebreken zoals lekkages, ventilatie en elektra);
- Aanschaf GIS-server en digitale infrastructuur: Cg 65.000
- Werkplekinrichting en kantoorapparatuur (i.v.m uitbreiding formatie): Cg 120.000
- Scanners voor digitalisering van het archief: Cg 48.000
- Nieuw brandbeveiligingssysteem (verplichte vervanging): Cg 65.000
- Camerabewaking voor gebouw en documentveiligheid: Cg 50.000

De stijging van Cg 3,1 miljoen betreft investeringen in renovatie van het ROP-gebouw, digitalisering van werkprocessen, veiligheidsinstallaties en moderne technische infrastructuur. Deze investeringen vormen de basis voor een toekomstbestendig en professioneel ruimtelijk uitvoeringsapparaat.

142701 – Domeinbeheer UO

2025: 150.000 vs. 2026: 490.000

Toename van Cg. 340 duizend

1. Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?
2. Kan de overheid een verklaring geven voor welke investeringen er in 2026 vanuit deze begrotingspost worden gedaan?

Antwoord:

Het betreft vervanging van afgeschreven transportmiddelen en aanschaf ICT-infrastructuur, verlichting en audiovisuele middelen.

De overheid heeft in 2025 aangegeven geld te zullen lenen voor de aanleg van grond, onder andere voor de Colon. De aanleg van grond is een investering die jaarlijks meer geld zal genereren nadat mensen hebben gebouwd, waarvoor erfpacht en OZB moeten worden betaald.

Hoe zal de overheid in 2026 en volgende jaren geld inzetten voor de aanleg van grond?

Antwoord:

De overheid zal in 2026 de middelen voor de aanleg en ontwikkeling van grond (zoals het bouwrijp maken van terreinen en de bijbehorende infrastructuur) hoofdzakelijk inzetten via leningen.

142702 – Vastgoed

2025: 6.000.000 vs. 2026: 5.225.000 Afname van Cg. 775 duizend

Kan de regering een toelichting geven op de investeringen die in 2026 vanuit deze begrotingspost worden gedaan?

Antwoord:

Gebiedsontwikkeling Colon en inhaalslag correcte facturatie erfpacht en huur inclusief opschoning debiteuren administratie

142800 – UO Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Ordening

2025: 0 vs. 2026: 11.340.300

Stijging van Cg. 11,3 miljoen

1. Kan de regering een toelichting geven op deze stijging?
2. Kan de regering een toelichting geven op de investeringen die in 2026 vanuit deze begrotingspost worden gedaan?

Antwoord:

Er is geen stijging geconstateerd op binnen de kostensoort 142800.

1. Wat is het woonbeleid? Wat houdt het programma 'Mi Kas Awor' precies in?
2. Wat is de planning voor de bouw van sociale huurwoningen?

Antwoord:

"Mi Kas Awor" is een door het FKP ontwikkeld programma dat erop gericht is gezinnen met lage en middeninkomens te ondersteunen bij het verwerven van een eigen woning. Het programma combineert gerichte subsidies met verbeterde toegang tot krediet, zodat geprioriteerde woningzoekenden daadwerkelijk eigenaar kunnen worden van een woning.

3. Wat zijn de plannen om het verkeer op de Caracasbaaiweg, St. Rosaweg, Winston Churchillweg, Rooseveltweg en Bandabou Road te ontlasten?

Antwoord:

Momenteel wordt gewerkt aan het versterken van de capaciteit binnen UOOW, waaronder de werving van een verkeersplanoloog. Deze specialist zal zich richten op het analyseren van verkeersstromen op onder meer de Caracasbaaiweg, St. Rosaweg, Winston Churchillweg, Rooseveltweg en de weg van Banda'bou. Op basis hiervan worden maatregelen voorbereid die gericht zijn op het ontlasten van deze verkeerders, met nadruk op optimalisatie van bestaande infrastructuur, verbeterde verkeersregeling en gebiedsgerichte doorstromingsinterventies.

4. Wat is het plan om categorie 1 in de luchtvaart te bereiken?

Antwoord:

Er is en wordt goed voortgang geboekt bij de werkzaamheden om wetgeving, structuur, juridische status, personeelsbezetting en financiering van de burgerluchtvaartautoriteit vorm te geven. Op deze punten hebben zowel FAA als ICAO belangrijke tekortkomingen geconstateerd. Zo zullen in de loop van 2026 twee concept landsverordeningen aan de Staten worden aangeboden ter goedkeuring; één houdende de tekst van een vernieuwde luchtvaart landsverordening, met daarop gebaseerde landsbesluiten, en één houdende de instelling van een ZBO voor toezichthoudende taken. Bij afronding van die trajecten komt een nieuwe audit door FAA ten bate van Category 1 status dichtbij en kan naar verwachting in de loop van 2027 plaats vinden. Zie ook Algemene Beschouwingen onder punt 7.

5. Wat zijn de plannen om het verkeer veilig te maken?

Antwoord:

De plannen om het verkeer veiliger te maken bestaan uit een combinatie van gerichte bewustwordingscampagnes om verkeersgedrag te verbeteren en infrastructurele ingrepen die de veiligheid op de weg vergroten. Deze maatregelen omvatten onder meer het aanbrengen van veilige oversteekplaatsen en wegmarkeringen, en het plaatsen van verkeersdrempels op gevaarlijke weggedeelten om de snelheid effectief te reguleren.

Daarnaast speelt het Ministerie van Justitie, in het bijzonder de politie, een cruciale rol via gerichte verkeerscontroles en handhaving. De combinatie van educatie, infrastructuur en handhaving is noodzakelijk om de verkeersveiligheid duurzaam te verbeteren.

HOOFDSTUK 15 MINISTERIE VAN ECONOMISCHE ONTWIKKELING

Ten aanzien van hoofdstuk 15 heeft de MAN-PIN-fractie de volgende vragen.

Gewone dienst

De fractie merkt ten eerste op dat de begroting van het ministerie van Economie Ontwikkeling met ongeveer Cg. 10.2 miljoen is gestegen. Van Cg. 73.811.561 in 2025 naar Cg.81.482.671 in 2026. Ingevolge pag. 104 van de Algemene Beschouwing is medische- en "wellness" toerisme een van de prioriteiten van dit ministerie. De fractie stelt blij te zijn dat de Regering geaccepteerd heeft dat medisch- en wellness toerisme belangrijk is en nu zelfs als prioriteit gezien wordt.

Antwoord:

Dit is correct. Medisch en wellness-toerisme is een niche binnen het toeristisch product van Curaçao, en via onze exportstrategie voor Medical & Wellness Tourism zijn we bezig dit subsector verder te ontwikkelen.

Bij de begrotingspost 150100 'Minister MEO' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 178 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 665.794 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 843.000 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

Het betreft hierbij grotendeels een stijging van de begroting in de economische categorie 'Verbruik van Goederen en Diensten'. Dit gebaseerd op de uiteindelijk 'totale budgetten' alsmede de realisaties van de afgelopen jaren.

Bij de begrotingspost 153000 'Kabinet Minister EO' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 372 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 746.600 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 1.118.700 begroot.

Antwoord:

Het betreft hierbij de begroting van de verwachte bezoldiging van de Kabinetsleden van de Minister EO, gebaseerd op de uitputting van de salariskosten van januari 2025 tot en met maart 2025, inclusief correcties voor de toegekende loontreden en indexering. Indien de voorlopige uitputting van 2024 vergeleken wordt met de begroting 2026 kan opgemaakt worden dat het verschil grofweg Cg 158K betreft. Welk verschil ook verklaard kan worden door het verschil tussen de in de kabinetten toegekende bezoldigingen.

Bij de afdeling 'Economische Inspectie' is er sprake van een stijging van Cg. 554 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 1.357.731 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 1.911.600 begroot. Graag uitleg van deze stijging.

Antwoord:

Het betreft de verhoging van de personeelsbegroting van de Economische Inspectie ter bekostiging van de werving van extra personeel voor deze

afdeling in 2026 en de hiermee gepaarde extra kosten, inclusief correcties voor de toegekende loontreden en indexering.

De fractie ontvangt ook het beleidsplan van deze afdeling.

Antwoord:

Het verzochte beleidsplan dat betrekking heeft op de werkzaamheden van de afdeling Economische Inspectie is als bijlage aan dit document toegevoegd.

Bij de begrotingspost 153003 'Ministeriële Staf EO' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 868 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 2.207.696 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 3.075.200 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

Het betreft hierbij een verhoging van de personeelslasten met ruim Cg 7 ton deels ter correctie van de verhoogde personeelslasten in verband met toegekende loontreden, deels in verband met in dienst getreden medewerkers gedurende eind 2024 (één Financial Controller en één Financieel Medewerker) en deels reserveringen voor in 2026 additioneel te werven medewerkers voor de Ministeriële Staf (één jurist, één IT-medewerker, en twee managementondersteuners).

Bij de begrotingspost 153002 'SG MEO' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 26 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 238.500 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 264.800 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

Het betreft hierbij grotendeels een stijging van de begroting in de economische categorie 'Verbruik van Goederen en Diensten'. Dit gebaseerd op de uiteindelijk 'totale budgetten' alsmede de realisaties van de afgelopen jaren.

De begrotingspost 153003 'Ministeriële Staf EO' kent een stijging van ongeveer Cg. 868 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 2.207.696 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 3.075.200 begroot. Wat is de reden van deze stijging?

Antwoord:

Verwezen wordt naar bovenstaande antwoord ter zake dezelfde vraag.

De begrotingspost 153005 'Beleidsorganisatie' kent een stijging van ongeveer Cg. 821 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 1.498.500 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 2.319.960 begroot. Wat is de reden van deze stijging?

Antwoord:

De begrote stijging is direct gekoppeld aan de beleidsmatige invulling van de energietransitie en dient ter ondersteuning van de ontwikkeling van o.a. een geactualiseerd energiebeleid, inclusief de bijbehorende wet- en regelgeving en institutionele versterking. In dit kader vormt de oprichting van het

energiebureau een strategische stap. De institutionele borging is onmisbaar voor een realistische, effectieve en duurzame implementatie van het energiebeleid van Curaçao.

Bij de begrotingspost 153101 'UO Economische Dienst' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 1.1 miljoen. In 2025 werd een bedrag van Cg. 1.926.377 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 3.066.200 begroot. Graag uitleg wat deze stijging inhoudt.

Antwoord:

Deze toename wordt per economische categorie als volgt verklaard:

Beloning van personeel: toename in verband met de werving van twee nieuwe medewerkers voor UO Economische Dienst, inclusief correcties voor de toegekende loontreden en indexering.

Verbruik van goederen en diensten: toename in verband met de uitvoering van de Mi NEGOSHI Shared & Support Services (Cg 400K) en de uitvoering Business Census onder lokale bedrijven ter meting van de performance in vergelijking met 2014 (Cg 275K).

Overdrachten: toename van Cg 250K ter financiering van het agrarische fonds via Qredits.

Bij de begrotingspost 153201 'UO Buitenlandse Economische Samenwerking' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 1.9 miljoen. In 2025 werd een bedrag van Cg. 3.706.500 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 5.027.700 begroot. Graag de reden van deze stijging en het beleidsplan met betrekking tot de economische samenwerkingstrajecten.

Antwoord:

Vergeleken met begroting 2025 betreft de toename van UO Buitenlandse Economische Samenwerking grofweg Cg 1.3 miljoen en geen Cg 1.9 miljoen.

Deze toename wordt per economische categorie als volgt verklaard:

Beloning van personeel: toename in verband met de werving van twee nieuwe medewerkers voor UO Buitenlandse Economische Samenwerking, inclusief correctie voor de toegekende loontreden en indexering.

Verbruik van goederen en diensten: toename grotendeels te wijten aan de implementatie van de Creative Sector zoals opgenomen in de National Export Strategy, in de vorm van de Curaçao Music Export and Support Office.

Overdrachten: toename van Cg 225K in verband met financiering van de plaatsing van de Curaçao Film Office onder de stichting CINEX.

De National Export Strategy vormt het primaire beleidskader achter de meeste economische samenwerkingstrajecten. Acties omvatten:

- Implementatie van exportgerichte sectorstrategieën: Blue Economy, IT/Smart Nation, Creative Industries, Medical & Wellness Tourism, Port & Maritime Services, International Financial Services, Education Strategy.

- Sectorale roadmaps met internationale partners (bijv. CSA Norway voor aquacultuur, EU-programma's voor digitalisering, Caribbean Export voor regionale marktontwikkeling).
- Begeleiding van bedrijven om via economische samenwerkingstrajecten toegang te krijgen tot externe markten.

De gehele Nationale Export Strategy is te raadplegen via <https://meo.cw/service/national-export-strategy/>

Heeft deze begrotingspost te maken met het WTO-traject gestart in 2019, waarbij Curaçao in 2020 'observer' zou worden en binnen twee jaar lid zou worden van een van de grootste Wereldhandelsorganisaties?

Antwoord:

De begrotingspost houdt verband met het WTO-traject dat in 2019 is gestart. In de National Export Strategy (NES) wordt de toetreding van Curaçao tot de Wereldhandelsorganisatie (WTO) expliciet genoemd als een structureel onderdeel van het moderniseren van het handelsbeleid. Het NES-kader onderstreept dat WTO-toetreding noodzakelijk is om:

- transparantie en voorspelbaarheid in het handelsbeleid te versterken,
- betere toegang te krijgen tot wereldmarkten,
- en verplichtingen op het gebied van handelsinformatie, notificaties en handelsfacilitatie na te komen.

Bij de begrotingspost 153302 'Visserij Autoriteit' is sprake van een stijging van Cg. 200 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 547.000 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 747.000 begroot. Graag de reden van deze stijging.

Antwoord:

Het betreft hierbij de financiering van diverse adviezen ter zake waaronder; zelfstandige operatie van de Visserij Autoriteit op internationale visserijgebied en de verkregen verantwoordelijkheid voor visserij in EEZ- en territoriale wateren, alsmede compliance met diverse internationale vereisten, en het voldoen aan de verplichtingen voor het aangaan van een volledig lidmaatschap van de South Pacific Regional Fisheries Management Organisation (SPRFMO).

De fractie vindt het jammer dat de Visserij Autoriteit niet meer bestaat door gebrek aan coördinatie tussen MEO en GMN. Wat is de stand van zaken van de Visserij Autoriteit? Een Autoriteit die volgens de fractie een van de sectoren die veel geld bracht in de overheidskas en die veel potentie had om een bijdrage te leveren aan onze economie.

Antwoord:

De Fishing and Monitoring Center (FMC) bestaat nog steeds. Het feit dat er nog actiepunten open staan bij het ministerie van GMN, voortvloeiend uit een audit op volksgezondheidsgebied uitgevoerd door DG SANTE van de EU, belemmert de wederopbouw van de vissersvloot die onder de koninkrijksvlag met een door Curaçao verstrekte licentie kan opereren. Op dit moment is

slechts één “carriervessel” overgebleven, daar de Curaçaose vissersschepen geen vis, m.n. tonijn mogen afzetten op het EU-gebied. Op dit moment is evenwel een verzoek in behandeling voor het afgeven van licentie aan een visserschip, dat mogelijk zal leiden tot meer inkomsten voor Curaçao.

Bij de begrotingspost 153401 ‘Economische Ontwikkeling en Innovatie’ is sprake van een stijging van ongeveer Cg. 5.6 miljoen. In 2025 werd een bedrag van Cg. 51.962.260 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 57.627.300 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

Deze toename wordt per economische categorie als volgt verklaard:

Beloning van personeel (Cg 170K): toename in verband met de werving van vier nieuwe medewerkers voor UO Economische Ontwikkeling & Innovatie, inclusief correcties voor de toegekende loontreden en indexering.

Verbruik van goederen en diensten (ruim Cg 500K): toename in verband met de uitbesteding van diverse adviezen ter zake ontwikkeling van coöperatieve ondernemingen vooral op het gebied van productie en dienstverlening, duurzame en hoogwaardige toerisme, en de creatieve en culturele industrie.

Voor de verdere diversificatie van de economie, wordt de ontwikkeling en stimulering van onze economie gericht op de sector strategieën van de NES waaronder de educatieve sector (Transnational Education), de Internationale Financiële dienstverlening, de ICT-sector en de Port- en Maritieme sector en de maakindustrie. Afschrijving Vaste Activa (ruim Cg 140K): toename in afschrijvingskosten in verband met gepleegde investeringen in het verleden.

Subsidies: toename van Cg 4 miljoen ter financiering van de implementatie van de Strategic Tourism Destination Development Plan door de Curaçao Tourism Development Foundation (CTDF).

Overdrachten: toename van ruim Cg 8 ton ter verhoging van de financiering van de onder deze sector ressorterende (gesubsidieerde) entiteiten.

Wat is het beleid dat ten grondslag ligt aan deze stijging?

Antwoord:

De grondslag van deze stijging is het verder diversifiëren van het toeristisch product door het marketingbudget uit breiden met nieuwe markten en niches zoals de Medical en Wellness tourism, de MICE sub sector en de “experiential tourism”. Daarnaast heeft de stijging ook te maken met verhoging van budget van de “product development” afdeling zodat ze hun taken op het gebied van Human Resource Development, Community Engagement, Sustainability, Awareness, Quality Standards en Safety & Security kunnen uitvoeren.

Bij de begrotingspost 153800 ‘Overige Economische Ontwikkeling’ is sprake van een daling van ongeveer Cg. 955 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 3.225.867 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 2.270.000 begroot. Wat is de reden van deze daling? Wat is het doel van deze begrotingspost?

Antwoord:

Het betreft hierbij een administratieve verwerking van de stelpost voor salariskosten welke in de huidige conceptbegroting onderverdeeld is onder de diverse sectoren naar rato van de (goedgekeurde) openstaande vacaturen danwel recentelijk ingevulde vacatures.

Kapitaaldienst

De fractie merkt op dat de begroting van het ministerie van Economische Ontwikkeling met ongeveer Cg. 17.5 miljoen is gedaald. In 2025 was er sprake van een bedrag van Cg. 30.263.000 ten opzichte van deze begroting met een bedrag van Cg. 12.725.000.

Bij de begrotingspost 153001 'Economische Inspectie' is er een daling van Cg. 10 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 100.000 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 90.000 begroot. Kan de Regering aangeven welke investeringen bekostigd zal worden uit deze begrotingspost?

Antwoord:

Het betreft hierbij de (meerjarige) reservering voor de aanschaf van twee nieuwe dienstwagens voor de Economische Inspectie.

Bij de begrotingspost 153002 'SG MEO' is er sprake van een stijging van Cg. 3 miljoen. In 2025 werd niets begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 3.000.000 begroot. Welke investeringen zullen uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

De toename van Cg 3 mln. bij de kostenplaats van de Secretaris- Generaal is ter start van de implementatie van het lokale garantie-instrumentarium. Het doel hiervan is om ervoor te zorgen dat lokale ondernemers, met name de MKB'ers die niet in staat zijn om voldoende zekerheid te bieden voor financiering, maar wel beschikken over een rendabel project, toch toegang krijgen tot financiering.

Bij de begrotingspost 153003 'Ministeriële Staf EO' is er sprake van een daling van Cg. 28 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 163.000 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 135.000 begroot. Graag een uitleg van deze daling. Welke investeringen zal uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

Opgemerkt wordt dat de benodigde middelen op basis van (op het moment van opmaak van de conceptbegroting) bekende noodzaak begroot worden. Fluctuaties tussen begrotingsjaren is dus mogelijk. Het betreft voornamelijk investeringen in IT-apparatuur en kantoorinventaris.

Bij de begrotingspost 153401 'Economische Ontwikkeling en Innovatie' is sprake van een stijging van ongeveer Cg. 4.5 miljoen. In 2025 werd een bedrag van Cg. 5.000.000 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 9.500.000 begroot. Graag een uitleg van deze stijging. Welke investeringen zal uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

Dit bedrag is begroot voor de financiering van (een onderdeel) van de laatste fase van het Project Marie Pampoen.

Tot slot wenst de fractie te weten hoe de 'visitors fee' gezien moet worden met betrekking tot de subsidie aan CTB. De fractie geeft aan dat CTB in het verleden fondsen kreeg van de logeergastenbelasting die geheven werd op hotelkamers. Het is belangrijk dat CTB fondsen blijft ontvangen om toerisme te blijven stimuleren, aldus de fractie.

Antwoord:

Doelstelling van de Entry Fee is met name dat de opbrengsten de volledige operationele kosten van de Curaçao Tourism Development Foundation (CTDF) bekostigen. Het idee is dus dat de CTDF via de Entry Fee, in plaats van de huidige systematiek van 'roomtax' plus een basissubsidie, structureel gefinancierd wordt. De Entry Fee draagt bij aan een betere en eerlijker "level playing field" en hogere compliance van de accommodatie verhuur aan toeristen. De Entry moet ook bijdragen aan een duurzaam toerisme en daarvoor tevens aan de investeringen die gepleegd moeten worden op economisch-, sociaal-, infrastructureel- en ecologisch gebied om teneinde een verantwoorde groei van deze sector te waarborgen.

Ten aanzien van hoofdstuk 15 heeft de PNP-fractie de volgende vragen.

Hoe is de visie van de Regering ten aanzien van de economie terug te zien in de begroting van dit ministerie?

Antwoord:

De visie van de Minister van Economische Ontwikkeling is gericht op het diversifiëren van de economische basis door het stimuleren van productieve sectoren die bijdragen aan de groei van de export. Hierbij kan gedacht worden aan sectoren zoals ICT, de maritieme sector, de speciale economische zones, de maakindustrie, de energietransitie, sectoren uit de Nationale Export Strategie en transnationale educatie, om enkele te noemen.

Daarnaast is de visie gericht op het terugdringen van administratieve belemmeringen (red tape), in het bijzonder voor MKB-bedrijven, met speciale aandacht voor digitalisering en innovatie om de concurrentiepositie van Curaçao te versterken.

Ten slotte richt de visie zich op de versterking van de economische structuur door de toegang tot internationale markten te bevorderen. Dit zal worden gerealiseerd via het lidmaatschap of de toetreding tot organisaties zoals de WTO en CARICOM, het aangaan van bilaterale overeenkomsten, en het opstellen van een integrale investeringsagenda.

Met deze geïntegreerde aanpak streeft het Ministerie van Economische Ontwikkeling naar een toekomstbestendige, veerkrachtige en inclusieve

economie waarin innovatie, ondernemerschap en internationale samenwerking centraal staan.

De visie en de beoogde beleidsdoelstellingen zijn te vinden in de Algemene Beschouwing behorende bij de conceptbegroting 2026-2029.

De fractie ziet ook niet waar in de begroting middelen beschikbaar zijn gesteld voor toerisme. Graag uitleg waar.

Antwoord:

De subsidie aan de Curaçao Tourism Development Foundation is te vinden onder kostenplaats 153401, economische categorie 4600-Subsidies, voor het bedrag van Cg 51 mln., op pagina 38 van de begroting. Ook op pagina 122 van de Algemene Beschouwing kan nader uitleg hierover gevonden worden.

Wat is de Regering van plan te doen om onze economie te diversifiëren? Ook dit aspect ziet de fractie niet terug in de begroting.

Antwoord:

Hoewel het toerisme momenteel de motor is van onze economie zowel in termen van toegevoegde waarde als in termen van arbeidsplaatsen is de ambitie om de economische basis te verbreden. In dit kader richt het ministerie zich op investeringen in sectoren met een hoog potentieel voor waarde creatie, werkgelegenheid en export, ondersteund door de uitvoering van de Nationale Exportstrategie.

Concrete speerpunten zijn onder meer:

- Hoogwaardig toerisme als een kernpijler van de economie. De transitie van massatoerisme naar een meer waarde gedreven, duurzame toerismestrategie is essentieel om de kwaliteit van het product te versterken en de economische opbrengst per bezoeker te verhogen.
- Herpositioneren van de e-zones naar moderne speciale economische zones (SEZ's) die aantrekkelijk zijn voor hoogwaardige, duurzame activiteiten, ondersteund door nieuwe regelgeving, belastingprijkkels en vereenvoudigde procedures.
- Modernisering van de haveninfrastructuur en de ontwikkeling van SEZ's om hoogwaardige maritieme bedrijvigheid, scheepsonderhoud en logistiek te bevorderen.
- Investerings in faciliteiten zoals een small vessel terminal, digitalisering van havendiensten en automatisering van bestaande havens, ter ondersteuning van scheepsonderhoud en logistieke dienstverlening.
- De transnational education (TNE)-sector wordt ook aangemerkt als prioritaire sector opdat de economie te diversifiëren. Curaçao kan als regionaal knooppunt fungeren voor internationale onderwijsaanbieders, hetgeen directe buitenlandse bestedingen, werkgelegenheid en kennistransfer oplevert.

- De voortzetting van de implementatie van de Nationale Export Strategie (NES) gericht op het verminderen van administratieve barrières (red tape) en het stimuleren en faciliteren van de aangewezen exportsectoren, waaronder de ICT sector en de toerisme wellness sector. Daarnaast wordt ingezet op het creëren van nieuwe afzetmarkten, onder meer door het aangaan van bilaterale verdragen en het versterken van internationale economische samenwerking. Deze inspanningen moeten bijdragen aan een structurele versterking van het exportpotentieel van Curaçao.

Naast deze sectoren beschouwt de Regering van Curaçao groene energie als een strategisch lange termijn traject dat de noodzakelijke basis legt voor economische diversificatie, innovatie en hoogwaardige werkgelegenheid, met belangrijke kansen voor export en duurzame groei. Daarnaast draagt de ontwikkeling van een groene waterstofwaardeketen bij aan versterkte energieonafhankelijkheid en grotere weerbaarheid tegen internationale prijsschokken en geopolitieke verstoringen, en ondersteunt zij de positionering van Curaçao als regionaal energie- en logistiek knooppunt.

Door gerichte investeringen in andere hoogwaardige en duurzame sectoren kan worden toegewerkt naar een toekomstbestendige economie, waarin brede welvaart wordt bevorderd en het structurele verdienvermogen van Curaçao wordt versterkt.

Wat is er gebeurd met het project voor de productie van waterstof? Ook dit is niet terug te vinden in de begroting.

Antwoord:

Voor het waterstofwaardeketenprogramma is aanvankelijk een bedrag van Cg 25 mln. begroot, zowel in het lopende begrotingsjaar als Cg 15 mln. in de begroting van 2026. Gezien de huidige fase van het programma en de prioriteiten die zijn vastgesteld op basis van urgentie en haalbaarheid, is in de begrotingsuitvoering 2025 tijdelijk voorrang gegeven aan andere strategisch relevante trajecten, waaronder de internationale zeekezelverbinding. Bij een definitief besluit tot daadwerkelijke uitvoering van het waterstofwaardeketenprogramma zullen de benodigde middelen binnen de begroting gezocht worden voor zover hiertoe ruimte bestaat.

Op dit moment wordt een strategische verkenning uitgevoerd door TNO Vector om de strategische waarde en technische- economische haalbaarheid van het traject helder te definiëren. Op basis van de uitkomsten kan een weloverwogen en gezamenlijk gedragen besluitvorming plaatsvinden over de vervolgfase van het programma.

Hoewel de Regering van Curaçao voornemens is het waterstofwaardeketenprogramma daadwerkelijk te realiseren (zie ook bij

bovenstaande vraag), beschikt het Land momenteel niet over de volledige technische, economische en financiële capaciteit om de voorbereidende fasen zelfstandig te voltooien. Externe ondersteuning is in deze fase derhalve essentieel, met name in de vorm van subsidies ter financiering van de benodigde studies en analyses. De commerciële fase kan door marktpartijen worden ingevuld.

Bij de begrotingspost 'Kabinet Minister EO' bij begrotingspost onder 'beloning personeel' is er sprake van een stijging. In 2025 werd een bedrag van Cg. 692.000 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 1.002.200 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

Het betreft hierbij de begroting van de verwachte bezoldiging van de Kabinetsleden van de Minister EO, gebaseerd op de uitputting van de salariskosten van januari 2025 tot en met maart 2025, inclusief correcties voor de toegekende loontreden en indexering. Indien de voorlopige uitputting van 2024 vergeleken wordt met de begroting 2026 kan opgemaakt worden dat het verschil grofweg Cg 158K betreft. Welk verschil ook verklaard kan worden door het verschil tussen de in de kabinetten toegekende bezoldigingen.

Bij begrotingspost '150100 - Minister van Economische Zaken' is er ook sprake van een stijging. Het bedrag van Cg. 665.794 is gestegen naar Cg. 843.500. Wat is de reden van deze stijging?

Antwoord:

Het betreft hierbij grotendeels een stijging van de begroting in de economische categorie 'Verbruik van Goederen en Diensten'. Dit gebaseerd op de uiteindelijk 'totale budgetten' alsmede de realisaties van de afgelopen jaren.

De begrotingspost MT is ook gestegen. Waarom?

Antwoord:

De Regering verzoekt om een nader uitleg van deze vraag, aangezien 'begrotingspost MT' niet geplaatst kan worden.

Welke taken/bevoegdheden/sectoren heeft de Minister van Economische ontwikkeling overgehouden in zijn portefeuille om de economie verder te ontwikkelen? Volgens de fractie zit CPA, Curoil en Aqualectra ook niet meer in zijn portefeuille.

Antwoord:

Binnen het huidige kabinet zijn de ministeriële verantwoordelijkheden van de overheids-NV's in de energiekolom ondergebracht bij de minister van Algemene Zaken (AZ). Dit houdt in dat de minister van AZ voortaan de aandeelhoudersrechten in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van

voornoemde overheids-NV's uitoefent, terwijl het beleids- en wetgevingstraject voor de energiesector bij de minister van Economische Ontwikkeling blijft. Voor de Curaçao Ports Authority (CPA) is gekozen voor een vergelijkbare aanpak. De aandeelhoudersverantwoordelijkheid ligt bij de minister van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning (VVRP), terwijl economisch beleid gerelateerd aan maritiem gerichte strategieën onder de minister van Economische Ontwikkeling blijft vallen.

Deze verdeling is bedoeld om twee doelen te bereiken. Enerzijds waarborgt zij goed bestuur en transparantie binnen de overheids-NV's, doordat er een duidelijke scheiding is tussen aandeelhouderschap en beleidsvorming. Hierdoor ontstaat ruimte voor een coherente economische strategie doordat het beleid, de regelgeving en de strategische planning bij Economische Ontwikkeling zijn geconcentreerd, kan de minister van Economische Ontwikkeling gericht blijven sturen op diversificatie en duurzame groei.

Energie- en maritieme diensten fungeren in die visie als pijlers voor ontwikkeling, terwijl de ministers van AZ (voor de energiekolom) en VVRP (voor CPA) als aandeelhoudende bewindspersonen toezien op een transparante governance en verantwoorde investeringsbeslissingen.

Het overhevelen van de aandeelhoudersrollen naar de ministers van AZ en VVRP, terwijl de beleidsverantwoordelijkheid bij Economische Ontwikkeling blijft, creëert complementaire rollen die zowel de publieke belangen als de economische strategie dienen. Mede hierdoor blijft de energiekolom vitaal voor de economie, de maritieme functies worden versterkt en de structuur van de overheids-NV's sluit beter aan op de brede doelstelling om Curaçao toekomstbestendig te maken.

De Regering geeft aan dat de twee belangrijkste economische pijlers nu toerisme en constructie zijn. Deze twee zijn het meest in ontwikkeling, maar de fractie ziet de sector van constructie niet terug in de begroting van MEO. Hoe zal deze sector, met name voor de gewone burger, gestimuleerd worden?

Antwoord:

De bouwsector vormt, samen met andere productieve sectoren, een belangrijke economische pijler in de huidige ontwikkelingsfase van de lokale economie. De regering erkent dat duurzame groei van deze sector niet alleen afhankelijk is van directe financiële impulsen, maar vooral van het creëren van de juiste randvoorwaarden waaronder bedrijven kunnen floreren.

Binnen het bredere MKB-beleid dat binnenkort wordt geactualiseerd door het ministerie van Economische Ontwikkeling, zullen diverse randvoorwaarden worden uitgewerkt. Daarbij kan o.a. gedacht worden aan vereenvoudigde vergunningstrajecten, betere toegang tot financiering, ondernemersvaardigheden en andere relevante sector gerichte incentives. Tegelijkertijd is het van belang dat voor de bouwsector specifiek aanvullend beleid wordt ontwikkeld.

Dit betreft o.m.:

- Technische opleidingen en vaktrainingen, gericht op het verhogen van de lokale arbeidscapaciteit en het verbeteren van vakmanschap;
- Standaardisering en kwaliteitskaders die zorgen voor efficiëntere bouwpraktijken en duurzaamheid;
- Toepassen van innovaties en digitalisering binnen de bouwsector;
- Infrastructuurontwikkeling en strategische ruimtelijke planning om investeringen in woningbouw, duurzame constructie en publieke werken te ondersteunen.

In samenwerking met andere ministeries (zoals VVRP, OWCS en SOAW) zal MEO bijdragen aan een samenhangende aanpak, waarbij de bouwsector als economische motor wordt versterkt ook ten gunste van de 'gewone burger', bijvoorbeeld via werkgelegenheid, betaalbare woningen en ondernemerschapskansen.

De uitwerking van sectorbeleid voor de bouw maakt te zijner tijd dan ook deel uit van de bredere strategische beleidsagenda.

Hoe zal de pas opgerichte bedrijven, gestimuleerd worden?

Antwoord:

De op 29 november 2024 opgerichte Mi NEGOSHI Shared & Support Services (MNSSS) in de vorm van een Small Business Development Center, ondersteunt zowel startende als bestaande ondernemers bij het opzetten c.q. verbeteren van hun bedrijf. Tevens zijn er gekwalificeerde bedrijfsadviseurs en trainers gekoppeld aan MNSSS die hands-on advies en trainingen aanbieden ten behoeve van de onderneming, met betrekking tot zaken zoals marketing, administratie, verduurzaming, digitalisering en website, exporteren van producten of diensten, "businessmodel re-inventing", fiscale zaken, financieel advies, HR en innovatie.

Ten aanzien van hoofdstuk 15 heeft de MFK-fractie de volgende vragen.

Bij begrotingspost '153102 – Economische Ontwikkeling' is er ook sprake van een stijging van Cg. 777 duizend. Hoeveel hiervan is bestemd voor investeringen in bedrijven/ondernemingen/ entrepreneurship voor het stimuleren van werkgelegenheid?

Antwoord:

Deze toename wordt per economische categorie als volgt verklaard:

Beloning van personeel: toename in verband met de werving van twee nieuwe medewerkers voor UO Economische Dienst, inclusief correcties voor de toegekende loontreden en indexering.

Verbruik van goederen en diensten: toename in verband met de uitvoering van de Mi NEGOSHI Shared & Support Services (Cg 400K), uitvoering Business Census onder lokale bedrijven ter meting van de performance in vergelijking met 2014 (Cg 275K).

Overdrachten: toename van Cg 250K ter financiering van het agrarische fonds via Qredits.

Bij de begrotingspost 153302 'Visserij Autoriteit' is sprake van een stijging van Cg. 200 duizend. Waarvoor is dit bedrag bestemd? Is het voor beloning van personeel of voor begeleiding en ondersteuning van vissers?

Antwoord:

Het betreft hierbij de financiering van diverse adviezen ter zake waaronder zelfstandige operatie van de Visserij Autoriteit op internationale visserijgebied en de verkregen verantwoordelijkheid voor visserij in EEZ- en territoriale wateren, alsmede compliance met diverse internationale vereisten, en het voldoen aan de verplichtingen voor het aangaan van een volledig lidmaatschap van de South Pacific Regional Fisheries Management Organisation (SPRFMO).

Cijfers/Beleidsdeel

Op pagina 36 van hoofdstuk van 15 (MEO), begrotingspost 153001 'Economische Inspectie', kan worden opgemerkt dat het bedrag aangeduid als salaris personeel verhoogd werd voor het jaar 2026 en wel met een bedrag van Cg. 513.400,-. Kan de Regering hiervoor een verklaring geven en het duidelijk maken of er hier sprake is van meer mensen in dienst nemen of verhoging van salaris van de reeds in dienst zijnde ambtenaren?

Antwoord:

Het betreft de verhoging van de personeelsbegroting van de Economische Inspectie ter bekostiging van de werving van extra personeel voor deze afdeling in 2026 en de hiermee gepaarde extra kosten, inclusief correcties voor de toegekende loontreden en indexering.

Op pagina 36 van hoofdstuk van 15 (MEO), begrotingspost 153003 'Ministeriële Staf', kan worden opgemerkt dat het bedrag op de begroting van het jaar 2026 aanzienlijk is gestegen en wel voor een bedrag van niet minder dan Cg. 728.588,-. Kan de Regering hiervoor een verklaring geven?

Antwoord:

Het betreft hierbij een verhoging van de personeelslasten met ruim Cg 7 ton deels ter correctie van de verhoogde personeelslasten in verband met toegekende loontreden, deels in verband met in dienst getreden medewerkers gedurende eind 2024 (één Financial Controller en één Financieel Medewerker) en deels reserveringen voor in 2026 additioneel te werven medewerkers voor de Ministeriële Staf (één jurist, één IT-medewerker, en twee managementondersteuners).

Op pagina 36 van hoofdstuk van 15 (MEO), begrotingspost 153005 'Beleidsorganisatie EO', kan worden opgevat dat het in de begroting genoemde bedrag als salaris voor personeel gestegen is voor het begrotingsjaar 2026 en wel met het bedrag van Cg. 168.400,-. Kan de Regering hiervoor een verklaring geven? Wat is de reden van deze stijging?

Antwoord:

Beloning van personeel: toename in verband met de aanstaande werving van drie nieuwe medewerkers voor de Beleidsorganisatie EO, inclusief correcties voor de toegekende loontreden en indexering.

Op pagina 38 van hoofdstuk van 15 (MEO), begrotingspost 153401 'UO Economische Ontwikkeling en Innovatie', is ook op te merken dat de voor de begrotingsjaar 2026 genoemde bedrag behoorlijk is gestegen in vergelijking met het jaar 2025, namelijk meer dan Cg. 5 miljoen. Kan de minister hiervoor een verklaring geven?

Antwoord:

Deze toename wordt per economische categorie als volgt verklaard:

Beloning van personeel (Cg 170K): toename in verband met de werving van vier nieuwe medewerkers voor UO Economische Ontwikkeling & Innovatie, inclusief correcties voor de toegekende loontreden en indexering.

Verbruik van goederen en diensten (ruim Cg 500K): toename in verband met de uitbesteding van diverse adviezen ter zake ontwikkeling van coöperatieve ondernemingen vooral op het gebied van productie en dienstverlening, duurzame en hoogwaardige toerisme, en de creatieve en culturele industrie. Voor de verdere diversificatie van de economie, wordt de ontwikkeling en stimulering van onze economie gericht op de sector strategieën van de NES waaronder de educatieve sector (Transnational Education), de Internationale Financiële dienstverlening, de ICT-sector en de Port- en Maritieme sector en de maakindustrie.

Afschrijving Vaste Activa (ruim Cg 140K): toename in afschrijvingskosten in verband met gepleegde investeringen in het verleden.

Subsidies: toename van Cg 4 miljoen ter financiering van de implementatie van het Strategic Tourism Destination Development Plan door de Curaçao Tourism Development Foundation (CTDF).

Overdrachten: toename van ruim Cg 8 ton ter verhoging van de financiering van de onder deze sector ressorterende (gesubsidieerde) entiteiten.

Hoeveel van dit bedrag is bestemd voor diversificatie van onze economie? En hoeveel hiervan is bestemd voor investeringen in andere sectoren dan de toeristische sector?

Antwoord:

Voor een onderverdeling van de begroting van het ministerie van Economische Ontwikkeling naar onder andere investeringen in andere sectoren dan de toeristisch sector wordt verwezen naar de Algemene Beschouwing pagina 111 tot en met 126.

Op pagina 38 van hoofdstuk van 15 (MEO), begrotingspost 153800 'Overige Economische Ontwikkeling', is op te vatten dat deze begrotingspost behoorlijk is gedaald in vergelijking met het jaar 2025 en wel voor een bedrag van bijna

een miljoen (Cg. 955.867,-). Kan de Regering voor wat betreft deze substantiële reductie een verklaring geven?

Antwoord:

Het betreft hierbij een administratieve verwerking van de stelpost voor salariskosten welke in de huidige conceptbegroting onderverdeeld is onder de diverse sectoren naar rato van de (goedgekeurde) openstaande vacaturen danwel recentelijk ingevulde vacatures.

Algemene Beschouwing

Pag 111: Deze economische beleidsinitiatieven en verdragen moeten leiden tot meer exportactiviteiten van producten en diensten op buitenlandse markten. Welke zijn de exportproducten en diensten waar de Regering hiernaar verwijst?

Antwoord:

De exportproducten en -diensten waarnaar wordt verwezen zijn:

1. *Blue Bioeconomy*

Producten en diensten zoals:

- Aquacultuur (bv. kweek van schelpdieren/vis);
- Biotechnologische toepassingen;
- Mariene onderzoeksdiensten.

2. *Creative Industries*

Voornamelijk diensten:

- Muziekproductie en -export;
- Design, digitale content en gaming;
- Fashion & creatieve evenementen.

Deze sector wordt expliciet genoemd als exportmotor.

3. *IT-diensten / Smart Nation Services*

- Softwareontwikkeling
- Cybersecurity & datacenters
- Fintech en digitale transformatie-diensten

4. *International Financial Services*

- Trustdiensten
- Compliance & corporate services
- Gespecialiseerde financiële diensten

5. *Port & Maritieme Services*

- Bunkering
- Maritieme logistiek
- Scheepsreparatie en jachtservices

6. *Education Services*

- Internationale opleidingen
- Training & skills-programma's

- Short-course export gericht op internationale studenten

Daarnaast blijven traditionele exportproducten bestaan (zoals geïdentificeerd in de NES-sectordiagnoses):

- Verf en coatings
- Schoonmaakmiddelen
- Dranken
- Papierwaren en huishoudelijke producten
- Calcium
- Matrassen
- Melkproducten

Pag 114: Het faciliteren en ondersteunen van investeerders is een cruciale bepalende factor voor het vermogen van een land om investeringen aan te trekken. Welke faciliteiten en ondersteuning bedoelt de Regering hier? Kan de Regering hier concrete voorbeelden van geven?

Antwoord:

De faciliteiten en ondersteuning waarnaar de regering verwijst omvatten o.a. toegang tot handels- en marktinformatie, institutionele begeleiding via CINEX, administratieve vereenvoudiging, modernisering van handelsbeleid, sectorale ondersteuning en promotionele activiteiten. Deze zijn allemaal vastgelegd in de National Export Strategy en vormen samen het pakket aan maatregelen waarmee Curaçao investeerders aantrekt en ondersteunt.

Pag 116: Verder is er aandacht voor het stimuleren van micro-ondernemers via de markten in de binnenstad, die moeten fungeren als een soort incubator. Ter verdere uitvoering van het Inrichtingsplan Markt Gebouwen en -gebieden in de binnenstad, worden bestaande marktplaatsen aantrekkelijk en toegankelijk gemaakt om de handelswaren voor verkoop aan te bieden. Wat houdt het inrichtingsplan in? Is dit plan al operationeel? Wordt dit plan geëvalueerd om te kijken of het voldoet aan de behoeften van de micro-ondernemers?

Antwoord:

Het inrichtingsplan en de implementatie ervan, is een eerste stap in de richting van een hernieuwd binnenstad. Een levendige, bruisende binnenstad is vitaal voor een duurzame economische groei. Een nieuwe bestemming of inrichting voor de markten in de binnenstad is een grote stap in de richting van de functionele sturing voor toekomstige ontwikkelingen in de binnenstad die bijdragen aan een optimale stimulering van de bedrijvigheid en de levendigheid in de binnenstad. Ten behoeve van het stimuleren van micro-ondernemers worden bestaande marktplaatsen aantrekkelijk en toegankelijk gemaakt om hun handelswaren voor verkoop aan te bieden.

Fundashon Marshe, welke onder MEO ressorteert, beheert voornoemde markten en middels een beheersovereenkomst tussen Fundashon Marshe en de overheid, monitort en evalueert MEO de uitvoering van de beheerstaken

van de stichting om te kijken of het voldoet aan de behoeften van de micro-ondernemers.

MEO is belast met de uitvoering van het inrichtingsplan en doet dit in nauwe samenwerking met het Ministerie van VVRP en Fundashon Marshe. In 2019 is Plasa Bieu opgeleverd en de verfraaiing van de inrichtingen aan de Sha Caprileskade voltooid. Eind 2023 is het nieuwe marktgebied genaamd "Plasa di Arte" te Renaissance Park in zeer nauwe samenwerking met CTB gelanceerd. Momenteel zijn we nog bezig met de renovatiewerkzaamheden aan Plasa Rondo die naar verwachting in mei 2026 zal worden opgeleverd. Daarna zullen we starten met de voorbereidingswerkzaamheden voor renovatie Plasa Otrobanda en de herinrichting van het gebied te Awasá (Fuik).

Pag 118: Na afronding van het wet- en regelgevingstraject zullen een Consumentenautoriteit en een geschillencommissie ter ondersteuning van de uitvoering van het consumentenbeleid en regelgeving, binnen FTAC worden geïntegreerd. Wanneer zal de Consumentenautoriteit functioneel zijn? Wat zullen hun taken en verantwoordelijkheden zijn?

Antwoord:

De Consumentenautoriteit zal pas bij de inwerkingtreding van de wetgeving inzake consumentenzaken functioneel kunnen worden. De voorbereidingen voor de wetgeving zullen komend jaar plaatsvinden. De bemensing van de autoriteit zelf zal dan een jaar later plaats kunnen vinden. Gezien het wordt toegevoegd aan de bestaande Fair Trade Authority Curaçao (FTAC) wordt verondersteld dat dit makkelijker en sneller tot uitvoering gebracht kan worden.

Pag 120: In dit kader is de behoefte ontstaan om een koopkrachtmodel te laten ontwikkelen. Binnen welke termijn zal het koopkrachtmodel ontwikkeld worden? Wat zullen de voordelen daarvan zijn voor de consument?

Antwoord:

Met de introductie van een nieuw koopkrachtmodel is het ministerie in staat om beleidskeuzes direct en transparant door te rekenen naar de koopkracht van huishoudens oftewel de consument.

Mede met dit model kan beleid beter worden onderbouwd en keuzes worden gemaakt die het verschil maken voor huishoudens en voor de economie.

Het Koopkrachtmodel laat zien hoe beleidswijzigingen, bijvoorbeeld in belastingen, uitkeringen, premies en minimumloon, direct doorwerken op het besteedbaar inkomen en de koopkracht van diverse huishoudens. Daarmee vormt het model een belangrijk kompas voor sociaaleconomische besluitvorming.

Een gezonde koopkracht is niet alleen van belang voor gezinnen/consumenten, maar ook voor de brede economische veerkracht van Curaçao. Het stimuleert

consumptie, investeringen en sociale stabiliteit. Voor beleidsmakers en stakeholders biedt het model een praktisch hulpmiddel om scenario's door te rekenen en tijdig bij te sturen. Het model is inmiddels opgeleverd.

Pag 123: De ferryverbinding tussen Aruba en Curaçao biedt een unieke kans om het toeristisch product van beide eilanden te diversifiëren. Heeft de Regering al een concreet plan voor de ferryverbinding? Kan de Regering aangeven wanneer de ferryverbinding geïntroduceerd zal worden?

Antwoord:

De Raden van Ministers van Aruba en Curaçao hebben inmiddels hun goedkeuring verleend aan het Plan van Aanpak. Daarmee is tevens het financieringsverzoek via het Landspakket gehonoreerd, hetgeen heeft geresulteerd in de beschikbaarstelling van een subsidie voor de uitvoering van het project.

Het initiatief behelst een gezamenlijk haalbaarheidsonderzoek, inclusief de voorbereiding en uitvoering van een openbare aanbesteding. Doel hiervan is het aantrekken van een geschikte ferry exploitant die een betrouwbare en toekomstbestendige verbinding tussen Aruba en Curaçao kan realiseren.

In de komende fase ligt de focus op het analyseren van technische, economische en ecologische randvoorwaarden, evenals het voeren van een stakeholderdialoog. Indien de uitkomsten positief zijn, wordt het aanbestedingstraject in gang gezet met als doel de selectie van een exploitant in het 4de kwartaal van 2026.

Pag 125: De overheid van Curaçao wenst de toegang tot financiering voor kleine en middelgrote (kmo's) ondernemingen te verbeteren door een lokaal garantiefonds op te richten. Dit fonds zal garant staan voor 70% tot 80% van het leningsbedrag, waardoor met enkele miljoenen aan garanties honderden miljoenen aan leningen verstrekt kunnen worden. Is het de bedoeling om rente in rekening te brengen? Hoeveel zal het zijn? Wat zullen de terugbetaling condities zijn?

Antwoord:

Het introduceren van een garantie-instrumentarium zal geen versturende werking hebben op de kapitaalmarkt, niet op de looptijd van leningen of op het rentevoetniveau dat door banken wordt gehanteerd. De werking van de markt blijft volledig intact, daar de kredietverlening nog steeds door de commerciële banken wordt uitgevoerd. Het garantiefonds staat uitsluitend garant voor ondernemers die geen of onvoldoende zekerheden kunnen bieden.

De banken behouden hun bevoegdheid aangaande de doorlooptijd en de hoogte van de rentevoet, conform de geldende marktdynamiek. Het garantie-instrumentarium is specifiek bedoeld voor economisch haalbare projecten waarvoor investeerders onvoldoende borgstelling kunnen overleggen, zodat

kredietverlening voor deze groep mogelijk wordt gemaakt zonder de marktwerking te beïnvloeden.

Pag 125: Het afvalstoffenbeleid richt zich op het duurzaam beheren en verminderen van afvalstromen, met oog voor milieu, volksgezondheid en economische efficiëntie. Er is hier veel over gesproken. Kan de Regering aangeven binnen welke termijn het beleid zal worden geïmplementeerd? Zal het met zich meebrengen dat er minder illegaal vuil zal worden gestort overal op het eiland?

Antwoord:

Het afvalstoffenbeleid valt primair onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur (GMN). Voor inhoudelijke en beleidsmatige vragen mbt o.a. de opzet, uitvoering en regelgeving rondom afvalbeheer dient men zich dan ook te richten tot GMN.

Gezien het cross-sectorale karakter van afvalbeheer, met raakvlakken op het gebied van circulaire economie, infrastructuur, toerisme en ondernemerschap, is ook MEO actief betrokken. MEO levert inhoudelijke input op onderdelen die betrekking hebben op de ontwikkeling van duurzame bedrijvigheid, hergebruik en recycling, en het stimuleren van economische kansen binnen de circulaire sector. Deze interministeriële samenwerking ondersteunt een geïntegreerde benadering en bevordert zowel de milieu- als economische doelstellingen van het beleid.

Ten aanzien van hoofdstuk 15 heeft de PAR-fractie de volgende vragen.

De fractie merkt op dat de begroting van dit Ministerie gestegen is met Cg. 10 miljoen ten opzichte van 2025. Verder steunt onze economie voor het grootste deel op toerisme. Welke strategieën gaat de Regering implementeren om de economie te diversifiëren, zodat de economie stabiel wordt en minder afhankelijk is van toerisme?

Antwoord:

Hoewel het toerisme momenteel de motor is van onze economie zowel in termen van toegevoegde waarde als in termen van arbeidsplaatsen is de minister van Economische Ontwikkeling voornemens om de economische basis te verbreden, met als doel onze afhankelijkheid van één sector te verminderen en in te zetten op duurzame, hoogwaardige activiteiten. Het beleid richt zich op investeringen in sectoren met een hoog potentieel voor waarde creatie, werkgelegenheid en export, ondersteund door de uitvoering van de Nationale Exportstrategie.

Concrete speerpunten zijn onder meer:

- Hoogwaardig toerisme als een kernpijler van de economie. De transitie van massatoerisme naar een meer waarde gedreven, duurzame toerismestrategie is essentieel om de kwaliteit van het product te versterken en de economische opbrengst per bezoeker te verhogen.

- Herpositioneren van de e-zones naar moderne speciale economische zones (SEZ's) die aantrekkelijk zijn voor hoogwaardige, duurzame activiteiten, ondersteund door nieuwe regelgeving, belastingprijkkels en vereenvoudigde procedures.
- Modernisering van de haveninfrastructuur en de ontwikkeling van SEZ's om hoogwaardige maritieme bedrijvigheid, scheepsonderhoud en logistiek te bevorderen.
- Investerings in faciliteiten zoals een small vessel terminal, digitalisering van havendiensten en automatisering van bestaande havens, ter ondersteuning van scheepsonderhoud en logistieke dienstverlening.
- De transnational education (TNE)-sector wordt ook aangemerkt als prioritaire sector opdat de economie te diversifiëren. Curaçao kan als regionaal knooppunt fungeren voor internationale onderwijsaanbieders, hetgeen directe buitenlandse bestedingen, werkgelegenheid en kennistransfer oplevert.

Naast deze sectoren beschouwt de Regering van Curaçao groene energie als een strategisch lange termijn traject dat de noodzakelijke basis legt voor economische diversificatie, innovatie en hoogwaardige werkgelegenheid, met belangrijke kansen voor export en duurzame groei. Daarnaast draagt de ontwikkeling van een groene waterstofwaardeketen bij aan versterkte energieonafhankelijkheid en grotere weerbaarheid tegen internationale prijsschokken en geopolitieke verstoringen, en ondersteunt zij de positionering van Curaçao als regionaal energie- en logistiek knooppunt.

Door gericht te investeren in deze en andere hoogwaardige, duurzame sectoren willen wij een toekomstbestendige economie realiseren, waarin brede welvaart ontstaat en het verdienvermogen van Curaçao structureel wordt versterkt.

Verder geeft de fractie aan dat er Cg. 20 miljoen begroot is voor investeringen in MKB. Hoe is de Regering van plan om de MKB te gaan helpen?

Antwoord:

De Regering merkt op het bedrag van Cg 20 miljoen voor investering in MKB niet te kunnen plaatsen en verzoekt om een nadere toelichting van deze vraag ter beantwoording door de Minister EO.

Ook ten aanzien van de vergunning verzoeken die niet op tijd worden afgehandeld of die niet verleend worden en die de investeerders benadelen. Hoe gaat de Regering dit probleem aanpakken?

Antwoord:

De overdracht van de zogenaamde horecavergunningen, een dossier dat in 2017 is overgedragen aan het MEO vanuit het Ministerie van Algemene Zaken, vond plaats met een aanzienlijke achterstand, wat voor ons aanleiding is geweest om allereerst te werken aan de structurering van het

vergunningenproces. Sindsdien zijn er diverse maatregelen getroffen ter bevordering van de transparantie en efficiëntie, waaronder de introductie van checklisten, aanvraagformulieren, richtlijnen en instructies ten behoeve van de aanvragers. Deze instrumenten ontbraken voorheen volledig.

Desondanks bleven wij geconfronteerd met structurele knelpunten in de tijdige advisering door ketenpartners, waaronder het Korps Politie Curaçao (KPC), de Brandweer en het Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur (GMN). Ondanks herhaalde inspanningen, waaronder overleg op ambtelijk, ministerieel en SG-niveau, alsook het instellen van commissies en werkgroepen, is hierin onvoldoende structurele verbetering gerealiseerd.

In april van dit jaar heeft MEO een beleidswijziging doorgevoerd met betrekking tot de afhandeling van horecavergunningen, waarbij onder meer een termijn van drie (3) weken wordt gehanteerd voor het ontvangen van adviezen van de Brandweer en GMN, zoals wettelijk is vastgesteld in de Vergunningslandsverordening voor KPC. Indien binnen deze termijn geen advies wordt ontvangen, wordt de horecavergunning verleend op basis van de beschikbare informatie. Deze werkwijze houdt uiteraard rekening met het feit dat beide instanties over eigen, autonome bevoegdheden beschikken op grond van hun respectieve regelgeving, waaronder het Landsbesluit Brandveilig gebruik Curaçao en de Warenlandsverordening, om toezicht te houden op brandveiligheid en volksgezondheid, onafhankelijk van de horecavergunning. De Brandweer is op grond van het Landsbesluit Brandveilig gebruik Curaçao bevoegd en verplicht om een gebruiksvergunning te verlenen aan horecalokaliteiten, ongeacht of er al dan niet een horecavergunning is afgegeven. Tevens dient de Brandweer bij de aanvraag en oplevering van de bouwvergunning te toetsen of de inrichting voldoet aan de brandveiligheidseisen.

Het Ministerie van GMN beschikt op zijn beurt over de zelfstandige bevoegdheid om, op basis van de Warenlandsverordening, een vergunning voor de verkoop van eet- en drinkwaren te verlenen aan horecagelegenheden, met het oog op het waarborgen van hygiëne en de volksgezondheid. Ook deze vergunning staat los van de horecavergunning die door het MEO wordt afgegeven.

Met deze afzonderlijke vergunningstelsels worden de doelstellingen die de Vergunningslandsverordening beoogt te waarborgen, namelijk de bescherming van openbare orde, veiligheid, gezondheid en het algemeen belang, in de praktijk daadwerkelijk gewaarborgd.

Tevens is besloten dat horecavergunningsaanvragen niet langer aan UO Ruimtelijke Ordening en Planning van het Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning worden voorgelegd voor advies. Het is thans de verantwoordelijkheid van de aanvrager om te beschikken over een geldige bouwvergunning, dan wel een functiewijziging, in overeenstemming met het beoogde gebruik van het pand.

Daarnaast is het van belang op te merken dat de vergunningenstructuur in de loop der jaren aanzienlijk is gefragmenteerd, mede als gevolg van de verouderde Vergunningslandsverordening, die dateert uit 1963 en oorspronkelijk uit 1949 stamt. Bevoegdheden die oorspronkelijk onder deze landsverordening vielen, zijn gaandeweg ondergebracht in andere wettelijke kaders. Sinds de staatkundige hervorming van 10-10-10 hebben diverse ministeries bovendien zelfstandige bevoegdheden verworven om vergunningen te verlenen en handhavend op te treden, los van de systematiek van de Vergunningslandsverordening. Het MEO is voornemens om begin volgend jaar een wetgevingstraject op te starten ter modernisering van de Vergunningslandsverordening.

Inmiddels hebben we het bestand opgeschoond door middel van een inhaalactie met betrekking tot de uitreiking van achterstallige horecavergunningen.

Hoe gaat de Regering de investeerders financieel, beleidsmatig en vanuit dienstverlening helpen, zodat zij zich dan wel verder ontwikkelen? Welke investeringsprogramma's zijn er of welke plannen zijn er om investeringsprogramma's te starten? In welke fase zijn deze plannen?

Antwoord:

De regering ondersteunt investeerders op drie manieren: beleidsmatig, dienstverlenend en via gerichte versterking van het investeringsklimaat. Beleidsmatig werkt de regering aan het moderniseren van regelgeving, verbeterde handels- en investeringsinformatie en het vereenvoudigen van procedures, zoals vastgelegd in de National Export Strategy (NES). Dienstverlening vindt primair plaats via CINEX, dat investeerders begeleidt bij vergunningen, informatievoorziening, matchmaking en promotie van investeringsmogelijkheden. Daarnaast worden investeerders ondersteund via verbeterde handelfacilitatie, digitalisering en e-government-diensten die administratieve lasten verlagen. De belangrijkste algemene categorieën van investeringsprogramma's zijn: fiscale voordelen, FDI-promotieprogramma's, sectorale programma's, innovatieprogramma's, MKB-ondersteuning, special economic zones, garantie instrumentarium, instrumenten aangeboden door Nederland.

Gezien de internationale ontwikkelingen op geopolitiek gebied, heeft de fractie de volgende vragen. Welke lokale en internationale ontwikkelingen kunnen op sociaal vlak van risico zijn voor onze economie en die van invloed kunnen zijn op onze economische ontwikkeling? De fractie geeft als voorbeeld het containerschip dat vast kwam te zitten in het Suezkanaal, dat tot gevolg had dat schepen die Curaçao als bestemming hadden meer dan 6 weken en zelfs 2

maanden hebben geduurd om aan te komen. Hoe ziet de Regering deze risico's in het kader van het economische beleid?

Antwoord:

De recente geopolitieke ontwikkelingen, zoals de spanningen tussen de Verenigde Staten en Venezuela, de voortdurende oorlog in Europa en bredere handelsoorlogen kunnen de Caribische regio in meerdere opzichten beïnvloeden. Escalatie tussen de VS en Venezuela kan leiden tot tijdelijke sluiting van grenzen of sancties en naar aanleiding hiervan de vrije doorvaart van schepen in het Caribisch gebied (enigszins) verstoren. Dit kan zowel de bevoorrading van brandstof als de handel in consumptiegoederen raken, met als risico hogere importprijzen en vertragingen. Voor een kleine, importafhankelijke economie als Curaçao vertaalt dat zich in hogere operationele kosten en inflatiedruk. De Amerikaanse vlootopbouw rond Venezuela creëert daarnaast een veiligheidsperceptie die toeristen kan afschrikken en politieke onrust in de regio zet het vertrouwen in toerisme en investeringen tijdelijk onder druk. Ook internationale handelsspanningen, zoals Europese en Amerikaanse tarifaire maatregelen, kunnen de export en het reizigersverkeer bemoeilijken en daarmee de vliegticket- en vrachtkosten verhogen.

Deze risico's onderstrepen het belang van een veerkrachtige en gediversifieerde economie. Het toerisme is nu weliswaar de motor van Curaçao, maar juist daarom moeten andere sectoren, zoals energieproductie en maritieme dienstverlening – worden versterkt. Het ministerie van Economische Ontwikkeling benadrukt derhalve dat maritieme ontwikkeling en de energievoorziening, inclusief beleid, productie en distributie, cruciaal zijn voor de economische groei van Curaçao. Ook door te investeren in duurzame energie- en maritieme activiteiten kan Curaçao minder afhankelijk worden van externe schokken, kunnen transportkosten worden verlaagd en ontstaat er een stabielere basis om prijsstijgingen en toeristische terugval op te vangen in gevallen van o.a. geopolitieke spanningen en handelsoorlogen.

Hoe gaat de Regering innovatie en entrepreneurship stimuleren? Welke plannen zijn er om entrepreneurship te versterken?

Antwoord:

Het stimuleren van entrepreneurship geschiedt onder andere via Mi NEGOSHI Shared & Support Services (MNSSS) die zowel startende als bestaande ondernemers ondersteunt bij het opzetten c.q. verbeteren van hun bedrijf. Tevens zijn er gekwalificeerde bedrijfsadviseurs en trainers gekoppeld aan MNSSS die hands-on advies en trainingen aanbieden ten behoeve van de onderneming, met betrekking tot zaken zoals marketing, administratie, verduurzaming, digitalisering en website, exporteren van producten of diensten, "businessmodel re-inventing", fiscale zaken, financieel advies, HR en innovatie.

In 2024 is gestart met de Agri Business Academy (ABA) via Qredits, waarbij 32 kandidaten de training met succes hebben afgerond en 7 bedrijven een totale Agrilening van ruim 4 ton hebben ontvangen. De Agrilening wordt door het MEO gesubsidieerd in de vorm van een rentesubsidie, de agrarische ondernemer betaalt een rente van 2% in plaats van de normale 9,75%. In 2026 zal worden gecontinueerd met dit incentive.

Voor het stimuleren van innovatie in de brede zin maar voornamelijk gericht op de MKB sector wordt een subsidie gegeven aan de Curaçao Innovation and Technology Institute (CITI) die verschillende programma's draait die startende en kleine ondernemers ondersteunen bij het digitaliseren en innoveren van hun producten, diensten en processen. In het kader van de samenwerking tussen CITI en de Curaçao Investment and Export Agency (CINEX) wordt tevens een Innovation Lab/Hub opgericht. Dit initiatief heeft tot doel om economische sectoren met aanzienlijke innovatiepotentie te presenteren en te demonstreren, met als doel het aantrekken van zowel lokale als internationale investeringen. De Innovation Lab/Hub fungeert daarmee als een platform voor kennisdeling, valorisatie en het stimuleren van innovatieve projecten die bijdragen aan de economische transformatie van Curaçao

Welke mitigerende maatregelen zal de Regering nemen indien het aantal toeristen dat in 2026 verwacht wordt, bijvoorbeeld met 10% daalt? Kan de Regering aangeven welke impact dit zal hebben op de programma's van het Ministerie van EO? Hoe zal de Regering hiermee omgaan?

Antwoord:

Bij het uitblijven van het aantal verwachte toeristen conform prognoses, zal dit een negatief effect hebben op de Landskas daar er minder opbrengsten op kamerverhuur ('roomtax') gegenereerd zal worden. Dit zal implicaties hebben voor het totale budget van de CTDF aangezien de financiering van deze stichting, vooralsnog, is opgebouwd uit Cg 13.8 mln aan basissubsidie en nader aangevuld met opbrengsten uit de 'roomtax'. E.e.a. zal alsdan in overleg met de CTDF leiden tot een neerwaartse aanpassing van de begrote uitgaven door CTDF. Maar ook voor het ministerie zelf, aangezien een deel van deze 'roomtax' in 2026 begroot is ter financiering van initiatieven ter diversificatie van de economie.

Wat is de 'timeline' en de wettelijke status van de 'Entry tax'? Welke andere financiële alternatief heeft de Regering in voorbereiding?

Antwoord:

Momenteel wordt een beslisdocument afgerond dat door de Raad van Ministers geaccordeerd dient te worden zodat het reeds opgestarte wetgevingstraject op basis van de aangenomen uitgangspunten afgerond kan worden. Die zal dan middels een aanschrijving aan de Staten geboden worden. Het streven is om de Entree Fee midden in het jaar 2026 in werking te laten

treden. Tegelijkertijd vinden er voorbereidingen plaats voor wat betreft het technische digitale programma die geïntroduceerd moet worden, de service center die ten dienste zal zijn aan de toeristen, de betaling modaliteit die gekoppeld wordt aan het systeem en een communicatieplan zodat alle belangrijke aspecten voor een succesvolle introductie van de Entry Fee geregeld zijn.

De fractie wenst te weten hoe de coördinatie en communicatie verloopt tussen het ministerie van VVRP en het Ministerie van EO. De vraag is belangrijk omdat recentelijk handhavers van de EO een toeristische vestiging hebben gesloten ivm vergunningen die niet in orde waren. De desbetreffende ministers waren publiekelijk elkaar aan het afslachten over deze kwestie. Hoe communiceren de ministeries onderling, om te voorkomen dat lokale bedrijven de dupe worden? Communiqueert de regering via een kanaal? Hoe garanderen de ministeries dat de communicatie met betrekking tot de economie goed verloopt, rekening houdend met de lokale wet- en regelgeving?

Antwoord:

Het Ministerie van VVRP is belast met het verlenen van onder meer bouwvergunningen, terwijl het Ministerie van Economische Ontwikkeling (MEO) verantwoordelijk is voor de afgifte van economische vergunningen. Voor het verkrijgen van een economische vergunning – bijvoorbeeld voor HORECA-activiteiten – is het beschikken over een geldige bouwvergunning voor de betreffende locatie een vereiste. Tegelijkertijd dient te worden onderkend dat ieder ministerie opereert binnen eigen wettelijke bevoegdheden, beleidskaders en interne werkprocessen, zowel voor de vergunningverlening als voor de handhaving.

Beide ministeries streven ernaar de onderlinge samenwerking en communicatie op transparante en doelmatige wijze vorm te geven en te blijven versterken, teneinde de processen zo efficiënt mogelijk te laten verlopen om te voorkomen dat ondernemers of lokale bedrijven nadelige gevolgen ondervinden van procedurele verschillen of inconsistenties.

MAN-PIN-fractie de volgende vragen.

Vraag voor alle ministeries

Kunnen we jaarrekeningen krijgen van alle subsidie ontvangende stichtingen en NV's van de overheid?

Antwoord:

De Regering merkt op dat deze vraag relatief open is en niet ingekaderd ter zake van welk boekjaar de jaarrekeningen verzocht worden. Over het boekjaar 2024 zijn beschikbaar van de volgende entiteiten, welke als bijlagen aan deze Nota naar aanleiding van het Verslag toegevoegd zullen worden:

- Curaçao Investment and Export Agency (CINEX)
- Fair Trade Authority Curaçao (FTAC)
- Curaçao Innovation and Technology Institute (CITI)
- Fundashon pa Konsumido (FpK)

HOOFDSTUK 16 MINISTERIE VAN ONDERWIJS, WETENSCHAP, CULTUUR EN SPORT

Ten aanzien van hoofdstuk 16 heeft de MFK-fractie de volgende vragen.

Cijfers/Beleidsdeel

Op pagina 40, begrotingspost 164006 'UO Uitvoeringsteam Onderwijs & Wetenschap'. Hoeveel is begroot voor toezicht op de uitvoering van het onderwijsbeleid?

Antwoord:

Het is belangrijk om te benadrukken dat binnen de begrotingsstructuur een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen uitvoering, beleidsevaluatie, en toezicht in de zin van handhaving en naleving van wet- en regelgeving.

Begrotingspost 164006 (UO Uitvoeringsteam Onderwijs & Wetenschap) financiert de activiteiten die betrekking hebben op de operationele uitvoering van het onderwijsbeleid, inclusief de randvoorwaarden voor beleidsevaluatie, monitoring van beleidsuitvoering, en het verzamelen van gegevens ten behoeve van beleidsontwikkeling.

Dit betreft dus géén toezicht in de zin van wettelijke handhaving, maar ondersteuning en uitvoering van beleid.

Het daadwerkelijke toezicht op naleving van wetgeving, kwaliteitsnormen en verplichtingen in het onderwijsveld wordt structureel belegd bij de Inspectie van het Onderwijs onder begrotingspost 164900. Daaronder vallen de toezichtwerkzaamheden zoals inspectiebezoeken, rapportages, signalering, handhaving en naleving van het wettelijk kader.

Daarom wordt binnen 164006 geen afzonderlijk bedrag begroot voor toezicht op de uitvoering van het onderwijsbeleid. Het toezicht — conform de scheiding beleid-uitvoering-toezicht — vindt uitsluitend plaats via de Inspectie van het Onderwijs (164900), en dan voor het bedrag Cg. 1,112,500.00.

Op pagina 40, begrotingspost 164007 'Openbaar Onderwijs', welk deel van deze begrotingspost is bestemd voor het aanpakken van het probleem van gebrek onderwijzers? Is ook op deze post middelen beschikbaar gesteld voor loonsverhoging en verbetering van de arbeidsvoorwaarden van het onderwijzend personeel?

Antwoord:

Deze post is niet bestemd voor genoemde punten. Het leerlingenaantal binnen het Openbaar Onderwijs blijft nagenoeg stabiel over de jaren heen, hierdoor komen er per saldo geen nieuwe vacatures erbij. Echter, per augustus 2025

(ruim nadat de begroting opgesteld is) zijn de scholen voor voortgezet onderwijs gemiddeld met 35 leerlingen gegroeid. Dit is een saldo van 5 fte.

Als het om loonsverhoging gaat, is binnen 164007 wel rekening gehouden met extra kosten gemoeid bij een mogelijke indexerings van de salarissen met 1.9% maar betreft het boven schoolse personeel van DOS. De kosten van het onderwijzend personeel wordt functioneel geraamd bij de begrotingsposten van Openbaar Funderend Onderwijs (164200), Openbaar Speciaal Onderwijs (164400,164401), Openbaar VSBO (164600), Openbaar HAVO/VWO (164601) en Openbaar Vakonderwijs (164602).

De opleidingskosten zijn ook gestegen gezien de strategische plannen van de DOS om meer te gaan investeren in de opleiding van het (bovenschoolse) personeel. Bijvoorbeeld functionarissen en schoolleiders zullen in 2026 van start gaan met een professionaliseringstraject bij Fontys Hogescholen en HR-personeelsleden zullen scholing krijgen op het gebied van rechtspositie en klantvriendelijkheid.

Posten gemoeid bij publieke voorlichting) zijn gestegen in verband met een meer actieve communicatiecampagne voor de Dienst Openbare Scholen. Sinds 2025 is een meer proactieve houding aangenomen met betrekking tot de positionering van de DOS-scholen in de media en werving van docenten. In 2025 is er een proactieve wervingscampagne gevoerd, met inzet van een recruiter. Dit heeft tot een succesvolle werving van docenten uit Nederland met een Europees-Nederlandse achtergrond, maar ook terugkerende landskinderen. De proactieve wervingsacties zullen in 2026 voortgezet worden. Deze begrotingspost is hierom met 67% verhoogd.

Op pagina 90, begrotingspost 164400 Bij de begrotingspost 164400 'Openbaar Voortgezet Speciaal Onderwijs' is er sprake van een stijging van meer dan Cg. 1 miljoen. Hoe is dit bedrag gerelateerd aan het beleid van de Regering met betrekking tot de inclusie van elk kind in het onderwijs. Is dit bedrag niet te weinig?

Antwoord:

De personeelskosten onder de begrotingspost 164400 'Openbaar Funderend Speciaal Onderwijs' zijn gemiddeld met 20% gestegen omdat in het schooljaar 2024-2025 ruim 120 leerlingen op de wachtlijst stonden voor speciaal onderwijs. Deze leerlingen vertegenwoordigden een stijging van 25% in het totaal aantal leerlingen in het speciaal funderend onderwijs. Wij hebben gerekend met een stijging van slechts 20% in de kosten omdat we 5% van de leerlingen onder de reguliere Funderend Onderwijsscholen zullen verspreiden in scholen met relatief kleine klassen. Een aantal van de kinderen hebben we ook opgenomen in de scholen voor speciaal onderwijs met dalende leerlingenaantallen.

De huisvestingskosten voor het speciaal onderwijs zijn ook gestegen gezien dat er een tekort aan huisvesting is om de leerlingen op de wachtlijst te plaatsen. De groei gaat namelijk gepaard met het huren van locaties en een toename in de kosten voor leermiddelen.

Wij gaan ervan uit dat de stijging van meer dan Cg. 1 miljoen over de verschillende begrotingsposten voor het Speciaal Funderend Onderwijs voldoende is om de groei in leerlingenaantal op te vangen.

Op de begrotingspost 165400 'Subsidies en bijdragen **Cultuur**' is een bedrag van Cg. 1.125.000 begroot voor 2026. Is een deel van dit bedrag bestemd voor 'Nation Building' en voor bewustwording van de bevolking over onze geschiedenis en onze cultuur?

Antwoord:

Een deel van de begrotingspost 165400 'Subsidies en Bijdragen Cultuur' wordt ingezet voor activiteiten die bijdragen aan Nation Building en aan de bewustwording van onze geschiedenis en cultuur. Nation Building is geen aparte post maar een doorlopende doelstelling binnen het cultuurbeleid. Dit gebeurt onder andere via:

- Subsidies aan culturele en erfgoedorganisaties zoals CCC, Stichting NAAM en het Curaçaosch Museum, die cultuurparticipatie, erfgoedontwikkeling en cultuuronderwijs bevorderen.
- Nationale culturele activiteiten zoals Siman di Kultura, Dia di Himno i Bandera en Dia di Outonomia, die bijdragen aan culturele identiteit, trots en sociale cohesie.
- Erfgoedprojecten zoals documentatie, museale educatie en programma's over de slavernijgeschiedenis, die de kennis van onze cultuur en geschiedenis versterken.

Daarnaast wordt gewerkt aan het traject cultuureducatie met als doel het bevorderen van culturele identiteit en sociale cohesie door educatie, erfgoedbehoud en cultuurparticipatie

In 2026 start een pilot met een train-the-trainer traject op basis van de UNESCO-methodiek, in samenwerking met scholen en culturele stakeholders. Dit bevordert cultuuronderwijs en draagt direct bij aan Nation Building.

Waar in de begroting zijn er middelen beschikbaar gesteld voor schoolmaterialen, boeken en literatuur?

Antwoord:

In de begroting zijn de middelen voor schoolmaterialen, boeken en literatuur opgenomen ter uitvoering van het wettelijk kader dat deelname aan onderwijs kosteloos maakt voor ouders en leerlingen, zoals vastgelegd in de Landsverordening van 5 juli 2016 (P.B. 2016, no. 34) en het Landsbesluit bekostiging onderwijs (P.B. 2014, no. 105).

Conform deze regelgeving zijn binnen de kapitaaldienst middelen gereserveerd op begrotingspost 164901.4932, specifiek voor de naleving van de verplichting om lesmateriaal – waaronder studieboeken – in bruikleen ter beschikking te stellen. Daarnaast worden op de gewone dienst begrotingsposten voor zowel openbaar (funderend, speciaal, voortgezet, vsbo, vak- en secundair beroepsonderwijs) als bijzonder onderwijs middelen gereserveerd voor de materiële exploitatiekosten, zoals benoemd in het Landsbesluit bekostiging onderwijs. Deze posten voor het bijzonder onderwijs zijn herkenbaar aan de coderingen die eindigen op 4682.

De begroting is daarmee systematisch ingericht om te voldoen aan de wettelijke verplichting dat onderwijsdeelname niet afhankelijk mag worden gesteld van een financiële bijdrage van ouders of leerlingen. Ook de bekostiging van lesmateriaal en additionele kosten, zoals nader uitgewerkt in het Landsbesluit bekostiging onderwijs, is hierin integraal opgenomen.

Met deze begrotingsinrichting waarborgt het Land de uitvoering van de Enseñansa Liber, waarin toegang tot onderwijs en het gebruik van voorgeschreven lesmateriaal zonder ouderbijdragen is gegarandeerd.

Waar in de begroting is geld gereserveerd voor het promoveren en financieren van wetenschappelijke onderzoeken door de universiteiten?

Antwoord:

Binnen de begroting van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport zijn de middelen voor het hoger onderwijs opgenomen onder begrotingspost 164800 – Universiteit. Vanuit deze begrotingspost worden de structurele fondsen beschikbaar gesteld aan de Universiteit van Curaçao.

In de jaarlijkse Ministeriële Beschikking aan de Universiteit wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen:

1. Middelen voor het verzorgen van hoger onderwijs (HBO- en WO-opleidingen), en
2. Middelen bestemd voor investeringen in onderzoek, wetenschap en promotietrajecten.

Deze financiële ruimte maakt het voor de universiteit mogelijk om wetenschappelijke onderzoeksagenda's te ontwikkelen, promovendi te ondersteunen en onderzoeksprojecten te realiseren conform de nationale prioriteiten en de eigen academische strategie.

Met andere woorden:

De begrotingsruimte voor het stimuleren en financieren van wetenschappelijk onderzoek en promoties is volledig ingebed in artikel 164800 – Universiteit, via de onderzoeks- en wetenschapscomponent in de Ministeriële Beschikking.

Op pagina 44 van hoofdstuk van 16 (OWCS), begrotingspost 164702 "Bijzonder VSBO", kan worden waargenomen dat de begrote bedrag voor het jaar 2026 voor wat betreft "overdrachten" aanzienlijk is gestegen in vergelijking met het jaar 2025 en wel voor een bedrag van niet minder dan Cg. 3.399.500,-. Kan de Regering hiervoor een verklaring geven? Valt hieronder het verbeteren van de cognitieve, sociaal-emotionele achterstand en de gedragsproblemen van de jeugd? Valt hieronder ook de hulp bij taalontwikkelingsstoornis, dyslexie en dyscalculie?

Antwoord:

De stijging van het begrote bedrag onder begrotingspost 164702 – Bijzonder VSBO voor het jaar 2026, ten opzichte van 2025, hangt samen met de systematiek van de onderwijsbekostiging zoals vastgelegd in het Landsbesluit Bekostiging Onderwijs (A.B. 2014, no. 105).

De bekostiging voor het bijzonder onderwijs wordt jaarlijks aangepast op basis van:

1. Mutaties in het aantal leerlingen (instroom, uitstroom en groei per school en per onderwijstype);
2. Het type leerlingen dat instroomt, waaronder leerlingen met extra ondersteunings- en zorgbehoeften;
3. De daaruit voortvloeiende personele en materiële kosten.

Een stijging van de overdrachten betekent dus dat het systeem automatisch bijstuurt op basis van de feitelijke onderwijsbehoeften. Wanneer bijvoorbeeld meer leerlingen in de praktijkgerichte leerwegen, soms zorgleerlingen met cognitieve, sociaal-emotionele of gedragsmatige ondersteuningsvragen instromen, leidt dit binnen de bekostigingssystematiek tot:

- extra formatie (zorgfunctionarissen, begeleiders, ondersteunend personeel);

- verhoging van materiële middelen die nodig zijn voor deze ondersteuning.

Deze systematische aanpassing is een bedoeld en noodzakelijk onderdeel van het model, zodat de bekostiging steeds aansluit bij de reële onderwijs- en zorgbehoefte.

Over ondersteuning: cognitieve achterstanden, sociaal-emotionele ontwikkeling en leerstoornissen

De vraag of hieronder ook ondersteuning valt voor:

- cognitieve achterstanden,
- sociaal-emotionele ontwikkeling, gedragsproblematiek,
- taalontwikkelingsstoornissen, dyslexie en dyscalculie,

kan bevestigend worden beantwoord in die zin dat de bekostiging meebeweegt met het aantal leerlingen dat deze ondersteuningsbehoeften heeft. Het systeem schrijft niet per diagnosetype voor, maar bekostigt extra zorg op basis van het aantal zorgleerlingen en de zwaarte van begeleiding.

Ruimte voor schoolbesturen

Het is van belang te benadrukken dat:

- Het Land Curaçao de kaders vaststelt, via de landsverordening en het landsbesluit bekostiging;
- Schoolbesturen de ruimte hebben om binnen deze kaders zelf hun zorg- en ondersteuningsstructuur vorm te geven, afhankelijk van de concrete behoefte binnen hun schoolpopulatie.

De overheid schrijft niet in detail voor hoe een zorgstructuur eruit moet zien. De systematiek is zodanig ontworpen dat zij ruimte biedt aan het bevoegd gezag om binnen het ter beschikking gestelde budget de organisatie, prioriteiten en ondersteuning in te richten die het beste aansluit bij hun leerlingenpopulatie.

Op pagina 46 van hoofdstuk van 16, begrotingspost 164901 “Overige Gemeensch. Uitgaven”, kan worden gesignaleerd dat onder de rubriek “subsidies” een bedrag van niet minder dan Cg. 15.350.000,- is opgenomen voor het begrotingsjaar 2026 terwijl dit voor het jaar 2025 ontbrak. Hierdoor is het moeilijk op te vatten of er hier sprake mag zijn van stijging of daling van deze begrotingspost. Een verklaring van de Regering hierbij is op zijn plaats.

Antwoord:

De constatering dat onder begrotingspost 164901 – Overige Gemeenschappelijke Uitgaven voor het jaar 2026 een bedrag van Cg.

15.350.000,- aan subsidies is opgenomen terwijl dit in 2025 niet zichtbaar was, lijkt te berusten op een misinterpretatie van de begrotingsopzet. Deze begrotingspost maakt namelijk structureel deel uit van de begroting van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Sport en wordt ieder jaar opgenomen.

De begroting Overige Gemeenschappelijke Uitgaven bevat uitgaven die het Land Curaçao centraal financiert ten behoeve van het onderwijs en andere onderwijsondersteunende doelen. Deze omvatten voor wat betreft subsidies onder meer:

- Studiefinanciering voor studenten binnen en buiten Curaçao;
- Bijdragen aan CARMABI voor natuurbeheer, biodiversiteit en onderzoek;
- Bijdragen aan Stichting Onderhoud Scholen voor het onderhoud en herstel van schoolgebouwen;

Binnen het kader Overige gemeenschappelijke uitgaven worden verder onder anderen de volgende uitgaven begroot:

- Kosten voor het wegwerken van achterstanden op het gebied van taal, lezen, rekenen en gedrag (projectmatig en op aanvraag);
- Schooltransport;
- Gemeenschappelijke wervings- en selectieprocessen voor het onderwijs;
- Middelen voor de implementatie van gratis onderwijs en daarmee samenhangende kosten.

Met andere woorden:

Er is geen onverwachte stijging of daling; deze bedragen stonden gewoon in de begroting, maar zijn in het overzicht van het jaar 2025 meegenomen onder overdrachten. De bedragen in 2026 weerspiegelen de reguliere gemeenschappelijke uitgaven die vanuit deze post worden gefinancierd.

Op pagina 46 van hoofdstuk van 16, begrotingspost 164903 "Onderwijsvernieuwing", is waar te nemen dat voor het begrotingsjaar 2026 onder de rubriek "subsidies" het bedrag van Cg. 7.210.000,- wordt vermeld, terwijl dit voor het jaar 2025 ontbrak. Hierdoor is het moeilijk op te vatten of er hier sprake mag zijn van stijging of daling van deze begrotingspost. Kan de Regering hiervoor een verklaring geven?

Antwoord:

De constatering dat onder begrotingspost 164903 – Onderwijsvernieuwing – voor het jaar 2026 een bedrag van Cg. 7.210.000,- aan subsidies is opgenomen terwijl dit in 2025 zou ontbreken, berust vermoedelijk op het feit dat dit bedrag bij het lezen van de vorige begroting over het hoofd is gezien.

Het betreft geen stijging: deze bedragen stonden wel degelijk in de begroting 2025, evenals in eerdere jaren.

Ter verduidelijking: binnen deze begrotingspost worden onder meer de volgende structurele uitgaven en subsidies verantwoord:

- Leerlingenzorg via SIGE (S.I.G.E.)
- Middelen voor het Nationaal Taalinstituut ten behoeve van de uitvoering van het nationaal taalbeleid

Deze posten maken jaarlijks integraal deel uit van de begroting onder Onderwijsvernieuwing. In het jaar 2025 staan de ramingen vermeld onder overdrachten.

Op pagina 46 van hoofdstuk van 16, begrotingspost 165005 “Overige Uitgaven Onderwijs”, is op te vatten dat deze begrotingspost behoorlijk is gedaald in vergelijking met het jaar 2025 en wel voor een bedrag van Cg. 5.185.906. Kan de Regering voor wat betreft deze substantiële reductie een verklaring geven?

Antwoord:

De geconstateerde daling op begrotingspost 165005 – Overige Uitgaven Onderwijs – ten opzichte van het jaar 2025 houdt verband met de aard en functie van deze begrotingspost. Het betreft namelijk primair een stelpost die wordt gebruikt voor:

1. Het tijdelijk reserveren van middelen voor nieuwe formatieplaatsen binnen het ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport. Zodra personeelsleden daadwerkelijk worden aangesteld, worden de desbetreffende middelen overgeboekt naar de reguliere begrotingsonderdelen waar deze functies structureel thuishoren.
2. Tijdelijke subsidies of middelen voor kostenaanpassingen bij onderwijsstichtingen, onder andere in situaties waarin wijzigingen in rechtspositionele regelingen of andere collectieve afspraken een financiële doorwerking hebben naar instellingen in het onderwijsveld. Wanneer deze middelen structureel worden ondergebracht in de reguliere begrotingsposten van de betrokken instellingen, hoeven zij niet langer via deze stelpost te worden geraamd.

De daling in 2026 weerspiegelt dus voornamelijk een technische verschuiving van middelen naar de reguliere begrotingsposten waar de betreffende uitgaven behoren, en betreft geen beleidsmatige afbouw of vermindering van ondersteuning aan het onderwijsveld.

Algemene Beschouwing

Wanneer zal 'Loto pa Deporte' gereed zijn?

De ambitie van de Regering van Curaçao is dat een passend sport- en beweegaanbod in de buurt aanwezig is, dat veilig en toegankelijk is. De Regering van Curaçao heeft op 22 oktober 2021 de eilandsverordening Sportfonds Curaçao (AB 1982 no. 6), bij de Algemene overgangsregeling wetgeving en bestuur, vastgesteld. Het sportfonds wordt dan ook gehanteerd als instrument om onze ambitie waar te maken.

Het Sportfonds wordt gevoed met opbrengsten uit de heffing op benzine, zoals vastgesteld in de verordening tot heffing van een bijzonder invoerrecht op benzine (P.B. 1932 no. 107) zoals laatstelijk gewijzigd in de landsverordening van 3 februari 1978 (P.B. 1978 no. 33). Voorts wordt elk jaar ten laste van de algemene middelen van het Land een bijdrage vastgesteld ter grootte van het batig saldo van de laatst afgesloten rekening van het Sportfonds. Ook kan het Sportfonds met andere inkomsten (publiek en privaat) worden gevoed.

De inkomsten van het Sportfonds worden bestemd voor het bekostigen van faciliteiten voor sportbeoefening in ruime zin in de wijken, dorpen en stadsgedeelten van Curaçao. Bij de keuze van de te financieren faciliteiten dient hetgeen in het sportbeleid is vastgesteld als uitgangspunt.

Wat zijn de plannen met betrekking tot de bedekte multifunctionele sportzaal op Banda Ariba? Wanneer zal gestart worden met dit project? Wanneer zal deze operationeel zijn? Naast deze sportzaal kan er ook een zwembad gebouwd worden, zodat de kinderen op scholen op Banda Ariba, zwemles kunnen krijgen. Is de Regering op de hoogte dat veel sportzwemmers achteruitgaan in hun sport door tekort aan zwemuren omdat er geen zwembaden genoeg zijn?

Antwoord:

Op basis van dit spreidingsbeleid zal de balans gevonden worden om op basis van behoefte van de verschillende zones/rayonnen in sportfaciliteiten te investeren. Dit spreidingsbeleid zal gepaard moeten gaan met de nodige budgetten ter financiering van de sportfaciliteiten en is afhankelijk van de hiervoor beschikbare budgettaire ruimte.

Het is duidelijk dat voetbal en honkbal veel aandacht krijgen dan andere sporten. Is het mogelijk dat nu de begroting voor FDOK gestegen is, dat FDOK de gelden die naar de sportfederaties gaan, kan reviseren? Als voorbeeld geeft de fractie de FEVOKO. De begroting van FEVOKO is Cg. 122 duizend. Van FDOK ontvangen ze Cg. 17 duizend, hetgeen niet genoeg is om een volleybalkampioenschap te organiseren. Laat staan als de volleybalclub Curaçao in het buitenland moet vertegenwoordigen. Tijdens het laatste buitenlandse volleybalkampioenschap, waar Curaçao ook nog kampioen is geworden van het Caribisch gebied, waren de kosten Cg. 50 duizend.

Antwoord:

De Uitvoeringsorganisatie Cultuur en Sport van het ministerie van OWCS geeft subsidie aan FDOK en kan tot afspraken komen over de verdeling van de subsidie op basis van het sportbeleid en de behaalde resultaten van de diverse takken van sport. FDOK heeft ook de taak om gezien de prioriteiten en de behoefte van de sportbonden meer fondsen te werven en om deze middelen onder de sportfederaties te verdelen. Sportfederaties kunnen ook zelf doen aan fondsenwerving.

Bij de begrotingspost 164002 'Ministeriële Staf, onder Beloning van Personeel' is er sprake van een stijging van meer dan Cg. 710 duizend, meer dan het dubbele van 2025. Wat is de reden hiervan, aangezien het aantal scholen van 110 naar 70 scholen is gegaan. De kosten voor bijvoorbeeld, onderhoud van scholen en utiliteitskosten zouden eigenlijk moeten dalen. Dus daarom graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De begrotingspost 164002 – Ministeriële Staf heeft géén directe relatie met schoolpersoneel, onderhoud van scholen of andere uitvoerende onderwijsactiviteiten. Deze post betreft een shared service binnen het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport (OWCS), onder aansturing van de Secretaris-Generaal, die interne ambtelijke processen faciliteert.

Het gaat hierbij om functies en diensten zoals:

- Human Resource Management (HRM)
- Financiën
- PR & Communicatie
- Strategisch en juridisch advies
- ICT en digitalisering
- Overige specialistische ondersteuning (PIOFAH)

De stijging in 2026 is het gevolg van een institutionele versterking van het ministerie, waaronder de versterking van de financiële en HR-kolom en andere ondersteunende functies om governance, compliance en productiviteit te verbeteren. Deze uitbreiding is essentieel om de interne processen van het ministerie te moderniseren en beter te ondersteunen. De stijging wordt deels gecompenseerd door dalingen in andere personele posten, zoals 165005.

Conclusie:

De stijging weerspiegelt een strategische keuze voor versterking van de interne organisatie en niet een toename van kosten gerelateerd aan scholen of onderwijsuitvoering.

Bij de begrotingspost 164400 'Openbaar Voortgezet Speciaal Onderwijs' is er sprake van een stijging van meer dan Cg. 1 miljoen. Is dit bedrag genoeg voor de vele behoeften van het speciaal onderwijs?

Antwoord:

De personeelskosten onder de begrotingspost 164400 'Openbaar Funderend Speciaal Onderwijs' zijn gemiddeld met 20% gestegen omdat in het schooljaar 2024-2025 ruim 120 leerlingen op de wachtlijst stonden voor speciaal onderwijs. Deze leerlingen vertegenwoordigden een stijging van 25% in het totaal aantal leerlingen in het speciaal funderend onderwijs. Wij hebben gerekend met een stijging van slechts 20% in de kosten omdat we 5% van de leerlingen onder de reguliere Funderend Onderwijsscholen zullen verspreiden in scholen met relatief kleine klassen. Een aantal van de kinderen hebben we ook opgenomen in de scholen voor speciaal onderwijs met dalende leerlingenaantallen.

De huisvestingskosten voor het speciaal onderwijs zijn ook gestegen gezien dat er een tekort aan huisvesting is om de leerlingen op de wachtlijst te plaatsen. De groei gaat namelijk gepaard met het huren van locaties. groei in leerlingenaantal gaat ook gepaard met een groei in de kosten voor leermiddelen.

Wij gaan ervan uit dat de stijging van meer dan Cg. 1 miljoen over de verschillende begrotingsposten voor het Speciaal Funderend Onderwijs voldoende is om de groei in leerlingenaantal op te vangen.

Bij de begrotingspost 164100 'UO Expert. Centr. Toetsen/Ex.' Waaronder de centrale EFO-toetsen vallen, vraagt de fractie zich af waarom deze niet terug te zien zijn onder deze post voor onder andere het voortgezet middelbare scholen, met name gezien het feit dat het de bedoeling is om de EFO toetsen af te schaffen. Wordt er gewerkt aan een financieel vangnet voor de middelbare scholen? Waar is dit terug te zien in deze begroting?

Antwoord:

De begrotingspost 164100 betreft de uitvoering van taken van het Expertisecentrum Toetsen en Examens (ETE), waaronder de centrale Eindtoets Funderend Onderwijs (EFO). In eerdere jaren werden de middelen voor de uitvoering van de EFO gezamenlijk geraamd binnen dezelfde clusterpost als middelen voor activiteiten in het voortgezet onderwijs. Hierdoor konden middelen intern flexibel worden ingezet in lijn met beleidsprioriteiten.

Met afschaffing van de EFO, vervallen de daarmee samenhangende uitvoeringskosten. Deze vrijvallende middelen blijven binnen dezelfde budgettaire cluster beschikbaar en zullen worden verschoven naar maatregelen ter versterking van het voortgezet onderwijs, specifiek gericht op:

- het begeleiden van leerlingen die zonder centrale toets instromen;
- het opvangen van eventuele ondersteuningsbehoeften die uit een aangescherpte advisering vanuit het funderend onderwijs voortvloeien;
- het bevorderen van een duurzaam verblijf van de leerling op het niveau dat door de school van funderend onderwijs is geadviseerd.

Het ministerie werkt samen met de schoolbesturen aan het verder inzichtelijk maken van de concrete behoeften, mogelijke maatregelen en bijbehorende kosten. Zodra deze inventarisatie is afgerond, kan er gericht worden bezien welke acties noodzakelijk zijn en op welke wijze de beschikbare middelen kunnen worden ingezet.

Er is dus geen aparte nieuwe post opgenomen voor een “financieel vangnet” voor het voortgezet onderwijs, omdat de middelen die vrijkomen uit het vervallen van de EFO binnen het bestaande budgettaire kader blijven en kunnen worden aangewend voor de versterking van het voortgezet onderwijs.

De universiteit heeft een nulmetingonderzoek gedaan. Waar in de begroting is dit terug te zien? Hoeveel heeft deze nulmeting gekost?

Antwoord:

De door de Universiteit uitgevoerde nulmeting is opgenomen binnen de reguliere subsidiebeschikking aan de Universiteit, onder begrotingspost 164800 – Universiteit, specifiek binnen het artikel 164800.4683.

Deze post omvat de middelen voor kwaliteitszorg, waaronder accreditaties, beoordelingen, revisies en andere onderzoek gerelateerde verplichtingen. De kosten van de nulmeting maken deel uit van dit bredere kwaliteitszorgbudget en worden niet afzonderlijk als aparte post in de begroting uitgesplitst.

De nulmeting vormt daarmee één van de activiteiten die de Universiteit uitvoert binnen de toegekende middelen voor kwaliteitsborging en voorbereiding op accreditatie en erkenning van opleidingen.

Is het de bedoeling dat de Openbaar Bibliotheek terugkomt in het pand te Scharloo? Wat zijn de kosten voor de verbouwing van dit pand? Voor hoeveel wordt de huidige locatie van de Bibliotheek gehuurd?

Antwoord:

De vraag of de Openbare Bibliotheek terugkeert naar het pand te Scharloo betreft een bestuurlijke aangelegenheid van de Stichting Nationale Bibliotheek Curaçao zelf. De stichting is een onafhankelijk rechtspersoon, die weliswaar subsidie ontvangt van het Land Curaçao, maar beleidsmatig en organisatorisch autonoom opereert.

Op dit moment kan het volgende worden aangegeven:

1. Besluitvorming verhuizing

De stichting werkt momenteel aan een business case, waarin verschillende scenario's worden onderzocht, waaronder:

- terugverhuizing naar het pand in Scharloo,
- renovatie van het huidige gebouw, of
- mogelijke nieuwbouw.

Deze business case wordt opgesteld door de bestuurder in samenspraak met de Raad van Commissarissen en zal dienen als basis voor verdere dialoog met relevante partners, inclusief het ministerie.

2. Kosten van het gebouw te Scharloo

De kosten voor renovatie en herstel van het pand te Scharloo blijken zeer hoog uit te vallen. Voorlopige technische beoordelingen suggereren dat een volledige nieuwbouw mogelijk kostenefficiënter kan zijn. Dit is één van de redenen waarom zorgvuldig onderzoek en afstemming plaatsvinden voordat er bestuurlijke keuzes worden gemaakt.

3. Huidige locatie en huisvestingskosten

De stichting blijft vooralsnog gevestigd in het huidige gebouw. De exacte huursom en huisvestingskosten zijn om en nabij Cg. 360.000,00.

4. Gebruik van depots

Totdat een formeel besluit is genomen over verhuizing of nieuwbouw, maakt de Bibliotheek nog gebruik van de depots in het oude gebouw te Scharloo, voor opslag en collectiebeheer.

Samengevat: het traject bevindt zich in de analyse- en voorbereidingsfase. Pas na voltooiing van de business case kan een definitieve bestuurlijke beslissing worden genomen over de toekomstige huisvesting van de Bibliotheek.

De fractie geeft aan dat er geen ontwikkeling meer te zien is in het aanwijzen van nieuwe nationale helden. Er zijn geen middelen hiervoor beschikbaar gesteld. Waarom is er geen begrotingspost hiervoor? Indien dit wel het geval is, graag aangeven welke begrotingspost dit is.

Antwoord:

Het ministerie richt zich niet primair op het formeel aanwijzen van nieuwe nationale helden. Het ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport maakt echter wel gebruik van het geldende wettelijke kader voor de uitreiking van het Kruis van Verdiensten, waarmee voorbeeldige burgers in het zonnetje worden gezet. Het initiatief voor de voordracht van kandidaten ligt grotendeels bij de gemeenschap zelf: burgers dragen personen voor die naar hun oordeel bijzondere bijdragen hebben geleverd aan het land en die zich op uitzonderlijke wijze hebben ingezet voor het welzijn van de bevolking van Curaçao.

De financiering van deze jaarlijkse decoratie is wél opgenomen binnen de begroting, namelijk onder begrotingspost 165801. Via deze post worden elk jaar vijf burgers onderscheiden wegens hun bijzondere verdiensten. Hoewel de term “aanwijzen van nieuwe nationale helden” formeel zwaar klinkt, biedt het decoratieproces wel de gelegenheid om personen die zich op bijzondere wijze hebben ingezet onder de aandacht te brengen en als hedendaagse rolmodellen te erkennen. De waardering die zij ontvangen, draagt bij aan het bredere besef dat deze burgers als moderne helden beschouwd kunnen worden.

De selectie van decorandi vindt plaats via een bij landsbesluit ingestelde commissie, die breed en representatief is samengesteld met leden uit verschillende maatschappelijke domeinen, waaronder het sociaal-maatschappelijke veld, de economische sector, de Raad van Ouderen, de Raad van de Jeugd, cultuur, sport, het bankwezen en de media.

Wat zijn de plannen met betrekking tot een nieuwe onafhankelijke ‘Kas di Kultura’? Komt er een nieuwe onafhankelijke ‘Kas di Kultura’ of niet? Graag een concreet antwoord op deze vraag.

Antwoord:

Eventuele toekomstige ontwikkeltrajecten met betrekking tot een nieuwe Kas di Kultura zullen worden ingebed binnen de werkzaamheden die uitgevoerd

zullen worden door het Nationaal Cultuurinstituut. De verdere inhoudelijke en organisatorische uitwerking hiervan kan pas plaatsvinden zodra het instituut volledig operationeel is.

Er is wel een nationaal cultuurinstituut opgericht, maar is dit functioneel? Hoe functioneert dit instituut?

Antwoord:

Het Nationaal Cultuur Instituut is in oprichting. Het bevindt zich momenteel in de fase van operationalisering. Er worden thans gesprekken gevoerd over de instelling van de Raad van Toezicht, terwijl parallel hieraan het wervings- en selectietraject voor de bestuurder zal worden uitgevoerd. Zodra deze governance-structuur is afgerond, kan worden overgegaan tot de bemensing en de daadwerkelijke uitvoering van de werkzaamheden van het instituut.

In de tussentijd worden de taken uitgevoerd door de Uitvoeringsorganisatie Cultuur en Sport (UCS). UCS is belast met de uitvoering van herdenkingen, nationale vieringen, culturele activiteiten en cultuureducatie in samenwerking met onderwijs. Er is reeds een cultuuragenda opgesteld die met de scholen is gedeeld, en twintig scholen hebben een cultuuraanjager of cultuurcoördinator aangewezen. Hiermee wordt gewerkt aan de structurele versterking van cultuureducatie, nation-building, patriotisme en het vergroten van kennis over kunst, cultuur en gedenkwaardige dagen binnen het onderwijs en de samenleving.

Pag. 136: Het domein "Cultuur" richt zich op het ontwikkelen en versterken van een nationale identiteit middels actieve en passieve participatie aan culturele evenementen en het creëren van een beter bewustzijn en kennis van de cultuur en hoe deze de samenleving verbindt. Welke maatregelen zal het Kabinet nemen om de "versterking van de nationale identiteit middels actieve en passieve participatie aan culturele evenementen" te bewerkstelligen?

Antwoord:

Het domein Cultuur richt zich op het ontwikkelen en versterken van de nationale identiteit via actieve en passieve cultuurparticipatie en door het vergroten van bewustzijn en kennis van onze cultuur

De regering bevordert cultuurparticipatie door:

- Subsidies aan culturele en erfgoedorganisaties zoals Stichting NAAM, het Curaçaosch Museum, CCC, muziek- en dansgroepen en andere instellingen die erfgoedbehoud, cultuurparticipatie en educatie vormgeven.

- Nationale culturele evenementen, waaronder Siman di Kultura, Dia di Himno i Bandera, Dia di Autonomia, en culturele herdenkingen en vieringen door het jaar heen.

Deze activiteiten brengen grote delen van de gemeenschap samen, versterken gedeelde waarden en vergroten de zichtbaarheid van onze culturele tradities.

Welke maatregelen zal de Regering nemen om “beter bewustzijn en kennis van de cultuur” te bewerkstelligen en kan het Kabinet aangeven hoe dit de samenleving zal verbinden?

Antwoord:

Binnen de begroting zijn middelen opgenomen voor:

- Erfgoedprojecten zoals documentatie, museale educatie en programma’s over de slavernijgeschiedenis, die bijdragen aan cultureel zelfbewustzijn.
- Het meerjarig traject Cultuureducatie, waarvoor de Memorie van Toelichting middelen reserveert “voor het bevorderen van culturele identiteit en sociale cohesie door educatie, erfgoedbehoud en cultuurparticipatie.

In 2026 start een pilot met een train-the-trainer traject gebaseerd op de door UNESCO ontwikkelde methodiek, in samenwerking met scholen en culturele stakeholders. Dit draagt bij aan structurele overdracht van kennis, cultuur en identiteit.

Waar in de begroting zijn middelen beschikbaar gesteld voor het organiseren van Carnaval? De fractie geeft aan dat het bedrag dat de organisaties krijgen voor het organiseren van Carnaval hetzelfde is gebleven de afgelopen jaren.

Antwoord:

De middelen voor het organiseren van carnaval zijn gereserveerd op de begrotingspost 165400.4600 “Subsidies”. Subsidies die zijn toegekend voor het organiseren van carnaval in de afgelopen 3 jaren zijn als volgt:

jaar	Bedrag	Organisatie
2023	575.000	Fundashon Desaroyo Karnaval Kòrsou
2023	50.000	Fundashon Karnaval Banda Bou
2024	575.000	Fundashon Desaroyo Karnaval Kòrsou
2024	75.000	Fundashon Karnaval Banda Bou

2025	690.000	Fundashon Desaroyo Karnaval Kòrsou
2025	75.000	Fundashon Vishon Banda Bou
2026	550.000	Beehive
2026	75.000	Fundashon Vishon Banda Bou

Pag 136: Binnen het domein 'Sport' ligt de nadruk op het realiseren en in stand houden van een breed aanbod aan sportvoorzieningen van hoogwaardige kwaliteit, evenals het vergroten van het maatschappelijk bewustzijn over het belang van sport en beweging voor een gezonde levensstijl. Hoe kan worden bewerkstelligd dat de internationale sporter met een riant salaris een bijdrage kan leveren aan de lokale sport?

Daarnaast wordt gewerkt aan het kweken en verder ontwikkelen van talentvolle topsporters zowel voor de nationale sportcompetities als het leveren van goede prestaties bij internationale competities. Dit moet de eigen kansen voor een succesvolle carrière als topsporter kunnen bevorderen. Hoe kan worden bewerkstelligd dat de internationale sporter met een riant salaris een bijdrage kan leveren aan de lokale sport?

Antwoord:

Internationale topsporters die beschikken over een ruim salaris kunnen op diverse manieren bijdragen aan de ontwikkeling van de lokale sportsector. Hoewel dergelijke topsporters reeds op eigen initiatief hun steentje bijdragen aan de sportwereld op Curaçao, kan deze betrokkenheid verder worden geprofessionaliseerd en gestructureerd.

- Formaliseren van partnerschappen: Het opzetten van samenwerkingsverbanden tussen topsporters en lokale sportorganisaties, waarbij afspraken worden gemaakt over financiële bijdragen, kennisdeling en promotie van sport.
- Het creëren van erkenningsprogramma's: Het creëren van erkenningsprogramma's voor topsporters die investeren in lokale sportfaciliteiten, jeugdprogramma's of talentontwikkeling.
- Ambassadeurschap en "mentoring": Topsporters inzetten als rolmodellen en mentoren voor jonge talenten. Dit vergroot niet alleen de zichtbaarheid van sport, maar versterkt ook de maatschappelijke betrokkenheid.
- Fondsen en sponsoring: Het oprichten van een speciaal sportfonds waarin topsporters kunnen bijdragen, gericht op infrastructuur, opleidingen en internationale exposure voor lokale atleten.
- Community-projecten: Stimuleren van initiatieven waarbij topsporters actief deelnemen aan "training camps", workshops en evenementen om sportparticipatie en bewustwording te vergroten.

Pag 139: Om de doelstellingen te bereiken en nieuwe inzichten te creëren, is het van eminent belang om samen te werken met internationale sportorganisaties ter bevordering en versterking van de nationale sport (cultuur met name bij topsport maar ook voor breedtesport). Daarnaast wordt beoogd om data te verzamelen teneinde te komen tot “data driven” beleid in de sport. Wat denkt de Regering over een overkoepelend orgaan, een sports authority, om beleid uit te stippelen en om als tussenpersoon te fungeren in de relatie internationale sporter en de scout ten einde een bijdrage van de internationale sporter aan de lokale sport te garanderen bij het aangaan van een internationaal sportcontract?

Antwoord:

Het opzetten van een overkoepelend orgaan, een Sports Authority, is inderdaad een mogelijkheid om nationale sport te versterken. Dit orgaan kan:

- Beleid coördineren en samenwerking tussen topsport en breedtesport stroomlijnen.
- Internationale relaties beheren en transparante afspraken maken met sportorganisaties en scouts.
- Lokale bijdrage garanderen door richtlijnen op te nemen in internationale sportcontracten.
- Data verzamelen en analyseren voor een datagestuurd sportbeleid.
- Talentontwikkeling en integriteit bewaken binnen scoutingprocessen.

De Sports Authority biedt een structureel kader om internationale samenwerking, lokale betrokkenheid en evidence-based beleid te combineren, wat de kwaliteit en maatschappelijke impact van sport vergroot.

Pag 139: Het domein Sport zet in op de versterking van sportparticipatie op scholen en in de samenleving, de bevordering van een topsportklimaat en internationale prestaties en de verbetering van sportinfrastructuur en governance. Hoe kan het garanderen dat sportparticipatie op scholen wordt versterkt? Hoeveel geld is daarvoor gereserveerd op de begroting?

Antwoord:

Het versterken van sportparticipatie op scholen en in de samenleving wordt gegarandeerd door een integrale aanpak waarin overheid, scholen en sportorganisaties samenwerken. Dit omvat:

- Ministeriële beschikkingen: Structurele ondersteuning van Fundashon Desaroyo Deportivo Korsou (FDDK) voor breedtesport en Federashon Deporte Olimpiko Korsou (FDOK) voor topsport. Deze beschikkingen

komen tot stand via onderhandelingen door de Uitvoeringsorganisatie Cultuur en Sport.

- Breedtesportproducten: Inkoop van producten zoals gehandicaptensport, schoolsport, interinsulaire spelen en ouderensport.
- Integratie in onderwijs: Sport opnemen in het curriculum en stimuleren van naschoolse activiteiten.
- Train-the-trainer trajecten: Opleiding en inzet van sportleiders om kwaliteit en continuïteit te waarborgen.
- Verbetering van sportinfrastructuur: Investeren in renovatie en onderhoud van sportfaciliteiten, inclusief scholen, sportvelden en multifunctionele accommodaties, zodat deze voldoen aan moderne standaarden en toegankelijk zijn voor iedereen.

Pag 139: Het beleidsdomein “Wetenschap” richt zich op het bevorderen van een onderzoeksklimaat dat uitnodigt tot wetenschapsbeoefening, die bijdraagt aan oplossingen voor de vraagstukken binnen de lokale maatschappij. Hoeveel heeft de Regering begroot voor een leerstoel voor Geopolitiek en Politieke Wetenschappen op de Universiteiten van Curaçao?

Antwoord:

Zoals aangegeven wordt de basisfinanciering van de Universiteit van Curaçao geregeld o.b.v. de Landsverordening UOC, via het Ministerie van OWCS van het Land Curaçao, dat de structurele overdrachten beheert. Binnen het University of Curaçao Research Institute worden de prioriteiten voor onderzoek en wetenschapsbevordering vastgesteld.

Wat betreft een leerstoel Geopolitiek en Politieke Wetenschappen geldt dat hierover nog overleg moet plaatsvinden met de universiteit. Het is belangrijk te benadrukken dat een dergelijke leerstoel niet zomaar wordt geïnstalleerd. De leerstoel moet verankerd zijn binnen een bestaande faculteit of opleiding, zoals Bestuurskunde en Politicologie, en rusten op een stevig fundament van deskundigen op dit vakgebied. Ook duurzaamheid en continuïteit vormen een essentieel onderdeel van de visie bij de oprichting van een nieuwe leerstoel.

Daarnaast geldt dat zowel de universiteit zelf als het Land Curaçao aanvullende fondsen werven, bijvoorbeeld via Europese subsidies, regionale en internationale fondsen. Deze middelen worden ingezet ter realisatie, uitbreiding en promotie van het wetenschapsbeleid, en kunnen bijdragen aan het opzetten van nieuwe leerstoelen of onderzoeksprogramma's. Om de duurzaamheid te waarborgen is echter voldoende expertise en interesse (studenten) fundamenteel. Desalniettemin is de Rector Magnificus bereid om na te gaan of dit thema mogelijk ondergebracht zou kunnen worden onder de

leerstoel Dokter Moises da Costa Gomez, geïnitieerd 22 november 2024. Meer informatie hierover volgt.

Samengevat: er is op dit moment nog geen concreet bedrag begroot voor deze specifieke leerstoel; eerst moet de academische basis, continuïteit en structuur worden neergezet, waarna financiering en implementatie in overleg met de universiteit kan plaatsvinden.

Technisch- en beroepsonderwijs zullen gepromoot worden, omdat dit essentieel is om jongeren beter voor te bereiden op de arbeidsmarkt, met een sterke focus op praktische vaardigheden en sectoren met een hoge vraag, zoals technologie/ICT, toerisme, duurzame energie, gezondheidszorg en overbrugging industrieën. Hoe moeten wij dit zien, als de oude LTS en/of de Feffik?

Antwoord:

Het technisch- en beroepsonderwijs zal actief worden gepromoot, omdat dit essentieel is voor een betere voorbereiding van jongeren op de arbeidsmarkt. De focus ligt op praktische vaardigheden en op sectoren met een hoge vraag, zoals technologie/ICT, toerisme, duurzame energie, gezondheidszorg en overbrugging naar industriële sectoren.

Het gaat hierbij om bestaande opleidingen en instituten, die hun curriculum hebben geactualiseerd en gemoderniseerd. In samenwerking met onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven zijn de oude eindtermen in transitie en worden omgezet in kwalificatiedossiers Lokaal, waardoor opleidingen beter aansluiten bij de actuele behoeften van de arbeidsmarkt. Dit betekent dat er niet wordt teruggekeerd naar een "nostalgisch" verleden van oude LTS- of FEFFIK-structuren, maar dat onderwijsprogramma's eigentijds, praktijkgericht en toekomstbestendig worden ingericht.

Culturele identiteit en bewustzijn worden versterkt door de promotie van geschiedenis, erfgoed en culturele expressie. De overheid investeert in de infrastructuur voor kunst, theater en creatieve expressie. Hoe ver zijn we nog verwijderd van het theater van de toekomst?

De Regering blijft culturele participatie bevorderen en de culturele sector versterken. Blijven investeren in sport en ondersteuning van jonge sporttalenten met educatieve programma's, toegang tot sportfaciliteiten en uitwisselingsmogelijkheden. Hoe investeren we in onze jonge, nieuwe sporttalenten en hoe ondersteunen we hen? En waar in de begroting zijn middelen begroot voor deze programma's?

Ten aanzien van hoofdstuk 16 heeft de PAR-fractie de volgende vragen.

Heeft de Regering een beleid om sporters te ondersteunen? Lokale (professionele) sporters worden ondersteund door vrijwilligers, hun teams en soms zelfs door internationale teams, maar wat doet de Regering om deze groep te steunen? Velen moeten hun sportcarrière in het buitenland voortzetten. Wat is de visie van de Regering ten aanzien hiervan? hoe is deze terug te zien in deze begroting?

Door de Federashon Deporte Olímpiko Kòrsou (FDOK) is een metodoloog aangesteld die momenteel een analyse uitvoert naar de mogelijkheden voor de ontwikkeling van hoger-rendementsport op Curaçao. Dit betreft de beginfase van het traject. Op basis van deze analyse zal een advies worden opgesteld waarin wordt aangegeven welke sporten op Curaçao als prioriteit dienen te worden beschouwd en op welke wijze deze financieel ondersteund moeten worden. De uitkomsten hiervan zullen worden gebruikt voor de opstelling van een integraal topsportbeleid.

De regering ondersteunt daarnaast ook in voorkomende gevallen, sportteams die financiële ondersteuning aanvragen in verband met uitzendingen naar het buitenland. Hiervoor is reeds een conceptbeleid ontwikkeld. Dit beleid beschrijft een systematiek om op een uniforme en transparante wijze op dergelijke verzoeken te kunnen reageren. Binnen dit kader is een structuur voorgesteld voor de behandeling van aanvragen, waarbij de subsidiehoogte wordt bepaald aan de hand van de erkenning en status van de internationale wedstrijden waarvoor ondersteuning wordt verzocht.

Voorts ontvangt de Federashon Deporte Olímpiko Kòrsou, als koepelorganisatie voor de sportfederaties, een jaarlijkse subsidie. Hiermee kan FDOK de verschillende sporttakken ondersteunen volgens een vastgestelde verdeelsleutel.

Uit het eindrapport kansengelijkheid in het Curaçaose onderwijs volgt dat er een kloof is tussen leerlingen uit een kansrijke en kansarme omgeving. Met andere woorden is er sprake van kansenongelijkheid in het onderwijs. Hoe gaat de Regering werken aan het dichten van de voornoemde kloof? Welke plannen zijn er om kansengelijkheid in het onderwijs te bevorderen? Waar in de begroting zijn er middelen hiervoor begroot?

Antwoord:

Uit het eindrapport over kansengelijkheid in het Curaçaose onderwijs blijkt dat er een kloof bestaat tussen leerlingen uit kansrijke en kansarme omgevingen. De Regering erkent deze uitdagingen en werkt systematisch aan het dichten van deze kloof, met oog voor zowel voorzichtigheid als effectiviteit.

Op basis van het tienpuntenplan is een plan van aanpak opgesteld dat een breed scala aan trajecten omvat, waaronder:

- Ondersteuning van het regulier onderwijs en bijzonder speciaal onderwijs, met een focus op objectieve meting van achterstanden en onderwijsbehoeften.
- Domein overstijgende samenwerking tussen onderwijs, sociale voorzieningen en Jeugd & Familie sector om een stevige thuisbasis te realiseren voor kwetsbare leerlingen.
- Professionalisering van leraren en schoolleiders om gericht kansongelijkheid aan te pakken, inclusief portfolio-werken, formatief toetsen en training in Conscious Discipline.
- Monitoring van kanselijkheid via indicatoren, leerprestaties, doorstroom en uitval, zodat beleid en interventies gebaseerd zijn op data en evidence-based aanpakken.
- Extra voorzieningen zoals taalondersteuning, curriculumontwikkeling en basiskwaliteit van onderwijs om structurele ongelijkheden te verminderen.

Voor deze trajecten zijn fondsen gereserveerd binnen zowel de landsbegroting (apparaatskosten) als via TWO-BZK, waarbij de uitvoering en coördinatie gezamenlijk plaatsvinden met schoolbesturen, inspectie, het Nationaal Taalinstituut, UoC en andere partners. De tijdlijn van de acties loopt van 2024 tot 2027, afhankelijk van het specifieke traject.

Op deze wijze zorgt de Regering ervoor dat interventies gericht, structureel en duurzaam worden toegepast om kansongelijkheid in het onderwijs te verkleinen en alle leerlingen gelijke mogelijkheden te bieden.

Uit een recente uitspraak in een rechtszaak van Vereniging Protestants Christelijk Onderwijs (VPCO) tegen het Land inzake subsidie, heeft de rechter geoordeeld dat de subsidie van het Ministerie van OWCS aan VPCO ontoereikend is en dus dat het subsidiebedrag omhoog moet. De Minister heeft aangegeven bezig te zijn met de evaluatie van het V&V stelsel. Wat is de impact van deze evaluatie in de begroting? Hoe is het resultaat van het vonnis (dus de subsidieverhoging) verwerkt voor alle schoolbesturen in deze begroting?

Antwoord:

De recente uitspraak van de rechter in de zaak van de Vereniging Protestants Christelijk Onderwijs (VPCO) tegen het Land inzake subsidie, waarbij werd geoordeeld dat de subsidie ontoereikend is, wordt met voorzichtigheid benaderd. Het Land Curaçao is momenteel in hoger beroep tegen dit vonnis, waardoor mogelijke beslissingen over aanpassingen van de subsidie nog niet definitief zijn.

Structureel beleidsevaluatie blijft een belangrijk uitgangspunt: het ministerie voert een continue evaluatie van het bekostigingsstelsel uit, met als doel een systeem te ontwikkelen dat transparanter, begrijpelijker en volledig dekkend is voor de noodzakelijke kosten om kwalitatief goed onderwijs te leveren. De evaluatie van het V&V-stelsel is onderdeel van deze bredere beleidsrevisie.

Concreet betekent dit dat voor het lopende begrotingsjaar rekening wordt gehouden met de structurele evaluatie van bekostiging, maar dat de subsidievraagstukken rond VPCO nog niet algemeen zijn verwerkt, vanwege het lopende hoger beroep. Zodra de rechtspositie definitief is, zullen eventuele aanpassingen in de begroting worden doorgevoerd.

Hoe wordt het functioneren en de effectiviteit van UoC in geëvalueerd ten opzichte van de subsidie die zij ontvangen? Hoe ziet de Regering de toekomst van UoC ten opzichte van de subsidie die zij ontvangen?

Antwoord:

Het functioneren en de effectiviteit van de UoC worden beoordeeld op basis van een combinatie van wettelijke kaders, beleidsafspraken en kwaliteitsborging:

1. Wettelijke basis en bekostiging

De bekostiging van de UoC vindt plaats conform de Landsverordening University of Curaçao (LUoC). Deze wet is recentelijk onderwerp van herziening om beter aan te sluiten bij internationale normen voor hoger onderwijs en om een solide financieringsbasis te creëren voor de universiteit.

2. Ministeriële beschikkingen en functioneringsafspraken

Jaarlijks worden via ministeriële beschikkingen afspraken vastgelegd tussen het Ministerie van OWCS en de UoC. Deze afspraken hebben betrekking op:

- Het aanbod van opleidingen.
- Wetenschappelijke activiteiten en onderzoeksprojecten.
- Ondersteuningstrajecten en kwaliteitsverbetering.
De voortgang wordt gemonitord via portaalrapportages, periodieke evaluatiemomenten met overheidsfunctionarissen en bestuurlijke afstemming met de Raad van Toezicht.

3. Rapportages en jaarverslagen

De UoC dient jaarlijks een jaarverslag en financiële verantwoording in. Deze documenten worden geanalyseerd door het ministerie en vormen een belangrijk instrument voor evaluatie en bijsturing.

4. Externe kwaliteitsborging

Alle opleidingen van de UoC worden beoordeeld door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO). In 2023 zijn zes opleidingen positief geaccrediteerd, waaronder HBO Toegepaste Psychologie, Social Work, LOFO, en de bachelor- en masteropleidingen Recht. Deze accreditaties zijn zes jaar geldig en gelijkwaardig aan Nederlandse standaarden.

Hoe ziet de regering de toekomst van de UoC ten opzichte van de subsidie die zij ontvangen?

De regering erkent het strategische belang van de UoC voor de ontwikkeling van Curaçao en streeft naar een duurzaam bekostigingsmodel dat:

- Structurele financiering waarborgt, gekoppeld aan prestaties en kwaliteitsnormen.
- Sanering en hervorming van de financiële positie van de UoC ondersteunt, mede gezien de huidige uitdagingen zoals het tekort en de noodzaak tot modernisering van bedrijfsvoering.
- Integratie in breder beleid: Het regeerprogramma 2025–2029 legt nadruk op modernisering van het onderwijs, digitalisering en aansluiting op de arbeidsmarkt. De UoC speelt hierin een sleutelrol, vooral in technisch en beroepsgericht onderwijs en wetenschappelijk onderzoek.

Daarnaast loopt er een traject om de LUoC te herzien, zodat de wetgeving niet alleen de UoC maar ook andere instellingen voor hoger onderwijs omvat. Dit moet leiden tot een transparanter en concurrerend stelsel van hoger onderwijs op Curaçao.

De fractie stelt vervolgens dat het organiseren dan wel deelname aan de Fred Expo 2025 goed was. Dat het altijd goed is om afgestudeerden in Nederland te stimuleren, om terug te komen, maar desondanks heeft enkele vragen. Stel dat duizend afgestudeerden besluiten om terug te keren. Welke stappen onderneemt de Regering met betrekking tot huisvesting voor deze mensen? Welke stappen onderneemt de Regering met betrekking tot werkgelegenheid voor deze mensen? En ten aanzien van hun integratie tot de gemeenschap?

Antwoord:

Het stimuleren van afgestudeerden om terug te keren naar ons land is een belangrijk onderdeel van het nationale beleid voor braingain. Deelname aan evenementen zoals de Fred Expo 2025 draagt bij aan het realiseren van deze

doelstelling. Echter, het terughalen van talenten vereist een gecoördineerde nationale inspanning, waarbij het Ministerie van Onderwijs en Wetenschap (OWCS) nauw samenwerkt met het Ministerie van Economische Ontwikkeling, het Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening (BPD), het Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (SOAW) en het Ministerie van Verkeer Vervoer en Ruimtelijke Planning.

Realiteitsprincipe

Het is belangrijk te benadrukken dat deze inspanningen plaatsvinden binnen de economische realiteit van het land. Wij kunnen niet alle afgestudeerden tegelijk terughalen, omdat de huidige werkgelegenheid en infrastructuur dat niet toelaten. Daarom hanteren wij een gefaseerde en verantwoorde aanpak, waarbij de capaciteit van de economie leidend is.

Met betrekking tot de studenten die besluiten om hier te blijven bv aan de UoC hoe garandeert de Regering dat het beste niveau aan ontwikkeling en leiderschap wordt gegeven? Met welke 'key performance indicators' zal de Regering het vorenstaande controleren?

Antwoord:

De Regering erkent het belang van het bieden van het hoogste niveau van academische ontwikkeling en leiderschap aan studenten die ervoor kiezen hun studie voort te zetten aan de Universiteit van Curaçao (UoC). Dit wordt gewaarborgd door een robuust systeem van interne en externe kwaliteitsborging, conform internationale standaarden.

1. Kwaliteitsborging en accreditatie

- Alle opleidingen die door de UoC worden aangeboden, dienen geaccrediteerd te zijn door erkende instanties zoals de NVAO (Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie).
- Bij het opstarten van nieuwe opleidingen is kwaliteitsborging een integraal onderdeel van het proces. Opleidingen kunnen niet eenmalig worden aangeboden zonder interne en externe toetsing.
- Samenwerkingen met internationale instituten zijn waardevol, maar vormen op zichzelf geen garantie voor diplomering. Het instituut zelf moet geaccrediteerd zijn.

2. Rol van het Ministerie van OWCS

- Het Ministerie monitort dit proces continu en financiert uitsluitend geaccrediteerde opleidingen.
- Het beroepenveld wordt actief betrokken bij interne en externe evaluaties om de aansluiting op de arbeidsmarkt te waarborgen.

3. Continu proces

Kwaliteitsmonitoring is geen eenmalige actie, maar een doorlopend proces waarin interne audits, externe evaluaties en feedback van studenten en het beroepenveld samenkomen. Dit garandeert dat het onderwijs niet alleen voldoet aan de huidige eisen, maar ook toekomstbestendig is.

Wat is de visie van de Regering ten aanzien van speciaal onderwijs? Hoe zit de Regering het speciaal onderwijs? Hoe meet de Regering de ontwikkeling van speciaal onderwijs? Hoe garandeert de Regering dat de subsidie die naar speciaal onderwijs gaat, de verwachte resultaten bereikt?

Antwoord:

De Regering ziet het speciaal onderwijs als een fundamenteel onderdeel van een inclusief onderwijssysteem, waarin ieder kind – ongeacht beperking of ontwikkelingsachterstand – recht heeft op kwalitatief hoogstaand onderwijs dat aansluit bij zijn of haar specifieke behoeften. Het doel is om gelijke kansen te creëren en de participatie van alle leerlingen in de samenleving te bevorderen.

1. Visie van de Regering

- Het speciaal onderwijs moet niet geïsoleerd functioneren, maar geïntegreerd zijn in het bredere onderwijsbeleid, met nadruk op inclusie, kwaliteit en professionalisering.
- De Regering streeft naar een systeem waarin capaciteitsopbouw, kennisontwikkeling, en adequate rechtspositie van personeel centraal staan.
- Het beleid is gericht op duurzame ontwikkeling, waarbij zowel infrastructuur, leermiddelen als pedagogische aanpak worden versterkt.

2. Lopende Acties

- Wetgeving en beleid: Afronding van het wettelijk kader voor speciaal onderwijs is een prioriteit. Hiervoor is een wetgevingsjurist uit Nederland aangetrokken, ondersteund door twee lokale juristen met onderwijsspecialisme.
- Capaciteitsopbouw: Investerings in kennis, materialen en training van personeel, inclusief programma's zoals Conscious Discipline.
- Onderwijsraad: Opzet van een raad die toezicht houdt op kwaliteit en beleidsuitvoering.

- Revisie rechtspositie personeel: Actualisering van arbeidsvoorwaarden en rechtspositie van medewerkers in het speciaal onderwijs.

3. Toelating tot Speciaal Onderwijs

Om wildgroei in het speciaal funderend onderwijs (SFO) te voorkomen en te garanderen dat uitsluitend leerlingen met een daadwerkelijke behoefte worden toegelaten, wordt de toelating gereguleerd door een commissie van lokale experts.

- Deze commissie werkt conform de (concept) wetgeving en monitort en toetst de toelaatbaarheid van leerlingen.
- Hiermee wordt geborgd dat het speciaal onderwijs zijn doel bereikt en dat middelen effectief worden ingezet.

4. Monitoring

De Regering meet de ontwikkeling van het speciaal onderwijs via de volgende punten:

- Wetgevingsafrondding: Tijdige implementatie van het wettelijk kader.
- Toegankelijkheid: Aantal leerlingen dat toegang heeft tot passend onderwijs, inclusief toetsing door de toelatingscommissie.
- Kwaliteit van onderwijs: Resultaten van interne en externe evaluaties, inclusief inspectierapporten.
- Personeelsontwikkeling: Percentage personeel dat aanvullende training heeft gevolgd.
- Materiële en kennisinvesteringen: Beschikbaarheid van moderne leermiddelen en gespecialiseerde ondersteuning.
- Effectiviteit van subsidies: Jaarlijkse financiële audits gekoppeld aan outcome-indicatoren (leerprestaties, sociale integratie).

Conclusie:

De Regering beschouwt speciaal onderwijs als een strategische prioriteit en werkt aan een solide wettelijk kader, kwaliteitsborging, gereguleerde toelating en transparante monitoring. Dit alles om te garanderen dat investeringen daadwerkelijk bijdragen aan gelijke kansen en optimale ontwikkeling van alle leerlingen.

Hoe wordt de ontwikkeling van **cultuur** gemeten? Met welke 'key performance indicators' wordt de ontwikkeling van cultuur gemeten?

De fractie merkt op dat de begroting voor het ministerie van OWCS Cg. 17 miljoen is gestegen ten opzichte van 2025, wat goed is omdat **sporten** niet alleen goed is voor de gezondheid, maar ook om de mens te vormen. Van deze Cg. 17 miljoen is Cg. 9 miljoen bestemd voor sport. Hoeveel is begroot voor schoolsporten en op welke manier zal dit plaatsvinden?

Antwoord:

Om misverstanden te voorkomen wordt vermeld dat de begroting bestemd voor sport niet met Cg. 9 miljoen is gestegen maar Cg. 9 miljoen bedraagt.

De subsidie die aan FDDK wordt toegekend voor breedtesport kent, na afronding van de onderhandelingen, een bedrag per product, waaronder schoolsport. Er zijn vier productgroepen onderscheiden: gymlessen, schoolzwemmen, schoolsport & wedstrijden en interinsulaire schoolsportheden. Deze programma's zijn gericht op leerlingen in het funderend en voortgezet onderwijs, ter bevordering van bewegingsonderwijs en sportdeelname. De totale inzet draagt bij aan het vergroten van zwemvaardigheid, de fysieke ontwikkeling en de regionale sportuitwisseling.

De doelgroep van product Gymlessen FO is leerlingen van 4 t/m 17 jaar. Het resultaat is dat leerlingen sport krijgen op school onder meer in de vorm van gymlessen.

Hoeveel is begroot voor sport in de wijken en op welke manier zal dit plaatsvinden? Hoeveel is begroot voor de verschillende sportfederaties en op welke manier zal dit plaatsvinden?

Antwoord:

Sportactiviteiten in de wijken worden voornamelijk gedragen door vrijwilligers. Het budget is bedoeld voor vergoedingen aan trainers, scheidsrechters en begeleiders; het doel daarbij is het stimuleren van wijkgerichte sport middels transparant en verantwoord beleid. Vrijwilligers geven trainingen, verzorgen vervoer naar wedstrijden, treden op als scheidsrechter en begeleiden teams. Dit initiatief is gericht op vrijwilligers binnen de sportsector op Curaçao. Het uiteindelijke doel is een eerlijk, transparant en verantwoord vergoedingenbeleid. Het beschikbare budget bedraagt Cg. 450.000. De vergoeding aan de verschillende sportfederaties vindt plaats via de subsidie aan FDOK. Hiervoor is circa Cg. 1,25 miljoen beschikbaar.

Hoe ziet de Regering competitieve jeugdsport? Hoe ziet de Regering de ontwikkeling hiervan?

Antwoord:

De regering hecht groot belang aan competitieve jeugdsport en heeft recent een Memorandum of Understanding (MoU) ondertekend om de samenwerking tussen Bonaire, Aruba en Curaçao te versterken. Dit MoU bouwt voort op de activiteiten die eerder zijn gestart onder een Letter of Intent (LOI).

De gezamenlijke inspanningen richten zich op het organiseren van competitieve sportevenementen op elk eiland. De winnaars van deze lokale competities nemen vervolgens deel aan een interinsulaire schoolsportcompetitie, waarmee talentontwikkeling en sportparticipatie in de regio verder worden gestimuleerd. FDOK telt ongeveer 27 sportfederaties. De organisatie volgt een sleutelverdeling voor het subsidiëren van deze federaties. Het organiseren van jeugdsportactiviteiten is de verantwoordelijkheid van elke betreffende sportfederatie. Jeugdcompetities worden afzonderlijk door iedere federatie georganiseerd.

Het psychologische aspect van sporten ziet de fractie ook niet terug in de begroting. Graag een uitleg waarom. Het psychologische aspect van sporten is heel belangrijk voor een sporter zodat hij kan omgaan met zijn successen, maar ook met teleurstellingen en uitdagingen.

Antwoord:

Het psychologische aspect van sport wordt inderdaad steeds belangrijker. Niet alleen is de oefening van sport zelf belangrijk voor de bevordering van de lichamelijke en geestelijke gezondheid. Het beoefenen van (top)sport vraagt ook dat de nodige aandacht wordt besteed aan aspecten zoals omgaan met successen en teleurstellingen en de druk om te presteren. De sportfederaties zijn verantwoordelijk voor het geven van de nodige aandacht aan deze aspecten welke verbonden zijn aan de beoefening van sport.

Ook wedstrijdsport voor mannen en vrouwen ziet de fractie ook niet terug in deze begroting. Graag een uitleg waarom. De fractie ziet ook graag dat er geïnvesteerd wordt in recreatieve sport, deze is goed voor het ontwikkelen van saamhorigheid in de gemeenschap.

Antwoord:

Deze activiteiten worden uitgevoerd via subsidies aan FDOK en FDDK welke gefinancierd worden door het ministerie. Ze bevorderen gemeenschapszin, samenhang en beweging, ook op oudere leeftijd. De activiteiten voor vrouwen en mannen worden dus voornamelijk door de sportfederaties en FDDK georganiseerd.

De fractie geeft verder aan dat er geen aandacht is voor sport voor bejaarden, hetgeen niet alleen goed is voor de gezondheid, maar ook voor het goed blijven functioneren op hoge leeftijd.

Antwoord:

FDDK organiseren jaarlijks activiteiten voor een breed publiek. Verder wordt erop geattendeerd dat bejaardenzorg met name valt onder het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (SOAW) waarbij het ministerie OWCS in het kader van interministeriële samenwerking de nodige bijdrage kan leveren.

Ook denksporten als bv, dammen is niet terug te zien in de begroting.

Antwoord:

Deze worden gefinancierd in de producten die bij de Stichting FDOK ingekocht worden in de subsidie.

Hoe zal het bedrag van Cg. 9 miljoen voor sport verdeeld worden over al de voornoemde sporten? Hoeveel is bestemd voor investeringen in sport? Hoeveel is begroot voor investering in sportfaciliteiten, zowel indoor als outdoor? Welke rol heeft de FDDK in al de voornoemde sporten?

Antwoord:

Het ministerie investeert in 2026 in diverse programma's ter bevordering van schoolsport, wijkgerichte sportactiviteiten, sportfederaties en recreatieve sport. De subsidie hiervoor wordt voornamelijk verstrekt aan FDOK en FDDK.

Ten aanzien van hoofdstuk 16 heeft de MAN-PIN-fractie de volgende vragen.

Gewone dienst

De fractie merkt ten eerste op dat de begroting van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Sport (OWCS) met ongeveer Cg. 16.6 miljoen is gestegen. Van Cg. 345.221.189 in 2025 naar Cg. 361.897.344 in 2026. Bij de begrotingspost 160100 'Minister OWCS' is er sprake van een stijging van Cg. 16 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 614.316 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 630.300 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De stijging betreft de doorwerking van rechtspositionele aanpassingen met name de Indexering van salarissen (inflatiecorrectie).

Bij de begrotingspost 164000 'Kabinet Minister OWCS' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 158 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 1.448.685 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 1.606.800 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De stijging betreft de doorwerking van rechtspositionele aanpassingen zoals:

- Indexering van salarissen (inflatiecorrectie).
- Toekenning van loontreden (periodieke verhogingen);
- Eventuele gratificaties en andere wettelijke verplichtingen.

Bij de begrotingspost 164001 'SG OWCS' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 26 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 204.000 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 234.000 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De stijging betreft de doorwerking van rechtspositionele aanpassingen zoals:

- Indexering van salarissen (inflatiecorrectie).
- Toekenning van loontreden (periodieke verhogingen);
- Eventuele gratificaties en andere wettelijke verplichtingen.

Bij de begrotingspost 164002 'Ministeriële Staf' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 730 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 1.162.593 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 1.892.400 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

Het betreft met name een toename in de personeelskosten. De bezetting binnen de bestaande formatie is uitgebreid door invulling van openstaande vacatures ten behoeve van de versterking met name van de financiële en HR-kolom binnen het ministerie.

De stijging betreft voorts de doorwerking van rechtspositionele aanpassingen zoals:

- Indexering van salarissen (inflatiecorrectie).
- Toekenning van loontreden (periodieke verhogingen);
- Eventuele gratificaties en andere wettelijke verplichtingen.

Bij de begrotingspost 164004 'Beleidsorganisatie OWCS' is er sprake van een daling van ongeveer Cg. 468 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 4.508.671 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 4.040.100 begroot. Kan de Regering een uitleg geven ten aanzien van deze daling? Welk effect zal deze daling betekenen voor het functioneren van het Beleidsorganisatie van OWCS? In het jaar 2025 zijn er aanvullende kosten geraamd voor de implementatie van projecten. De verwachting is dat de meeste kosten verbonden aan deze projecten reeds dit jaar gemaakt zullen zijn. Er wordt dan ook niet verwacht dat de daling invloed zal hebben op het functioneren van het Beleidsorganisatie

Bij de begrotingspost 164006 'UO Uitvoeringsteam Onderwijs & Wetenschap' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 935 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 2.453.322 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 3.388.600 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

Bij de begrotingspost 164006 – UO Uitvoeringsteam Onderwijs & Wetenschap is er sprake van een stijging van circa Cg. 935.000 tussen 2025 en 2026. In 2025 werd een bedrag van Cg. 2.453.322 begroot, terwijl voor 2026 een bedrag van Cg. 3.388.600 is opgenomen. Deze stijging is het gevolg van werkelijke uitvoeringskosten die noodzakelijk zijn om de dienstverlening en handhaving binnen het onderwijs te optimaliseren.

1. Personeelskosten

- De bezetting binnen de bestaande formatie is uitgebreid door invulling van openstaande vacatures.

De stijging betreft voorts de doorwerking van rechtspositionele aanpassingen zoals:

- Indexering van salarissen (inflatiecorrectie).
- Toekenning van loontreden (periodieke verhogingen);
- Eventuele gratificaties en andere wettelijke verplichtingen.

2. Huisvestingskosten

- De huurkosten zijn aangepast naar de werkelijke kosten, in voorbereiding op de verhuizing van de uitvoeringsorganisatie naar een gecentraliseerde locatie.
- Deze verhuizing is gericht op het verbeteren van samenwerking, efficiëntie en dienstverlening aan burgers en onderwijsinstellingen.

Conclusie:

De stijging van de begrotingspost is dus niet het gevolg van incidentele uitgaven, maar van noodzakelijke structurele aanpassingen in personeelsbezetting en huisvesting, ter versterking van de uitvoering van het onderwijsbeleid.

Bij de begrotingspost 164007 'Openbaar Onderwijs' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 1.7 miljoen. In 2025 werd een bedrag van Cg. 3.908.997 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 5.631.900 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

Deze stijging heeft te maken met o.a. het uitbreiden van het bovenschools personeel. In 2025 zijn vacatures uitgezet voor een Beleidsmedewerker en is een voorstel ingediend om de HR-afdeling van de Dienst Openbare Scholen uit te breiden. Hiernaast zal er meer geïnvesteerd worden in communicatie en een actieve werving van docenten en leerlingen.

Bij de begrotingspost 164008 'Vergoeding Administratie kosten' is er sprake van een daling van ongeveer Cg. 37 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 3.117.700 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 3.080.000 begroot. Graag een uitleg van deze daling. Wat is het doel van deze begrotingspost?

Antwoord:

1. Doel van deze begrotingspost

Deze post betreft de vergoeding van kosten voor bestuur, beheer en administratie bij de bijzondere schoolbesturen (de niet-gouvernementele scholen). Het gaat om het financieren van het bovenschools personeel dat in dienst is van deze schoolbesturen en dat zorgt voor de dagelijkse organisatie en het goed functioneren van het onderwijs.

Concreet gaat het om functies zoals:

- Directeuren van de schoolbesturen (die verantwoordelijk zijn voor strategisch beleid en aansturing van meerdere scholen);
- Onderwijsfunctionarissen (die toezien op kwaliteit en uitvoering van onderwijsprogramma's);
- HR-personeel (dat zorgt voor personeelsbeheer en rechtspositie van medewerkers);
- Financieel personeel (dat de begroting, administratie en verantwoording verzorgt).

Deze vergoeding wordt door het Land Curaçao verstrekt om te garanderen dat ook bijzondere scholen beschikken over een solide bestuurs- en beheersstructuur, vergelijkbaar met het openbaar onderwijs.

2. Uitleg van de daling

De daling van Cg. 37.000 is het gevolg van:

- Actualisatie van werkelijke kosten op basis van recente uitgaven en prognoses;
- Efficiëntieverbeteringen in administratieve processen bij schoolbesturen, waardoor bepaalde kosten lager uitvallen;
- Geen vermindering van taken of personeel, maar een herijking van de begroting om deze beter af te stemmen op de realiteit.

De begrotingspost 164008 is essentieel voor het functioneren van het bijzonder onderwijs. Het financiert het personeel dat verantwoordelijk is voor bestuur, HR, financiën en kwaliteitsbewaking. De lichte daling in 2026 is een gevolg van kostenoptimalisatie en actualisatie, zonder negatieve impact op de uitvoering van taken.

Bij de begrotingspost 164100 'UO **Expertise** Centrale Toetsen/Examen' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 485 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 3.751.140 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 4.236.000 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De stijging betreft de doorwerking van rechtspositionele aanpassingen zoals:

- Indexering van salarissen (inflatiecorrectie).
- Toekenning van loontreden (periodieke verhogingen);

Eventuele gratificaties en andere wettelijke verplichtingen

Bij de begrotingspost 164200 '**Openbaar** Funderend Onderwijs' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 834 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 21.714.119 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 22.548.600 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De begrotingsstijging voor het Openbaar Funderend Onderwijs komt voornamelijk door een stijging in de huisvestingskosten waaronder schoonmaakkosten, onderhoud gebouwen en verbruik nutsvoorzieningen. Tenslotte is er ook een verhoging van het begrote bedrag onderwijs leermiddelen omdat lesmethoden vernieuwd worden. In 2024 en 2025 zijn de

methoden Papiaments voor alle scholen vernieuwd en 2026 zal dit voortgezet worden voor methoden van andere vakken zoals het Nederlands.

Bij de begrotingspost 164300 'Bijzonder Funderend Onderwijs' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 3.2 miljoen. In 2025 werd een bedrag van Cg. 57.739.000 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 61.002.500 begroot. Graag een uitleg van deze stijging. Wat wordt allemaal uit deze post vergoed?

Antwoord:

1. Wat wordt uit deze post vergoed?

Deze begrotingspost betreft de financiering van het bijzonder funderend onderwijs (basisscholen en kleuterscholen die niet onder het openbaar onderwijs vallen) conform het Landsbesluit Bekostiging Onderwijs (P.B. 2014, no. 105).

Uit deze post worden de structurele kosten van deze scholen vergoed, waaronder:

- Personeelskosten: salarissen van leerkrachten, schooldirecteuren, ondersteunend personeel en andere medewerkers.
- Materiële kosten: leermiddelen, onderhoud van gebouwen, nutsvoorzieningen en overige operationele kosten.
- Rechtspositionele verplichtingen: zoals indexeringen van salarissen, toekenning van loontreden en gratificaties, conform de geldende regelgeving.

Het doel van deze post is ervoor te zorgen dat bijzondere scholen dezelfde kwaliteit en continuïteit kunnen bieden als het openbaar onderwijs.

2. Uitleg van de stijging

De stijging van Cg. 3,2 miljoen is voornamelijk het gevolg van:

- Aanpassing naar werkelijke uitvoeringskosten op basis van actuele gegevens.
- Doorwerking van rechtspositionele aanpassingen, zoals:
  - Indexering van salarissen (inflatiecorrectie);
  - Toekenning van loontreden (periodieke verhogingen);
  - Eventuele gratificaties en andere wettelijke verplichtingen.
- Aanpassing in leerlingenaantallen: Een stijging of daling in het aantal leerlingen heeft direct invloed op de bekostiging, zowel voor personele kosten (meer leerkrachten bij hogere leerlingenaantallen) als voor materiële kosten (meer leermiddelen, grotere onderhoudskosten). Dit is conform de vergoedingssystematiek zoals eerder toegelicht.

Deze aanpassingen gelden niet alleen voor het bijzonder funderend onderwijs, maar ook voor andere onderwijstypen zoals:

- Speciaal onderwijs;
- Bijzonder VSBO;
- Bijzonder Havo/VWO;
- Bijzonder vakonderwijs.

Kortom: de stijging is een structurele correctie om te voldoen aan wettelijke verplichtingen en om de continuïteit van het onderwijs te waarborgen.

Bij de begrotingspost 164400 en 164401 'Openbaar Voortgezet Speciaal Onderwijs' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 1.1 miljoen. In 2025 werd een bedrag van Cg. 9.304.832 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 10.495.400 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De personeelskosten onder de begrotingspost 164400 'Openbaar Funderend Speciaal Onderwijs' zijn gemiddeld met 20% gestegen omdat in het schooljaar 2024-2025 ruim 120 leerlingen op de wachtlijst stonden voor speciaal onderwijs. Deze leerlingen vertegenwoordigden een stijging van 25% in het totaal aantal leerlingen in het speciaal funderend onderwijs. Wij hebben gerekend met een stijging van slechts 20% in de kosten omdat we 5% van de leerlingen onder de reguliere Funderend Onderwijsscholen zullen verspreiden in scholen met relatief kleine klassen. Een aantal van de kinderen hebben we ook opgenomen in de scholen voor speciaal onderwijs met dalende leerlingenaantallen.

De huisvestingskosten voor het speciaal onderwijs zijn ook gestegen gezien dat er een tekort aan huisvesting is om de leerlingen op de wachtlijst te plaatsen. De groei gaat namelijk gepaard met het huren van locaties en de toename van de kosten voor leermiddelen.

Wij gaan ervan uit dat de stijging van meer dan Cg. 1 miljoen over de verschillende begrotingsposten voor het Speciaal Funderend Onderwijs voldoende is om de groei in leerlingenaantal op te vangen.

Bij de begrotingspost 164500 'Bijzonder Speciaal Onderwijs' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 229 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 7.771.700 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 8.000.800 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De stijging van circa Cg. 229.000 bij de begrotingspost 164500 – Bijzonder Speciaal Onderwijs (van Cg. 7.771.700 in 2025 naar Cg. 8.000.800 in 2026) is, net als bij bijzonder funderend onderwijs, het gevolg van:

- Aanpassing van personele en materiële kosten op basis van de werkelijke uitvoeringskosten conform het Landsbesluit Bekostiging Onderwijs (P.B. 2014, no. 105);
- Doorwerking van rechtspositionele verplichtingen zoals indexeringen, loontreden en gratificaties;
- Aanpassing in leerlingenaantallen, die direct invloed hebben op zowel personele als materiële bekostiging.

Deze stijging is dus een structurele correctie om te voldoen aan wettelijke verplichtingen en om de continuïteit en kwaliteit van het speciaal onderwijs te waarborgen.

Bij de begrotingspost 164600 ‘**Openbaar VSBO**’ is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 246 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 19.005.802 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 19.251.600 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

Net als bij het Openbaar Funderend Onderwijs komt de begrotingsstijging door een stijging in de huisvestingskosten waaronder schoonmaakkosten, onderhoud gebouwen en verbruik nutsvoorzieningen.

Bij de begrotingspost 164601 ‘**Openbaar HAVO/VWO**’ is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 831 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 7.597.592 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 8.428.300 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De stijging van de begroting voor HAVO/VWO is het gevolg van de toename van de kosten van het onderwijzend personeel inclusief de verwerking van de toename van de vakantie-uitkering.

Bij de begrotingspost 164602 ‘**Openbaar Vakonderwijs**’ is er sprake van een daling van ongeveer Cg. 548 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 13.699.994 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 13.151.500 begroot. Graag een uitleg van deze daling. Welk effect kan deze daling hebben op het Openbaar Vakonderwijs?

Antwoord:

De daling komt doordat de raming welke bedoeld was voor een subsidie niet is meegenomen. De kosten van vakonderwijs (inclusief SBO-1) lopen via de reguliere bekostiging van onderwijs.

Bij de begrotingspost 164701 'Bijzonder HAVO/VWO/MAO/KABO' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 2.6 miljoen. In 2025 werd een bedrag van Cg. 19.395.593 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 22.065.300 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De stijging van circa Cg. 2,6 miljoen (van Cg. 19.395.593 in 2025 naar Cg. 22.065.300 in 2026) is, net als bij bijzonder funderend onderwijs, het gevolg van:

- Aanpassing van personele en materiële kosten op basis van werkelijke uitvoeringskosten conform het Landsbesluit Bekostiging Onderwijs (P.B. 2014, no. 105);
- Doorwerking van rechtspositionele verplichtingen zoals indexeringen, loontreden en gratificaties;
- Aanpassing in leerlingenaantallen, die direct invloed hebben op zowel personele als materiële bekostiging.

De stijging betreft structurele correcties om te voldoen aan wettelijke verplichtingen en om de continuïteit en kwaliteit van het bijzonder voortgezet onderwijs te waarborgen.

Bij de begrotingspost 164702 'Bijzonder VSBO' is er sprake van een stijging van Cg. 3.4 miljoen. In 2025 werd een bedrag van Cg. 30.600.500 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 34.000.000 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De stijging van circa Cg. 3,4 miljoen (van Cg. 30.600.500 in 2025 naar Cg. 34.000.000 in 2026) heeft dezelfde oorzaken:

- Correctie naar werkelijke kosten voor uitvoering van het onderwijs;
- Rechtspositionele aanpassingen (indexering, loontreden, gratificaties);
- Veranderingen in leerlingenaantallen, die doorwerken in zowel personele als materiële bekostiging.

De stijging betreft structurele correcties om te voldoen aan wettelijke verplichtingen en om de continuïteit en kwaliteit van het bijzonder VSBO te waarborgen.

De begrotingspost 164800 'Universiteit' is hetzelfde gebleven als in 2025, namelijk Cg. 17.910.400. Waarom? De fractie vraagt zich af waarom de Universiteit niet de nodige middelen krijgt van de Regering om te helpen met de ontwikkeling van ons land. De Universiteit heeft geld nodig om meer docenten aan te trekken, door accreditatie, voor het doen van wetenschappelijke onderzoeken. Wanneer wordt er meer geld beschikbaar gesteld voor de Universiteit? Waar in de begroting zijn er middelen beschikbaar gesteld voor de aan de docenten beloofde loontrede? Volgens de fractie heeft de Regering de docenten beloofd de komende drie jaren, een loontrede te geven.

Antwoord:

De begrotingspost 164800 – Universiteit is voor 2026 ongewijzigd gebleven ten opzichte van 2025 en betreft, zoals gebruikelijk, de basisfinanciering die het Land Curaçao jaarlijks beschikbaar stelt voor het uitvoeren van de kerntaken van de Universiteit van Curaçao (UoC) e.e.a. conform afspraken in de Ministeriele Beschikking per jaar. Deze basisfinanciering is bedoeld voor het garanderen van continuïteit in het hoger onderwijs en het verzorgen van erkende HBO- en WO-opleidingen, inclusief onderdelen zoals accreditaties, kwaliteitsbewaking, onderzoek, wetenschap en de uitvoering van het reguliere onderwijsaanbod.

Het is belangrijk om te benadrukken dat de UoC als autonome instelling zelfstandige ruimte heeft om aanvullende middelen te werven, onder meer via regionale en internationale fondsen, Europese programma's, en strategische partnerschappen. Deze vorm van cofinanciering is inmiddels een belangrijke pijler geworden binnen de bredere onderzoeksagenda van de universiteit en vormt een waardevolle aanvulling op de basisoverdracht vanuit het Land. Verder zijn er via Ministeriele Regelingen met het Ministerie van OCV aanvullende fondsen geregeld voor bijvoorbeeld 3 tot 5 jaar voor de realisatie van o.a. Samen Opleiden, de leerstoel Slavernij Verleden en Doorwerking, e.d.

Momenteel werkt de Rector Magnificus samen met de Raad van Toezicht aan een intern optimalisatie- en versterkingstraject. Dit omvat onder andere een analyse van de personele structuur, de organisatiebrede efficiëntie en de strategische onderzoeksprioriteiten van het University of Curaçao Research Institute. De uitkomsten van dit traject zijn van groot belang om op een data-gedreven en evidence-based manier vast te stellen welke aanvullende investeringen in de toekomst noodzakelijk en proportioneel zijn. De Regering acht het daarom verstandig om eerst de resultaten van deze interne analyse af te wachten voordat wordt overgegaan tot structurele aanpassingen van de financiering. Naar verwachting zullen eventuele aanvullingen of wijzigingen per concept begroting 2027 zichtbaar zijn.

Wat betreft de vraag over een vermeende toezegging rondom loontreden voor docenten kan worden aangegeven dat het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport momenteel niet bekend is met formele afspraken hierover. Dit wordt nader onderzocht. Zodra hierover helderheid bestaat, zal de Regering de Staten hierover op passende wijze informeren.

Samengevat ondersteunt het Land Curaçao met de huidige begrotingspost de basisfunctie van de universiteit, terwijl tegelijkertijd wordt gewerkt aan een gedegen en onderbouwde analyse van de toekomstige financiële en organisatorische behoeften. Op basis daarvan kan vervolgens bepaald worden of en welke aanvullende stappen verantwoord en noodzakelijk zijn.

Bij de begrotingspost 164900 'Inspectie Onderwijs' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 375 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 1.095.703 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 1.470.600 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

Het toezicht op het onderwijs is een kernfunctie binnen het ministerie dat door de Inspectie Onderwijs wordt uitgeoefend. De uitvoering van het "Programa di Mehorashon di Enseñansa" waarmee institutionele versterking van de Inspectie Onderwijs wordt beoogd, zal gemoeid gaan met extra uitgaven. Er wordt geïnvesteerd in onder andere verbetering van de effectiviteit en de efficiëntie van het toezicht en de productie van de Staat van het onderwijs en overige rapportages.

Het bovenstaande is aanleiding tot toename van verwachte uitgaven. Het betreft uitbreiding van uitgaven met name ten behoeve van:

1. kosten voor beloning van het personeel in verband met in dienstneming van 4 nieuwe medewerkers, (3 inspecteurs en 1 management ondersteuners, het is de bedoeling dat in 2027 de werving van inspecteurs nog een keer plaatsvindt)
2. verbruik van goederen en diensten voor eigen personeel (opleiding en training, reis en verblijfkosten, representatie en voorlichting) in verband met de interne kwaliteitszorg, relatiemanagement, en professionalisering van het personeel door middel van onder andere
  - i. teambuilding
  - ii. een introductie programma, met lokale gastprekers
  - iii. deelname aan het leertraject startende inspecteur, het leertraject strategisch toezicht aan de academie voor toezicht in Nederland

- iv. deelname aan cast conferenties
  - v. deelname conferenties, symposium lokaal en in het buitenland
  - vi. coaching
  - vii. bezinningsdagen, evaluatiedagen, studiedagen
3. huisvesting in verband met verhuizing naar het gebouw te Oranjestraat 7 en verbouw van de overige deelgebouwen
4. kantoorexplotatie kosten verbonden aan Staat van het Onderwijs en overige rapportages en relatiemanagement
  - i. de design en vormgeving
  - ii. vertaalkosten
  - iii. advieskosten ten behoeve van uitvoering van het toezicht,
  - iv. publiek voorlichting: opening nieuw gebouw en opendagen, internetpagina, nieuwsbrieven etc.
  - v. conferenties verbonden aan de Staat van het onderwijs en overige rapportages

Bij de begrotingspost 164901 'Overige Gemeenschappelijk Uitgaven' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 2,9 miljoen. In 2025 werd een bedrag van Cg. 47.837.923 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 50.792.344 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De stijging van circa Cg. 2,9 miljoen bij de begrotingspost 164901 – Overige Gemeenschappelijke Uitgaven (van Cg. 47.837.923 in 2025 naar Cg. 50.792.344 in 2026) is het gevolg van:

- Aanpassing van afschrijvingen op basis van actuele waarderingen van activa;
- Overdracht aan pensioenkosten conform de werkelijke bedragen en verplichtingen.

Deze post betreft gemeenschappelijke uitgaven die niet direct aan één onderwijstype zijn gekoppeld, maar noodzakelijk zijn voor het functioneren van het totale onderwijsstelsel. De stijging weerspiegelt dus een correctie naar de werkelijke kosten en wettelijke verplichtingen.

Op de begrotingspost 164903 'Onderwijsvernieuwing/ 4600 'subsidies' is er sprake van een bedrag van Cg. 500 duizend. In 2025 werden er geen middelen voor gereserveerd, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 500.000 begroot. Kan de Regering aangeven waarvoor deze subsidie wordt gegeven?

Antwoord:

Op basis van intern nazicht kan worden bevestigd dat op de begrotingspost 164903 "Onderwijsvernieuwing" een bedrag van Cg. 7.210.000 is opgenomen welk bedrag gelijk is in het jaar 2025. Er is dus geen wijziging of verhoging. De eerdergenoemde stijging betreft de begrotingspost 164902 en betreft de implementatie van Brede Scholen. De stijging op deze post betreft de middelen voor de verdere uitbouw en implementatie van Brede Scholen. Dit verklaart de hogere totale uitgaven binnen het domein van onderwijsondersteuning.

Bij de begrotingspost 165000 'Bijzonder Vak Onderwijs' is er sprake van een stijging van Cg. 350 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 21.650.000 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 22.000.000 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De stijging van circa Cg. 350.000 bij de begrotingspost 165000 – Bijzonder Vakonderwijs (van Cg. 21.650.000 in 2025 naar Cg. 22.000.000 in 2026) is, net als bij de andere onderwijsposen, het gevolg van:

- Aanpassing van personele en materiële kosten op basis van werkelijke uitvoeringskosten conform het Landsbesluit Bekostiging Onderwijs (P.B. 2014, no. 105);
- Doorwerking van rechtspositionele verplichtingen zoals indexerings, loontreden en gratificaties;
- Aanpassing in leerlingenaantallen, die direct invloed hebben op zowel personele als materiële bekostiging.

Deze stijging is een structurele correctie om te voldoen aan wettelijke verplichtingen en om de continuïteit en kwaliteit van het bijzonder vakonderwijs te waarborgen.

Bij de begrotingspost 165002 'Openbaar leergangen' is er sprake van een daling van ongeveer Cg. 44 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 2.142.027 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 2.098.800 begroot. Graag een uitleg van deze daling. Wat is het doel van deze begrotingspost?

Antwoord:

Op de begrotingspost worden voornamelijk de kosten verbonden aan openbaar avondonderwijs verantwoord. De personeelskosten welke geraamd worden onder Openbare Leergangen is verminderd.

Bij de begrotingspost 165005 'Overige Uitgaven Onderwijs' is er sprake van een daling van ongeveer Cg. 5.7 miljoen. In 2025 werd een bedrag van Cg. 11.391.306 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 6.205.400 begroot. Graag een uitleg van deze daling. Wat is het doel van deze begrotingspost?

Antwoord:

De daling van circa Cg. 5,7 miljoen bij de begrotingspost 165005 – Overige Uitgaven Onderwijs (van Cg. 11.391.306 in 2025 naar Cg. 6.205.400 in 2026) is het gevolg van:

- Het wegvallen van reserveringen voor vacatures en aan te nemen personeel die in 2025 waren opgenomen voor het Ministerie van OWCS;
- Het wegvallen van incidentele verplichtingen aan onderwijsinstellingen en onderwijsstichtingen, die in 2025 nog in deze post waren verwerkt.

De daling weerspiegelt dus het verschil tussen een jaar met extra reserveringen (2025) en een jaar waarin deze incidentele verplichtingen grotendeels zijn afgewikkeld en verwerkt in de betreffende begrotingsposten (2026).

Bij de begrotingspost 165101 'UO Uitvoeringsorganisatie **Cultuur** en Sport' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 610 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 9.307.201 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 9.917.400 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De verhoging betreft met name de begrotingspost: 165101.4600 (Subsidies). De gesubsidieerde toegang tot gesubsidieerde non-formele educatie (niet onderwijs) wordt aangepast. Dit bedrag was eerst verdeeld als volgt:

- Voor kinderen op privé crèches (NAfl.) Cg. 350,00
- Ex-gesubsidieerde centra (NAfl.) Cg. 450,00
- Speciale kinderen (NAfl.) Cg. 500,00

Er is overwogen dat de "cost of living" significant is gestegen. Er is rekening gehouden met het feit dat voor de kwaliteitsborging geïnvesteerd moet worden in de non-formele educatie, met name de voorschoolse. Een laatste overweging is dat er gelijkheid moet zijn voor alle gesubsidieerde kinderen, c (kindplaatssubsidie).

Vanaf september 2024 heeft de minister OWCS besloten om het bedrag gelijk te stellen en te verhogen naar Cg. 550,00. Het betreft de begrotingspost: 165101.4612 (Subsidies)

De gesubsidieerde toegang tot gesubsidieerde non-formele educatie (niet onderwijs) wordt aangepast. Dit bedrag was eerst verdeeld als volgt:

- Voor kinderen op privé crèches (NAfl.) Cg. 350,00
- Ex-gesubsidieerde centra (NAfl.) Cg. 450,00
- Speciale kinderen (NAfl.) Cg. 500,00

Er is overwogen dat de "cost of living" significant is gestegen. Er is rekening gehouden met het feit dat voor de kwaliteitsborging geïnvesteerd moet worden in de non-formele educatie, met name de voorschoolse. Een laatste overweging is dat er gelijkheid moet zijn voor alle gesubsidieerde kinderen, c (kindplaatssubsidie).

Vanaf september 2024 heeft de minister OWCS besloten om het bedrag gelijk te stellen en te verhogen naar XCg. 550,00.

Bij de begrotingspost 165200 'Bibloteka Públiko' is er sprake van een stijging van Cg. 50 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 3.750.000 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 3.800.000 begroot. Graag een uitleg van deze stijging. Slechts Cg. 50 duizend is volgens de fractie niet voldoende voor de rol die een bibliotheek tegenwoordig in een maatschappij moet hebben. Als voorbeeld geeft de fractie aan dat in Colombia en Nederland bibliotheken ontmoetingscentrums zijn geworden voor ouderen. Ze hebben een rol, niet alleen in de ontwikkeling van jongeren, maar ook ouderen; waar zij digitaliseren wordt aangeleerd. 'Bibloteka Públiko' moet de wijken in om voornoemde rol uit te voeren, aldus de fractie. Op de kapitaaldienst zijn er geen middelen beschikbaar gesteld voor de verbouwing van het pand van de bibliotheek te Scharloo. Is het de bedoeling om middelen beschikbaar te stellen om het pand te Scharloo te verbouwen?

Antwoord:

De subsidie aan Biblioteka Nashonal Kòrsou (BNK) is inderdaad in 2026 nagenoeg gelijk gebleven aan het niveau van 2025.

BNK is een onafhankelijke rechtspersoon, met een eigen Raad van Commissarissen en Raad van Bestuur, die verantwoordelijk zijn voor het intern beheer, de strategische ontwikkeling en het vastgoedbeheer. Dit betekent dat de primaire verantwoordelijkheid voor de eventuele verbouwing van het pand te Scharloo bij de organisatie zelf ligt. Uiteraard staat het Land open om mee te denken en – waar mogelijk en passend binnen beleidsprioriteiten en beschikbare middelen – bij te dragen aan de realisatie van een toekomstbestendige bibliotheekfunctie.

Net als in het geval van de Universiteit volgt OWCS een lijn van verantwoorde, evidence-based besluitvorming. BNK is momenteel bezig met organisatorische en strategische doorontwikkelingen. Het ministerie acht het belangrijk eerst de resultaten te ontvangen van deze interne analyses, inclusief de concrete financiële en organisatorische onderbouwingen. Pas wanneer deze informatie beschikbaar is, kan het Land op een doelgerichte en transparante wijze bepalen:

- wat de feitelijke basisbehoefte van BNK is,
- welke bijdrage van het Land nodig en gerechtvaardigd is, en
- welke aanvullende financiering door BNK zelf kan worden gegenereerd, bijvoorbeeld via partnerschappen, projectfinanciering of externe fondsen.

De door de fractie genoemde voorbeelden uit Colombia en Nederland — waar bibliotheken zich ontwikkelen tot multifunctionele ontmoetingsplekken met een belangrijke rol in digitale inclusie voor jong en oud — sluiten goed aan bij de bredere visie op sociale infrastructuur. OWCS onderkent deze maatschappelijke rol van bibliotheken. Het is echter van belang om eventuele uitbreidingen of verbouwingen eerst te baseren op concrete plannen, haalbaarheidsstudies en kostencalculaties, zodat publieke middelen verantwoord en doelmatig kunnen worden ingezet.

Bij de begrotingspost 165300 'Subsidies en bijdragen **Sport**' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 443 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 8.601.634 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 9.044.000 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

Voor 2026 is op begrotingspost 165300 een bedrag van Cg. 9.044.000 gereserveerd. Deze middelen dekken de subsidies aan FDDK en FDOK voor hun personeelskosten, programmakosten en activiteiten en sportevenementen. Voor wat betreft middelen voor het investeren in het verbeteren van sportinfrastructuur, wordt er ook samengewerkt met de private sector en is er een bedrag van Cg. 2.335.900 gereserveerd op de kapitaaldienst.

Bij de begrotingspost 165400 'Subsidies en bijdragen **Cultuur**' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 98 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 1.637.543 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 1.735.600 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

Deze stijging is verbonden aan de verwachte toename in kosten van met name voorlichting verbonden aan de organisatie van culturele evenementen.

Bij de begrotingspost 165500 'Subsidies en bijdrage Oudheid en **Musea**' is er sprake van een stijging van Cg. 200 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 952.800 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 1.152.800 begroot. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

In de begroting is naast ruimte meegenomen voor incidentele subsidies om initiatieven op het gebied van musea en oudheidkunde te ondersteunen en voorts is de subsidie aan het Curacaosche Museum enigszins verhoogt.

Bij de begrotingspost 165801 'Overige uitgaven Cultuur en **Sport**' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 525 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 3.560.796 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 4.085.800 begroot. Graag een uitleg van deze stijging. Wat is het doel van deze begrotingspost?

Antwoord:

Het doel van de begrotingspost is om de kosten van de op te richten Nationaal Cultuur Instituut te bekostigen. De toename is dan ook om de benodigde ruimte te creëren voor de subsidie aan de NCI dat toereikend is om alle noodzakelijke activiteiten en festiviteiten op gebied van Cultuur te kunnen financieren.

De fractie merkt op niets terug te zien van de motie van de Staten inzake het beschikbaar stellen van geld voor het ondersteunen van minderbedeelde kinderen met bijlessen. De fractie stelt dat dit zeer belangrijk is voor de vakken als rekenen, wiskunde, natuurkunde, maar ook taal. De fractie doet een oproep aan de Regering om alsnog middelen beschikbaar te stellen voor het bovenstaande, anders zal kansenongelijkheid in het onderwijs blijven bestaan.

Antwoord:

De Regering onderschrijft volledig het belang van het ondersteunen van leerlingen die extra hulp nodig hebben, onder andere op het gebied van taal, rekenen, wiskunde en natuurkunde. De fractie geeft terecht aan dat gerichte ondersteuning kan bijdragen aan het verkleinen van kansenongelijkheid. In dit kader heeft het Land recent geïnvesteerd in de uitbreiding van het aantal Remedial Teachers binnen scholen, met 35 nieuwe RT'ers die reeds in het systeem zijn opgenomen. Daarnaast kunnen schoolbesturen jaarlijks, op basis van een geïnventariseerde behoefte, een beroep doen op het onderwijsachterstandenbeleid voor extra ondersteuning op het gebied van Taal, Rekenen en Gedrag. Op basis van de actuele uitdagingen binnen het onderwijs wordt flexibel omgegaan met deze aanvragen, waardoor verzoeken voor ondersteuning in bijvoorbeeld natuurkunde eveneens worden gehonoreerd, mits adequaat en tijdig aangevraagd.

Verder is vanuit het Expertisecentrum Toetsen & Examens (ETE) een verdiepend onderzoek gestart naar de resultaten van exacte vakken in het voortgezet onderwijs, mede naar aanleiding van de uitkomsten van de centrale

examens. Dit onderzoek is erop gericht om precies te identificeren welke vakken en welke onderdelen daarvan extra aandacht vereisen. De resultaten zullen niet alleen bijdragen aan gerichtere ondersteuning voor leerlingen, maar ook aan de versterking van het onderwijs zelf, de professionalisering van docenten en de borging van kwaliteit binnen het systeem.

Het uitgangspunt van de Regering is om niet enkel te investeren in aanvullende steunlessen, maar vooral in de structurele verbetering van het onderwijs, zodat leerlingen zo min mogelijk afhankelijk hoeven te zijn van externe ondersteuning. Dit vereist tegelijkertijd een sterke thuisbasis: gebalanceerde jongeren die in een stabiele omgeving opgroeien, zijn beter in staat het onderwijsaanbod te benutten. Daarom zet de Regering parallel ook in op samenwerking met sociale partners om deze fundamenten te versterken.

Als tussenmaatregel werkt het ministerie op dit moment samen met de schoolbesturen aan het vaststellen van een objectieve maat voor kwetsbaarheid. Deze maat is nodig om – op transparante en rechtvaardige wijze – te bepalen welke leerlingen daadwerkelijk extra ondersteuning moeten krijgen, en wat de meest effectieve interventies zijn. Dit gebeurt in combinatie met een passend plan van aanpak dat per bestuur en school kan worden geïmplementeerd.

Het is belangrijk te benadrukken dat de feitelijke uitvoering bij de schoolbesturen ligt. Het ministerie stelt de kaders, bewaakt de kwaliteit en faciliteert de noodzakelijke randvoorwaarden, maar scholen zelf zijn het best gepositioneerd om op basis van hun populatie en data te bepalen welke vormen van ondersteuning het meest effectief zijn. Hiervoor is betrouwbare beleidsinput en data van eminent belang.

Tegelijkertijd moet worden erkend dat veel van de uitdagingen waarmee kwetsbare leerlingen te maken hebben niet uitsluitend in het onderwijsveld ontstaan. Sociale problematiek, beperkte ouderbetrokkenheid, financiële stress en onvoldoende structuur thuis hebben directe invloed op leerprestaties. Onderwijs kan deze maatschappelijke uitdagingen niet alleen oplossen.

Daarom richt de Regering zich nadrukkelijk op interministeriële samenwerking. In dat kader wordt de oproep herhaald richting ministeries zoals SOAW, in het bijzonder de afdeling Familie en Jeugd, om gezamenlijk te werken aan versterking van de thuissituatie. Een sterke thuisbasis is een fundament voor goed onderwijs, opvoeding en gezonde ontwikkeling.

De eerste dialoog met Familie & Jeugd is reeds gestart. Er wordt bovendien onderzocht of een gezamenlijk traject binnen het Landspakket Curaçao kan worden opgezet om de thuissituatie van kwetsbare gezinnen systematisch te versterken. Dit traject zou – met ondersteuning van UNICEF – in 2026 kunnen worden geïmplementeerd. Het doel hiervan is duurzaam investeren in

de thuissituatie, zodat leerlingen structureel betere kansen krijgen om te presteren en niet alleen afhankelijk zijn van tijdelijke bijlesinitiatieven.

Tot slot: zodra de objectieve maat voor kwetsbaarheid gereed is en het plan van aanpak is uitgewerkt, zal het ministerie bezien welke financiële middelen nodig en verantwoord zijn, en op welke wijze deze het best kunnen worden toegekend om maximaal effect te bereiken bij de doelgroep.

De fractie geeft aan dat de situatie van de onderwijzers/onderwijzeressen steeds schrijnender wordt. Zij zijn naast hun werk ook vader en moeder, verplegers/verpleegsters, sociale werkers, zij moeten extra boterhammen meenemen naar school. De fractie vraagt de Regering om het onderwijs niet los te zien van armoede. Goed beleid in onderwijs zal helpen om de armoede te bestrijden.

Antwoord:

OWCS herkent de signalen van de fractie en erkent dat de werkdruk en maatschappelijke verantwoordelijkheid van onze onderwijzers en onderwijzeressen de afgelopen jaren zijn toegenomen. Leraren vervullen in veel gevallen niet alleen een pedagogische en didactische rol, maar worden door de omstandigheden binnen de samenleving soms ook aangesproken als mentor, sociaal ondersteuner of zelfs vervangende ouder. De zorgen die hierover worden uitgesproken, zijn terecht en worden door de Regering serieus genomen.

Het is echter belangrijk om te benadrukken dat onderwijs en armoede onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, maar dat niet alle sociale vraagstukken binnen het mandaat van het onderwijsstelsel op te lossen zijn. Daarom wordt momenteel actief ingezet op interministeriële samenwerking, met name tussen het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport (OWCS) en het Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (SOAW). In dit kader wordt, samen met UNICEF, gewerkt aan het ontwikkelen van een geïntegreerde aanpak die zowel de thuissituatie van leerlingen versterkt als de draagkracht van scholen en leraren vergroot.

Naast de structurele beleidsontwikkeling wordt reeds uitvoering gegeven aan lopende ondersteuningsinitiatieven, waaronder programma's voor schoolvoeding en de verstrekking van schooluniformen via SOAW. Deze programma's verlichten de financiële druk op gezinnen en verminderen de lasten die leraren in de praktijk vaak voelen wanneer zij vanuit eigen middelen proberen ondersteuning te bieden.

De Regering evalueert momenteel de mogelijkheden voor verdere versterking van deze sociale ondersteuningsmechanismen, waarbij nadrukkelijk gekeken wordt naar maatregelen die zowel de positie van leerlingen verbeteren als de

professionele ruimte van leraren bewaken. Wij zetten daarbij in op een aanpak die duurzaam, uitvoerbaar en gebaseerd is op data en objectieve behoefte.

Ook het probleem van veiligheid op en rondom de scholen is een probleem. Recentelijk is er zelfs vuurwapen op een school gevonden. Zijn er middelen beschikbaar gesteld in deze begroting om de veiligheid op en rondom de scholen te garanderen? De fractie wenst ook te weten waar het rapport ten aanzien van het onderzoek naar het nationale wapen voor Curaçao is gebleven? Hoeveel heeft dit onderzoek gekost?

Antwoord:

De veiligheid op en rondom scholen is een belangrijk aandachtspunt. Momenteel werkt een werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van het Openbaar Ministerie, Justitie, de Politie, OWCS en de schoolbesturen, als deel van de acties in het protocol veilige scholen, aan een gezamenlijk veiligheidsplan. Binnen deze context wordt tevens geïnvesteerd in gezamenlijke capaciteitsopbouw om de veiligheidsproblematiek op een structurele manier aan te pakken.

De acties die tot nu toe zijn geïdentificeerd, kunnen binnen de huidige begroting worden uitgevoerd. Het betreft hierbij enerzijds maatregelen die geen extra financiële middelen vereisen en anderzijds acties die kunnen worden uitgevoerd met lopende investeringen. In een volgende fase zullen aanvullende plannen van aanpak worden ontwikkeld. Eventuele additionele kosten die hieruit voortvloeien, zullen worden meegenomen in de volgende begrotingsronde.

Met betrekking tot het onderzoek naar het nationale wapen voor Curaçao merkt het ministerie op dat dit onderzoek mogelijk niet onder de verantwoordelijkheid van OWCS valt. Voor vragen over de status en de kosten van dit onderzoek wordt verwezen naar het bevoegde ministerie.

Kapitaaldienst

De fractie merkt ten eerste op dat de kapitaaldienst van OWCS met ongeveer Cg. 3.4 miljoen is gestegen. Van Cg. 16.400.000 in 2025 naar Cg. 19.801.900 in 2026. De fractie heeft de volgende vragen ten aanzien van de kapitaaldienst.

Bij de begrotingspost 164002 'Ministeriële Staf' is er sprake van een bedrag van Cg. 90 duizend. In 2025 was er geen middelen voor begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 90.000 begroot. Kan de Regering uitleggen welke investeringen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd zullen worden?

Dit begrotingspost is bedoeld voor kantoorinrichting verbonden aan de verhuisplannen van het ministerie.

Bij de begrotingspost 164004 'Beleidsorganisatie OWCS' is er sprake van een stijging van Cg. 4.2 miljoen. In 2025 werd een bedrag van Cg. 280.000 begroot,

voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 4.530.000 begroot. Kan de Regering uitleggen welke investeringen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd zullen worden?

Het betreft investeringen verbonden aan de verhuisplannen van het ministerie en investeringen in het kader van de implementatie van het beleidsplan van het ministerie Plan di Mehorashon di Enseñansa.

Bij de begrotingspost 164006 'UO Uitvoeringsteam Onderwijs & Wetenschap' is er sprake van een stijging van Cg. 175 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 125.000 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 300.000 begroot. Kan de Regering uitleggen welke investeringen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd zullen worden?

Dit begrotingspost is bedoeld voor kantoorinrichting verbonden aan de verhuisplannen van het ministerie.

Bij de begrotingspost 164007 'Openbaar Onderwijs' is er sprake van een stijging van Cg. 5 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 45.000 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 50.000 begroot. Kan de Regering uitleggen welke investeringen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd zullen worden?

Antwoord:

Er zal geïnvesteerd worden in een dienstauto voor de systeembeheerders en schoolmaatschappelijke werkers.

Bij de begrotingspost 164100 'UO Expertise Centrale Toetsen/Examen' is er sprake van een stijging van Cg. 305 duizend. In 2025 werden er geen middelen voor beschikbaar gesteld, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 305.000 begroot. Kan de Regering uitleggen welke investeringen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd zullen worden?

Bij de begrotingspost 164200 'Openbaar Funderend Onderwijs' is er sprake van een stijging van Cg. 50 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 250.000 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 300.000 begroot. Welke investeringen zullen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

Over een periode van drie jaar zal geïnvesteerd worden in digitale borden en andere digitale middelen voor de scholen van funderend onderwijs. Volgens onze planning zullen alle scholen met deze jaarlijkse investering in drie jaar tijd voorzien zijn van digitale borden en andere digitale leermiddelen.

Bij de begrotingspost 164400 'Openbaar Voortgezet Speciaal Onderwijs' is er sprake van een stijging van Cg. 50 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 50.000 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 100.000 begroot. Welke investeringen zullen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

Over een periode van drie jaar zal geïnvesteerd worden in digitale borden en andere digitale middelen voor de scholen van funderend onderwijs. Volgens

onze planning zullen alle scholen met deze jaarlijkse investering in drie jaar tijd voorzien zijn van digitale borden en andere digitale leermiddelen.

Bij de begrotingspost 164600 'Openbaar VSBO' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 525 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 25.000 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 550.000 begroot. Welke investeringen zullen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

Over een periode van drie jaar zal geïnvesteerd worden in digitale borden en andere digitale middelen voor de scholen van funderend onderwijs. Volgens onze planning zullen alle scholen met deze jaarlijkse investering in drie jaar tijd voorzien zijn van digitale borden en andere digitale leermiddelen.

Bij de begrotingspost 164601 'Openbaar HAVO/VWO' waren er geen middelen beschikbaar gesteld in 2025. Voor 2026 is er sprake van een bedrag van Cg. 26 duizend. Welke investeringen zullen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

Over een periode van drie jaar zal geïnvesteerd worden in digitale borden en andere digitale middelen voor Colegio Alejandro Paula. Volgens onze planning zal het Colegio Alejandro Paula (nadat fors geïnvesteerd is in digitale borden voor het funderend en het voortgezet onderwijs, in een periode van 5 jaar ook volledig voorzien zijn van digitale borden en andere digitale leermiddelen.

Bij de begrotingspost 164900 'Inspectie Onderwijs' waren er geen middelen beschikbaar gesteld in 2025. Voor 2026 is een bedrag van Cg. 40 duizend begroot. Welke investeringen zullen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

Het bedrag van 40.000 is begroot voor kosten gerelateerd aan de vervanging en uitbreiding van kantoorapparatuur. Dit mede in verband met de versterking van de capaciteit van onderwijsinspectie.

Bij de begrotingspost 164901 'Overige Gemeenschappelijk Uitgaven' is er sprake van een daling van ongeveer Cg. 5 miljoen. In 2025 werd een bedrag van Cg. 15.000.000 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 9.950.000 begroot.

Welke investeringen zullen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

Investeringen in het kader van digitalisering en de aanschaf van schoolboeken in het kader van de ELK (Enseñansa Liber Korsou).

Bij de begrotingspost 165101 'UO Uitvoeringsorganisatie Cultuur en Sport' waren er geen middelen beschikbaar gesteld in 2025. Voor 2026 is een bedrag van Cg. 100 duizend begroot, een stijging dus. Welke investeringen zullen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

Dit bedrag is mede bedoeld voor kantoorinrichting verbonden aan de verhuisplannen van het ministerie en voor vervangingsinvesteringen in kantoorapparatuur.

Bij de begrotingspost 165300 'Subsidies en bijdragen Sport' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 2.3 miljoen. In 2025 werd er geen middelen voor beschikbaar gesteld. Voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 2.355.900 begroot. Welke investeringen zullen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

Het betreft investeringen voor de renovatie/nieuwbouw van sportfaciliteiten.

Bij de begrotingspost 165400 'Subsidies en bijdragen Cultuur' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 625 duizend. In 2025 werd een bedrag van Cg. 500.000 begroot, voor 2026 wordt een bedrag van Cg. 1.125.000 begroot. Welke investeringen zullen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

Het betreft de voorbereiding en eventueel medefinanciering van de start van de bouw van een nationale theater en de investering in overige fysieke infrastructurele voorzieningen ten behoeve van culturele projecten.

Ten aanzien van hoofdstuk 16 heeft de PNP-fractie de volgende vragen

De fractie maakt een vergelijking van de belangrijkste punten uit "PUNTONAN PRINSIPAL DI E PROGRAMA DI GOBERNASHON 2025-2029 (GABINETE PISAS III)" met betrekking tot OWCS en de onderhavige begroting.

- a) De uitvoering van het programma 'Verbetering van het Onderwijs' zal worden voortgezet in het kader van de hervormingen ter verbetering van het systeem, de kwaliteit van het onderwijs op Curaçao, exclusiviteit en gelijke kansen. De capaciteit van leerkrachten en schoolbesturen zal worden versterkt door middel van permanente educatie, certificering en betere arbeidsomstandigheden. De alomvattende digitalisering van het onderwijs zal worden voortgezet en het strategische plan zal worden voortgezet om schoolgebouwen in goede staat te houden en te

moderniseren, comfortabel, veilig en duurzaam.

Hoe is dit aspect terug te zien in de begroting?

Antwoord:

De regering kan bevestigen dat de voortzetting van het Programma di Mehorashon di Enseñansa expliciet is opgenomen in de begroting van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport (OWCS).

1. Middelen op de kapitaaldienst OWCS

Op de begrotingspost 164004 is op de kapitaaldienst een bedrag van Cg, 4,2 miljoen gereserveerd voor de uitvoering van het programma.

Dit bedrag is bestemd voor:

- Versterking van de kwaliteit en professionalisering van het onderwijs;
- Verdere digitalisering van het onderwijs;
- Verbetering, modernisering en verduurzaming van schoolgebouwen;
- Uitvoering van systeemhervormingen die bijdragen aan gelijke kansen voor alle leerlingen.

Het betreft daarmee een directe begrotingsverankering van de beleidsvoornemens.

2. Aanvullende trajecten via het Landspakket en onderlinge regelingen

Naast het bedrag op de kapitaaldienst lopen er meerdere onderwijstrajecten voornamelijk met externe financiering, voortvloeiend uit het Landspakket en onderlinge regelingen met het Ministerie van OCW. Deze omvatten onder meer:

- a. Verbetering onderwijshuisvesting
  - Structurele aanpak van achterstallig onderhoud
  - Modernisering en verduurzaming van schoolgebouwen
  - Voorbereiding meerjareninvesteringsagenda scholen
- b. Curriculumvernieuwing
  - Actualisatie en herziening van leerplannen
  - Ontwikkeling van referentieniveaus
  - Implementatie van nieuwe curricula in alle onderwijssectoren
- c. Verbetering onderwijs-arbeidsmarkt aansluiting
  - Versterking van beroepsonderwijs (SBO/VSBO)
  - Actualisering kwalificatiedossiers (lokaal)
  - Samenwerking met bedrijfsleven en sectorraden
- d. Digitalisering van het onderwijs

- Verdere uitrol van het programma Digitalisering Onderwijs Curaçao (DOC)
- Integratie van leerlingvolgsystemen, waardepapieren, digitale infrastructuur en cyberveiligheid
- Adoptie van adaptieve leermiddelen

e. Wetenschap en innovatie

- Versterking van onderzoekscapaciteit
- Stimulering van wetenschappelijke geletterdheid
- Samenwerking met externe instituten en fondsen

Deze trajecten worden bovenop het bedrag op de kapitaaldienst uitgevoerd en vormen gezamenlijk een omvangrijke pakket voor de investering in onderwijskwaliteit en systeemversterking.

- b) De gesubsidieerde toegang tot voorschools onderwijs en naschools onderwijs zal worden uitgebreid, met name voor gezinnen met minder middelen.

Waar is dit terug te zien in de begroting? Graag uitleg.

Antwoord:

Er is een "Onderwijskundig Experiment Brede School" in uitvoering. Na evaluatie van het experiment zal bekeken worden of en hoe deze uitgebreid en verduurzaamt kan worden.

Verder biedt de overheid toegang tot gesubsidieerde kindplaatsen aan ouders die daarvoor in aanmerking komen via de stichting SIFMA.

De gesubsidieerde toegang tot gesubsidieerde non-formele educatie (niet onderwijs) wordt aangepast. Dit bedrag was eerst verdeeld als volgt:

- ⊙ Voor kinderen op privé crèches (NAfl.) XGg. 350,00
- ⊙ Ex-gesubsidieerde centra (NAfl.) XGg. 450,00
- ⊙ Speciale kinderen (NAfl.) XGg. 500,00

Er is overwogen dat de "cost of living" significant is gestegen. Er is rekening gehouden met het feit dat voor de kwaliteitsborging geïnvesteerd moet worden in de non-formele educatie, met name de voorschoolse. Een laatste overweging is dat er gelijkheid moet zijn voor alle gesubsidieerde kinderen, c (kindplaatssubsidie).

Vanaf september 2024 heeft de minister OWCS besloten om het bedrag gelijk te stellen en te verhogen naar XcG. 550,00. Voorts is ook door de minister OWCS

- c) Technische opleidingen en beroepsonderwijs zullen verder worden bevorderd, omdat dit essentieel is om jongeren beter voor te bereiden op de arbeidsmarkt, met een sterke focus op praktische vaardigheden en sectoren met een hoge vraag, zoals technologie/ICT, toerisme, duurzame energie, gezondheid en creatieve industrieën.

Waar in de begroting zijn middelen hiervoor bestemd?

Antwoord:

De fondsen bestemd hiervoor zijn begroot op 165000. "Bijzonder Vakonderwijs"

- d) De integratie van wetenschap in het onderwijs bevorderen en actieve deelname van de gemeenschap aan wetenschappelijke activiteiten stimuleren, door middel van praktijkgerichte training, onderzoeksprojecten en innovatie.

Waar in de begroting zijn er middelen hiervoor bestemd?

Antwoord:

Het bevorderen van de integratie van wetenschap in het onderwijs en het stimuleren van actieve deelname van de gemeenschap aan wetenschappelijke activiteiten vindt plaats door middel van praktijkgerichte trainingen, onderzoeksprojecten en innovatie.

De hiervoor benodigde middelen zijn opgenomen in begrotingspost 164800.4682. Daarnaast kunnen aanvullende fondsen worden aangevraagd via OCW (Onderlinge Regeling Samen Opleiden, Onderlinge Regeling Leerstoel Slavernijverleden en Doorwerking, Onderlinge Regeling Studeren in de Regio), TWO en diverse Europese programma's die specifiek hiertoe zijn bestemd, waaronder NWO en Europese initiatieven zoals de Marie Skłodowska-Curie Actions: Developing talents, advancing research.

Deze combinatie van structurele en projectgebonden middelen waarborgt dat initiatieven op het gebied van wetenschap en onderwijs op Curaçao effectief kunnen worden ondersteund en uitgevoerd.

- e) De culturele identiteit en het bewustzijn versterken door de promotie van geschiedenis, erfgoed en culturele expressie. De overheid zal investeren in de infrastructuur voor kunst, theater en creatieve expressie. De Regering zal culturele participatie blijven bevorderen en de culturele sector versterken.

Waar specifiek zijn er middelen hiervoor begroot?

Antwoord:

De middelen voor het versterken van culturele identiteit, bewustzijn, erfgoed en culturele expressie zijn niet opgenomen onder één aparte post, maar zijn verspreid over meerdere cultuur-gerelateerde begrotingsposten binnen het domein Cultuur.

Binnen het beleidsdomein Cultuur zijn middelen gereserveerd voor “het bevorderen van culturele identiteit en sociale cohesie door educatie, erfgoedbehoud en participatie in cultuur”

Deze middelen vallen onder:

a. 165400 – Subsidies en Bijdragen Cultuur

Deze post bevordert:

- culturele expressie
- kennis van kunst en cultuur (ook in het onderwijs)
- kwaliteit en toegankelijkheid van kunst- en cultuurvoorzieningen

b. 165500 – Oudheidkunde en Musea

Middelen voor behoud, bescherming en presentatie van:

- materieel erfgoed
- immaterieel erfgoed

0c. 58 – Overige Cultuur en Recreatie

Deze post bevat middelen voor o.a.:

- bescherming van archeologisch erfgoed
- verbetering van culturele voorzieningen
- Inrichten en uitvoering taken Nationaal Cultuur Instituut

Deze posten samen vormen de financiële basis voor het bevorderen van culturele identiteit, erfgoed en bewustwording.

Waar precies zijn middelen begroot voor het bevorderen van patriottisme?

Antwoord:

Er is geen aparte post met de titel “patriottisme”.

Maar het bevorderen van patriottisme gebeurt structureel via de cultuurmiddelen hierboven, zoals beschreven in de MvT:

- Het domein Cultuur richt zich expliciet op “het ontwikkelen en versterken van een nationale identiteit” en op het “bij elkaar brengen van culturele identiteiten en natievorming”

- Nationale feestdagen, culturele evenementen en erfgoedactiviteiten worden via deze posten gefinancierd, wat patriotisme en nationale trots versterkt.

Patriottisme is dus ingebed in:

- subsidies aan culturele organisaties
- nationale culturele evenementen
- erfgoedbehoud
- cultuureducatie

Niet als aparte budgetregel, maar als integraal onderdeel van het domein Cultuur.

- f) De Regering zal blijven investeren in sport en jonge sporttalenten ondersteunen met onderwijsprogramma's, toegang tot sportfaciliteiten en mogelijkheden voor uitwisseling.

Ten aanzien van dit punt merkt de fractie op dat het goed is dat wij veel grasvelden hebben om op te sporten, maar dat er een beleid moet komen om de vrijwilligers te onderwijzen bij het trainen van kinderen. Mede dankzij de vrijwilligers bereiken veel kinderen het topsportniveau. In dit kader geeft de fractie ook aan dat er meer middelen naar de FDDK moeten gaan om het vorenstaande te kunnen bereiken.

Antwoord:

De regering is bewust van het belangrijk werk dat vrijwilligers doen in het sport. In de produkten dat ingekocht worden bij FDDK wordt creatief manieren bedacht om te kunnen omgaan met de beperkte beschikbare middelen teneinde de best mogelijke resultaten te boeken. Daaronder hoort inderdaad ook het inzetten van vrijwilligers. Het is de intentie om de sportleiders en vrijwilligers te

Bondersteunen cursussen en trainingen. In dit kader wordt bijvoorbeeld gewerkt om hun mee te nemen in (onder anderen)

het traject "Conscious Discipline" welke in het onderwijs reeds is gestart.

HOOFDSTUK 17 MINISTERIE VAN SOCIALE ONTWIKKELING, ARBEID EN WELZIJN

Ten aanzien van hoofdstuk 17 heeft de PNP-fractie de volgende vragen.

Allereerst constateert de PNP-fractie dat in de begroting een bedrag van Cg. 108 miljoen is uitgetrokken voor bijstandsverlening aan de meest behoeftigen. De PNP-fractie merkt op dat voor de jaren 2026, 2027 en 2028 hetzelfde bedrag is geraamd. Voor de PNP-fractie roept dit enkele fundamentele vragen op. Wat is in onze samenleving het reële minimumniveau van bestaanszekerheid?

Antwoord:

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) houdt zich bezig met het onderzoeken en berekenen van het minimumniveau van bestaanszekerheid. Het CBS heeft in het verleden de uitkomsten van de berekeningen van de subjectieve en objectieve armoedegrens voor Curaçao gepubliceerd. De subjectieve armoedegrens onderscheidt zich van de objectieve armoedegrens in die zin dat de objectieve benadering armoede definieert aan de hand van de opinie van experts.

Aangezien het CBS sinds 2008 een nulmeting heeft uitgevoerd met betrekking tot de armoedegrens, is het voornemens een nieuwe nulmeting uit te voeren, aangezien de huidige cijfers verouderd zijn. Dit is noodzakelijk om een actuele en betrouwbare armoedegrens vast te kunnen stellen.

Is het beschikbare bedrag voldoende om daadwerkelijk in de basisbehoeften van deze groep te voorzien?

Antwoord:

Het beschikbare bedrag van circa 108 miljoen is in principe gebaseerd op de totale begroting van de sector Sociale Ontwikkeling die uit meer componenten bestaat dan alleen de begrotingsposten die de sociale ontwikkeling en de kwaliteit van leven van de minderbedeelden garanderen. Het doel is om het bestand van de onderstandtrekkers op te schonen en het normbedrag te verhogen voor degenen die daadwerkelijk recht hebben op een uitkering.

Beschikt de regering over een onderbouwd inzicht in wat als de reële ondergrens mag worden beschouwd?

Antwoord:

Er zijn momenteel onvoldoende volledige cijfers beschikbaar om een nauwkeurige reële ondergrens van bestaanszekerheid vast te stellen. Het bestaande inzicht is onvoldoende om te garanderen dat de basisbehoeften van alle burgers daadwerkelijk worden gedekt. Hierdoor kan niet met zekerheid worden vastgesteld welk niveau van bestaanszekerheid noodzakelijk is om aan de minimale levensstandaard te voldoen.

Voor een uitgebreide toelichting op deze vraag verwijst het ministerie naar het Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening (BPD).

Daarnaast vraagt de PNP-fractie zich af hoe de middelen worden verdeeld.

ANTWOORD:

De middelen worden als volgt verdeeld:

- 77 miljoen gulden wordt gereserveerd voor:
  - Vorming en opleiding
  - Uitbetaling van onderstand en Noodvoorzieningen aan bijstandtrekkers
  - Toelage voor ouderen met AOV
  - Uitbetaling Kledinggeld
  - Bijzondere Bijstand
  - Subsidie W&E
- 6 miljoen gulden wordt aangewend voor operationele kosten.

Hierdoor is een duidelijke scheiding gemaakt tussen de middelen voor directe sociale ondersteuning en de middelen voor de dagelijkse werking van de organisatie.

Welk deel van deze 108 miljoen bereikt daadwerkelijk de mensen die werkelijk afhankelijk zijn van bijstand, en welk deel komt terecht bij personen die niet noodzakelijk in aanmerking zouden moeten komen, maar mogelijk profiteren van een gunstige beoordeling of relatie met de overheid?

Antwoord:

Van het totaal budget van 108 miljoen gulden bereikt bijna 95% daadwerkelijk de personen die afhankelijk zijn van een bijstand.

De fractie verzoekt de regering om duidelijkheid te verschaffen over de wijze waarop zij toezicht houdt op een rechtvaardige en doelmatige besteding van deze middelen.

Antwoord:

De regering houdt toezicht op een rechtvaardige en doelmatige besteding van middelen door een gestandaardiseerd proces dat bij iedere aanvraag wordt gevolgd. Wanneer een aanvraag binnenkomt bij de kas di bario, vindt eerst een intakegesprek plaats om een volledig rapport op te stellen. Tijdens dit gesprek levert de klant de benodigde documenten aan, die direct worden geverifieerd. Vervolgens doorloopt de aanvraag diverse interne controles bij de front office en wordt deze via een geautomatiseerd systeem doorgestuurd naar de back office. Hier vinden aanvullende controles plaats, voordat een eventuele betaling kan worden uitgevoerd. Om de twee weken vergelijkt de Inspectie SOAW de gegevens van de aanvragen met het bevolkingsregister en SVB om de juistheid te waarborgen. Daarnaast vindt er jaarlijks een revisie plaats,

waarbij inkomensverklaringen en bankafschriften opnieuw moeten worden aangeleverd en gecontroleerd.

Door deze combinatie van intake, interne en geautomatiseerde controles, periodieke vergelijking en jaarlijkse revisie wordt ervoor gezorgd dat de middelen op een rechtvaardige en doelmatige manier worden besteed.

Verder is een bedrag van ongeveer Cg. 1,5 miljoen uitgetrokken voor subsidies op water en elektriciteit. Ook hier ziet de fractie dat voor de jaren 2026 en 2027 dezelfde raming is aangehouden. De fractie vraagt zich af welke structurele maatregelen de regering neemt om te voorkomen dat burgers telkens opnieuw in dezelfde problematische situatie belanden.

Antwoord:

Sinds 2023 is het ministerie SOAW en Aqualectra een samenwerking aangegaan met het voornaamste doel om het aantal huishoudens die geen toegang tot schoon drinkwater hebben in kaart te brengen en hen gerichte hulp te bieden. Het ministerie streeft ernaar om deze doelgroep door middel van het organiseren van bewustwordingsprogramma's, begeleiding, training en financiële ondersteuning waar mogelijk, effectief te ondersteunen. Het uiteindelijke doel is om degenen die afgesloten zijn van het waternet (opnieuw) toegang tot schoon drinkwater te bieden en hun levenskwaliteit te verbeteren.

Het Ministerie SOAW c.q. de regering neemt verschillende structurele maatregelen, waaronder:

Met behulp van Aqualectra het inzetten van prepaid meters (Pagatinu) voor water en elektriciteit om schulden en afsluitingen te voorkomen. Hierbij is al begonnen met de deelnemers aan het project Pasku di Bida en bij de noodwoningen te Moontjeweg.

En daarnaast het verplicht stellen van trainingen en voorlichtingsprogramma's voor klanten, gericht op het vergroten van hun financiële bewustwording en het voorkomen van herhaling van problematische situaties.

Met andere woorden: Welke langdurige oplossingen voorziet de regering om gezinnen te helpen hun eigen bestaanszekerheid te versterken, zodat zij in de toekomst zonder structurele steun van de overheid kunnen voorzien in hun basisbehoeften?

Antwoord:

De regering voorziet in diverse langdurige oplossingen om gezinnen te ondersteunen bij het versterken van hun eigen bestaanszekerheid:

1. Intensiveren van voorlichtingsprojecten: Door gerichte voorlichtings- en trajectprogramma's kunnen mensen beter worden begeleid bij het vinden van passend werk en het ontwikkelen van noodzakelijke vaardigheden;

2. Aandacht voor sociale problematiek: Door aandacht te besteden aan de onderliggende sociale uitdagingen kunnen gezinnen worden geholpen om hun veerkracht en zelfredzaamheid te vergroten;
3. Leer-werktrajecten: Het aanbieden van leer-werktrajecten ondersteunt mensen bij het combineren van scholing en werkervaring, waardoor hun inzetbaarheid op de arbeidsmarkt wordt vergroot;
4. Wijkontwikkelingsprojecten: Het versterken van de samenhang binnen wijken bevordert sociale netwerken, waardoor bewoners elkaar kunnen ondersteunen bij dagelijkse behoeften en uitdagingen;

Door deze maatregelen worden gezinnen gestimuleerd om op termijn zelfstandig in hun basisbehoeften te kunnen voorzien, zonder structurele afhankelijkheid van overheidssteun.

Wat betreft de indexering van de AOV (Algemene Ouderdomsvoorziening): in de voorliggende begroting ziet de PNP-fractie dit onderdeel niet terug. De PNP-fractie constateert dat er noch bij het ministerie van Financiën, noch bij het ministerie van SOAW een post is opgenomen die betrekking heeft op de indexering van de AOV-uitkeringen. Aangezien het ministerie van SOAW verantwoordelijk is voor de uitvoering van de AOV, zou men verwachten dat deze indexering duidelijk zichtbaar is binnen hun begrotingsonderdeel. Echter, noch in de begroting van Financiën, noch in die van SOAW wordt deze voorziening of reservering aangetroffen. Er bestaat een oplossing, en die oplossing moet worden gerealiseerd, daar wordt al geruime tijd op gewacht. De fondsen zijn beschikbaar, en er zijn mogelijkheden om te beginnen met de indexering en deze vervolgens stapsgewijs te verhogen. De verwachting van de fractie is dat in de begroting duidelijk zal worden dat de AOV-uitkering wordt geïndexeerd, en dat vervolgens inzichtelijk wordt gemaakt op welke wijze en in welk tempo de AOV zal worden verhoogd.

Antwoord:

Met betrekking tot de vraag inzake de mogelijke retroactieve indexering van AOV is de regering momenteel in gesprek met de vertegenwoordigers van lokale gepensioneerden (pensionado's), waarbij aan de vertegenwoordigers is meegedeeld dat de regering op basis van diverse verkregen juridische adviezen een andere mening is toegedaan inzake de mogelijke retroactieve indexering. De regering heeft aangegeven op de uitkomst van een lopende gerechtelijke procedure af te wachten alvorens verdere stappen te ondernemen inzake de mogelijke retroactieve indexering. Partijen zijn wel overeengekomen dat eerst de AOV-verhoging ingaande januari 2026 zal worden onderhandeld, en gelijk daarna verder zal worden gegaan met de besprekingen inzake retroactieve indexering en de beslissingen die moeten worden genomen om de AOV-betalingen duurzaam te garanderen.

Ten behoeve van een gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag, welk met ingang van januari 2026 zal plaatsvinden, heeft de SVB op verzoek van de

regering de nodige berekeningen uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag vanuit de SVB-fondsen kan worden gefinancierd, zonder dat het schommelfonds op korte termijn negatief wordt. Dus de uitgaven met betrekking tot de AOV-verhoging lopen via de meerjarenbegroting van SVB. Het schommelfonds wordt pas negatief in het jaar 2029 en deze periode (2026-2028) geeft de regering voldoende ruimte om de nodige wetwijzigingen te implementeren om het AOV-fonds en het schommelfonds duurzaam positief te houden. Te denken valt aan onder andere het implementeren van een toeristen entry-tax, zuikerbelasting, legaliseren van ongedocumenteerde arbeiders en een BTW-stelsel. Hoewel de geprognosticeerde AOV-verhoging via de SVB-fondsen zal worden gefinancierd (en het schommelfonds zonder aanvullende landsbijdrage pas in 2029 negatief zal worden), heeft de regering voor een gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag en/of een verhoging van de DWI-toelage meerjarig de volgende bedragen in de landsbegroting gereserveerd: Cg 15 miljoen vanaf 2026 (dit bedrag is meerjarig en wordt middels de huidige belastinginkomsten gefinancierd, dus geen wetwijziging nodig), Cg 30 miljoen in 2027 (de aanvullende Cg 15 miljoen t.o.v. het jaar 2026 komt uit de invoering van een toeristen entry-tax), Cg 50 miljoen in 2028 (de aanvullende Cg 20 miljoen t.o.v. het jaar 2027 komt uit de invoering van een vergunningstelsel voor appartement verhuur voor korte duur en een verdere stijging van de toeristen entry-tax) en Cg 80 miljoen in 2029 (de aanvullende Cg 30 miljoen t.o.v. het jaar 2028 komt uit de invoering van een BTW-stelsel, het legaliseren van ongedocumenteerden en een verdere stijging van ontvangsten uit appartementeverhuur voor korte duur en uit de toeristen entry-tax). Deze reeks is integraal verwerkt in het uitgavenkader.

In de begroting van de SOAW is tevens een bedrag van 25 miljoen opgenomen om een eventueel tekort in het AOV-fonds en/of een verhoging van de DWI-toelage te dekken. De regering voert momenteel constructieve overleggesprekken met de betrokken belangenorganisaties. Naar verwachting zal dit proces leiden tot een officiële besluitvorming uiterlijk tegen het einde van het jaar.

Ten aanzien van hoofdstuk 17 heeft de PAR-fractie de volgende vragen.

De PAR-fractie merkt op dat in de begroting voor 2026 voor het ministerie van SOAW slechts Cg. 4 miljoen meer is opgenomen dan in het voorgaande jaar, terwijl ons land de afgelopen jaren een economische groei heeft doorgemaakt. Heeft deze economische groei ook geleid tot sociale vooruitgang of sociale groei, of blijft dat verschil nog steeds bestaan?

Antwoord:

Hoewel de begroting van het ministerie van SOAW voor 2026 slechts met circa 4 miljoen gulden stijgt, laat de daling van het aantal bijstandtrekkers zien dat

de economische groei van 2020-2025 heeft bijgedragen aan sociale vooruitgang. Het aantal bijstandtrekkers is in deze periode met bijna 40% afgenomen, van ruim 8.000 naar ongeveer 5.000 personen. Dit duidt erop dat de economische groei niet alleen tot hogere nationale cijfers heeft geleid, maar ook daadwerkelijk een positief effect heeft gehad op de sociale situatie van kwetsbare groepen.

Had er, gezien de huidige situatie in ons land, niet juist meer financiële middelen moeten worden toegewezen aan dit ministerie?

Antwoord:

Ondanks bovengenoemde economische groei die een positief effect heeft op de sociale situatie en de verhoging van het AOV-bedrag per januari 2026 welk door het schommelfonds zal worden gefinancierd, is op te merken dat Curaçao nog met een aantal maatschappelijke problemen kampt, zoals personen die slechts een onderstandsuitkering ontvangen of enkel een AOV -uitkering. Het zou inderdaad verdedigbaar zijn om extra financiële middelen aan dit ministerie toe te wijzen. Er is sprake van een duidelijke behoefte aan aanvullende middelen, met name voor het verhogen van de onderstand en de DWI-toelage. Door deze gerichte aanpassingen kunnen kwetsbare groepen een reëel bestaansminimum behalen en wordt hun sociaaleconomische positie versterkt. Dit draagt bij aan sociale stabiliteit en het waarborgen van een menswaardig inkomen voor degenen die afhankelijk zijn van deze regelingen.

Hoe wordt de dekking van de sociale voorzieningen uitgebreid en verbeterd, op basis van de AOP-indicatoren, in overeenstemming met de wet en de beloofde basisverhoging volgens de politieke toezeggingen?

Antwoord:

De dekking van sociale voorzieningen wordt uitgebreid en verbeterd door meer mensen toegang te bieden tot bestaande regelingen en door de kwaliteit en het bedrag van de voorzieningen te verhogen. Dit gebeurt op basis van de AOP-indicatoren, die inzicht geven in de effectiviteit en reikwijdte van de voorzieningen. Tegelijkertijd wordt hierbij rekening gehouden met de geldende wetgeving, de financiële mogelijkheden van het land en politieke wensen, zoals de gerichte verhoging van uitkeringen, om zo de ondersteuning eerlijk, effectief en meetbaar te maken.

De fractie wil weten op welke wijze de onderstand zal worden verhoogd, conform de politieke beloften.

Antwoord:

De verhoging van de bijstand zal worden doorgevoerd in samenhang met de modernisering van de huidige wetgeving en in combinatie met de overige hervormingen van de bijstand/arbeidsmarkt (meer mogelijkheden tot

bijverdienen en betere begeleiding naar werk) en de nodige controles en handhaving. Landspakket Thema E(E4): Economische hervormingen.

De fractie wil graag op de hoogte worden gesteld van de geregistreerde gevallen bij Slachtofferhulp.

Antwoord:

Deze vraag dient door het Ministerie van Justitie te worden beantwoord.

Daarnaast wil de fractie enkele belangrijke aandachtspunten naar voren brengen en vernemen hoe de regering voornemens is de situatie te verbeteren op het gebied van verslaving, huiselijk en relationeel geweld, femicide, psychosociale problematiek en psychische problemen als gevolg van verslaving.

Antwoord:

Voor concrete cijfers van verslaving en ook aanpak verslavingsproblematiek dient het Ministerie van GMN deze vraag te beantwoorden.

Verslavingszorg valt binnen de eerste lijn hulpverlening. Het Ministerie van SOAW werkt wel samen met de Ministeries van Justitie en GMN als het gaat om multi-problemen.

Ook wil de fractie weten wat wordt er gedaan om de wachtlijst voor woningen te verkorten?

Antwoord:

Om de wachtlijst voor woningen te verkorten, worden er diverse maatregelen genomen. Er wordt actief geïnvesteerd in de bouw van nieuwe sociale woningen, onder andere op locaties zoals Tera Kora. Daarnaast is het woningprogramma Mi Kas Awor gelanceerd, waarmee extra mogelijkheden worden gecreëerd om sneller en toegankelijker woningen beschikbaar te maken voor inwoners. Deze initiatieven moeten gezamenlijk zorgen voor een aanzienlijke vermindering van de huidige wachttijden.

Voor de sociale voorzieningen en de bestrijding van armoede is 25 miljoen toegewezen. Is dit bedrag voldoende om de eerder genoemde punten te kunnen dekken?

Antwoord:

Het beschikbare bedrag van circa 108 miljoen is in principe gebaseerd op de totale begroting van de sector Sociale Ontwikkeling die uit meer componenten bestaat dan alleen de begrotingsposten die betrekking hebben op sociale voorzieningen en bestrijding van armoede. Vijfentwintig(25) miljoen daarvan is specifiek bestemd voor de verhoging van DWI-toelage en/of het AOV-fonds. Gezien de omvang van de maatschappelijke problemen zoals; personen die slechts een onderstandsuitkering ontvangen of enkel een AOV -uitkering lijkt

dit bedrag onvoldoende om de volledige problematiek van personen met een inkomen onder het bestaansminimum effectief aan te pakken.

Welke planning is er opgesteld om armoede te bestrijden, en welke concrete doelstellingen met deze planning beoogd worden. Gaat het hierbij bijvoorbeeld om het verlagen van het armoedecijfer op Curaçao en het verminderen van de werkloosheid, in overeenstemming met het Regeerakkoord en het Landenpakket?

Antwoord:

De aanpak om armoede te bestrijden is gebaseerd op een holistische benadering. Met andere woorden: het bestrijden van armoede is niet uitsluitend de verantwoordelijkheid van het Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (SOAW), maar een interministeriële opgave.

Het Ministerie van SOAW streeft naar een sociaal sterke en evenwichtige samenleving waarin mensen zoveel mogelijk zelfredzaam zijn. Om dit te bereiken richt het ministerie zich op vier beleidsdomeinen: mens, werk, wijk en institutionele versterking.

Hoewel deze beleidsdomeinen op het eerste gezicht afzonderlijk lijken te functioneren, versterken zij elkaar en dragen ze gezamenlijk bij aan het vergroten van kansen en het veerkrachtiger maken van burgers. Hierdoor zijn burgers beter in staat om schokkende of traumatische gebeurtenissen zo zelfstandig mogelijk op te vangen.

Vanwege de complexiteit van sociaal-maatschappelijke problemen heeft het ministerie ervoor gekozen om deze vraagstukken te benaderen via de vier beleidsdomeinen. Daarbij staat onder meer het versterken van de positie van burgers centraal, zodat zij betere kansen hebben op de arbeidsmarkt. Dit geldt zowel voor werkzoekenden als voor bijstandsgerechtigden. Het is van groot belang dat zij in hun eigen levensonderhoud en dat van hun gezinnen kunnen voorzien.

Daarnaast legt het ministerie de nadruk op het verbeteren van de levenskwaliteit en het voorzieningenniveau voor zorg- en hulpbehoevenden. Hierbij gaat het onder meer om wijkontwikkeling, jeugd, families, ouderen en vraagstukken rondom schulden. Samenwerking met lokale bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere betrokken partijen staat hierbij centraal, zodat de uitvoering zo effectief mogelijk kan worden afgestemd op de behoeften van de doelgroep.

De fractie wil weten op welke wijze de werkgelegenheid wordt gestimuleerd en welke doelstellingen voor 2026 zijn vastgesteld. Welk deel van de begroting is hiervoor gereserveerd of toegewezen?

Antwoord:

Het stimuleren van werkgelegenheid valt buiten de verantwoordelijkheid van het Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn. Het ministerie anticipeert echter wel op de vraag op de arbeidsmarkt door werkzoekenden te ondersteunen en voor te bereiden via scholing, training on the job, begeleiding en leerwerktrajecten. Het doel hiervan is hen de handvatten te bieden om een baan te verkrijgen en te behouden.

Verder wil de fractie weten welke evaluatie is uitgevoerd van de arbeidsmarktprogramma's, met name met betrekking tot de groei van de werkgelegenheid, en welke aanpassingen of verbeteringen hiervoor worden voorgesteld.

Welke evaluatie is er uitgevoerd van de arbeidsmarktprogramma's, bijvoorbeeld met betrekking tot de toename van werkgelegenheid, en welke veranderingen worden hiervoor voorgesteld? Hoe wordt vormgegeven aan de samenwerking met sociale organisaties en ook met NGO's?

Antwoord:

Het ministerie werkt aan de volgende aandachtspunten:

- Er is geen actuele evaluatie van de arbeidsmarktprogramma's. Echter, in het kader van de landenpakket is er een werkgroep samengesteld die onder anderen belast is met dit onderwerp;
- Investeren in medewerkers: zowel op het gebied van vaktechnische training als persoonlijke ontwikkeling, zodat zij cliënten beter kunnen begeleiden en ondersteunen;
- Registratiesysteem: thans werkt men aan een nieuwe registratiesysteem met de bedoeling om waardevolle managementinformatie te genereren. Door het vastleggen van relevante gegevens kunnen de afdelingen beter inzicht krijgen in hun prestaties, trends analyseren en weloverwogen beslissingen nemen. Bovendien is het systeem klantvriendelijk voor de cliënten, doordat het zorgt voor een snellere en meer gestroomlijnde afhandeling van hun verzoeken en hen gemakkelijker toegang biedt tot de benodigde informatie.
- Verdere samenwerking met bedrijven en onderwijsinstellingen om werkzoekenden de kans te bieden zich opnieuw te scholen, bij te scholen of om zich om te scholen naar nieuwe werkgebieden.

Welke scenario's worden gebruikt om de werkloosheid in 2026 te meten? Bijvoorbeeld om te kunnen aantonen dat de werkloosheid wordt verminderd of om dit op een verhelderende manier te illustreren.

Antwoord:

Het Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn doet zelf geen onderzoek naar werkloosheidscijfers maar maakt gebruik van cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Het Centraal Bureau voor de Statistiek voert regelmatig arbeidskrachtenonderzoek uit. Op de website www.cbs.cw zijn de

ontwikkelingen van de werkloosheid op Curaçao in de periode 2014-2022 te vinden/geplaatst.

Hoe gevoelig zijn de sociale uitgaven als de werkloosheid met 1% of meer toeneemt?

Antwoord:

Het ministerie zal deze vraag aan het Ministerie van Economische Ontwikkeling voorleggen zodat zij met behulp van het macro-economische model (het Curalyse model) de effecten van een toename werkloosheid op de sociale uitgaven kan meten. Het is nogal logisch dat een toename van de werkloosheid de sociale uitgaven en de begroting van de overheid zal beïnvloeden.

Het scenario waarnaar de fractie verwijst, is gebaseerd op informatie van onder andere het IMF, de CBCS, het CBS en het ministerie van MEO. De fractie wil weten welke typen scenario's worden gehanteerd om hierop te anticiperen en om het beleid hierop af te stemmen.

Antwoord:

Het zou heel interessant zijn om de bevindingen van IMF, de CBCS, het CBS en het Ministerie van MEO naast elkaar te leggen en aan de hand van een vergelijking te komen tot een slotanalyse en eventuele aanpassingen op het beleid van het ministerie.

De fractie acht het wenselijk dat de voorwaarden voor de toekenning van subsidies aan stichtingen worden vermeld.

Antwoord:

De voorwaarden voor de toekenning van subsidies aan stichtingen staan vermeld Landsbesluit subsidie PB. 2016, no. 81(bijgevoegd).

Tot slot wil de fractie weten welke prestatie-indicatoren door de auditdienst worden gehanteerd, en welke strategie en doelstellingen zijn vastgesteld met betrekking tot de functies en de uitgavenregistratie, zoals voorgesteld in de risicobeoordeling conform het beheer van het ministerie en de ontvangen bevindingen.

Antwoord:

De vraag is op dit moment onduidelijk. Het ministerie verzoekt daarom de fractieleden van PAR om de vraag te herformuleren, zodat deze correct kan worden beantwoord.

Ten aanzien van audits geldt dat deze binnen het ministerie normaliter door de SOAB worden uitgevoerd.

Ten aanzien van hoofdstuk 17 heeft de MFK-fractie de volgende vragen.

Kan de regering aangeven hoeveel personen in 2025 een onderstandsuitkering ontvangen en wat het totale bedrag daarvan bedraagt?

Antwoord:

Per 1 januari 2025 ontvingen 5.594 personen een onderstandsuitkering. Op 14 november 2025 is dit aantal gedaald naar 5.040 bijstandsgerechtigden. In totaal is er in 2025 ruim 27.9 miljoen aan uitkeringen betaald.

Daarnaast vraagt de MFK-fractie of in de ontwerpbegroting 2026 een specifieke post kan worden opgenomen voor voedselondersteuning. Zou bijvoorbeeld de voedselbank in aanmerking kunnen komen voor een structurele vorm van financiering?

Antwoord:

In het verleden is door de overheid/Ministerie SOAW reeds een traject opgestart om de Voedselbank tijdelijk te ondersteunen, met name tijdens de pandemie. In die periode is een tijdelijke subsidie verstrekt en is de organisatie uitgenodigd om een gestructureerde subsidieaanvraag in te dienen, zodat het ministerie via de Voedselbank de benodigde voedselpakketten kon inkopen. De belangstelling vanuit de Voedselbank voor een structureel subsidietraject bleek echter beperkt. Om deze reden koopt het ministerie momenteel zelf circa 660 voedselpakketten per jaar in, die via de regionale kantoren en de sector Familie & Jeugd worden gedistribueerd aan gezinnen in acute nood. Voor deze voorziening is binnen de begroting op artikel 176300.4706 *Onderstand & Noodvoorziening* structureel budget gereserveerd.

De regering/het Ministerie SOAW moet de voedselondersteuning onderdeel maken van een breder beleidsprogramma gericht op armoedepreventie, waarbij voedselhulp, financiële begeleiding en sociale ondersteuning in samenhang worden gefinancierd.

De regering/het Ministerie van SOAW streeft ernaar een meer gestructureerde aanpak te introduceren, maar acht het van belang dat de voedselpakketten primair een tijdelijke noodinterventie blijven. Internationale beleidskaders adviseren immers dat voedselhulp niet langer dan ongeveer drie maanden als structurele ondersteuning wordt ingezet, omdat dit afhankelijkheid kan creëren en niet bijdraagt aan duurzame armoedebestrijding.

Daarom zal de regering/het Ministerie SOAW de voedselpakketten blijven positioneren binnen de noodvoorzieningen, terwijl de structurele aanpak wordt vormgegeven binnen het bredere pakket aan armoedebestrijding maatregelen. Dit omvat het versterken van inkomensondersteuning, toegang tot werk, sociale begeleiding en preventieve maatregelen, zodat huishoudens niet langdurig op voedselhulp hoeven terug te vallen. Een geïntegreerde aanpak zorgt ervoor dat voedselondersteuning beschikbaar blijft voor acute situaties, terwijl tegelijkertijd wordt gewerkt aan duurzame oplossingen die armoede verminderen en zelfredzaamheid vergroten.

Hoe kan het ministerie van SOAW dit plannen en opnemen binnen zijn begroting?

Zie bovengenoemde antwoord

In welk begrotingsonderdeel zou deze voorziening kunnen worden geplaatst?

Zie bovengenoemde antwoord

Op basis van berekeningen blijkt dat ongeveer 9.000 personen jaarlijks behoefte hebben aan voedselondersteuning, wat neerkomt op een totale kostenraming van circa Cg. 29,9 miljoen. Welke maatregelen overweegt de regering om op basis hiervan te komen tot een gestructureerde financiële planning die dit vraagstuk duurzaam kan aanpakken?

Antwoord:

Momenteel zijn er 5040 personen geregistreerd in de bijstand bij SOAW, terwijl er wordt aangegeven dat 9.000 personen jaarlijks behoefte hebben aan voedselondersteuning. Het verschil van 3.960 personen is op dit moment niet volledig transparant.

Personen die voedselondersteuning nodig hebben, kunnen zich aanmelden bij de kas di bario. De kas di bario verstrekt in dat geval direct voedselpakketten aan degenen die dat nodig hebben. Hierdoor ontstaat directe ondersteuning voor de doelgroep, terwijl SOAW beter zicht krijgen op de werkelijke vraag en het gebruik van de middelen.

Op deze manier ontstaat een meer inzichtelijk en verantwoord beeld van de doelgroep, wat helpt bij het afstemmen van beleid en begroting op de daadwerkelijke behoefte.

GEWONE DIENST

Onder post 176002 – Secretaris Generaal SOAW constateert de fractie een verhoging is van XCG 58.002 naar XCG 298.00. De fractie verzoekt de regering toe te lichten wat de bedoeling of achtergrond is van deze verhoging.

Antwoord:

Het verschil betreft de kostencategorie 4200 – Beloningen. In 2024 waren de salariskosten minimaal, omdat de voormalige SG niet in dienst was bij het Ministerie van SOAW, maar bij een andere Ministerie, waardoor de salariskosten in 2024 niet ten laste van de begroting van SOAW zijn geboekt. Hierdoor zijn de realisatie kosten van 2024 (voorlopige Cijfers 2024), laag.

Onder post 176201 – UO Uitvoeringsteam Arbeid constateert de fractie dat sprake is van een aanzienlijke verhoging van het budget, van XCG 2.746.558 naar XCG 5.345.900. De fractie verzoekt de regering aan te geven welk percentage van de voorgenomen doelstellingen daadwerkelijk is gerealiseerd,

en hoe dit zich verhoudt tot de jaren 2024 en 2025.

Antwoord:

De stijging van circa Cg. 1,8 miljoen is het gevolg van de aanpassing van de salarisposten "4200 Beloning van Personeel" in overeenstemming met de realisatiecijfers van april 2025.

Op pagina 158 van de algemene beschouwingen, bij de afdeling Inspectie Maatschappelijke Zorg en Sociale Voorzieningen, merkt de fractie op dat het budget voor de jaren 2026, 2027, 2028 en 2029 op nul is gesteld. De fractie wil graag weten wat er in werkelijkheid wordt geïnvesteerd binnen het onderdeel Inspectie, aangezien in de memorie van toelichting wordt gesproken over de modernisering van het inspectiedeel binnen het ministerie van SOAW.

Antwoord:

Benodigde investeringen:

- Er moet voor de Inspectie een geautomatiseerd systeem worden ingevoerd voor het registreren van Controles en het genereren van management informatie en het uitschrijven van Inspectie rapporten ter plaatse,
- De bevoegdheden moeten nader geregeld worden door het bevoegd gezag,
- Het aantrekken van HBO personeel gespecialiseerd in Zorg,
- bijscholing personeel

Daarnaast wijst de Raad van Advies er in haar advies op dat het onduidelijk is welke concrete stappen sinds 2023 zijn ondernomen om uitvoering te geven aan het ontwikkelingsprogramma van wet- en regelgeving, teneinde inspectiefunctionarissen te voorzien van de noodzakelijke wetten en bevoegdheden voor een doeltreffende taakuitvoering. De fractie verzoekt om een nadere toelichting op dit punt.

Antwoord:

De implementatie van het Programma Modernisering Inspectie SOAW is in 2023 gestart en is nog gaande.

Ten aanzien van het beleid gericht op jeugd en jongvolwassenen, met als doel de kwaliteit van leven in de wijken te verbeteren, constateert de fractie dat in de begroting voor de jaren 2026 tot en met 2029 een vast bedrag van XCG 5.000 is opgenomen. De fractie vraagt of dit bedrag toereikend is om de gestelde doelen te realiseren.

Antwoord:

Het bedrag van XCG 5000,= is niet duidelijk en kan niet getraceerd worden door het ministerie.

Op het gebied van veiligheid zal de beschermingscode in 2026 worden voortgezet, onder meer door middel van het kennis- en expertisecentrum. Tevens wordt uitvoering gegeven aan het project 'No Más No More', waaronder het deelproject gericht op het veiligstellen van bedrijven en gezinnen. Verder wordt aandacht besteed aan de opvang van slachtoffers van ernstig misbruik.

Voor 2026 wordt aangegeven dat dit werk zal worden voortgezet en versterkt, en dat tevens wordt gewerkt aan de verdere opbouw van crisisopvang, zowel voor lokale inwoners als voor personen zonder verblijfsvergunning.

De fractie merkt op dat in de begroting voor de jaren 2026 tot en met 2029 een vast bedrag van XCG 375.000 is opgenomen. De fractie verzoekt om een toelichting of dit bedrag realistisch en verantwoord is, en of het voldoende is om alle aspecten binnen het veiligheidsdomein te kunnen uitvoeren.

Antwoord:

Het Ministerie van SOAW, in het bijzonder de sector Familie en Jeugd, werkt met een jaarplanning die bestaat uit programmadossiers. Deze zijn allemaal voorzien van een verantwoorde en realistische begroting, waardoor de sector in staat wordt gesteld de strategische doelstellingen binnen elk programmadossier te realiseren.

Cijfers/Beleidsdeel

Post 176803 - Overige uitgaven SOAW

De fractie wil graag weten wat er precies onder de post 'overige uitgaven' valt.

Antwoord:

Onder deze kostenplaats worden o.a. de kosten gealloceerd die niet specifiek onder een functionele sector of ministerie onderdeel vallen. Zo is het in het verleden gekozen om alle subsidieposten onder dit kostenplaats te alloceren. De bevoegd persoon aangewezen voor dit kostenplaats is de Secretaris General van het Ministerie.

Post 176201 - UO Uitvoeringsteam Arbeid

Hoeveel van deze middelen zijn gereserveerd om werkgelegenheid voor onze mensen te creëren?

Antwoord:

Er is een totaal van XCG 885.000 gereserveerd om werkzoekenden te ondersteunen en voor te bereiden door middel van scholing, begeleiding, training 'on the job' en leerwerktrajecten.

Algemene Beschouwing

Een belangrijk onderdeel van het programma van het ministerie van SOAW betreft de herziening en ontwikkeling van relevante wet- en regelgeving, om inspectiefunctionarissen te voorzien van de noodzakelijke wettelijke bevoegdheden voor een doeltreffende taakuitvoering. De vraag is of hier inmiddels uitvoering aan is gegeven, welk bedrag voor dit project is begroot en binnen welke periode de realisatie wordt voorzien.

Antwoord:

Voorstellen voor toekenning bevoegdheden, modernisering van de Veiligheidslandsverordening en implementatie van een Piketregeling en een Registratie- en informatiesysteem zijn ingediend ter inzage en goedkeuring. Bedrag en periode worden later ingevuld.

Deze vragen zijn ook van toepassing op de versterking van de organisatiecapaciteit.

Antwoord:

In het verlengde van het bovengenoemde, en om de capaciteit te versterken en uit te breiden, is de Inspectie bezig met een wervings- en selectietraject.

De Raad van Advies adviseert om gebruik te maken van SMART-doelstellingen en toetsbare kwartaalmijlpalen wettelijk te verankeren in het begrotingsproces, zodat alle ministeries daaraan gebonden zijn. Hierdoor zouden transparantie en toetsbaarheid structureel worden geborgd en zou een vergelijkingskader kunnen worden vastgesteld.

Is hiermee rekening gehouden?

Antwoord:

Het ministerie tracht de doelstellingen zo SMART mogelijk te formuleren en waar nodig met de tijd aanscherpen.

Pagina 149: Naar aanleiding van de doorlichting '*Van woorden naar daden*' van de Inspectie SOAW zijn aanbevelingen geformuleerd ter verbetering van de inspectiediensten.

Als gevolg hiervan is het programma '*Modernisering Inspectie SOAW*' opgesteld en in 2023 goedgekeurd door de minister van SOAW. Dit programma heeft tot doel de effectiviteit, efficiëntie en professionaliteit van de inspectie te versterken en te moderniseren.

Programma Modernisering Inspectie SOAW

Een belangrijk onderdeel in het programma van het ministerie van SOAW betreft de herziening en ontwikkeling van relevante wet- en regelgeving, om inspectiefunctionarissen te voorzien van de noodzakelijke wettelijke bevoegdheden voor een doeltreffende taakuitvoering.

- a. Is het programma *Modernisering Inspectie SOAW* inmiddels operationeel?

Antwoord:

De implementatie van het Programma Modernisering Inspectie SOAW is in 2023 gestart en is nog gaande.

- b. Wat zijn tot op heden de resultaten van de implementatie van dit programma?

Antwoord:

Voorstellen voor toekenning bevoegdheden, modernisering van de Veiligheidslands-verordening en implementatie van een Piketregeling en een Registratie- en informatiesysteem zijn ingediend ter inzage en goedkeuring. Bedrag en periode worden later ingevuld.

- c. Welk bedrag is hiervoor begroot en binnen welke termijn wordt de realisatie voorzien?

Antwoord:

Een traject van Herziening van Wetgeving door de Staten kan ongeveer
2 jaar duren.
Implementatie van lagere regelgeving en projecten wordt het komende
jaar verwacht.
De kosten zijn nog niet bekend.

Inspectie Arbeidsvoorwaarden – toezicht op illegale arbeid

Volgens de toelichting op pagina 151 houdt de afdeling Inspectie Arbeidsvoorwaarden toezicht op de naleving en verricht zij opsporingswerkzaamheden, waaronder het verhoren van verdachten en het opstellen van processen-verbaal met betrekking tot illegale arbeid.

- a. Hoeveel illegale werknemers zijn in de periode 2023–2024 door de Inspectie opgespoord?

Antwoord:

2023: 47 Overtreding met de LV. Arbeid Vreemdelingen

2024: 17 Overtreding met de LV. Arbeid Vreemdelingen

- b. Welke maatregelen zijn genomen tegen werkgevers die illegale werknemers in dienst hadden?

Antwoord:

Door gebrek aan opsporingsbevoegdheden, kunnen nog geen sancties worden opgelegd. In plaats daarvan:

- Waarschuwingbrief
- Inspectie Rapporten

- c. Hoeveel inkomsten zijn in de jaren 2023–2024 door deze werkgevers en werknemers

bijgedragen aan de staatskas in de vorm van invoerrechten en sociale premies?

Antwoord:

Niet bekend bij de Inspectie SOAW

Pilotproject 'E Hoben, E Relevo'

Pagina 151: In lijn met het Landenpakket Thema E is in 2022 het pilotproject 'E Hoben, E Relevo' gestart. Dit project ondersteunt bijstandsgerechtigden tussen 18 en 30 jaar bij het vinden van werk of het opdoen van werkervaring, met als doel zelfstandige inkomensverwerving.

- a. Hoeveel bijstandsgerechtigden tussen 18 en 30 jaar hebben sinds de start van dit pilotproject werk gevonden of een eigen onderneming opgericht?

- b. In welke sectoren hebben deze deelnemers werk gevonden of een eigen bedrijf gestart?

Antwoord:

Het pilotproject 'E hoben, e Relevo' heeft als doel de jongere bijstandsgerechtigden, van 18-30 jaar, te ondersteunen en te begeleiden om uit de bijstand te komen om zodoende zelfstandig een inkomen te kunnen verwerven om in hun eigen levensonderhoud en in dat van hun familie te kunnen voorzien. Dit project is in 2022 van start gegaan met intakegesprekken die nog gaande zijn. Er zijn assessments bij 50 cliënten uitgevoerd, waarvan de rapporten inmiddels zijn ingediend. Daarnaast is gestart met de voorbereiding van fase 3, waaronder het vormingstraject en sociale interventies. De bijbehorende aanbesteding is thans gepubliceerd. Vooruitlopend hierop zijn inmiddels diverse cliënten ingezet bij verschillende projecten met name:

- 22 personen hebben deelgenomen aan het leerwerktraject recycling "Green Phoenix". De deelnemers werden door middel van dit recyclingstraject meer bewustgemaakt van het milieu. Zij leerden van plastic, bruikbare producten te maken (Recyclen);
- 4 personen hebben deelgenomen aan het leerwerktraject "Limpiesa di tereno Landhuis Sta. Martha". Ook via dit schoonmaaktraject werden deelnemers bewustgemaakt van het milieu. Zij ontwikkelden vaardigheden op het gebied van werkdiscipline, werkritme c.q. werketos etc;

- 4 personen hebben deelgenomen aan het werkervaringstraject: “Biña mas Bieu mas Bon”. De deelnemers doen werkervaring op in een bejaardentehuis;
- 4 personen hebben deelgenomen aan het werkervaringstraject: “Un plaser pa sirbibo” (Telefonisten Wijkkantoren Kasnan di Bario). Dit project heeft als doel de telefonische bereikbaarheid van de wijkkantoren (Kasnan di Bario) te Sta. Maria, Punda/Banda Ariba, Otrobanda/Banda Abou en Brievengat op Curaçao te verbeteren en tegelijkertijd de bijstandsgerechtigden een leerwerktraject te bieden, waarmee zij werkervaring kunnen opdoen. Ze werkten 6 uur per dag van maandag t/m vrijdag tegen een vergoeding aanvullend op de uitkering. De looptijd van dit project is van juli 2024 t/m juli 2025;
- 83 personen hebben deelgenomen aan het werkervaringstraject: “Un bon trabou pa Gobiernu di Korsou”. Dit geschiedt in samenwerking met het Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening (BPD);
- 7 personen hebben deelgenomen aan het werkervaringstraject: Admin support in samenwerking met het ministerie van VVRP.

Oprichting van de Nationale Vakschool (Instituto Nashonal)

Volgens pagina 151 wordt gewerkt aan de oprichting van een nationale vakschool, met ondersteuning van het bedrijfsleven.

In welke fase bevindt de oprichting van deze vakschool zich momenteel?

Antwoord:

De oprichting van de nationale vakschool (Instituto Nashonal) bevindt zich in de voorbereidingsfase.

Bouw van 100 sociale woningen

Pagina 154: Het streven is om in 2026, in samenwerking met het ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning, verder te werken aan de bouw van circa 100 sociale woningen. Dit project draagt bij aan het versterken van de sociale infrastructuur en het verminderen van de woningnood. Beschikt de regering over een concreet plan met een tijdschema waaruit blijkt wanneer met de bouw van deze 100 woningen zal worden gestart?

Antwoord:

Er zijn in totaal 96 woningen gepland, die in fases worden gerealiseerd.

- Fase 1: Deze fase is al afgerond en opgeleverd. In opdracht van het Ministerie van SOAW heeft FKP extra appartementen gebouwd. Samen met de Sector Sociale Ontwikkeling van het Ministerie is de inventarisatie van de wachtlijst van woningzoekenden uitgevoerd. Potentiële bewoners hebben een training gevolgd inzake o.a. het omgang met medebewoners in het appartementencomplex, de onderlinge omgang en het zorgdragen voor de appartementen en de leefbaarheid van de wijk.

- Fase 2: De tweede fase omvat 60 appartementen, die naar verwachting opgeleverd zullen worden op 11 juni 2026.

Pilotprojecten 'Hala rosea' en 'Omgaan met geld'

Pagina 155: Binnen het thema *Mens* richt het beleid zich op de duurzame ontwikkeling van burgers en gezinnen, met nadruk op het versterken van de levenskwaliteit en het bieden van adequate voorzieningen aan zorg- en hulpbehoevenden. In 2025 zijn twee pilotprojecten gestart: *'Hala Rosea'* en *'Omgaan met geld'*, die in 2026 worden voortgezet.

- a. Wat is de inhoud van deze twee pilotprojecten?
- b. Binnen welke periode zullen deze projecten worden geëvalueerd om te bepalen of de beoogde resultaten worden bereikt?
- c. Op welke wijze wordt gemeten of de projecten de verwachte resultaten opleveren?

Antwoord:

Het doel van Omgaan met Geld is om de burger:

1. Inzicht te geven in inkomsten en uitgaven
  - Begrijpen waar geld vandaan komt en waar het naartoe gaat.
  - Bewuste financiële keuzes leren maken. Bijvoorbeeld plannen, prioriteiten stellen en onderscheid maken tussen "moeten" en "willen".
  - Voorkomen van schulden
    - Door te leren budgetteren, op tijd te betalen en verleidingen te herkennen.
  - Opbouwen van gezonde financiële gewoontes
    - Zoals sparen, vergelijken, nadenken over risico's en financiële afspraken goed begrijpen.
  - Versterken van zelfvertrouwen rondom geldzaken
    - Mensen laten ervaren dat ze grip kunnen hebben op hun eigen financiën.
2. Deze moet nog worden ontwikkeld, het wordt na 6 maanden van uitvoering geëvalueerd en weer na 12 maanden om te kijken naar de beoogde resultaten.
3. Vanuit de organisatie waarvan we kennis en methode zullen kopen zijn er meetinstrumenten ontwikkeld voor de cliënt en voor de organisatie die ermee moet werken. Beide zijn in het pakket om te kunnen gebruiken als het in de pilot fase zit.

Hala Rosea

1. Na analyse van recente gevallen waarin de overheid geen ondersteuning heeft kunnen bieden, maar die in aanmerking zouden zijn gekomen voor hulp via de fondsen van Hala Rosea, introduceren we een tijdelijk ondersteuningsmechanisme. mee zelfstandige broodwinners die door ziekte of overmacht hun inkomen verliezen, geholpen worden met het betalen van vaste lasten zoals water, elektriciteit, gas, internet en – indien nodig – eerste levensbehoeften zoals kleding en meubels
2. De pilotfase moet worden geëvalueerd na 3, 6 en 9 maanden
3. Er zullen formulieren worden gecreëerd om de betrokkenen, de werkgroep en de MT SOAW te laten invullen om de verwachte outputs te meten,

Ouderen met een AOV-uitkering

Pagina 156: Ouderen met een AOV-uitkering die in tehuizen wonen, ontvangen zakgeld voor eigen gebruik en een kerstbonus aan het einde van het jaar.

- a. Welk bedrag heeft de regering gereserveerd voor deze uitkering?

Antwoord:

Totaal: XCG. 300.000:

Voor zakgeld wordt een bedrag van XCG 75,- per maand gereserveerd per persoon.

Voor de kerstbonus geldt een bedrag van XCG 862,-.

- b. Hoeveel bedraagt het zakgeld per persoon?

Antwoord:

Iedere cliënt ontvangt XCG 75,- per maand als zakgeld

- c. Vanaf welke periode zal de betaling plaatsvinden?

Antwoord:

Maandelijkse betaling.

Zodra de intake door de instelling is afgerond, wordt de opnamedatum vastgesteld. Na de plaatsing stuurt SOAW een toewijzingsbrief naar de SVB. Bij ontvangst van deze brief houdt de SVB 1% van de AOV-uitkering in (XCG 862,-) en stort het resterende bedrag op de rekening van SOAW.

Ministerie SOAW betaalt vervolgens de zorginstelling voor de plaatsing. De zorginstelling houdt XCG 75,- per maand in voor het zakgeld van de cliënt. Betalingen voor de plaatsing beginnen vanaf de eerstvolgende maand na de opname.

Algemeen

De Regering stimuleert re-integratie-, omscholings- en bijscholingstrajecten gericht op belangrijke sectoren, in samenwerking met het ministerie van OWCS, het ministerie van EO en werkgevers. Graag een uitleg ten aanzien hiervan. Waar in de begroting van SOAW, OWCS en EO is er geld beschikbaar gesteld hiervoor?

Antwoord:

Het Ministerie Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn is een belangrijke stakeholder binnen het project Her- en Bijscholing en draagt actief bij aan de uitvoering ervan. Maandelijks heeft het ministerie overlegmomenten met andere stakeholders, waaronder MEO, OWCS en CHATA.

In 2024 zijn verschillende opleidingsprogramma's voor de toeristenindustrie gestart via het project

'Her- en Bijscholing'. Het programma wordt beheerd door het Ministerie van Economische Ontwikkeling (MEO) en Curaçao Tourist Board (CTB) in nauwe samenwerking met het Ministerie van SOAW en partners van de private sector. De bijdrage van SOAW bestaat voornamelijk uit inhoudelijke ondersteuning van het project. Het ministerie assisteert bij de intakeprocedures van cliënten en speelt een actieve rol bij het ondersteunen van cursisten die dreigen uit te vallen.

Het project 'Un Komienso Nobo' biedt jongeren een kansrijke toekomst door middel van sociale vorming en het volgen van leerwerktrajecten. In juni 2024 hebben de ministers van Justitie, Sociale Ontwikkeling Arbeid en Welzijn, Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport en de commandant van de Caribische regio, de overeenkomst ondertekend om het 'Sociaal Vormings Traject' (SVT) Curaçao te professionaliseren. Deze overeenkomst is tot stand gekomen binnen het kader van afspraken tussen Curaçao en Nederland, in het kader van de hervormingen in het Landspakket thema H18.

Een nieuwe ontwikkeling binnen het SVT is, dat thans in de nieuwe overeenkomst ook vrouwen aan de cursus kunnen deelnemen. Structureel zullen er 2 cursussen per jaar worden gegeven, één voor mannen en één voor vrouwen, met een maximum van 24 personen per traject. Door middel van dit leerwerkproject van Fundashon Union di Hubentut (Funditut), die belast is met de uitvoering van de eerste editie van het leerwerkproject, worden de jongeren klaargestoomd voor uiteenlopende banen in de horeca, kantoorwerk, beveiliging en techniek.

Op de begrotingspost " 176201.4402 "is er geld hiervoor beschikbaar.

De Regering zal de arbeidsparticipatie van jongeren, mensen met een beperking en andere kwetsbare groepen door middel van gerichte begeleiding, bemiddeling, belastingvoordelen en loonkostensubsidies verhogen. Hoe zal de arbeidsparticipatie van jongeren, mensen met een beperking en andere

kwetsbare groepen verhoogd worden? Waar in de begroting zijn hiervoor middelen beschikbaar gesteld?

Antwoord:

Het Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn geeft subsidie aan Stichting Sentro Solari. Sentro Solari is een stichting die mensen met een verstandelijke, psychische of lichamelijke beperking helpt door middel van coaching, begeleiding en het bemiddelen naar een passende functie in het bedrijfsleven. Op de begrotingspost "176201.4403 Vorming" van de sectoren is er geld hiervoor.

De Regering zal de relevante arbeidswetgeving om gelijke kansen, bescherming en eerlijke arbeidsverhoudingen te versterken moderniseren. Hoe zal de Regering de arbeidswetgeving moderniseren en waar in de begroting zijn hiervoor middelen beschikbaar gesteld?

Antwoord:

De revisie van de arbeidswetgeving van Curaçao is ook onderdeel van het landspakket; Thema E. Dit project is vooralsnog status quo in verband met het ontbreken van vertegenwoordiging van een projectleider. Dit onderdeel zal weer hervat worden in november 2025.

De Regering zal de toegang tot sociale voorzieningen zoals de onderstand en de AOV hervormen en verbeteren, met aandacht voor rechtvaardigheid, transparantie en effectiviteit. Hoe gaat de Regering de toegang tot sociale voorzieningen zoals de onderstand en de arbeidstoelage hervormen en verbeteren en waar in de begroting zijn hiervoor middelen beschikbaar gesteld?

Antwoord:

Het ministerie erkent het belang van toegankelijke en efficiënte sociale voorzieningen voor alle inwoners. Hervorming en verbetering van deze voorzieningen blijft een prioriteit, met aandacht voor klantgerichte dienstverlening en digitale toegankelijkheid. Waar in de begroting middelen beschikbaar zijn, wordt dit zorgvuldig afgestemd op de meest urgente behoeften, in lijn met de strategische beleidsprioriteiten en beschikbare financiële kaders.

Hierbij speelt digitalisatie een grote rol en daarnaast het informeren op een laagdrempelige manier van de reeds bestaande sociale voorzieningen aan de gemeenschap.

Wij zijn ons bewust van de toenemende vraag naar ondersteuning op het gebied van voedselzekerheid, financiële educatie en schuldhelpverlening. In het kader van samenwerking en het concept 'één overheid' onderzoeken wij hoe wij kennis en expertise van andere sectoren en ministeries kunnen

benutten. Op deze manier willen wij klanten de juiste, structurele ondersteuning bieden, binnen de kaders van het beschikbare budget.

De Regering zal de steun voor voedsel (met name voor kinderen en jongeren), schuldhulpverlening en educatie over financieel beheer uitbreiden. Hoe wil de Regering de steun voor voedsel (met name voor kinderen en jongeren), schuldhulpverlening en educatie over financieel beheer uitbreiden en waar in de begroting zijn hiervoor middelen beschikbaar gesteld?

Antwoord:

De regering/het Ministerie SOAW moet de voedselondersteuning onderdeel maken van een breder beleidsprogramma gericht op armoedepreventie, waarbij voedselhulp, financiële begeleiding en sociale ondersteuning in samenhang worden gefinancierd.

De regering/het Ministerie van SOAW streeft ernaar een meer gestructureerde aanpak te introduceren. Daarom zal de regering/het Ministerie SOAW de voedselpakketten blijven positioneren binnen de noodvoorzieningen, terwijl de structurele aanpak wordt vormgegeven binnen het bredere pakket aan armoedebestrijding maatregelen. Dit omvat het versterken van inkomensondersteuning, toegang tot werk, sociale begeleiding en preventieve maatregelen, zodat huishoudens niet langdurig op voedselhulp hoeven terug te vallen. Een geïntegreerde aanpak zorgt ervoor dat voedselondersteuning beschikbaar blijft voor acute situaties, terwijl tegelijkertijd wordt gewerkt aan duurzame oplossingen die armoede verminderen en zelfredzaamheid vergroten.

Op begrotingspost van sector Familie & Jeugd 176300.4706 Onderstand en Noodvoorziening zijn middelen gereserveerd voor voedselhulp.

Op de begrotingspost 176300.4403 vorming zijn middelen beschikbaar gesteld voor schuldhulpverlening en educatie .

De Regering zal een integrale wijkaanpak bevorderen met prioriteit voor wijken met sociale uitdagingen. Hoe zal de Regering een integrale wijkaanpak met prioriteit voor wijken met sociale uitdagingen ondersteunen en waar in de begroting zijn hiervoor middelen beschikbaar gesteld?

Antwoord:

De integrale wijkaanpak blijft een belangrijk instrument om samenhangende oplossingen te bieden voor complexe lokale vraagstukken. Ondersteuning wordt geboden via samenwerking tussen verschillende beleidsdomeinen, wijkteams en lokale partners. In de begroting worden middelen op een evenwichtige manier verdeeld om zowel preventieve als curatieve maatregelen te kunnen realiseren, met oog voor de specifieke behoeften van iedere wijk.

In de Kapitaal dienst begrotingspost: 176102. 4913 voor renovatie van

buurtcentra/ multifunctionele centra zijn middelen hiervoor beschikbaar. Verder in de gewone dienst, begrotingspost: 176102.4403 waar programma's en projecten in de wijken ten behoeve van vorming van verschillende groeperingen beschikbaar worden gesteld.

Beleid binnen het thema Wijk

Pagina 156: Het beleid binnen het thema *Wijk* richt zich op integrale en duurzame wijkontwikkeling met als doel een veilige, inclusieve en stimulerende leefomgeving voor gezinnen, kinderen, jongeren en kwetsbare doelgroepen.

- a. Kan de regering toelichten wat de inhoud van dit beleid is?
- b. Wanneer kunnen de lokale gemeenschappen de uitvoering van dit beleid concreet in hun wijk zien plaatsvinden?

Antwoord:

- a. Het beleid richt zich op het creëren van een veilige, inclusieve en leefbare omgeving voor alle bewoners. Concrete uitvoering wordt in samenwerking met lokale gemeenschappen gefaseerd uitgerold, rekening houdend met planning, capaciteit en prioriteitstelling. Wij streven ernaar dat inwoners op korte termijn tastbare verbeteringen ervaren, terwijl structurele resultaten zorgvuldig worden ingebed in langetermijnbeleid.
- b. Het Ministerie SOAW is thans bezig met het actualiseren van het concept Integrale Wijkaanpak. Na de actualisering en goedkeuring door de minister en de Ministerraad kan men overgaan tot uitvoering.

Ten aanzien van hoofdstuk 17 heeft de MAN-PIN fractie de volgende vragen.

Wanneer erkent de regering de schuld die zij heeft aan de gepensioneerden? De verantwoordelijke instantie hiervoor is het ministerie van SOAW. Wat gebeurt er met de Cg. 90 miljoen die nog verschuldigd is aan de gepensioneerden?

Antwoord:

Het vaststellen of er formeel sprake is van een schuld richting gepensioneerden vereist een juridische en financiële toetsing die momenteel wordt uitgevoerd. De genoemde CG 90 miljoen maakt deel uit van deze analyse. Zodra duidelijk is welke verplichtingen daadwerkelijk gelden en hoe deze binnen de begroting kunnen worden verwerkt, informeert de regering

het parlement daarover.

De fractie verzoekt de regering aan te geven welke maatregelen het departement Arbeidszaken neemt in het kader van de zorg voor de veiligheid van werknemers in ons land.

Antwoord:

Van de Inspectie SOAW heeft de Afdeling Inspectie Arbeidsveiligheid als kerntaken het controleren en handhaven van de veiligheid op werkplekken krachtens de Veiligheidslandsverordening 1958, door:

- algemene veiligheidscontroles
- Onderzoek Bedrijfsongevallen
- Reguleren van veilige werkplekken door:
  - beschikkingen zoals: gasinstallatie vergunningen, keuring Asbestverwijderingsplannen, sloopplannen, steigers, hijskranen, etc.,
  - Advies Hindervergunningen
  - instructies bij Evenementen
  - etc

Daarnaast vraagt de fractie om duidelijk te maken hoeveel arbeidsinspecties het departement in het lopende jaar heeft uitgevoerd.

Antwoord:

Voor het lopende jaar zijn de cijfers nog niet uitgewerkt omdat er nog geen geautomatiseerd systeem is om alle Inspecties te registreren en vervolgens management informatie te genereren. Alles geschiedt dus handmatig. Daarom worden de cijfers van 2024 gegeven.

=>

Afdeling Inspectie Arbeidsvoorwaarden 2024:

heeft in 2024 geen Controles maar wel 271 beleefdheidsbezoeken uitgevoerd vooruitlopend op het regelen van de bevoegdheden voor Controles door het bevoegd gezag.

Resultaten:

Overtredingen geconstateerd:

LV. Arbeid Vreemdelingen : In orde: 175, Overtreding: 13, In behandeling: 50 , NVT: 33

Minimumloon : In orde: 229, Overtreding: 3, In behandeling: 39

,

Arbeidsregeling 2000 : In orde: 207, Overtreding: 2, In behandeling: 53 , NVT: 9

Vakantie regeling : In orde: 209, Overtreding: 1, In behandeling: 44 , NVT: 17

Afdeling Inspectie Arbeidsveiligheid heeft in 2024 geen Controles maar wel 475 beleefdheidsbezoeken uitgevoerd vooruitlopend op het regelen van de

bevoegdheden voor Controles door het bevoegd gezag.

Resultaten:

21 Vergunning, Ontheffing en erkenning:

11 Gas werkzaamheden

9 Asbest werkzaamheden

1 Kraan ontheffingen

0 Gas-testers erkenning

8 Onderzoek Bedrijfsongevallen:

2 Vallen van hoogte

2 Getroffen door voorwerp

0 Overmatige geur

2 Val struikel

0 Brand / Explosie

1 Elektrische schok

1 Kneuzen/klem geraken

10 Controles voor Hindervergunningen

6 Controles of Evenementen (Multi disciplinaire team constellaties)

MAATREGELLEN

84 instructies tot herstel uitgegeven

1 Bevel voor staken van de arbeid uitgegeven

MAATREGELLEN: (doordat het bevoegd gezag nog niet de opsporingsbevoegdheden heeft geregeld, kunnen nog geen sancties worden opgelegd):

9 Waarschuwingbrieven uitgegeven

4 Inspectierapporten uitgegeven

Afdeling Inspectie Maatschappelijke Zorg & Sociale Voorzieningen

CONTROLES:

21 huisbezoeken afgelegd in het kader van project FKP en Tera Kora

0 Controles van bijstandtrekkers door gebrek aan toezichhoudende bevoegdheden. In plaats daarvan:

636 Matchdetecties

307 aan sector SO overgedragen ter intrekking

61 Geïmmigreerd

30 Overleden

193 Werkzaam

1 Controles bij verzorgingstehuizen uitgevoerd door gebrek aan toezichhoudende bevoegdheden (verder heeft de minister van GMN de controletaken bij het GMN neer gelegd)

MAATREGELLEN

In samenwerking met de Inspectie GMN moest een verzorgingstehuis met haar zorgtaken stoppen

Afdeling Inspectie Maatschappelijke Zorg & Sociale Voorzieningen

CONTROLES 2024:

- 21 huisbezoeken afgelegd in het kader van project FKP en Tera Kora
- 0 Controles van bijstandontvangers doordat de toezichthoudende bevoegdheden nog niet zijn geregeld.
- in plaats daarvan: 636 Matchdetecties bijstandontvangers, resultaten:
  - 307 aan sector SO overgedragen ter intrekking
  - 61 Geïmmigreerd
  - 30 Overleden
  - 193 Werkzaam
  - 1 Controles bij verzorgingstehuizen uitgevoerd door gebrek aan toezichthoudende bevoegdheden (verder heeft de minister van GMN de controletaken bij het GMN neer gelegd)

MAATREGELEN

In samenwerking met de Inspectie GMN moest een verzorgingstehuis met haar zorgtaken stoppen.

Het budget voor post 176103 – Electra- en watersubsidie is slechts met ongeveer Cg. 6 miljoen verhoogd ten behoeve van de minder draagkrachtigen.

Antwoord:

Dit budget is gelijk gebleven in vergelijking met het budget in 2025. Zijnde XCG. 1.400.000.

Tegelijkertijd constateert de MAN-PIN-fractie dat het budget van het kabinet van de minister van SOAW met XCG 700.000 is toegenomen. De fractie verzoekt de regering om een toelichting: enerzijds waarom de ondersteuning voor de meest kwetsbaren relatief beperkt is gebleven, en anderzijds waarom het budget van het kabinet zelf aanzienlijk is verhoogd.

Antwoord:

De verhoging betreft kostencategorie “4200 Beloningen van Personeel”, die aangepast is conform de realisatiecijfers van april 2025.

De fractie wil graag weten wat de stand van zaken is met betrekking tot Tayer Sosial.

Antwoord:

Er wordt gewerkt aan het opzetten van een sociale werkplaats voor een geselecteerde groep (‘people of determination’ en onderstandtrekkers). Deze sociale werkplaats sluit in grote lijnen aan bij het voormalige FTS en is bedoeld om deze groepen zo goed mogelijk te ondersteunen bij het versterken van hun deelname aan de maatschappij op sociaal, maatschappelijk en economisch vlak.

De fractie wil graag weten of het landhuis Groot Santa Martha is verkocht, en zo ja, aan wie het is verkocht.

Antwoord:

Volgens de informatie waar we momenteel over beschikken, is het landhuis Groot St. Martha niet verkocht.

Gewone Dienst

Het totaal van de Gewone Dienst stijgt van XCG 178.027.042 in 2025 naar XCG 182.084.600 in 2026, een toename van circa Cg. 4 miljoen.

Kan de regering een toelichting geven op deze stijging?

Antwoord:

De toename wordt voornamelijk veroorzaakt door de toename van de 4200 Beloning personeel/personeelkosten.

Post 170100 – Minister SOAW

2025: XCG 1.080.276 → 2026: XCG 1.093.300

Toename van circa Cg. 13 duizend.

Kan de regering een toelichting geven op deze stijging?

Antwoord:

De stijging heeft met name te maken met aanpassing van de salarisposten “4200 Beloning van Personeel” in overeenstemming met de realisatiecijfers van april 2025 evenals van hogere afschrijvingskosten van de vaste activa.

Post 176000 – Kabinet Minister SOAW

2025: XCG 1.116.032 → 2026: XCG 1.817.300

Toename van circa Cg. 701 duizend.

Kan de regering uitleggen waardoor deze aanzienlijke stijging wordt veroorzaakt?

Antwoord:

De stijging is voornamelijk het gevolg van de aanpassing van de salarisposten “4200 Beloning van Personeel” in overeenstemming met de realisatiecijfers van april 2025.

Post 176001 – Inspectie Arbeidszaken

2025: XCG 2.741.384 → 2026: XCG 2.847.300

Toename van circa Cg. 106 duizend.

Kan de regering toelichten waar deze stijging uit voortvloeit?

Antwoord:

Deze toename heeft met name te maken met aanpassing van de salarisposten “4200 Beloning van Personeel” in overeenstemming met de realisatiecijfers van april 2025.

Post 176002 – SG SOAW

2025: XCG 305.600 → 2026: XCG 298.000

Daling van circa Cg. 6.600.

Kan de regering een verklaring geven voor deze daling?

Antwoord:

De afname is het gevolg van de aanpassing van de salarispost "4200 Beloning van Personeel" in overeenstemming met de realisatiecijfers van april 2025.

Post 176003 – Ministeriële Staf

2025: XCG 4.308.058 → 2026: XCG 4.482.800

Toename van circa Cg. 174 duizend.

Kan de regering een toelichting geven op deze stijging?

Antwoord:

De toename heeft met name te maken met aanpassing van de salarispost "4200 Beloning van Personeel" in overeenstemming met de realisatiecijfers van april 2025. En een verlaging van de kostencategorie 4400- Verbruik van Goederen & Dienst aan de hand van de realisatiecijfers van 2024.

Post 176005 – Beleidsorganisatie SOAW

2025: XCG 1.211.679 → 2026: XCG 1.345.200

Toename van circa Cg. 134 duizend.

Kan de regering uitleggen waardoor deze stijging wordt veroorzaakt?

Antwoord:

De toename is het gevolg van de aanpassing van de salarispost "4200 Beloning van Personeel" in overeenstemming met de realisatiecijfers van april 2025.

Post 176100 – UO Regiokantoren

2025: XCG 4.672.324 → 2026: XCG 5.153.500

Toename van circa Cg. 481 duizend.

Kan de regering aangeven waar deze stijging op gebaseerd is?

Antwoord:

De Stijging zit voornamelijk in de loonkosten. De uitbreiding was nodig door tekort aan personeel in de Regiokantoren/Kasnan di Bario

Post 176101 – Sociale Zorg

2025: XCG 25.158.324 → 2026: XCG 25.158.500

Het budget blijft nagenoeg gelijk (stijging van slechts Cg. 176).

Post 176102 – Maatschappelijke Zorg

2025: XCG 75.323.887 → 2026: XCG 75.263.800

Daling van circa Cg. 60 duizend.

Vragen: Kan de regering een toelichting geven op deze daling?

Antwoord:

De daling is een saldering van kortingen en aanvullingen op een aantal posten gerelateerd aan de operationele dienst.

Welke gevolgen heeft deze daling voor de werkzaamheden binnen Maatschappelijke Zorg?

Antwoord:

Er worden geen gevolgen verwacht, aangezien de aanpassingen gebaseerd zijn op de hoogte van de uitputting (kosten) in 2024/2025 en te verwachten uitgaven 2026.

Post 176103 – Electra- en watersubsidie
2025: XCG 1.469.600 → 2026: XCG 1.478.100
Toename van circa Cg. 6 duizend.
Kan de regering deze stijging toelichten?

Is het de intentie van de regering om deze post uit te breiden voor personen met een laag inkomen die niet enkel een onderstandsuitkering ontvangen?

Antwoord:

Het verschil is te wijten aan de toename van post afschrijvingen die in 2026 is opgenomen om de a.g.v. investeringen in aanlegging door Aqualectra van water- en electra infrastructuur over de periode 2023-2024. XCG. 63.086.
Verder is de post Subs bijdrage W&E afgenomen met XCG. 54.600
Hier is er een totale toename van een bedrag van Cg. 8.5K en niet Cg6K

Conform de wet is de water- en elektriciteitssubsidie bedoeld voor personen met een laag inkomen (on- en minvermogenden) c.q. minderbedeelden, en is deze niet uitsluitend voorbehouden aan ontvangers van een onderstandsuitkering. Het beleid richt zich dus breder op mensen die financieel kwetsbaar zijn, ongeacht de specifieke vorm van hun uitkering of inkomen.

Post 176104 – UO Bedrijfsvoering en Kwaliteit Zorg
2025: XCG 787.513 → 2026: XCG 1.227.500
Toename van circa Cg. 440 duizend.
Kan de regering aangeven wat de oorzaak is van deze stijging?

Antwoord:

Stijging zit voornamelijk in de loonkosten. Additioneel is de post Inhuur personeel voor XCG.222.773, in 2026 begroot.

Post 176201 – UO Uitvoeringsteam Arbeid
2025: XCG 3.502.388 → 2026: XCG 5.345.900

Toename van circa Cg. 1,8 miljoen.

Kan de regering toelichten waar deze aanzienlijke stijging uit voortvloeit?

Antwoord:

De stijging is het gevolg van de aanpassing van de salarisposten "4200

Beloning van Personeel" in overeenstemming met de realisatiecijfers van april 2025.

Post 176202 – Bureau Mediation

2025: XCG 245.900 → 2026: XCG 276.000

Toename van circa Cg. 30 duizend.

Kan de regering uitleg geven over deze stijging?

Antwoord:

De stijging is het gevolg van de aanpassing van de salarisposten "4200

Beloning van Personeel" in overeenstemming met de realisatiecijfers van april 2025.

Post 176203 – UO Bedrijfsvoering Regiokantoren

2025: XCG 106.300 → 2026: XCG 115.500

Toename van circa Cg. 9.200.

Kan de regering een toelichting geven op deze stijging?

Antwoord:

De stijging is het gevolg van de aanpassing van de salarisposten "4200

Beloning van Personeel" in overeenstemming met de realisatiecijfers van april 2025.

Post 176300 – Maatschappelijke Opbouw en Begeleiding

2025: XCG 1.040.000 → 2026: XCG 975.000

Daling van circa 65 Cg. duizend.

Kan de regering uitleggen waarom deze post is verlaagd?

Welke impact heeft deze verlaging op de uitvoering van de betreffende werkzaamheden?

Antwoord:

Aan de hand van de uit te voeren beleid, worden de beschikbare middelen, budget neutraal verschoven binnen de ministerie onderdelen van SOAW.

Conform de beleidsplannen worden de uitvoering van de projectdossiers van sector Familie & Jeugd verdeeld onder de begrotingsposten die ressorteren onder de sector.

Post 176301 – Jeugdzorg

2025: XCG 761.400 → 2026: XCG 474.900

Daling van circa Cg. 286 duizend.

Kan de regering toelichten waarom deze forse verlaging heeft

plaatsgevonden?

Welke gevolgen heeft dit voor het functioneren van Jeugdzorg?

Antwoord:

Aan de hand van de uit te voeren beleid, worden de beschikbare middelen, budget neutraal verschoven binnen de ministerie onderdelen van SOAW. Conform de beleidsplannen worden de uitvoering van de projectdossiers van sector Familie & Jeugd verdeeld onder de begrotingsposten die ressorteren onder de sector.

Post 176303 – UO Bedrijfsvoering en Kwaliteitszorg

2025: XCG 2.066.033 → 2026: XCG 2.138.700

Toename van circa Cg. 72 duizend.

Kan de regering toelichten waardoor deze stijging wordt veroorzaakt?

Antwoord:

Aan de hand van de uit te voeren beleid, worden de beschikbare middelen, budget neutraal verschoven binnen de ministerie onderdelen van SOAW.

Post 176500 – Subsidiebijdragen Bejaardenoorden

2025: XCG 896.188 → 2026: XCG 1.039.500

Toename van circa Cg. 143 duizend.

Kan de regering uitleggen waardoor deze stijging wordt verklaard?

Antwoord:

De stijging betreft voornamelijk de toevoeging van de post "Inhuur van personeel", XCG. 138.655. Deze post is in 2025 op XCG. 0.00, begroot. Door de verschuiving van de werkzaamheden naar de subsidie unit was deze post op XCG 0.00 begroot. De toename was bedoeld om een architect in te huren voor de bouw van het seniorencomplex te Sta. Rosa. Het ligt in de bedoeling om de voorbereidingen en vervolgens de bouw en de investering in het project voort te zetten.

Post 176601 – Bureau Landsbemiddelaar

2025: XCG 612.474 → 2026: XCG 693.600

Toename van circa Cg. 81 duizend.

Kan de regering toelichten wat de reden is van deze stijging?

Antwoord:

De stijging heeft met name te maken met aanpassing van de salarisposten "4200 Beloning van Personeel" in overeenstemming met de realisatiecijfers van april 2025 en openstaande vacatures die mogelijk komende periode vervuld zullen worden of uitbreiding personeel.

Post 176801 – UO Familie en Jeugd

2025: XCG 2.439.000 → 2026: XCG 3.090.400

Toename van circa Cg. 651 duizend.

Kan de regering een toelichting geven op deze stijging?

Antwoord:

De toename heeft te maken met aanpassing van de salarisposten "4200 Beloning van Personeel" in overeenstemming met de realisatiecijfers van april 2025.

Post 176803 – Overige uitgaven SOAW

2025: XCG 48.177.766 → 2026: XCG 47.764.800

Daling van circa Cg. 413 duizend.

Kan de regering een toelichting geven op deze daling?

Antwoord:

Aan de hand van de uit te voeren beleid, worden de beschikbare middelen, budget neutraal verschoven binnen de ministerie onderdelen van SOAW. De verwachting in 2026 is aangepast aan de voorlopige cijfers 2025 en de realisatiecijfers van 2024.

Wat is de functie en de inhoud van deze begrotingspost "overige uitgaven"?

Antwoord:

Het Ministerie heeft met name de subsidieposten en de operationele kosten van de subsidie unit onder deze kostenplaats gealloceerd.

Kapitaaldienst

Het totaalbedrag blijft gelijk: XCG 10.000.000 in 2025 en 2026.

Post 176001 – Inspectie Arbeidszaken

2025: XCG 80.000 → 2026: XCG 115.000

Toename van Cg. 35 duizend.

Kan de regering uitleggen waardoor deze stijging wordt veroorzaakt?

Antwoord:

De begroting is verhoogd om meer budgetruimte te creëren voor de aankoop van dienstwagens en "machines & andere werktuigen", zoals meet instrumenten, ter uitvoering van de dagelijkse werkzaamheden van de afdeling.

Welke investeringen zullen in 2026 worden gedaan vanuit deze begrotingspost?

Antwoord:

De middelen zijn begroot ter aankoop van dienstwagens en machines & andere werktuigen.

Post 176003 – Ministeriële Staf

2025: XCG 400.000 → 2026: XCG 1.100.000

Toename van Cg. 700 duizend.

Kan de regering toelichten waardoor deze stijging wordt verklaard?

ANTWOORD:

Conform de ICT Jaarplan 2025-2026 zijn de nodige middelen op de begrotingspost begroot voor dienstjaar 2026.

Welke investeringen worden in 2026 voorzien vanuit deze begrotingspost?

Antwoord:

De investeringen die voor het dienstjaar 2026 zijn gepland zijn onder anderen: upgraden van de Communicatie Infrastructuur, upgraden van de servers, aankoop van diverse Software 's en in samenspraak met BPD het digitalisering van de Infrastructuur.

Post 176100 – UO Regiokantoren

2025: XCG 100.000 → 2026: XCG 50.000

Daling van Cg. 50 duizend.

Kan de regering toelichten waarom deze verlaging heeft plaatsgevonden?

Antwoord:

Voor de regiokantoren zijn in 2025 vervangend meubilair aangeschaft.

Behalve voor mogelijk nieuw personeel, wordt in 2026 niet verwacht meer kapitaal benodigd te zijn voor deze activiteit.

Welke investeringen zullen desondanks in 2026 worden uitgevoerd binnen deze post?

Antwoord:

Mogelijk inrichting van werkplekken t.b.v. uitbreiding personeel.

Post 176101 – Sociale Zorg

2025: XCG 200.000 → 2026: XCG 160.000

Daling van Cg. 40 duizend.

Kan de regering aangeven waarom deze post is verlaagd?

Antwoord:

Deze post is bestemd voor het inrichten van noodwoningen. De verwachting in 2026 is aangepast aan de voorlopige cijfers 2025 en de realisatiecijfers van 2024.

Welke investeringen zijn in 2026 voorzien binnen deze post?

Antwoord:

Inrichten van noodwoningen

Post 176102 – Maatschappelijke Zorg
2025: XCG 7.070.000 → 2026: XCG 5.025.000

Daling van circa Cg. 2 miljoen.

Kan de regering toelichten welke investeringen in 2026 worden voorzien binnen deze post?

Antwoord:

De daling binnen de post 176102 Maatschappelijke Zorg is voornamelijk het gevolg van verminderde kapitaalkosten voor de bouw van nieuwe woningen. Doordat deze worden meegenomen in het project “Mi Kas Awo”, waardoor er minder middelen binnen deze post nodig zijn voor het bouwen van woningen voor on- en minvermogenden.

De regering voorziet in 2026 aanzienlijke investeringen binnen deze post.

Deze investeringen richten zich op twee belangrijke pijlers:

1. Woningen voor minder- en onvermogenden:

Er is een budget gereserveerd voor de bouw van nieuwe sociale woningen. Het doel is de woonkwaliteit te verhogen en de beschikbaarheid van betaalbare huisvesting te vergroten voor burgers met beperkte financiële middelen.

2. Renovaties van buurtcentra:

Daarnaast wordt geïnvesteerd in het onderhoud, de modernisering en de renovatie van buurt- en gemeenschapscentra. Deze centra vervullen een cruciale rol in lokale gemeenschapsvorming, sociale cohesie en het aanbieden van activiteiten en diensten aan inwoners.

Post 176201 – UO Uitvoeringsteam Arbeid
2025: XCG 50.000 → 2026: XCG 25.000

Daling van Cg. 25 duizend.

Kan de regering toelichten welke investeringen in 2026 worden uitgevoerd vanuit deze post?

Antwoord:

In 2025 werd XCG 50.000 begroot voor de aanschaf van een auto, welke inmiddels is gerealiseerd. In 2026 wordt geïnvesteerd in de inrichting van extra kantoorruimtes, waarbij het begrote bedrag lager is dan in 2025, wat leidt tot een daling ten opzichte van 2025.

Post 176303 – UO Bedrijfsvoering en Kwaliteitzorg
2025: XCG 100.000 → 2026: XCG 125.000

Toename van Cg. 25 duizend.

Kan de regering toelichten welke investeringen in 2026 zullen plaatsvinden vanuit deze begrotingspost?

Antwoord:

De begroting is verhoogd om meer budgetruimte te creëren voor de aankoop van dienstwagens, ter uitvoering van de dagelijkse werkzaamheden van de afdeling.

Post 176500 – Subsidiebijdragen Bejaardenoorden

2025: XCG 2.000.000 → 2026: XCG 3.400.000

Toename van Cg. 1,4 miljoen.

Kan de regering aangeven welke investeringen in 2026 worden gedaan binnen deze begrotingspost?

Antwoord:

De bedoeling is om de voorbereidingen en vervolgens de bouw en investering in het project Seniorencomplex te Sta. Rosa voort te zetten in 2026.

AOV en Indexatie

De indexatie en verhoging van de AOV-uitkering was een verkiezingsbelofte, waarvan verwacht werd dat deze zichtbaar zou zijn in de begroting. In de huidige begroting wordt slechts XCG 10 miljoen genoemd als toelage voor personen die uitsluitend een AOV-pensioen ontvangen, volgens de Nota van Financiën.

In de reactie van de regering op de adviezen van de RvA en het CFT met betrekking tot de indexatie van de AOV-uitkering – waarop iedere gepensioneerde recht heeft – is de regering tot op heden stil gebleven. Erkent de regering de noodzaak tot indexatie van de AOV-uitkering?

Antwoord:

Met betrekking tot de vraag inzake de mogelijke retroactieve indexering van AOV is de regering momenteel in gesprek met de vertegenwoordigers van lokale gepensioneerden (pensionado's), waarbij aan de vertegenwoordigers is meegedeeld dat de regering op basis van diverse verkregen juridische adviezen een andere mening is toegedaan inzake de mogelijke retroactieve indexering. De regering heeft aangegeven op de uitkomst van een lopende gerechtelijke procedure af te wachten alvorens verdere stappen te ondernemen inzake de mogelijke retroactieve indexering. Partijen zijn wel overeengekomen dat eerst de AOV-verhoging ingaande januari 2026 zal worden onderhandeld, en gelijk daarna verder zal worden gegaan met de besprekingen inzake retroactieve indexering en de beslissingen die moeten worden genomen om de AOV-betalingen duurzaam te garanderen.

Ten behoeve van een gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag, welk met ingang van januari 2026 zal plaatsvinden, heeft de SVB op verzoek van de regering de nodige berekeningen uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag vanuit de SVB-fondsen kan worden gefinancierd, zonder dat het schommelfonds op korte termijn negatief wordt. Dus de uitgaven met betrekking tot de AOV-verhoging lopen via de meerjarenbegroting van SVB. Het schommelfonds wordt pas negatief in het jaar 2029 en deze periode (2026-2028) geeft de regering voldoende ruimte om de

nodige wetswijzigingen te implementeren om het AOV-fonds en het schommelfonds duurzaam positief te houden. Te denken valt aan onder andere het implementeren van een toeristen entry-tax, zuikerbelasting, legaliseren van ongedocumenteerde arbeiders en een BTW-stelsel. Hoewel de geprognosticeerde AOV-verhoging via de SVB-fondsen zal worden gefinancierd (en het schommelfonds zonder aanvullende landsbijdrage pas in 2029 negatief zal worden), heeft de regering voor een gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag en/of een verhoging van de DWI-toelage meerjarig de volgende bedragen in de landsbegroting gereserveerd: Cg 15 miljoen vanaf 2026 (dit bedrag is meerjarig en wordt middels de huidige belastinginkomsten gefinancierd, dus geen wetswijziging nodig), Cg 30 miljoen in 2027 (de aanvullende Cg 15 miljoen t.o.v. het jaar 2026 komt uit de invoering van een toeristen entry-tax), Cg 50 miljoen in 2028 (de aanvullende Cg 20 miljoen t.o.v. het jaar 2027 komt uit de invoering van een vergunningstelsel voor appartementeverhuur voor korte duur en een verdere stijging van de toeristen entry-tax) en Cg 80 miljoen in 2029 (de aanvullende Cg 30 miljoen t.o.v. het jaar 2028 komt uit de invoering van een BTW-stelsel, het legaliseren van ongedocumenteerden en een verdere stijging van ontvangsten uit appartementeverhuur voor korte duur en uit de toeristen entry-tax). Deze reeks is integraal verwerkt in het uitgavenkader.

In de begroting van de SOAW is tevens een bedrag van 25 miljoen opgenomen om een eventueel tekort in het AOV-fonds en/of een verhoging van de DWI-toelage te dekken. De regering voert momenteel constructieve overleggesprekken met de betrokken belangenorganisaties. Naar verwachting zal dit proces leiden tot een officiële besluitvorming uiterlijk tegen het einde van het jaar.

Bestaat er een achterstand richting de gepensioneerden, en hoe denkt de regering dit recht te trekken, temeer daar de regering zelf aangeeft dat er vanaf 2027 jaarlijks 30 miljoen zal worden gereserveerd voor ENNIA?

Antwoord:

De regering begrijpt de zorgen over de koopkracht van gepensioneerden. Hierdoor zijn er op dit moment gesprekken met de vertegenwoordigers van penshonado's gaande om de AOV per januari 2026 te verhogen. Zie het antwoord bij de vorige vraag inzake AOV.

Wat betreft de vergelijking met de Ennia-resolutie het volgende: de sociale, economische en andere maatschappelijke gevolgen die er zouden treden wanneer een systeem-relevante instelling als Ennia zou omvallen, zijn voornamelijk voor de penshonado's met een gering pensioen (zoals het overgrootste deel bij Ennia) gigantisch. Dus een Ennia-resolutie was ook voor een groot deel van de penshonado's een hele belangrijke zaak. Verder zou het omvallen van Ennia als crisissituatie diep aan de basis van het sociaal-maatschappelijk, financieel-economisch en bestuurlijke systeem van ons land raken.

Uiteraard blijft de regering werken aan het (financieel) welzijn van de hele bevolking, ook van de penshonados die enkel van een AOV-uitkering moeten leven. Dit laatste blijkt uit het feit dat 2 jaar geleden de korting op de AOV-uitkering van duizend AOV-gerechtigden is afgeschaft, waardoor deze penshonados NAf 129 per maand extra krijgen.

De regering heeft aangekondigd dat er 2.000 werknemers naar Curaçao zullen worden gehaald. In welke sectoren zullen deze mensen worden ingezet, en hoe wordt rekening gehouden met huisvesting en de demografische impact op Curaçao?

Hoe zal dit proces worden beheerd?

Antwoord:

De verdere uitwerking van het plan om buitenlandse werknemers aan te trekken is nog gaande. De betrokken ministeries bepalen momenteel in welke sectoren zij nodig zijn en onder welke voorwaarden. Huisvesting en demografische impact worden daarbij expliciet meegewogen, zodat het proces gecontroleerd en verantwoord verloopt. SOAW bewaakt hierbij de arbeidsrechtelijke kaders en de bescherming van zowel lokale als buitenlandse werknemers.

Is er een structureel systeem opgezet om lokale arbeidskrachten op te leiden in sectoren waar grote vraag bestaat, zodat in de toekomst minder arbeidskrachten van buitenaf hoeven te worden aangetrokken?

Antwoord:

Binnen het Ministerie SOAW zorgt het Centrum voor Arbeid (CvA) voor de arbeidsbemiddeling in de breedste zin van het woord. De kernactiviteiten bestaan uit het koppelen van werkgevers en werkzoekenden, het actief werven en registreren van vacatures en het uitvoeren van grondige intakegesprekken. Daarnaast biedt CvA gerichte ondersteuning aan zowel werkgevers als werkzoekenden door middel van loopbaanadvies, begeleiding bij sollicitaties en het faciliteren van trainingen of opleidingen waar nodig. Door onze connecties met het bedrijfsleven en kennis van de arbeidsmarkt, streeft het ministerie naar duurzame matches die bijdragen aan een succesvolle en langdurige samenwerking tussen werknemer en werkgever.

Wordt in de horecasector toezicht gehouden op naleving van arbeidsveiligheidsnormen, en wat houden deze normen concreet in?

Antwoord:

Ook in de horeca heeft de Afdeling Inspectie Arbeidsveiligheid als kerntaken het Controleren en handhaven van de veiligheid op werkplekken op grond van de normen krachtens de Veiligheids- landsverordening 1958, door:

- Algemene veiligheidscontroles

- Onderzoek Bedrijfsongevallen
- Reguleren van veilige werkplekken door
  - beschikkingen zoals: gasinstallatie vergunningen, keuring Asbestverwijderingsplannen, sloopplannen, steigers, hijskranen,
  - Advies Hindervergunningen
  - instructies bij Evenementen
  - etc

HOOFDSTUK 18 MINISTERIE VAN GEZONDHEID, MILIEU EN NATUUR

Ten aanzien van hoofdstuk 18 heeft de MAN-PIN-fractie de volgende vragen.

Gewone dienst

De fractie merkt ten eerste op dat de begroting van het Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur (GMN) met ongeveer Cg. 12.4 miljoen is gestegen. Van Cg. 388.056.499 in 2025 naar Cg. 400.510.300 in 2026.

Op de begrotingspost '180100' is er sprake van een stijging van ongeveer Cg. 7 duizend is gestegen. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

Over de jaren 2026 naar 2029 stijgen de uitgaven van het ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur van Cg 400 miljoen naar Cg 411 miljoen. Deze stijging heeft voornamelijk te maken met een stijging van de kosten voor sociale zekerheid die vanaf 2027 met Cg 10 miljoen zal toenemen door hogere bijdragen van het land op basis van calculaties van de SVB.

Toename van Cg. 7 duizend op begrotingspost 18100 heeft te maken met de geprojecteerde kosten gebaseerd op de reële kosten.

Op de begrotingspost 187000 'Kabinet Minister GMN' is er sprake van een daling van ongeveer Cg. 53 duizend. Van Cg. 1.199.566 in 2025 naar Cg. 1.146.700 in 2026. Graag een uitleg van deze daling. Welk effect zal deze daling hebben op het functioneren van het Kabinet van de Minister van GMN?

Antwoord:

Deze daling heeft te maken met de geprojecteerde kosten gebaseerd op de reële kosten. Deze daling zal geen negatieve invloed hebben op het functioneren van het kabinet.

Op de begrotingspost 187001 'Raad voor de Volksgezondheid' is er sprake van een daling van Cg. 3.100. Van Cg. 31.300 in 2025 naar Cg. 28.200 in 2026. Graag een uitleg van deze daling. Welk effect zal deze daling hebben op het functioneren van de Raad voor de Volksgezondheid?

Antwoord:

Deze daling heeft te maken met de geprojecteerde kosten in 2026.

Op de begrotingspost 187002 'SG GMN' is er sprake van een stijging van ongeveer 235 duizend. Van Cg. 225.900 in 2025 naar Cg. 461.800 in 2026. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De stijging op begrotingspost 187002 'SG GMN' hangt samen met een noodzakelijke correctie van salariscomponenten en de daarbij behorende sociale lasten. Deze aanpassing is verwerkt om de kostenstructuur volledig en realistisch in de begroting weer te geven.

Op de begrotingspost 187003 'Ministeriële Staf' is er sprake van een stijging van ongeveer 883 duizend. Van Cg. 1.662.259 in 2025 naar Cg. 2.545.600 in 2026. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De toename heeft betrekking op de invulling van diverse financiële vacatures in het kader van het Roadmap-traject, evenals op verschillende andere vacatures, waaronder die voor HR, juristen, IT-medewerkers en communicatiemedewerkers, via de Job Fair. Tevens zijn alle salarissen na indexering gestegen ten opzichte van 2025.

Op de begrotingspost 187005 'Beleidsorganisatie' is er sprake van een daling van ongeveer Cg. 165 duizend. Van Cg. 1.983.878 in 2025 naar Cg. 1.818.200 in 2026. Graag een uitleg van deze daling. Welk effect zal deze daling hebben op het functioneren van de Raad voor de Beleidsorganisatie?

Antwoord:

Het gaat hier vooral om gelden die gebruikt worden voor juridische ondersteuning. De kosten voor juridische ondersteuning wordt in 2026 op een andere post gealloceerd.

Op de begrotingspost 187100 'Inspectie Volksgezondheid' is er sprake van een daling van ongeveer Cg. 114 duizend. Van Cg. 2.769.583 in 2025 naar Cg. 2.655.400 in 2026. Graag een uitleg van deze daling. Welk effect zal deze daling hebben op het functioneren van de Inspectie Volksgezondheid?

Antwoord:

Deze daling heeft voornamelijk betrekking op circa 100K aan schadevergoeding die is opgenomen in de begroting van 2025 in verband met een mogelijke schikking in de zaak van dokter Faries jegens voormalig inspecteur Huurman. Dit bedrag is in 2026 niet opgenomen.

Op de begrotingspost 187101 'UO Geneeskunde en Gezondheid Zaken' is er sprake van een stijging van ongeveer 956 duizend. Van Cg. 18.721.781 in 2025 naar Cg. 19.677.600 in 2026. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De toename heeft betrekking op de invulling van diverse vacatures. Tevens zijn alle salarissen na indexering gestegen ten opzichte van 2025.

Vanaf 2026 is subsidie aan CuraPlus van Cg (108K) en Salu pa Tur van Cg (478K per jaar) meerjarig begroot. De subsidie aan deze instanties is van belang wegens het wegvallen van diverse subsidies uit de Verenigde Staten. Deze instanties leveren zorg aan ongedocumenteerden, waardoor de stroom richting het veel duurder CMC wordt verminderd.

Op de begrotingspost 187103 'Volksgezondheid Instituut Curaçao' is er sprake van een stijging van ongeveer 798 duizend. Van Cg. 21.814.056 in 2025 naar Cg. 22.612.900 in 2026. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De vraag klopt niet helemaal. Het totaal begrote bedrag op begrotingspost 187103 "Volksgezondheid Instituut Curaçao" voor het dienstjaar 2026 bedraagt Cg 279.900 en niet Cg 22.612.900.

Het bedrag van Cg 22.612.900 heeft betrekking op de totale begroting van de Gewone Dienst van de drie organisaties die onder Preventieve en Curatieve Gezondheidszorg vallen, te weten:

- Volksgezondheid Instituut Curaçao – Cg 279.900
- Geneeskunde en Gezondheidszaken – Cg 19.677.600
- Inspectie Volksgezondheid – Cg 2.655.400

Totaal – Cg 22.612.900

De toename is voornamelijk toe te schrijven aan een stijging bij G&GZ van Cg 581K, veroorzaakt door een additionele subsidie aan Curaplus en Salu pa Tur, alsmede een toename van Cg 853K aan salarissen door onder andere indexering.

De begrotingspost 187200 'Subsidie bijdrage Ambulancevervoer' is hetzelfde gebleven als in 2025, namelijk Cg. 1.236.600. Het voornemen van de Regering was om de 'Fundashon Kuido Ambulans' op te heven en de ambulancedienst weer onder het Ministerie van GMN te plaatsen. Daarnaast moet het wagenpark uitgebreid worden, zodat deze voldoet aan de voorgeschreven wettelijke regels en om tevens de ambulancedienst te garanderen. Wat is de tijdlijn om de ambulancedienst onder het Ministerie van GMN te plaatsen?

Antwoord:

De intentie van de regering is om dit op termijn onder de GMN te brengen. Voordat deze stap wordt gezet, zal eerst het lopend onderzoek inzake de voordelen en nadelen die hieraan verbonden zijn te worden afgerond, zodat een weloverwogen besluit kan worden genomen en een passend implementatieplan kan worden opgesteld.

Is het de bedoeling van de Regering om in 2026 te investeren in nieuwe ambulancewagens?

Antwoord:

De ambulances worden momenteel aangeschaft via een investeringsplan dat wordt uitgevoerd door de huidige uitvoerende stichting FKAK. Na de overdracht zal het ingediende investeringsplan, dat voorziet in de benodigde investeringen voor nieuwe ambulances, door de overheid worden uitgevoerd. Het ministerie van GMN zal verantwoordelijk zijn voor de realisatie van deze investering. Deze informatie is op dit moment nog niet volledig inzichtelijk, omdat de ambulances nog onder FKAK vallen. Er is echter wel een traject gestart om dit inzichtelijk te maken en er is alvast een bedrag van Cg 1,2 miljoen in de begroting 2026 opgenomen t.b.v. aanschaf van ambulances door FKAK.

Ook bij de post 187500 'UO Veterinaire Zaken' constateert de fractie een stijging van ongeveer 572 duizend. Van Cg. 2.852.835 in 2025 naar Cg. 3.424.900 in 2026. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De toename heeft betrekking op de invulling van diverse vacatures via JobFair. Tevens zijn alle salarissen na indexering gestegen ten opzichte van 2025.

Op de begrotingspost 187502 'UO Agrarisch en Visserijbeheer' is er sprake van een stijging van ongeveer 1.1 miljoen. Van Cg. 3.936.711 in 2025 naar Cg. 5.078.100 in 2026. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De toename van de begroting van UO-AVB heeft betrekking op de financiële middelen die beschikbaar zijn gesteld voor de opschaling van de lokale productiecapaciteit in de landbouw, veeteelt en visserij, met als doel de voedselzekerheid te versterken en de afhankelijkheid van voedselimport te verminderen.

Op de begrotingspost 187601 'UO Milieu en Natuurbeheer' is er sprake van een stijging van ongeveer 1.3 miljoen. Van Cg. 3.263.589 in 2025 naar Cg. 4.652.800 in 2026. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De verwevenheid tussen AVB en MNB is zeer groot. Hierdoor zijn in de afgelopen jaren medewerkers die onder UO MNB vallen, onder UO AVB geassocieerd en vice versa. Dit jaar heeft een verschuiving plaatsgevonden om te zorgen voor een betere presentatie van de kosten.

Verder zijn er voor beide UO's vacatures die ingevuld moeten worden via Job fair.

Op de begrotingspost 187602 'Subsidie bijdragen Milieu en Natuur' is er sprake van een stijging van ongeveer 5 miljoen. Van Cg. 27.467.900 in 2025 naar Cg. 32.468.000 in 2026. Graag een uitleg van deze stijging.

Antwoord:

De toename heeft betrekking op de kosten van het afvalophaal project *Di bo, Pa bo, Ku bo* (Cg 2 miljoen) en op de gratis afvalstorting bij de landfill (Cg 3 miljoen), voor een totaalbedrag van Cg. 5 miljoen.

Op de begrotingspost 187800 'Overige Uitgaven Volksgezondheid' is er sprake van een stijging van ongeveer 3.3 miljoen. Van Cg. 320.707.495 in 2025 naar Cg. 324.037.500 in 2026. Graag een uitleg van deze stijging.

Op de begrotingspost 187801 'Nos Hospital Nobo' is er sprake van een daling van ongeveer Cg. 683 duizend. Van Cg. 760.186 in 2025 naar Cg. 77.500 in 2026. Graag een uitleg van deze daling.

Antwoord:

De toename van begrotingspost 187800 'Overige Uitgaven Volksgezondheid' heeft betrekking op Cg 4 miljoen voor publieke voorlichting. Onder publieke voorlichting vallen alle informatie- en vormingsprojecten, onder andere Korsou ta Move nieuwe stijl, preventiecampagnes en overige informatiecampagnes. De bedragen per project zijn afhankelijk van de lopende analyses en herbeoordelingen. Te denken valt aan het voornemen om Korsou Ta Move vanaf 2026 bij diverse wijken/regio's te laten plaatsvinden, waarbij periodiek een andere doelgroep zal worden geaccentueerd (senioren, jongeren, etc.).

De kosten die zijn geraamd op begrotingspost 187801 'Nos Hospital Nobo' hebben uitsluitend betrekking op de afschrijvingskosten naar aanleiding van de in het verleden gedane investeringen.

Kapitaaldienst

De fractie merkt op dat de kapitaaldienst het Ministerie van GMN met ongeveer Cg. 3.2 miljoen is gestegen. Van Cg. 8.452.000 in 2025 naar Cg. 11.727.000 in 2026.

Op de begrotingspost 187003 'Ministeriële Staf' is er sprake van een daling van ongeveer 17 duizend. Van Cg. 27.000 in 2025 naar Cg. 10.000 in 2026. Welke investeringen zullen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

	Kostenplaats	2025	2026	Vershil	Verklaring
187000	Kabinet minister GMN	10,000	10,000	-	
187003	Ministeriële staf	27,000	10,000	17,000	De begroting voor 2025 was hoger vanwege de invulling van financiële vacatures en de beschikbaar gestelde middelen voor de aanschaf van kantoorapparatuur en inventaris. In 2026 is dit niet langer noodzakelijk.
187005	Beleidsorganisatie GMN	50,000	50,000	-	
187100	Inspectie Volksgezondheid	120,000	150,000	(30,000)	
187101	UO Geneeskunde en Gezondheidszaken	2,390,000	810,000	1,580,000	In 2025 was Cg 2 miljoen begroot voor eenmaal aankoop van 2 ' Bus de djente'. In 2026 is Cg 700K begroot voor verbouwing consultatiebureau Soto.
187500	UO Veterinaire Zaken	30,000	10,000	20,000	
187502	UO Agrarisch en Visserijbeheer	224,800	2,687,000	(2,462,200)	In 2026 is Cg 1.2 miljoen begroot voor project voedselzekerheid, Cg 750K voor verbouwing gebouw AVB en Cg 700K voor upgrade Vissershavens.
187601	UO Milieu en Natuur Beheer	5,600,200	3,000,000	2,600,200	In 2025 was Cg 2,6 miljoen begroot voor het project Caracasbaai, dat niet is doorgegaan. Verder wordt er jaarlijks Cg 1,5 miljoen begroot voor de upgrade van stranden en Cg 1,5 miljoen voor de upgrade van dammen.
187800	Overige uitg. Volksgezondheid	-	5,000,000	(5,000,000)	In 2026 is Cg 5 miljoen begroot voor de bouw van een nieuw gebouw voor Stichting Opvangtehuis Brasami.
		8,452,000	11,727,000	(3,275,000)	

De begrotingspost 187005 'Beleidsorganisatie GMN' is hetzelfde gebleven, namelijk Cg. 50.000. Welke investeringen zullen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

Het gaat hier om het (door-) ontwikkelen van een digitale monitoringstool.

Op de begrotingspost 187100 'Inspectie Volksgezondheid' is er sprake van een stijging van ongeveer 30 duizend. Van Cg. 120.000 in 2025 naar Cg. 150.000 in 2026. Welke investeringen zullen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

Deze stijging op de kapitaaldienst van de Inspectie is ten gevolge van aanschaf software voor digitalisatie binnen de Inspectie (BIG-register, Inspectie Geneesmiddelen, digitalisatie toezicht en handhaving zorginstellingen, enz.), extra dienstwagens en vervanging computers.

Op de begrotingspost 187101 'UO Geneeskunde en Gezondheid Zaken' is er sprake van een daling van ongeveer 1.5 miljoen. Van Cg. 2.390.000 in 2025 naar Cg. 810.000 in 2026. Welke investeringen zullen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

In 2026 is Cg 700K begroot voor de verbouwing van het consultatiebureau in Soto, en het resterende bedrag van Cg 110K is bestemd voor de aanschaf van nieuwe desktops en laptops.

Op de begrotingspost 187500 'UO Veterinaire Zaken' is er sprake van een daling van 20 duizend. Van Cg. 30.000 in 2025 naar Cg. 10.000 in 2026. Welke investeringen zullen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

Cg 10K is opgenomen voor onvoorziene uitgaven.

Op de begrotingspost 187502 'UO Agrarisch en Visserijbeheer' is er sprake van een stijging van ongeveer 2.5 miljoen. Van Cg. 200.000 in 2025 naar Cg. 2.687.000 in 2026. Graag een uitleg van deze stijging. Welke investeringen zullen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

In 2026 is Cg 1.2 miljoen begroot voor project voedselzekerheid, Cg 750K voor verbouwing gebouw AVB en Cg 700K voor upgrade Vissershavens.

Op de begrotingspost 187800 'Overige Uitgaven Volksgezondheid' is er sprake van een stijging van ongeveer 5 miljoen. Van Cg. 0 in 2025 naar Cg. 5.000.000 in 2026. Graag een uitleg van deze stijging. Welke investeringen zullen in 2026 uit deze begrotingspost bekostigd worden?

Antwoord:

De toename van begrotingspost 187800 'Overige Uitgaven Volksgezondheid' heeft betrekking op Cg 5 miljoen voor de bouw van een nieuw gebouw voor Brasami.

De afgelopen jaren zijn er veel beloftes gedaan aan verschillende zorginstellingen, zoals verzorgingshuizen en thuiszorg instanties, waarbij zij tariefsverhogingen zouden krijgen voor hun dagelijkse werkzaamheden en voor salarisverhoging van hun medewerkers. In deze begroting ziet de fractie slechts Cg. 13 miljoen extra middelen aan de SVB, waarvan Cg. 10 miljoen voor de operationele kosten en salarisverhoging van de werknemers van CMC. Voor wat betreft de zorginstellingen zijn er geen middelen begroot. Hoe is de Regering van plan de tarieven van de verschillende zorginstellingen te verhogen?

Antwoord:

Een deel van de financiering van zorginstellingen loopt niet uitsluitend via de overheid, maar ook direct via de fondsen van de SVB. Voor 2026 heeft de SVB

op haar begroting BVZ additionele middelen gealloceerd voor zorginstellingen in de curatieve zorg ten opzichte van de realisatie van het voorgaande jaar. Dit betreft alle vier de ziekenhuizen, de twee thuiszorgorganisaties en het revalidatiecentrum. Daarnaast heeft de SVB op haar begroting AVBZ 2026 extra middelen gereserveerd voor alle elf zorginstellingen in de langdurige en bijzondere zorg.

De Zorgautoriteit zal een tariefonderzoek uitvoeren en de resultaten hiervan aan de overheid voorleggen. Op basis hiervan kan worden besloten tot mogelijke tariefaanpassingen voor de verschillende zorginstellingen.

Komt er een suppletoire begroting om middelen beschikbaar te stellen voor de zorginstellingen?

Antwoord:

Zoals bij de vorige vraag aangegeven worden de zorginstellingen via de landsbegroting en via de SVB gefinancierd. Voor 2026 heeft de SVB op haar begroting BVZ additionele middelen gealloceerd voor zorginstellingen in de curatieve zorg ten opzichte van de realisatie van het voorgaande jaar. Dit betreft alle vier de ziekenhuizen, de twee thuiszorgorganisaties en het revalidatiecentrum. Daarnaast heeft de SVB op haar begroting AVBZ 2026 extra middelen gereserveerd voor alle elf zorginstellingen in de langdurige en bijzondere zorg.

De Zorgautoriteit zal een tariefonderzoek uitvoeren en de resultaten hiervan aan de overheid voorleggen. Op basis hiervan kan worden besloten tot mogelijke tariefaanpassingen voor de verschillende zorginstellingen.

Zal in 2026 'bashi premie' van Cg. 1000 uitgekeerd worden aan zorginstellingen?

Antwoord:

Elk jaar beoordeeld de regering of het financieel prudent is om een bonus aan een bepaalde gesubsidieerde groep, ambtenaren of gelijkgestelden toe te kennen. Eind 2025 zal aan AOV'ers met een inkomen tot 1.100-1.200 een bonus worden verstrekt. Naar aanleiding van het resultaat over 2026 zal worden bepaald of het prudent is om een bonus toe te kennen en zo ja, aan welke specifieke groep(en).

Wat zijn de werkzaamheden van Technische Hygiënische Zorg (THZ) versus de werkzaamheden van de Inspectie?

Antwoord:

Beide hebben handhavingstaken en toezichtstaken. De komende periode zullen voornoemde taken van beide organisatieonderdelen duidelijker worden afgebakend, zodat zij beter op elkaar kunnen aansluiten ten behoeve van de gemeenschap.

Wat is de stand van zaken van het Volksgezondheidsinstituut van Curaçao?

Antwoord:

Het Volksgezondheidsinstituut van Curaçao wordt meegenomen in het herstructurerings-traject van de Uitvoeringsorganisatie Geneeskundige en Gezondheidszaken (G&GZ). Dit gebeurt om G&GZ beter te kunnen ondersteunen bij de uitvoering van zijn publieke functie.

De fractie ontvangt graag de laatste cijfers van de mensen met chronische ziektes, morbiditeit- en mortaliteit cijfers?

Antwoord:

De meest recente morbiditeitscijfers voor Curaçao zijn afkomstig uit de Nationale Gezondheidsenquête 2017. Het rapport is te downloaden via de website van het Volksgezondheidsinstituut Curaçao (www.vic.cw) onder het kopje Publicaties. Een update van deze cijfers wordt verwacht in 2026 op basis van de STEPS-enquête in Curaçao. Op dezelfde website is tevens een overzicht van de sterftcijfers beschikbaar, tot en met 2007.

De fractie merkt op dat de plasticwet meer dan een jaar bij het ministerie van GMN ligt. Wat is de reden hiervan? Waarom wordt deze wet niet gepubliceerd?

Antwoord:

De plasticwet is ter consultatie voorgelegd binnen het ministerie van GMN, waaronder de Inspectie, teneinde de uitvoerbaarheid te toetsen. Thans bevindt de ontwerpwetgeving zich voor verdere behandeling bij WJZ. Pas na ontvangst van het WJZ-advies kan een publicatiedatum worden ingeschat.

Met betrekking tot de Lv dierenwelzijn stelt de fractie dat de Regering heeft aangegeven 100 hondenhokjes te gaan bouwen voor asielhonden. Deze actie wordt geapplaudisseerd, maar is volgens de fractie niet genoeg. Er moet meer gedaan worden dan bijvoorbeeld honden van een chip voorzien. De Landsverordening geeft meer tools om bv. dierenmishandeling aan te pakken. Wanneer zal uitvoering worden gegeven aan het vorenstaande?

Antwoord:

De realisatie van de 100 hondenhokken vormt een eerste stap binnen het bredere uitvoeringskader van de Landsverordening Dierenwelzijn. De regering onderkent dat aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn om het dierenwelzijn structureel te verbeteren. Momenteel wordt gewerkt aan een gefaseerd

uitvoeringsplan waarin onder meer de invoering van een chipregistratiesysteem, versterking van toezicht en handhaving, en verdere toepassing van de instrumenten die de Landsverordening biedt, waaronder het optreden tegen dierenmishandeling, worden opgenomen. Naar verwachting zal dit uitvoeringsplan in de komende periode worden afgerond, waarna de implementatie stapsgewijs zal worden opgestart.

Ten aanzien van hoofdstuk 18 heeft de MFK-fractie de volgende vragen.

Cijfers/Beleidsdeel

Op begrotingspost 187001 'Raad voor de Volksgezondheid' (pag. 56) zijn er geen middelen beschikbaar gesteld voor personeel. Zijn er geen mensen beschikbaar om te werken bij de Raad voor de Volksgezondheid? Uit hoeveel leden bestaat de Raad voor de Volksgezondheid? Wie zijn deze leden?

Antwoord:

De begroting voor de Raad voor de Volksgezondheid is in essentie niet gewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren. Momenteel is de Raad niet operationeel. Het is echter de intentie van de Regering om de Raad in 2026 opnieuw te activeren en te versterken, zodat deze zijn adviserende rol binnen het volksgezondheidsbeleid weer effectief kan vervullen.

Bij de heractivering zal tevens worden vastgesteld uit hoeveel leden de Raad zal bestaan en welke deskundigen hierin zullen worden benoemd, conform de geldende wettelijke kaders.

Op begrotingspost 187103 'Volksgezondheid Instituut Cur' onder 4200 beloning voor personeel (pag. 58), zijn er geen middelen gereserveerd. Zijn er geen mensen beschikbaar om te werken bij dit instituut?

Antwoord:

Er zijn op dit moment inderdaad geen middelen gereserveerd. Dit heeft te maken met het feit dat het Volksgezondheidsinstituut van Curaçao zal worden meegenomen in het herstructureringstraject van de Uitvoeringsorganisatie Geneeskundige en Gezondheidszaken (G&GZ). Deze herstructurering is gericht op het beter ondersteunen van G&GZ bij de uitvoering van haar publieke functie.

Op begrotingspost 187300 'Dr. Caprileskliniek' (pag. 58) wordt een bedrag van Cg. 77.000 begroot met zo veel mensen die lijden aan psychische problemen gaat de Regering slechts dit bedrag investeren in Caprileskliniek? De fractie ontvangt graag de jaarverslag en de jaarrekening van 2024 van Caprileskliniek.

Antwoord:

Op de begroting van GMN is uitsluitend het verzekeringsbedrag voor het gebouw van Capriles opgenomen. Capriles wordt via SVB gefinancierd. GMN beschikt niet over het jaarverslag en de jaarrekening van de Caprileskliniek, aangezien de stichting niet onder GMN ressorteert.

Wat valt onder begrotingspost 187800 'Overige uitgaven Volksgezondheid' (pag. 60)? Wat valt onder begrotingspost 187601 'Milieu en Natuur Beheer' (pag. 96)?

Antwoord:

Begrotingspost 187800 'Overige uitgaven Volksgezondheid' – Gewone dienst:
Landsbijdrage SVB (BVZ en AVBZ) Cg.294,5
miljoen
CMC kosten van ongedocumenteerden en onverzekerden Cg. 11,0
miljoen
Curacaose Zorgautoriteit Cg. 1,8
miljoen
Subsidie ABC busbedrijf t.b.v. 65 plussers Cg. 0,4
miljoen
Huisartsenpost Cg.
4,0 miljoen
Subsidie FMA, Brasami, PSI en Sokudi Cg.
8,1 miljoen
Publieke voorlichting Cg. 4,0
miljoen
Begrotingspost 187601 'Milieu en Natuur Beheer' - Kapitaaldienst:
Cg 1.5 miljoen voor upgrade publieke stranden en Cg 1.5 miljoen voor upgrade dammen.

Waarom staat de begrotingspost 187700 'Begraafplaatsen' (pag. 96) op de begroting, maar is er niks voor gereserveerd?

Antwoord:

Jaarlijks wordt Cg 25K opgenomen voor het beheer van publieke begraafplaatsen. Zie pagina 60.

Op de post 187500 'UO Veterinaire Zaken' constateert de fractie een stijging van ongeveer 572 duizend. Waar zal dit bedrag terug te zien zijn in de gemeenschap?

Antwoord:

Implementatie van de LvO Dierenwelzijn, waarbij op de lange termijn sprake moet zijn van een daling van het aantal loslopende honden.

Bij begrotingspost 187601 'UO Milieu en Natuurbeheer' is er sprake van een stijging van 25.8%. Wat zijn de investeringsplannen ten aanzien van deze begrotingspost? Waaraan zal dit bedrag besteed worden?

Antwoord:

De toename is voornamelijk het gevolg van de invulling van diverse vacatures en de toepassing van de indexering. De versterking van de personele capaciteit binnen UO MNB draagt bij aan het waarborgen van continuïteit, het vergroten van de uitvoeringskracht en het verbeteren van de kwaliteit en tijdigheid van de dienstverlening aan de inwoners van Land Curaçao.

Bij begrotingspost 187502 'UO Agrarisch en Visserijbeheer' onder 'beloning van personeel' ziet de fractie een daling. Wat is de reden hiervan? Zijn er misschien hier mensen met pensioen gegaan? De fractie vindt het belangrijk om dit te weten, omdat deze afdeling belangrijk is voor het bevorderen van landbouw, veeteelt en visserij. De fractie wil weten hoeveel de boeien die de Regering ter bevordering van de vispopulatie heeft laten plaatsen, heeft gekost. En geeft ook aan dat er meer geplaatst moeten worden.

Antwoord:

De verwevenheid tussen AVB en MNB is zeer groot. Hierdoor zijn in de afgelopen jaren medewerkers die onder UO MNB vallen, onder UO AVB geïnclassificeerd en vice versa. Dit jaar heeft een verschuiving plaatsgevonden om te zorgen voor een betere presentatie van de kosten. Het aantal personeelsleden is feitelijk niet afgenomen.

The Fish Aggregating Devices heeft naar schatting Cg 500K gekost. Er zullen meer worden geplaatst.

Op de begrotingspost 187602 'Subsidie bijdragen Milieu en Natuur' is er sprake van een stijging van ongeveer 5 miljoen. Volgens de fractie is dit veel geld dat besteed gaat worden aan onderhoud van het milieu. Maar toch is Curaçao vuil. De fractie wil weten waarom. Indien dit niet het correcte begrotingspost is hiervoor, wil de fractie weten op welke post wel de aanpak van vervuiling wordt begroot. Welke stappen gaat de Regering nemen om het probleem van vervuiling aan te pakken?

Antwoord:

Het gaat hierbij om de kosten voor het gratis storten van afval door het publiek bij de landfill te Malpais ad Vg 3 miljoen en de kosten voor het project Dibo Pabo Kubo ad Cg 2 miljoen. Het schoonhouden van Curaçao vereist echter ook een gedrags- en mentaliteitsverandering bij de bevolking. Dit is een langetermijnproces waarbij verschillende ministeries en instanties een rol spelen, bijvoorbeeld op het gebied van educatie, voorlichting, handhaving en het beschikbaar stellen van afvalbakken en andere voorzieningen in de wijken.

De regering voert het jaarlijkse project Dibo Pabo Kubo uit om de bewustwording onder de bevolking te bevorderen en het ophalen van afval in de diverse wijken te faciliteren met afvalbakken en gratis laten afvoeren van afvalstoffen.

Op de begrotingspost 187801 'Nos Hospital Nobo' is er sprake van een daling. De fractie wil deze daling begrijpen, aangezien de CMC in financiële problemen zit. Waarom juist een daling in plaats van een stijging?

Antwoord:

De kosten die zijn geraamd op begrotingspost 187801 'Nos Hospital Nobo' hebben uitsluitend betrekking op de afschrijvingskosten van de in het verleden gedane investeringen.

Is er onderzoek gedaan naar de financiële situatie van CMC?

Antwoord:

Met de CEO van het CMC is in samenspraak met het Cft afgesproken dat het CMC begin 2026 een degelijk doelmatigheidsonderzoek zal uitvoeren, waaruit besparingsmaatregelen moeten worden geïdentificeerd en geïmplementeerd. Het jaar 2025 zal zonder liquiditeitsissues worden afgesloten. De minister zal blijven inzetten op preventie om de stijging van de zorgvraag op termijn te remmen en mogelijk te reduceren.

Is er sprake van slecht financieel beheer om te kunnen concluderen dat ze niet meer geld nodig hebben? Of is er gewoon geen extra middelen voor CMC? Hoe zal het bedrag van Cg. 253 miljoen bestemd voor CMC geadmistreerd en gecontroleerd worden? Wat zijn de concrete plannen met betrekking tot de jaarlijkse bijdrage van Cg. 58 miljoen?

Wat zijn de plannen om het structurele deficit van tussen Cg. 35 en Cg. 45 per jaar van CMC te elimineren?

Antwoord:

Het zorgbudget voor CMC wordt door het BVZ-fonds van SVB gefinancierd. Het land betaalt een landsbijdrage van circa Cg 300 miljoen aan SVB ten behoeve van het BVZ-fonds. SVB adviseert het ministerie van GMN over het zorgbudget en na vaststelling hiervan door de minister van GMN wordt deze aan CMC uitbetaald door SVB.

De regering bericht dat om de continuïteit van de zorg in het CMC te waarborgen en de volksgezondheid te beschermen, er in de landsbegroting voor 2026 (en meerjarig) aanvullende financiële bijdragen (specifiek bestemd voor het CMC) zijn opgenomen conform de volgende tabel (dit was al het geval vanaf 2025).

Omschrijving	Bedragen in x NAf 1 miljoen			
	2026	2027	2028	2029
Kapitaallasten CMC Vastgoed inzake ziekenhuisgebouw	18	18	18	18
Kosten inzake onverzekerden	10	10	10	10
Extra landsbijdrage aan SVB specifiek t.b.v. bedrijfsvoering CMC	10	20	20	20
Extra landsbijdrage aan SVB geormerkt voor de verbetering van de arbeidsvoorwaarden van het CMC-personeel (niet zijnde medisch specialisten en topkader wegens LNT)	3	3	3	3
Extra zorgbudget aan CMC via SVB	9	9	9	9
Doelmatigheidsmaatregelen door CMC	8	8	8	8
Totaal	58	68	68	68

Om tekorten in de toekomst te voorkomen zal een anderhalve-lijn zorg worden geïmplementeerd. Tevens wordt structureel in preventie geïnvesteerd om de zorgvraag van voornamelijk de veel voorkomende ziektes op middellange termijn te verlagen. Verder is met CMC en Cft afgesproken dat CMC begin 2026 een volwaardig doelmatigheidsonderzoek zal uitvoeren en op basis van de uitkomsten hiervan zal CMC de nodige besparingsmaatregelen implementeren.

Wat is het resultaat van het project waarbij 90 paarden gesteriliseerd werden?

Antwoord:

Het resultaat van het project waarbij 90 paarden gesteriliseerd zouden zijn, is niet bekend bij de UO Veterinaire Zaken van GMN. Het steriliseren van merries is op Curaçao niet mogelijk, omdat dit specifieke technieken en instrumentarium vereist die hier niet beschikbaar zijn. Hengsten kunnen daarentegen wel gecastreerd worden.

Welke strategie gaat de Regering implementeren ten aanzien van de operationele kosten van Wit Gele Kruis?

Antwoord:

Het Wit-Gele Kruis is een zelfstandige rechtspersoon en draagt zelf de verantwoordelijkheid voor haar operationele kosten. De Regering voorziet geen directe dekking van deze kosten; wel onderhoudt het Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur een subsidieregeling met het Wit Gele Kruis om specifieke zorgproducten in te kopen.

Algemene Beschouwing

Pag. 175: Door vroegtijdige opsporing van ziekten en ontwikkelingsstoornissen, gerichte preventie en versterking van de eerstelijnszorg wil het ministerie gezondheidsrisico's in een vroeg stadium aanpakken. Kan de Regering concreet aangeven hoe de preventie en versterking van de eerstelijnszorg zal zijn?

Antwoord:

De preventieve publieke functies van het Ministerie zullen hun worden geïntensiveerd en de samenwerking in de eerstelijnszorg zal worden gestimuleerd.

Pag. 176: Ook zal de verbouwing van het consultatiebureau in Soto worden gestart. Hiermee wordt voorzien in modernisering van de faciliteit te Soto en wordt de toegankelijkheid van zorg in deze regio verbeterd. Wanneer zal de verbouwing van het consultatiebureau in Soto gereed zijn en operationeel worden?

Antwoord:

De voorbereidingen voor de werkzaamheden starten in 2026 en zullen in 2027 zijn afgerond. Tevens zal in dit kader de verbouwing van het consultatiebureau in Soto worden gestart. Met deze verbouwing wordt voorzien in de modernisering van de faciliteit in Soto en in een verbeterde toegankelijkheid van zorg in deze regio.

Pag. 176: Een robuust surveillancesysteem is daarbij essentieel om potentiële uitbraken van infectieziekten tijdig te detecteren en te beheersen. Hoe zal dit surveillancesysteem in de praktijk functioneren? Hoeveel geld is gereserveerd voor de introductie hiervan? Wanneer zal deze operationeel zijn?

Antwoord:

Momenteel wordt in de vier landen van het Koninkrijk gewerkt aan de ontwikkeling van een uniform surveillancesysteem voor infectieziekten. Dit systeem is bedoeld om potentiële uitbraken tijdig te detecteren en effectief te beheersen. Het systeem zal naar verwachting niet in 2026, maar in 2027

operationeel zijn. De kosten voor de introductie van dit systeem zijn op dit moment nog niet bekend.

Pag. 180: Een zorgbudget wordt verstrekt aan het Curaçao Medical Center (CMC) voor het dekken van de kosten van ongedocumenteerden en onverzekerden en een jaarlijkse bonus voor het personeel.

Bevat dit zorgbudget ook een bedrag voor het verbeteren van de arbeidsvoorwaarden van het personeel van de operatiekamer? Bevat dit zorgbudget ook een bedrag om de wachtlijsten weg te werken?

Antwoord:

De extra landsbijdrage aan SVB ad Cg 3 miljoen is geormerkt voor de verbetering van de arbeidsvoorwaarden van het CMC-personeel (niet zijnde medisch specialisten en topkader wegens LNT). Het bestuur is verantwoordelijk voor het sluiten van een CAO-akkoord en dus voor de verdeling van de Cg 3 miljoen. Verder is de leiding van het CMC verantwoordelijk voor het implementeren van procedures om wachtlijsten op een redelijk niveau te houden (conform richtlijnen van de Inspectie). Dit is als zodanig afgesproken met alle stakeholders (inclusief bestuur van het CMC) bij de afwikkeling van de LNT-verhoging. Een randvoorwaarde blijft het blijven investeren in preventie en het versterken/ implementeren van de eerstelijnszorg respectievelijk anderhalvelijnszorg.

De fractie ontvangt graag de jaarverslagen en de jaarrekeningen van 2024 en 2025 van CMC en Betesda.

Antwoord:

De jaarverslagen en jaarrekeningen van 2024 en 2025 van CMC en Betesda zullen, voor zover beschikbaar, aan de fractie worden toegezonden.

Pag. 180: De Curaçaose Zorgautoriteit (CZA) wordt momenteel bekostigd uit de begroting van het ministerie van GMN in afwachting van de formele wettelijke verankering. Deze tijdelijke financiering maakt het mogelijk dat de CZA haar taken voorlopig kan uitvoeren, totdat structurele financiering via wetgeving is geregeld. In welke fase zit de wettelijke structurele financiering van CZA?

Hoe ziet de gemeenschap de resultaten van de werkzaamheden van CZA?

Antwoord:

De Curaçaose Zorgautoriteit (CZA) wordt momenteel bekostigd uit de begroting van het ministerie van GMN, in afwachting van haar formele wettelijke verankering. Deze tijdelijke financiering maakt het mogelijk dat de CZA haar taken reeds uitvoert, totdat de structurele financiering via de

Landsverordening Marktordening Gezondheidszorg (LMG) definitief is geregeld.

Conform de systematiek die ook geldt voor andere sectoren waarop de Regulerende Autoriteit toezicht houdt, zullen de toezichtskosten uiteindelijk door de sector zelf worden gedragen, in dit geval de zorgverzekeraars. Op 19 november jl. heeft de Raad van Advies haar advies uitgebracht over het ontwerp van de LMG, waarmee een belangrijke stap is gezet in het wetgevingstraject en dus ook het formaliseren van de rol en de financiering van de CZA.

Hoe ziet de gemeenschap de resultaten van de werkzaamheden van de CZA? Vooruitlopend op de inwerkingtreding van de LMG heeft de CZA reeds verschillende onderzoeken uitgevoerd, onder andere binnen de geestelijke gezondheidszorg (GGZ), evenals bij het Curaçao Medical Center en de AAH. Deze onderzoeken vormen de basis voor toekomstig toezicht en regulering.

Het uiteindelijke doel van de regulering binnen deze markt is zorgen voor een eerlijke, transparante en efficiënte zorgmarkt die toegankelijk is voor iedereen die zorg nodig heeft. Het vaststellen van tarieven en het toetsen van doelmatigheid bij zorgaanbieders zijn hierin essentiële instrumenten, die moeten bijdragen aan betere toegankelijkheid van zorg.

Pag 180: Mede met het oog op de mentale gezondheid van ouderen ontvangt het Autobus Bedrijf Curaçao financiële ondersteuning, zodat personen van 65 jaar en ouder tegen gereduceerd tarief gebruik kunnen maken van het openbaar vervoer. Hoeveel is gereserveerd voor de financiering van dit plan?

Antwoord:

Cg. 400K

Is dit plan al operationeel?

Antwoord:

Ja dit plan is sinds 2025 operationeel en middelen hiervoor zijn meerjarig meegenomen in de begroting.

Pag 180: De Huisartsenpost Curaçao (HAP) ontvangt financiële middelen voor het garanderen van huisartsenzorg buiten reguliere werktijden. De HAP is volgens de fractie veel in opspraak. Inventariseert de Regering de problemen bij HAP? Is er een team belast met het oplossen van deze problemen, zodat het goed functioneren van Hap gegarandeerd kan worden? Er wordt gewerkt aan een betere werking van de eerstelijnszorg door deze zo dicht mogelijk bij de buurt van de patiënt te brengen. Naast de centrale Huisartsenpost (HAP) wordt

de behoefte aan een Banda Ariba en Banda Abou. Is het de bedoeling om een HAP post op Bandariba en Bandabou op te zetten?

Antwoord:

De Inspectie Volksgezondheid is momenteel bezig met het inventariseren van de knelpunten bij de Huisartsenpost (HAP). Samen met de HAP zelf en externe deskundigen wordt actief gewerkt aan het aanpakken van de geïdentificeerde knelpunten, zodat het goed functioneren van de HAP kan worden gegarandeerd.

Daarnaast wordt gewerkt aan een meer geïntegreerd eerstelijnsstelsel, waarbij huisartsenzorg zo dicht mogelijk bij de patiënt wordt georganiseerd. In dit kader wordt ook gekeken naar de uitbreiding van de HAP-voorzieningen. Het is de bedoeling dat er, naast de centrale HAP, eveneens HAP-posten op Banda Ariba en Banda Abou worden opgezet.

Hoeveel geld is hiervoor begroot? Waar is dit terug te zien in de begroting van 2026 en in de meerjarenbegroting?

Antwoord:

Cg 4 miljoen begroot op begrotingspost 187800 'Overige Uitgaven Volksgezondheid.

Pag. 180: Op het terrein van verslavingszorg wordt subsidie verstrekt aan 'Brasami' voor het uitvoeren van gerechtelijk opgelegde zorgtrajecten en aan 'Fundashon Maneho di Adikshon' (FMA) voor vrijwillige verslavingszorg en preventie. Welk bedrag van deze subsidie is bestemd voor upgraden en ondersteunen van het personeel van FMA en voor het aanschaffen van genoeg werkmateriaal?

Antwoord:

De subsidiebeschikking voor Fundashon Maneho di Adikshon (FMA) is gebaseerd op hun productiebegroting. Preventie is hierin niet als afzonderlijke post opgenomen, maar wordt vermoedelijk als onderdeel van de overige activiteiten bekostigd. Voor residentiële zorg is een bedrag van circa Cg. 579.454 opgenomen, waarbij preventieve componenten mogelijk ook hierin zijn verwerkt.

Specifiek voor het upgraden en ondersteunen van personeel is in de productiebegroting een bedrag van Cg. 213.933 opgenomen. FMA dient deze middelen te gebruiken voor capaciteitsversterking, deskundigheidsbevordering en het waarborgen van voldoende werkmateriaal ten behoeve van kwalitatieve zorgverlening.

Pag. 182: Het project gratis afvalstorting, dat in voorgaande jaren incidenteel is gefinancierd via de begroting, wordt vanaf 2026 structureel verankerd in het beleid van het Ministerie van GMN. Hoeveel hiervan is bestemd voor het aanpakken van het illegaal storten van vuil?

Antwoord:

In de begroting is Cg. 3 miljoen voor gratis afvalstorting op landfill opgenomen en Cg 2 miljoen ten behoeve van het vuil afhaal project 'Di bo, pa bo, ku bo'. Middels deze projecten wil de regering meer bewustwording creëren bij de bevolking en zodoende het illegaal storten van vuil verminderen.

Hoeveel is gereserveerd voor een bewustwordingscampagne om dit fenomeen tegen te gaan, zodat de gemeenschap bewust wordt van het feit dat we ons eiland schoon moeten houden?

Antwoord:

Voor bewustwording rondom het schoonhouden van ons eiland is het project 'Di bo, pa bo, ku bo' reeds deels ingericht als een bewustwordingscampagne. Daarnaast nemen diverse externe stakeholders initiatieven op het gebied van voorlichting en educatie, waarbij het ministerie van GMN actief participeert.

In de begroting is geen afzonderlijke, specifieke post opgenomen voor uitsluitend bewustwordingscampagnes; de benodigde middelen worden binnen de bredere programma's voor milieu, educatie en samenwerking met partners gealloceerd. Hierdoor kan flexibel worden ingespeeld op actuele behoeften en gezamenlijke acties binnen de gemeenschap.

Pag. 183: Illegale afvaldumping vormt een hardnekkig probleem, dat ernstige risico's met zich meebrengt voor het milieu, de volksgezondheid en de leefbaarheid van het eiland. Onverantwoord gestort afval, verontreinigde bodem en water, vergroot de kans op ziekteverspreiding en tast het algemene straatbeeld aan. Dit leidt tot onveilige en onhygiënische situaties voor mens, dier en natuur.

Hoeveel geld is gereserveerd voor het aanpakken van illegaal afvaldumping?

Antwoord:

Cg. 3 miljoen voor gratis afvalstorting op landfill en Cg 2 miljoen aan het project 'Di bo, pa bo, ku bo'.

Hoeveel is begroot voor een bewustwordingscampagne om de bevolking bewust te maken van het feit dat we ons eiland schoon moeten houden?

Antwoord:

Voor bewustwording rondom het schoonhouden van ons eiland is het project 'Di bo, pa bo, ku bo' reeds deels ingericht als een bewustwordingscampagne.

Daarnaast nemen diverse externe stakeholders initiatieven op het gebied van voorlichting en educatie, waarbij het ministerie van GMN actief participeert.

In de begroting is geen afzonderlijke, specifieke post opgenomen voor uitsluitend bewustwordingscampagnes; de benodigde middelen worden binnen de bredere programma's voor milieu, educatie en samenwerking met partners gealloceerd. Hierdoor kan flexibel worden ingespeeld op actuele behoeften en gezamenlijke acties binnen de gemeenschap.

Pag. 183: Door het aanbieden van gratis afvalstorting voor huishoudens en kleine ondernemers verlaagt het ministerie de drempel voor verantwoord afvalbeheer. Hoeveel is hiervoor begroot?

Antwoord:

Voor het aanbieden van gratis afvalstorting voor huishoudens en kleine ondernemers is vooralsnog geen afzonderlijk budget benodigd. Dit komt doordat de maatregel wordt uitgevoerd binnen de bestaande operationele capaciteit van Selikor en de reeds beschikbare middelen voor afvalverwerking.

De maatregel richt zich primair op het verlagen van de drempel voor verantwoord afvalbeheer, het stimuleren van correcte storting en het terugdringen van illegale dumpingen. Eventuele meerkosten worden opgevangen binnen de reguliere exploitatie van de afvalverwerkingsketen.

Indien toekomstige evaluaties aantonen dat structurele budgettaire toevoegingen noodzakelijk zijn, zal dit worden meegenomen bij de begrotingsopstelling van de daaropvolgende jaren.

Pag. 185: De Inspectie Gezondheidszorg bewaakt de naleving van wet- en regelgeving binnen zorginstellingen en bij zorgverleners, met als doel de kwaliteit en veiligheid van zorg te garanderen.

Bewaakt de Inspectie Gezondheidszorg ook de prijzen van medicijnen en hoe deze verlaagd kunnen worden?

Antwoord:

Nee, bewaking van de geneesmiddelenprijzen is geen directe taak van de Inspectie. Wel bracht en brengt de Inspectie adviezen uit omtrent manieren om op verantwoorde wijze de kosten van geneesmiddelen te verlagen.

Pag. 189: De keuze voor een retainerconstructie zorgt voor continue beschikbaarheid van externe juridische expertise, die het ministerie in staat stelt juridisch advies in te winnen. Is het niet beter om meer juristen in dienst te nemen om bijstand te verlenen aan deze Ministerie?

Antwoord:

Het is wenselijk om de interne juridische capaciteit van het ministerie te versterken door meer juristen in dienst te nemen. Tegelijkertijd blijft een retainerconstructie met een vaste huisadvocaat van belang, aangezien voor specifieke en complexe juridische vraagstukken, met name op gespecialiseerde gebieden, externe expertise noodzakelijk is. De combinatie van interne juristen en een huisadvocaat biedt het ministerie zowel continuïteit als flexibiliteit: interne juristen zorgen voor snelle afhandeling van dagelijkse juridische vragen, diepere dossierkennis en lagere kosten, terwijl een huisadvocaat directe toegang biedt tot gespecialiseerde kennis, snelle inzetbaarheid en een consistente juridische strategie. Hierdoor kunnen zowel reguliere werkzaamheden als complexe of spoedeisende dossiers efficiënt en kwalitatief worden ondersteund.

Op de begrotingspost 'Milieu en Natuur' onder 'Verbruik Goederen en dienst' is er sprake van een stijging van Cg. 2 miljoen. Graag een uitleg hiervan? Op de begrotingspost 'UO Agrarische en Visserijbeheer' onder 'beloning personeel' is er een daling te zien. Wat is de reden van deze daling?

Antwoord:

De stijging van circa Cg. 2 miljoen op de begrotingspost 'Milieu en Natuur' onder 'Verbruik Goederen en Diensten' houdt verband met de verwevenheid tussen de UO's Agrarische en Visserijbeheer (AVB) en Milieu en Natuurbeheer (MNB). In voorgaande jaren zijn medewerkers die formeel onder UO MNB vielen, soms onder UO AVB geïnclassificeerd, en vice versa. Dit jaar heeft een verschuiving plaatsgevonden in de kostentoe wijzing om een betere presentatie van de begrotingskosten te realiseren.

De daling bij de begrotingspost 'UO Agrarische en Visserijbeheer' onder 'Beloning Personeel' betekent dan ook niet dat het aantal personeelsleden feitelijk is afgenomen, maar betreft een boekhoudkundige herclassificatie.

Voor beide UO's bestaan er nog vacatures, die worden ingevuld via geplande job fairs.

De fractie stelt dat wij fruit, groenten en veevoer (hooi) importeren uit Venezuela. Dat met de oorlogsdreiging tussen de Verenigde Staten en Venezuela er een plan B moet komen. Een bal hooi uit Venezuela kost nu tussen Cg. 15 en Cg. 20. Als er een oorlog uitbreekt zal er uit Noord-Amerika en Europa geïmporteerd moeten worden, hetgeen drie of vier keer duurder zal zijn.

Zal het Ministerie van GMN werken aan een preventie- en bewustwordingsprogramma om de bevolking te helpen aan een gezonder levensstijl?

Antwoord:

Het Ministerie van GMN werkt reeds aan beleid gericht op preventie en het bevorderen van een gezonde levensstijl. Hierbij wordt ingezet op bewustwordingsprogramma's voor de bevolking, onder andere gericht op gezonde voeding, beweging en het verminderen van risicogedrag. Deze programma's worden verder versterkt in het kader van het bredere preventiebeleid.

Zal het project 'Kòrsou ta move' worden voortgezet?

Antwoord:

Het project *Kòrsou ta Move* wordt momenteel geëvalueerd om de effectiviteit en bereikte resultaten in kaart te brengen. Op basis van deze evaluatie wordt bekeken hoe het vervolg vorm kan krijgen, waarbij in elk geval wordt ingezet op een meer wijkgerichte benadering om de betrokkenheid en impact te versterken. Op basis van een eerste concept-evaluatie is het voornemen om Korsou Ta Move vanaf 2026 bij diverse wijken/regio's te laten plaatsvinden, waarbij periodiek een andere doelgroep zal worden geaccentueerd (senioren, jongeren, etc.).

Hoeveel geld is hiervoor begroot? Waar is dit terug te zien in de begroting van 2026 en in de meerjarenbegroting?

Antwoord:

Op de begrotingspost 187800 'Overige Uitgaven Volksgezondheid' is Cg 4 miljoen voor publieke voorlichting opgenomen. Onder publieke voorlichting vallen alle informatie- en vormingsprojecten, onder andere Korsou ta Move nieuwe stijl, preventiecampagnes en overige informatiecampagnes. De bedragen per project zijn afhankelijk van de lopende analyses en herbeoordelingen. Te denken valt aan het voornemen om Korsou Ta Move vanaf 2026 bij diverse wijken/regio's te laten plaatsvinden, waarbij periodiek een andere doelgroep zal worden geaccentueerd (senioren, jongeren, etc.).

Er zal verder onderzoek worden gedaan naar de mogelijkheden om het aantal geïntegreerde zorgcentra in andere regio's van Curaçao uit te breiden, waar huisartsen samenwerken met andere werknemers en medisch specialisten in hetzelfde medisch centrum ("anderhalvelijnszorg"). Is deze geïntegreerde zorgcentra apart van de HAP?

Antwoord:

De geïntegreerde zorgcentra waarnaar wordt verwezen staan los van de HAP en hebben een ander doel. Deze centra richten zich op het samenbrengen van huisartsen, andere eerstelijns zorgverleners en, waar nodig, medisch specialisten in één locatie, om zo de zogenoemde anderhalvelijnszorg te

versterken. De HAP blijft verantwoordelijk voor huisartsenzorg buiten reguliere werktijden, terwijl geïntegreerde zorgcentra bedoeld zijn voor reguliere, wijkgerichte zorg overdag. Beide voorzieningen vullen elkaar aan binnen het bredere beleid om de eerstelijnszorg te versterken.

In de tweedelijnszorg is een gezonde financiële situatie van CMC heel belangrijk. Welk beleid zal de Regering in de toekomst voeren ten aanzien van CMC?

Antwoord:

De Regering erkent het belang van een gezonde financiële situatie van CMC voor de continuïteit en kwaliteit van de tweedelijnszorg. In de toekomst zal de Regering het beleid van CMC blijven ondersteunen door te blijven zorgen voor adequate financiering en door samen te werken aan efficiëntieverbeteringen, transparantie en verantwoord financieel beheer. Het doel is om CMC in staat te stellen hoogwaardige zorg te blijven leveren aan de bevolking, terwijl de financiële duurzaamheid van de instelling wordt gewaarborgd.

Het terugdringen van de wachtlijsten voor medisch specialisten is een belangrijke prioriteit voor de komende kabinetsperiode. Dit geldt ook voor de wachtlijst voor revalidatiehuizen en geestelijke gezondheidszorg. Is er een onderzoek dan wel inventarisatie gedaan om te achterhalen waarom er wachtlijsten zijn?

Antwoord:

In 2017-2018 en in 2023 zijn er onderzoeken verricht naar de oorzaken van wachtlijsten, zowel op de operatiekamers als naar poliklinische wachtlijsten. Daarnaast heeft de regering per 1 oktober 2024 een beleid van maximale wachttijden in de gezondheidszorg ingevoerd, welke duidelijk aangeeft welke de maximaal toegestane wachttijden in de gezondheidszorg zijn. Deze wachttijden worden nog niet gehaald, met name niet voor de gebieden van poliklinische afspraken met specialisten, bepaalde operatiegebieden (oogheelkunde, urologie, neurologie, neurochirurgie, orthopedie). Deze onderzoeken worden momenteel geactualiseerd.

Indien bevestigend, ontvangt de fractie graag een kopie hiervan.

Antwoord:

Zullen ter beschikking gesteld worden.

Is het op grond van de resultaten van dit onderzoek dat de Regering stelt dat wachtlijsten teruggedrongen zal worden?

Antwoord:

De regering heeft per 1 oktober 2024 een beleid van maximale wachttijden in de gezondheidszorg ingevoerd, welke duidelijk aangeeft welke de maximaal toegestane wachttijden in de gezondheidszorg zijn. Deze wachttijden worden nog niet gehaald, met name niet voor de gebieden van poliklinische afspraken met specialisten, bepaalde operatiegebieden (oogheelkunde, urologie, neurologie, neurochirurgie, orthopedie). Deze onderzoeken worden momenteel geactualiseerd.

Hoeveel zal dit kosten? Is er geld voor begroot? Waar precies op de begroting van 2026?

Antwoord:

Het betreft zorg dat gebudgetteerd is op basis van het normale aantal patiënten, dus de achterstanden zijn al in de budgetten inbegrepen. Het is aan het bestuur van het CMC om procedures te implementeren die ervoor zorgen dat wachttijden tot een redelijk niveau blijven (conform het beleid van de overheid welk geldt vanaf 1 oktober 2024).

Er zullen de nodige inspanningen worden geleverd om de duurzaamheid van het Basisfonds voor ziektekosten (BVZ-Fonds) te waarborgen. Ook zal het Fonds voor chronische ziekten (AVBZ) worden geëvalueerd. De behoefte aan dit fonds zal immers blijven toenemen vanwege de toename van chronische ziekten en de vergrijzing van onze bevolking. Is onderzoek dan wel inventarisatie gedaan naar het aantal chronische ziekten en de vergrijzing van onze bevolking? Hoeveel is beschikbaar gesteld voor het tegengaan van chronische ziekten en vergrijzing?

Antwoord:

Er zijn op basis van eerdere bevolkingsonderzoeken wel indicaties beschikbaar over het aantal mensen met chronische ziekten en de vergrijzing van de bevolking. Om echter een meer gedetailleerd en actueel inzicht te verkrijgen, zal aanvullend volksgezondheidsonderzoek nodig zijn. Dit onderzoek zal bijdragen aan een betere onderbouwing van de toekomstige planning en evaluatie van het Basisfonds voor ziektekosten (BVZ-Fonds) en het Fonds voor chronische ziekten (AVBZ).

Aangezien de overheid ongeveer 50% van de kosten van het BVZ-fonds financiert (bijna Cg. 300 miljoen jaar), speelt de overheid een cruciale rol bij het waarborgen van de benodigde financiële middelen zonder dat dit onhoudbaar wordt. Daarom blijft de Regering, samen met de Sociale Verzekeringsbank (SVB), zoeken naar oplossingen om de financiering van de zorg te vernieuwen en duurzamer te maken.

In dit verband zal extra prioriteit worden gegeven aan het verlagen van de medicijnkosten door middel van een transitiebeleid naar generieke

geneesmiddelen. De innovatie waar de SVB naar op zoek is, is het begroot in deze begroting? Waar is deze terug te zien in de begroting?

Antwoord:

De uitgaven voor geneesmiddelen onder de BVZ zijn in de jaren 2019 t/m 2024 gedaald. De daling is lager dan voorzien. Medio 2025 heeft de overheid de Geneesmiddelen-registratiecommissie (GRC) gereactiveerd, die het transitiebeleid van merkgeneesmiddelen naar generieken moet faciliteren.

Reeds eerder is het beperkende criterium van de klimaatzone door de overheid in de wetgeving losgelaten, waardoor geneesmiddelen uit bijv. USA, EU en Canada versneld lokaal geregistreerd kunnen worden. Door deze maatregelen zullen er meer generieke geneesmiddelen als goedkoper alternatief op de lokale markt komen.

Veel specialisten verlaten Curaçao, is er op het moment een manpowerplanning?

Antwoord:

Momenteel wordt er gewerkt aan de actualisatie van de behoefte aan zorgprofessionals in de gezondheidszorg. De resultaten ervan worden aan het begin van het tweede kwartaal van 2026 verwacht, echter reeds nu kunnen instellingen die behoefte aan meer zorgprofessionals hebben, deze aanvragen en verkrijgen. Het is van groot belang dat instellingen hun zorgprofessionals ook langer gaan behouden. Dit is niet zozeer een financiële kwestie maar vooral ook een kwestie van interne organisatie en procedures, welk meer gericht moet zijn aan het betrekken van jong professionals bij de totstandkoming van medisch beleid in plaats van enkel een top-down benadering te hanteren.

Er komt ook een beleid ter dekking van de zorgkosten voor ongedocumenteerden, met name ziekenhuiskosten, kosten in de eerstelijnszorg en preventie, indien deze mensen geen verzekering hebben die deze kosten dekt. Er komt ook een beleid ten aanzien van de inhoud van de polissen die particuliere verzekeraars dekken voor deze mensen. Voordat er een beleid komt ter dekking van de zorgkosten van ongedocumenteerden, is er een inventarisatie gedaan om te weten hoeveel ongedocumenteerden er op Curaçao zijn?

Antwoord:

Er zijn op basis van eerdere publieke onderzoeken en beschikbare indicaties een schatting gemaakt van het aantal ongedocumenteerden op Curaçao. Deze gegevens vormen de basis voor de verdere uitwerking van beleid gericht op de dekking van zorgkosten voor deze groep, inclusief ziekenhuiszorg, eerstelijnszorg, preventie en de inhoud van particuliere verzekeringspolissen. Verdere inventarisatie kan nodig zijn om het beleid zo effectief mogelijk vorm

te geven. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat de kosten voor acute zorg bij het CMC volledig via de landsbegroting zijn gefinancierd.

Hoeveel gaat het kosten om een beleid ter dekking van de zorgkosten van ongedocumenteerden te introduceren? Waar in de begroting is dit bedrag te zien?

Antwoord:

Op basis van eerdere publieke onderzoeken en beschikbare indicaties zijn er schattingen gemaakt van het aantal ongedocumenteerden op Curaçao. Deze gegevens vormen de basis voor de verdere uitwerking van beleid gericht op de dekking van zorgkosten voor deze groep, inclusief ziekenhuiszorg, eerstelijnszorg, preventie en de inhoud van particuliere verzekeringspolissen.

Wat de financiële implicaties betreft, is het nog niet inzichtelijk wat de totale kosten zullen zijn van het te ontwikkelen beleid voor ongedocumenteerden. In de begroting is momenteel een bedrag van circa Cg. 10 miljoen opgenomen voor de financiering van zorgkosten aan ongedocumenteerden, maar exacte ramingen voor de introductie en uitvoering van het beleid zijn op dit moment nog niet beschikbaar. Verdere inventarisatie en uitwerking zijn nodig om een volledig beeld van de kosten te krijgen. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat de begrote Cg 10 miljoen ruim voldoende is gebleken voor de financiering van de kosten voor acute zorg bij het CMC.

De laatste fase van de registratie van zorgverleners (BIG-register) wordt afgerond en wordt het gespecialiseerde opleidingstraject voor huisartsen en specialisten in beroepszorg (kuido okupashonal) geïmplementeerd. Wanneer is de laatste fase van de BIG-registratie afgerond?

Antwoord:

De laatste fase van de BIG-registratie, namelijk het implementeren van verschillende uitvoeringsregelingen middels LBHAM wordt naar verwachting in juli 2026 afgerond.

Het proces van taalstandaardisatie in de gezondheidszorg zal worden voltooid, zodat zorgprofessionals en patiënten altijd in dezelfde taal kunnen communiceren. Ook de zorgprofessionals moeten onderling zowel mondeling als schriftelijk in een taal kunnen communiceren die beiden beheersen. Betekent dit dat zorgprofessionals Papiaments lessen zullen volgen?

Antwoord:

Alle zorgprofessionals die (nog) geen Papiaments lezen en/of schrijven, dienen het Papiaments te leren. Deze verantwoordelijkheid ligt bij de zorgprofessional zelf en niet bij de overheid. Conform de gezondheidszorgwetgeving dienen

zowel de individuele zorgverlener en zorginstelling verantwoorde zorg aan de patiënt te bieden. Zorg is conform de wet slechts verantwoord als het tenminste wordt verleend op basis van deskundigheid, van een goed niveau is, doeltreffend, doelmatig, patiëntgericht en afgestemd op de reële behoefte van de patiënt. Dit impliceert dat de communicatie met de patiënt optimaal dient te zijn, dus ook in een taal die de patiënt verstaat, behoort tot een van de eisen om zorg als verantwoord te kunnen beschouwen. De zorgprofessional dient zich te allen tijde ervan te vergewissen dat de communicatie goed is en dient daartoe zelf voor te zorgen.

Een zorginstelling organiseert conform artikel 9.1 van de Landsverordening Zorginstellingen de verlening van de zorg zodanig, voorziet de zorginstelling zowel kwalitatief als kwantitatief zodanig van personeel en materiaal, en draagt zorg voor een zodanige verantwoordelijkheidstoedeling, dat een en ander leidt of redelijkerwijs moet leiden tot verantwoorde zorg. Dus bij de zorginstelling berust de wettelijke plicht om ervoor te zorgen dat de zorgprofessionals van de zorginstelling op adequate wijze met de patiënt kunnen communiceren. De zorginstelling dient dus in elk geval te waarborgen dat de juiste taal beheerst wordt en er op juiste wijze wordt gecommuniceerd.

Waar is het geld hiervoor gereserveerd in de begroting?

Antwoord:

Aangezien de wettelijke verantwoordelijkheid bij de zorgprofessional en zorginstelling berust, zijn er hiervoor geen separate gelden op de begroting gereserveerd. De particuliere markt biedt voldoende mogelijkheden voor eenieder die een taal wil leren. Het is aan de zorgprofessional en zorginstelling om de wijze te bepalen waarop de zorgprofessional aan voldoende taalkennis komt.

Er zal verder gewerkt worden aan een versnelde groei van de landbouw- en veeteelt, zodat Curaçao minder afhankelijk wordt van import. Zodat wij in ons eigen voedsel (fruit, groenten en vlees) kunnen voorzien. In dit kader zal ook een bewustwordingscampagne gelanceerd worden, genaamd voor de gemeenschap worden gelanceerd, genaamd 'Di Mi Tera pa Mi Boka'. Ook zullen investeringen worden gedaan in infrastructuur, subsidies en opbouwen van capaciteit. Wat zal het Project "Di Mi Tera pa Mi Boka" kosten? Is dit begroot in de begroting voor 2026?

Antwoord:

Cg 1.2 miljoen bij de Kapitaaldienst, Cg 500K aan subsidie boeren Cg 750K aan overige kosten bij de Gewone dienst.

Het beleidsplan voor Natuur, Biodiversiteit en Natuurbescherming zal worden voortgezet; onder andere gericht op de aanpak van afval en vervuiling,

openbare stranden, vissershavens, reparatie van dammen en collectieve preventie van infectieziekten. Ook zullen projecten ter verbetering van openbare stranden worden voortgezet. Er zal worden gewerkt aan de nodige besluiten om zo voortvarend mogelijk uitvoering te geven aan de Luchtkwaliteitswet en om ervoor te zorgen dat luchtverontreiniging veroorzaakt door industriële processen voldoen aan de internationale normen. Het besluit bevindt zich in ontwerpfase. Hoeveel zal dit kosten? Zijn er middelen hiervoor begroot in de begroting van 2026?

Antwoord:

De benodigde middelen voor de uitvoering van deze activiteiten zijn opgenomen op verschillende begrotingsposten binnen de begroting van 2026.

Kosten per project zijn als volgt:

Aanpak afval en vervuiling	Cg 5.000.000 (Gewone dienst)
Upgrade openbare stranden	Cg 1.500.000 (Kapitaaldienst)
Upgrade Vissershaven	Cg 750.000 (Kapitaaldienst)
Upgrade dammen	Cg 1.500.000 (Kapitaaldienst)
Collectieve preventie infectieziekten	Cg 250.000 (Gewone dienst)

Op basis van studies die zijn uitgevoerd op het gebied van afvalbeheer, zal geïnvesteerd worden in de implementatie van de principes van circulaire economie, programma's van recycling, bewustwordingscampagnes om het belang en voordelen van circulaire economie (recycling van flessen, blikjes en plastic) te benadrukken. Graag nader uitleg ten aanzien hiervan. Waar in de begroting zijn middelen hiervoor beschikbaar gesteld?

Antwoord

Het beleid met betrekking tot de circulaire economie is erop gericht om de hoeveelheid restafval dat uiteindelijk op de landfill terecht komt zoveel mogelijk te verminderen. De voorlichtingscampagnes en overige activiteiten, zoals het project "Di Bo Pa Bo Ku Bo" (afvalcontainers in wijken), zullen zich richten op hergebruik en recycling van onder meer plastic bekertjes, flessen en andere materialen. De benodigde middelen hiervoor zijn beschikbaar gesteld onder de begrotingsposten 187601.4378 (personeelskosten) en 187601.4468 (Cg 50.000,-).

Ten aanzien van hoofdstuk 18 heeft de PNP-fractie de volgende vragen.

Wat is de stand van zaken van de fondsen voor medische zorg voor de ouderen?

Antwoord:

Er is geen specifiek fonds voor medische zorg voor ouderen.

De zorgkosten voor iedereen (inclusief ouderen) worden gefinancierd via de SVB-fondsen. Alle fondsen samen vormen het schommelfonds. Het schommelfonds is positief tot het jaar 2029.

Zal er meer medische specialisten bij komen om het probleem van wachtlijsten op te lossen?

Antwoord:

Ja, het aantal medisch specialisten dat gefinancierd wordt via de SVB groeit jaarlijks en bedraagt momenteel ongeveer 125 (loondienst en vrijevestigd). Momenteel zijn er circa 15 vacatures waarvoor fondsen beschikbaar zijn; deze dienen door de ziekenhuizen zelf te worden ingevuld.

Het probleem van wachtlijsten wordt deels veroorzaakt door een tekort aan medisch specialisten. Instellingen kunnen op dit moment de benodigde specialisten aantrekken, mits zij deze vacatures invullen. Daarnaast is recentelijk het Curaçao International Center van een ziekenhuisvergunning voorzien om de capaciteit te vergroten en de wachtlijsten te helpen verkorten.

Er wordt gewerkt aan een actualisatie van de behoefte aan zorgprofessionals, waarvan de resultaten begin het tweede kwartaal van 2026 worden verwacht. Instellingen kunnen echter reeds nu extra zorgprofessionals aanvragen indien nodig. Het is daarnaast van groot belang dat instellingen hun zorgprofessionals behouden; dit is niet alleen een financiële kwestie, maar vooral een zaak van interne organisatie, welk meer gericht moet zijn aan het betrekken van jong professionals bij de totstandkoming van medisch beleid in plaats van enkel een top-down benadering te hanteren.

Tot slot heeft de Regering per 1 oktober 2024 een beleid van maximale wachttijden in de gezondheidszorg ingevoerd. Deze maximale wachttijden worden momenteel nog niet gehaald, met name op het gebied van poliklinische afspraken met specialisten en bepaalde operaties zoals oogheelkunde, urologie, neurologie, neurochirurgie en orthopedie.

Waar zijn de middelen voor het project 'Kòrsou ta move' terug te zien in de begroting? Hoeveel kost dit project? Wat zijn de kosten om elke zondag de nieuwe haven af te sluiten voor dit project? Hoeveel mensen doen mee? Wordt de doelen van dit project bereikt? De fractie is van mening dat als dit project in de wijken wordt georganiseerd, meer volwassenen en ouderen die geen vervoer hebben, ook kunnen meedoen.

Antwoord:

Onder publieke voorlichting vallen alle informatie- en vormingsprojecten, onder andere Korsou ta Move nieuwe stijl, preventiecampagnes en overige informatiecampagnes. De bedragen per project zijn afhankelijk van de lopende

analyses en herbeoordelingen. Te denken valt aan het voornemen om Korsou Ta Move vanaf 2026 bij diverse wijken/regio's te laten plaatsvinden, waarbij periodiek een andere doelgroep zal worden geaccentueerd (senioren, jongeren, etc.). De kosten van Korsou ta Move lagen voor heel het jaar 2025 rond de Cg 1 miljoen.

Waarvoor zijn de middelen op de begrotingspost 187502 'UO Agrarisch en Visserijbeheer' bestemd?

Antwoord:

Uitvoeren van de wettelijke taken van de UO-AVB en uitvoeren project 'Dimi tera pa mi boka'.

Wat is het beleid van de Regering met betrekking tot het geven van vissersboten aan vissers?

Antwoord:

Het beleid van de Regering is gericht op het ondersteunen en stimuleren van de lokale visserijsector. Het verstrekken van vissersboten aan vissers draagt bij aan het verbeteren van hun operationele capaciteit, het vergroten van hun inkomen en het versterken van een duurzame visserij op Curaçao. Daarnaast faciliteert de Regering de sector door het plaatsen van FAD's (Fish Aggregating Devices) en het beschikbaar stellen van ligplaatsen en slibways in de diverse vissershavens. Bij de uitvoering van dit beleid wordt rekening gehouden met criteria van duurzaamheid, efficiëntie en gelijke toegang voor alle betrokken vissers.

Zijn er plannen om vissersboten te doneren aan coöperatieven, zodat zij jongeren kunnen leren vissen?

Antwoord:

De Regering onderzoekt mogelijkheden om de visserijsector te versterken en jongeren actief bij het vak te betrekken. Daarbij kunnen coöperatieven een belangrijke rol spelen door jongeren op te leiden en praktische ervaring te bieden. Het doneren van vissersboten aan coöperatieven behoort tot de opties die worden overwogen om deze leer- en ontwikkelingsmogelijkheden te faciliteren, met aandacht voor duurzaamheid en effectieve inzet.

Waarvan wordt het bedrag van meer dan Cg. 2.4 miljoen op deze begrotingspost bestemd voor?

Antwoord:

Uitvoeren van de wettelijke taken van de UO-AVB en uitvoeren van het project 'Dimi tera pa mi boka'.

Waar in de begroting zijn middelen begroot voor het onderhoud van dammen?

Antwoord:

Op de kapitaaldienst, begrotingspost 187601.4914 ad Cg 3 miljoen

Wat is de visie van de Regering met betrekking tot het onderhoud van dammen?

Antwoord:

De visie van de Regering is om diverse dammen goed te onderhouden, zodat zoveel mogelijk regenwater kan worden opgevangen en de grondwaterstand over een langere periode op peil blijft, ten behoeve van landbouwactiviteiten.

Wat doet de Regering om land- en tuinbouw te promoveren onder de jongeren?

Antwoord:

In het actieplan Versnelde Groei Voedselzekerheid zijn diverse maatregelen opgenomen om jongeren actief te betrekken bij landbouw- en tuinbouwactiviteiten. Dit omvat onder andere het aanbieden van opleidingen en het laten volgen van praktijklessen op het terrein van de UOAVB, zodat jongeren ervaring opdoen en kennis ontwikkelen binnen deze sectoren.

Welke zorg krijgen de drugsverslaafden die onder meer in de stad rondzwerven?

Antwoord:

Drugsverslaafden die op straat verblijven, kunnen terecht bij gespecialiseerde zorginstellingen zoals Brasami en Fundashon Maneho di Adikshon (FMA). Afhankelijk van hun situatie ontvangen zij gerechtelijk opgelegde of vrijwillige behandeling, begeleiding, preventieve programma's en, waar nodig, psychosociale ondersteuning. Het doel is om hen te helpen bij het herstelproces, hun gezondheid te verbeteren en sociale re-integratie te bevorderen, in nauwe samenwerking met maatschappelijke organisaties en andere betrokken instanties.

Erkent de Regering het recht tot indexering van de AOV?

Antwoord:

Met betrekking tot de vraag inzake de mogelijke retroactieve indexering van AOV is de regering momenteel in gesprek met de vertegenwoordigers van lokale gepensioneerden (penshonado's), waarbij aan de vertegenwoordigers is meegedeeld dat de regering op basis van diverse verkregen juridische adviezen

een andere mening is toegedaan inzake de mogelijke retroactieve indexering. De regering heeft aangegeven op de uitkomst van een lopende gerechtelijke procedure af te wachten alvorens verdere stappen te ondernemen inzake de mogelijke retroactieve indexering. Partijen zijn wel overeengekomen dat eerst de AOV-verhoging ingaande januari 2026 zal worden onderhandeld, en gelijk daarna verder zal worden gegaan met de besprekingen inzake retroactieve indexering en de beslissingen die moeten worden genomen om de AOV-betalingen duurzaam te garanderen.

Ten behoeve van een gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag, welk met ingang van januari 2026 zal plaatsvinden, heeft de SVB op verzoek van de regering de nodige berekeningen uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag vanuit de SVB-fondsen kan worden gefinancierd, zonder dat het schommelfonds op korte termijn negatief wordt. Dus de uitgaven met betrekking tot de AOV-verhoging lopen via de meerjarenbegroting van SVB. Het schommelfonds wordt pas negatief in het jaar 2029 en deze periode (2026-2028) geeft de regering voldoende ruimte om de nodige wetswijzigingen te implementeren om het AOV-fonds en het schommelfonds duurzaam positief te houden. Te denken valt aan onder andere het implementeren van een toeristen entry-tax, zuikerbelasting, legaliseren van ongedocumenteerde arbeiders en een BTW-stelsel. Hoewel de geprognosticeerde AOV-verhoging via de SVB-fondsen zal worden gefinancierd (en het schommelfonds zonder aanvullende landsbijdrage pas in 2029 negatief zal worden), heeft de regering voor een gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag en/of een verhoging van de DWI-toelage meerjarig de volgende bedragen in de landsbegroting gereserveerd: Cg 15 miljoen vanaf 2026 (dit bedrag is meerjarig en wordt middels de huidige belastinginkomsten gefinancierd, dus geen wetswijziging nodig), Cg 30 miljoen in 2027 (de aanvullende Cg 15 miljoen t.o.v. het jaar 2026 komt uit de invoering van een toeristen entry-tax), Cg 50 miljoen in 2028 (de aanvullende Cg 20 miljoen t.o.v. het jaar 2027 komt uit de invoering van een vergunningstelsel voor appartementenverhuur voor korte duur en een verdere stijging van de toeristen entry-tax) en Cg 80 miljoen in 2029 (de aanvullende Cg 30 miljoen t.o.v. het jaar 2028 komt uit de invoering van een BTW-stelsel, het legaliseren van ongedocumenteerden en een verdere stijging van ontvangsten uit appartementenverhuur voor korte duur en uit de toeristen entry-tax). Deze reeks is integraal verwerkt in het uitgavenkader.

Ten aanzien van hoofdstuk 18 heeft de PAR-fractie de volgende vragen

De fractie vindt het gezien de vele problemen in het ministerie, zorgwekkend dat er slechts Cg. 13 miljoen extra hiervoor is begroot. De fractie noemt bijvoorbeeld de problemen bij de Ambulancedienst, gebrek aan medische specialisten, moratorium in de zorg. Wat is begroot voor preventieve zorg? Wat

is begroot voor maatschappelijke zorg? Zoals bijvoorbeeld voor de Wit Gele Kruis? De fractie maakt zich ook zorgen om cardiovasculaire- en mentale problemen bij jongeren. Welke zorg is er beschikbaar voor deze jongeren, zodat zij een beter leven kunnen hebben? Welke maatregelen neemt de Regering om de tekorten in de gezondheidszorg aan te pakken?

Antwoord:

De begroting van het ministerie voorziet in een totaalbedrag van Cg. 13 miljoen aan extra middelen ter ondersteuning van diverse prioriteiten in de gezondheidszorg. Een deel van deze middelen is bestemd voor preventieve zorg, waaronder programma's gericht op gezondheidsvoorlichting, vroegtijdige opsporing van ziekten en het bevorderen van een gezonde leefstijl. Voor jongeren zijn er specifieke programma's via scholen, buurtgerichte initiatieven en gespecialiseerde eerstelijns- en geestelijke gezondheidszorgvoorzieningen, bedoeld om hen te ondersteunen bij een gezondere levensstijl en een betere sociale en fysieke ontwikkeling.

Om tekorten in de gezondheidszorg aan te pakken, neemt de Regering diverse maatregelen, zoals het aantrekken en behouden van medisch specialisten, het verbeteren van de capaciteit en efficiëntie van bestaande zorginstellingen, het uitbreiden van eerstelijnszorg en het versterken van preventie- en maatschappelijke zorgprogramma's. Daarnaast wordt geïnvesteerd in planning en coördinatie van zorgdiensten, zodat de beschikbare middelen optimaal worden ingezet.

Gedacht kan worden aan financiële maatregelen, maatregelen met betrekking tot personeel, maatregelen ten aanzien van de faciliteiten en dienstverlening in de zorg, maatregelen met betrekking tot ouderenzorg en beperking van de medische zorgpakketten.

Antwoord:

- Voorstellen tot pakketversmalling voor niet strikt medisch noodzakelijke zorg;
- Voorstellen tot inperken vergoeding van middelen die niet uitsluitend op recept, maar ook over-the-counter (OTC) door apotheken worden verstrekt;

Hierbij is de intentie om zoveel als mogelijk de min- en onvermogenden te ontzien.

- Verscherpte samenwerking en mogelijke integratie van instellingen in dezelfde zorgsectoren (GGZ, verpleeghuizen, e.d.).
- Inzetten op digitalisering, interoperabiliteit tussen IT-systemen en procesautomatisering ter bevordering van doelmatigheid en kostenbeheersing.

In welke sectoren (bijvoorbeeld, oogartsen, orthopedagogie, chirurgie etc. etc.) van de gezondheidszorg zijn er wachtlijsten en wat zijn de plannen om deze aan te pakken?

Antwoord:

De voornaamste wachtlijsten betreffen oogheelkunde, orthopedie, urologie en neurologie. Er bestaat met name voor oogheelkunde, urologie en neurologie het grootste wachtlijstprobleem. Het werven van extra specialisten op deze gebieden is belangrijk, echter ook het terugdringen van het voortijdig vertrek in deze vakgebieden is belangrijk. Voor de aanpak is behalve de werving van extra specialisten ook het vergroten van de behandelcapaciteit belangrijk. Daartoe heeft recentelijk het Curaçao International Center (voorheen cosmetic center) een ziekenhuisvergunning gekregen en is daarmee de orthopedische zorg alsmede de oogheekundige zorg uitgebreid. Voor de orthopedie heeft dit al tot een aanzienlijke daling van de wachtlijsten geleid, terwijl de oogheelkunde ook gestart is waardoor die wachtlijst op korte termijn zal gaan dalen. Ook de organisatie van de zorg op deze gebieden verdient de aandacht. In het verleden heeft de Inspectie reeds onderzoek gedaan naar de situatie van de Operatiekamers en de poliklinische wachttijden. Momenteel is een follow-up onderzoek gestart naar de operatiekamers en ook een onderzoek naar de poliklinische wachttijden teneinde na te gaan in hoeverre de eerder adviezen zijn opgevolgd en tevens om nieuwe knelpunten en aansluitende adviezen aan te reiken dan wel aanvullende maatregelen te treffen om de situatie te verlichten.

Daarnaast heeft de regering per 1 oktober 2024 een beleid van maximale wachttijden in de gezondheidszorg ingevoerd, welke duidelijk aangeeft welke de maximaal toegestane wachttijden in de gezondheidszorg zijn. Deze wachttijden worden nog niet gehaald, met name niet voor de gebieden van poliklinische afspraken met specialisten, bepaalde operatiegebieden (oogheelkunde, urologie, neurologie, neurochirurgie, orthopedie).

Welke projecten met betrekking tot het behoud van milieu (flora en fauna) die betrekking hebben op de klimaatverandering is voor 2026 begroot? De fractie denkt aan bijv. Verbieden van plastic, onnodige ontbossing, het opzetten van recreatieve parken in de natuur.

Antwoord:

De Regering volgt het klimaatadaptatiebeleid dat door de gezamenlijke ministeries is opgesteld. Het ontwerp voor het Plastic Verbod zal worden geëvalueerd om te bepalen of en hoe dit geleidelijk in werking kan treden. Op basis van het Natuurbeleidsplan en het Strategisch en Actieplan voor Natuur en Biodiversiteit worden concrete stappen gezet om Ramsargebieden en andere natuurgebieden aan te wijzen als Nationale Parken. Daarnaast worden plannen voorbereid voor het herbebossen van de binnenstad en diverse wijken.

Hoe verbetert en coördineert de Regering zijn milieubeleid en de klimaatverandering?

Antwoord:

Het huidige milieubeleidsplan wordt momenteel uitgevoerd door de Uitvoeringsorganisatie van het ministerie van GMN. Hierbij worden inspanningen geleverd om meer milieuvergunningen te verlenen, klachten effectief af te handelen en handhavend op te treden bij milieudelicten. Het beleid op het gebied van klimaatverandering wordt gecoördineerd door de METEO-afdeling van het ministerie van GMN.

Zijn er investeringen gepland in technologie en infrastructuur in de sector van gezondheidszorg en natuur? Wat is de situatie van het landslaboratorium?

Antwoord:

Met betrekking tot investeringen in technologie en infrastructuur in de sector gezondheidszorg en natuur zijn er voor 2026 inderdaad investeringen voorzien. Het Analytisch Diagnostisch Centrum (ADC) zal in 2026 verhuizen naar de nieuwe locatie aan de Hamelbergweg. De infrastructuur op deze locatie is volledig nieuw. Daarnaast worden er investeringen gedaan in nieuwe en vervangende apparatuur. De verwachting is dat deze investeringen niet meer zullen bedragen dan circa 1,5 miljoen gulden, aangezien zowel de bouwkundige infrastructuur als het meubilair reeds zijn opgenomen in het bouwbudget.

Er zullen enkele investeringen plaatsvinden in het kader van datavergaring en dataregistratie.

Kan de Regering per overdrachtspost uitleggen welke parameters gebruikt zijn voor 2026? Welke buffer is begroot voor indien de contributie van de SVB tegenvalt, inflatie in de zorg hoger is dan begroot, demografische situaties, lokale en internationale sociaaleconomische ontwikkelingen?

Antwoord:

Voor 2026 en de daaropvolgende jaren is geprojecteerd dat de buffer binnen SVB zelf, het schommelfonds van SVB (opgebouwd nettoresultaat van alle sociale fondsen na dotaties aan reserves), positief blijft. Verder is met het bestuur van CMC afgesproken dat zijn een volwaardig doelmatigheidsonderzoek begin 2026 moeten uitvoeren en op basis van de resultaten hiervan dienen besparingsmaatregelen te worden geïmplementeerd. De hieruit voortvloeiende besparingen zullen de positie van het schommelfonds alleen maar verbeteren.

Wat zijn de uiterlijke datums voor de afbouw van het consultatiebureau in Soto?

Antwoord:

De werkzaamheden voor het consultatiebureau in Soto starten in 2026 en zullen naar verwachting in 2027 worden afgerond.

Wat voor maatregelen heeft de Regering voor ogen indien er additionele kosten erbij komen die 15% of meer zijn? Welke 'key performance indicators' zal de Regering toepassen?

Bestaat er een digitaal informatieprogramma om data in de gezondheidszorg met elkaar te delen, dat nu gebruikt wordt, met dit in het kader van kostenbesparing, optimalisering van dienstverlening in de zorg?

Zijn er indicatoren die de stand van de gezondheid van de bevolking kunnen meten, om te weten of de begrootte middelen genoeg zijn en die zal leiden tot een betere levenskwaliteit van de bevolking?

Antwoord:

Indien additionele kosten van 15% of meer optreden, zal de Regering passende maatregelen treffen om de financiële impact te beheersen. Dit kan onder meer bestaan uit aanvullende evaluatie van de begroting, herprioritering van middelen en overleg met betrokken zorginstellingen om efficiëntie en kostenbeheersing te waarborgen.

De Regering hanteert diverse key performance indicators (KPI's) om de effectiviteit en kwaliteit van de gezondheidszorg te monitoren. Deze KPI's richten zich onder andere op de beschikbaarheid van zorg, wachttijden, patiënttevredenheid, bezettingsgraad van zorginstellingen en resultaten van preventieve en curatieve programma's.

Er is tevens gewerkt aan de ontwikkeling van digitale informatieprogramma's die gegevens in de gezondheidszorg met elkaar kunnen delen. Deze systemen dragen bij aan kostenbesparing, optimalisering van de dienstverlening en betere coördinatie tussen verschillende zorgaanbieders.

Tot slot worden er indicatoren gebruikt om de stand van de gezondheid van de bevolking te monitoren, zoals morbiditeit- en mortaliteitscijfers, prevalentie van chronische ziekten en andere gezondheidsstatistieken. Deze gegevens helpen bij het beoordelen of de begrote middelen toereikend zijn en ondersteunen beleidsmaatregelen die bijdragen aan een betere levenskwaliteit van de bevolking.

HOOFDSTUK 19 MINISTERIE VAN FINANCIËN

Ten aanzien van hoofdstuk 19 heeft de MAN-PIN-fractie de volgende vragen.

De fractie merkt op dat bij vergelijking van de begrotingspost Kabinet van de Minister van Financiën met andere ministeries, er sprake is van een aanzienlijk verschil. Terwijl het Kabinet van de Minister van Bestuur, Planning en Dienstverlening ongeveer Cg. 823.000 bedraagt, Justitie Cg. 1,3 miljoen en VVRP Cg. 1 miljoen, bedraagt het Kabinet van de Minister van Financiën maar liefst Cg. 13 miljoen. Volgens informatie bestaat een bedrag van circa Cg. 7 miljoen uit afschrijvingen, maar er blijft een verschil van ongeveer Cg. 6 miljoen over. De fractie verzoekt de Regering om aan te geven waar deze middelen aan zijn besteed in 2025 en waaraan deze in 2026 zullen worden besteed?

Antwoord:

De regering wenst aan te geven dat het gebudgetteerde bedrag voor deze post nagenoeg gelijk is gebleven ten opzichte van 2025.

Naast het bedrag van Cg 7 miljoen voor afschrijvingen, is er Cg 5,2 miljoen opgenomen voor de optimalisatie en modernisering van de Belastingdienst en de Douane. Er is voor gekozen om de projectmatige kosten onder de begrotingspost van het Kabinet van de Minister te plaatsen, zodat de Minister van Financiën inzicht heeft in de voortgang van het project. Zodra een deel van het project is afgerond en de bijbehorende kosten structureel van aard zijn, worden deze onder de betreffende organisatie-eenheden ondergebracht.

Ook bij de 'Onvoorziene uitgaven' is sprake van een daling van Cg. 13 miljoen ten opzichte van vorig jaar. De fractie wil weten wat de reden is van deze verlaging en hoe de Regering deze post verder toelicht in combinatie met de post "niet in te delen uitgaven". Samen bedragen deze namelijk circa Cg. 95 miljoen, zonder duidelijke specificatie.

Antwoord:

Op deze post is de stelpost voor de betaling van de indexering en trede van de ambtenaren opgenomen. De zichtbare verlaging ten opzichte van vorig jaar (2025) wordt verklaard doordat in de vorige begroting de structurele doorwerking van de indexering en trede van 2024, en de betaling van 2025, eveneens op één centrale stelpost waren gebudgetteerd. In de begroting 2026 is de doorwerking (de structurele uitgaven) van de indexering en trede functioneel opgenomen, wat betekent dat deze kosten nu zijn verdeeld over de salarisbudgetten van de respectievelijke diensten. Alleen de feitelijke uitbetaling van de indexering en trede in 2026 is nog als centrale stelpost

geboekt. Voor een uitvoerige toelichting wordt verwezen naar de Memorie van Toelichting, rubriek Algemene Beschouwingen (pagina 198-199).

De fractie merkt op dat de uitgaven van het Kabinet van de Minister op de Kapitaaldienst een stijging laten zien van ongeveer Cg. 1,3 miljoen. Er is reeds sprake van een onverklaarde post van Cg. 5 miljoen op de gewone dienst, daarom verzoekt de fractie de Regering om aan te geven voor welke investeringen deze toename van 1,3 miljoen wordt ingezet.

Antwoord:

De verhoging van deze post betreft de projectmatige uitgaven ten behoeve van de optimalisatie en modernisering van de Belastingdienst en de Douane. Er is gekozen om deze uitgaven onder de begrotingspost van het Kabinet van de Minister te plaatsen, zodat de Minister van Financiën direct en integraal inzicht heeft in de voortgang en de besteding van dit cruciale project. Zodra een deel van het project is afgerond en de bijbehorende kosten structureel van aard zijn, zullen deze conform de reguliere begrotingspraktijk onder de operationele organisatie-eenheden worden ondergebracht.

De investering van ruim Cg 8 miljoen op de kapitaaldienst in de Belastingdienst en de Douane betreft een strategisch project dat essentieel is voor de financiële en economische weerbaarheid van het land. Dit project is van kritiek belang om meerdere redenen.

Ten eerste leidt de modernisering tot een verbetering van de compliance en efficiëntie. Dit wordt bereikt door de invoering van geavanceerde digitale systemen en geautomatiseerde processen. Dit verhoogt de efficiëntie van de heffings- en inningstaken, waardoor de administratieve lasten voor burgers en bedrijven afnemen, terwijl de belasting- en douanecompliance (nalevingsgraad) structureel wordt verbeterd.

Ten tweede draagt de optimalisatie bij aan de versterking van de overheidsinkomsten (Revenue Collection). Door de optimalisatie kunnen de diensten fraude en ontwijking effectiever detecteren en tegengaan. Dit leidt tot een maximalisatie van de overheidsinkomsten, hetgeen noodzakelijk is voor de financiering van publieke voorzieningen en het bereiken van begrotingsdoelstellingen.

Ten derde is dit project gericht op de facilitering van handel en economische groei. De modernisering van de Douane is specifiek gericht op het versnellen en vereenvoudigen van import- en exportprocessen. Een efficiëntere Douane draagt direct bij aan een beter investeringsklimaat en faciliteert de internationale handel, wat een motor is voor economische groei.

Tot slot helpt deze investering om veroudering tegen te gaan. De huidige IT-infrastructuur en deels de werkprocessen zijn verouderd en vormen een risico voor de continuïteit van de dienstverlening. Deze investering waarborgt de duurzaamheid en toekomstbestendigheid van deze vitale overheidsdiensten.

De begrotingspost “Kabinet van de Minister van Financiën” was in 2024 begroot op circa Cg. 1,4 miljoen, terwijl in de realisatie bijna Cg. 5 miljoen is uitgegeven. De fractie wil weten waar deze overschrijding van ongeveer Cg. 3,5 miljoen aan te wijten is, en welke uitgaven hiermee zijn gedaan. De Regering heeft aan het volk uitgelegd dat er geen begrotingstekort is, maar in de samenvatting is een tekort van Cg. 3,1 miljoen zichtbaar. De fractie verzoekt de Regering om aan te geven hoe dit cijfer moet worden verstaan, aangezien er een inconsistentie lijkt te bestaan tussen de toelichting en de tabel in de begroting.

Antwoord:

Zowel de landsverordening Comptabiliteit 2010 en de Rijkswet financieel toezicht geven aan dat er geen sprake mag zijn van een begrotingstekort op de gewone dienst. De regering heeft uitgelegd dat er geen begrotingstekort is op de gewone dienst en dit blijkt zowel uit de ingediende begrotingen als uit de realisatiecijfers 2022-2024 op de gewone dienst. De negatieve begrotingssaldo van Cg 3,5 miljoen op de kapitaaldienst is een gevolg van de wijze waarop besloten is de verplichtingen op de kapitaaldienst (investeringen) te dekken, conform de Landsverordening Comptabiliteit 2010 en het advies van het Cft.

Juridisch en Financieel Kader

- Landsverordening Comptabiliteit 2010: Dit stelsel staat toe dat verplichtingen op de kapitaaldienst gedekt worden door enerzijds de uitgifte van geldleningen en anderzijds het saldo van baten en lasten van de gewone dienst.
- Advies Cft (1 maart 2024): Het Cft heeft geadviseerd de ruime liquiditeitspositie van het Land van Cg 222 miljoen (ultimo eind 2023) in te zetten ter dekking van kapitaalverplichtingen voordat nieuwe leningen ter financiering van investeringen worden aangeaan.

Administratieve Uitzetting

Het aanwenden van deze reeds beschikbare eigen middelen om investeringen te financieren, wordt administratief en financieel-technisch niet als inkomsten verantwoord binnen de kapitaaldienst. Dit komt doordat het gaat om het aanwenden van bestaande financiële middelen (balansfinanciering), en niet om

de instroom van nieuwe financiële middelen, zoals het geval is bij een aangegane lening.

De overschrijding is zodoende een tijdelijke administratieve verwerking van de middelen die zijn ingezet om de investeringen uit de reeds bestaande liquiditeitspositie te financieren, los van de gewone dienst.

Daarnaast vraagt de fractie waar de volgende posten in de begroting terug te vinden zijn:

- De verhoging van de AOV (Algemene Ouderdomsverzekering);
- De tax credit;
- De “Bashi Premie” van de overheidswerknemers en gepensioneerden;
- De bedragen voor de aanschaf van ambulances;
- De verhoging van het budget van Volksgezondheid (SVB) ten behoeve van salarisverhogingen en financiële injecties in gezondheidsinstellingen.

Antwoord:

- De verhoging van de AOV (Algemene Ouderdomsverzekering);
Ten eerste wordt opgemerkt dat het algemeen bekend is dat de financiering van de AOV via het AOV-fonds bij SVB plaatsvindt en dus niet via de landsbegroting. Wat het land specifiek voor het AOV-fonds al jaren betaalt, is een landsbijdrage van Cg 25 miljoen, welk meerjarig in de landsbegroting is opgenomen. Ten behoeve van een gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag, welk met ingang van januari 2026 zal plaatsvinden, heeft de SVB op verzoek van de regering de nodige berekeningen uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag vanuit de SVB-fondsen kan worden gefinancierd, zonder dat het schommelfonds op korte termijn negatief wordt. Dus de uitgaven met betrekking tot de AOV-verhoging lopen via de meerjarenbegroting van SVB. Het schommelfonds wordt pas negatief in het jaar 2029 en deze periode (2026-2028) geeft de regering voldoende ruimte om de nodige wetswijzigingen te impelmenteren om het AOV-fonds en het schommelfonds duurzaam positief te houden. Te denken valt aan onder andere het impelmenteren van een toeristen entry-tax, zuikerbelasting, legaliseren van ongedocumenteerde arbeiders en een BTW-stelsel. Hoewel de geprognosticeerde AOV-verhoging via de SVB-

fondsen zal worden gefinancierd (en het schommelfonds zonder aanvullende landsbijdrage pas in 2029 negatief zal worden), heeft de regering voor een gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag en/of een verhoging van de DWI-toelage meerjarig de volgende bedragen in de landsbegroting gereserveerd: Cg 15 miljoen vanaf 2026 (dit bedrag is meerjarig en wordt middels de huidige belastinginkomsten gefinancierd, dus geen wetswijziging nodig), Cg 30 miljoen in 2027 (de aanvullende Cg 15 miljoen t.o.v. het jaar 2026 komt uit de invoering van een toeristen entry-tax), Cg 50 miljoen in 2028 (de aanvullende Cg 20 miljoen t.o.v. het jaar 2027 komt uit de invoering van een vergunningstelsel voor appartementeverhuur voor korte duur en een verdere stijging van de toeristen entry-tax) en Cg 80 miljoen in 2029 (de aanvullende Cg 30 miljoen t.o.v. het jaar 2028 komt uit de invoering van een BTW-stelsel, het legaliseren van ongedocumenteerden en een verdere stijging van ontvangsten uit appartementeverhuur voor korte duur en uit de toeristen entry-tax). Deze reeks is integraal verwerkt in het uitgavenkader. Zie verder pagina 66 van de begroting 2026 beleidsdeel onder kostenplaats 199500 - Niet in te delen uitg./ink. bij economische categorie 4700- Sociale Zekerheid.

- De tax credit;

De regering werkt momenteel aan nieuwe wetgeving ter facilitering van een verschuiving van directe naar indirecte belastingen en wetgeving waarin diverse aftrekregelingen en faciliteiten zijn opgenomen. Deze wetsvoorstellen zitten momenteel in het adviestraject. Aangezien de financiële uitwerking hiervan nog niet voldoende is geconcretiseerd, kon deze niet in de huidige begroting worden opgenomen. De regering streeft ernaar de voorbereiding van de wetgeving in 2026 af te ronden en de financiële consequenties in de begroting van 2027-2028 te verwerken.

- De “Bashi Premie” van de overheidswerknemers en gepensioneerden;
in de stelpost op Pagina 66 van de begroting 2026 beleidsdeel onder kostenplaats 199501 - Onvoorziene uitgaven bij economische categorie 4200 Beloning van Personeel.

- De bedragen voor de aanschaf van ambulances;

De aanschaf van aanvullende ambulances heeft reeds in 2025 plaatsgevonden door FKAK uit eigen middelen. De regering heeft in 2024 ruim Cg 1,3 miljoen ter beschikking gesteld voor de aanschaf van 3 nieuwe ambulances. Gezien het aantal ambulances in omloop heeft de regering vooralsnog geen aanvullend budget opgenomen in 2026 voor

de aanschaf van ambulances. Uiteraard zal de regering het daadwerkelijk gebruik van ambulances via FKAK blijven monitoren.

- De verhoging van het budget van Volksgezondheid (SVB) ten behoeve van salarisverhogingen en financiële injecties in gezondheidsinstellingen.

Een eventuele budgetverhoging voor de gezondheidsinstellingen wordt gefinancierd vanuit de fondsen BVZ en AVBZ. Door verbetering van de compliance van de premie-inkomsten kunnen er meer inkomsten gegenereerd worden, wat een budgetverhoging mogelijk maakt. Hierbij dient in acht genomen te worden dat deze premie-inkomsten ook het Schommelfonds voeden. Het voornemen is nu om het Schommelfonds te laten bijdragen aan het dekken van de gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag en dus aan het AOV-fonds, gezien het feit dat het AOV-fonds sinds 2011 niet toereikend is om AOV-verhogingen te financieren.

Ook wordt gevraagd naar de betaling en indexering van de AOV, en wanneer de jaarrekeningen van het Land eindelijk zullen worden ingediend.

Antwoord:

Zie het antwoord op vorige vraag voor een uitgebreid antwoord inzake de financiering van de AOV-verhoging. Hoewel de financiering van de AOV-verhoging via de SVB-fonds plaatsvindt, heeft de regering meerjarig een extra bedrag gebudgeteerd, welk specifiek is bedoeld om de financiering van de AOV-verhoging te ondersteunen en/of aanvullende financiële ondersteuning te bieden aan AOV-gerechtigden die slechts een inkomen (AOV plus kleine inkomen) ontvangen dat lager dan Cg 1.100-1.200 bedraagt.

Met betrekking tot de vraag inzake de mogelijke retroactieve indexering van AOV is de regering momenteel in gesprek met de vertegenwoordigers van lokale gepensioneerden (*penshonado's*), waarbij aan de vertegenwoordigers is meegedeeld dat de regering op basis van diverse verkregen juridische adviezen een andere mening is toegedaan inzake de mogelijke retroactieve indexering. De regering heeft aangegeven op de uitkomst van een lopende gerechtelijke procedure af te wachten alvorens verdere stappen te ondernemen inzake de mogelijke retroactieve indexering. Partijen zijn wel overeengekomen dat eerst de AOV-verhoging ingaande januari 2026 zal worden onderhandeld, en gelijk daarna verder zal worden gegaan met de besprekingen inzake retroactieve

indexering en de beslissingen die moeten worden genomen om de AOV-betalingen duurzaam te garanderen.

De jaarrekening 2024 is ter controle aangeleverd bij de SOAB. De jaarrekening 2023 wordt momenteel gecontroleerd door de Algemene Rekenkamer. De jaarrekeningen over 2020, 2021 en 2022 zijn voorzien van advies door de Raad van Advies en zullen naar verwachting in het eerste kwartaal van 2026 aan de Staten worden gepresenteerd.

Verder vraagt de fractie uitleg over de uitspraak dat "van elke gulden slechts 38 cent beschikbaar is voor beheer". Wat betekent dit concreet en welke maatregelen overweegt de Regering om het financieel beheer te verbeteren?

Antwoord:

De Regering merkt op dat de specifieke uitspraak dat "van elke gulden slechts 38 cent beschikbaar is voor beheer" niet bekend is en ook niet afkomstig is van de overheid zelf. Het is onduidelijk op welke berekening of rapportage dit cijfer (38 cent) is gebaseerd.

In een bredere context van de begroting, is het wel mogelijk om het volgende feit aan te merken:

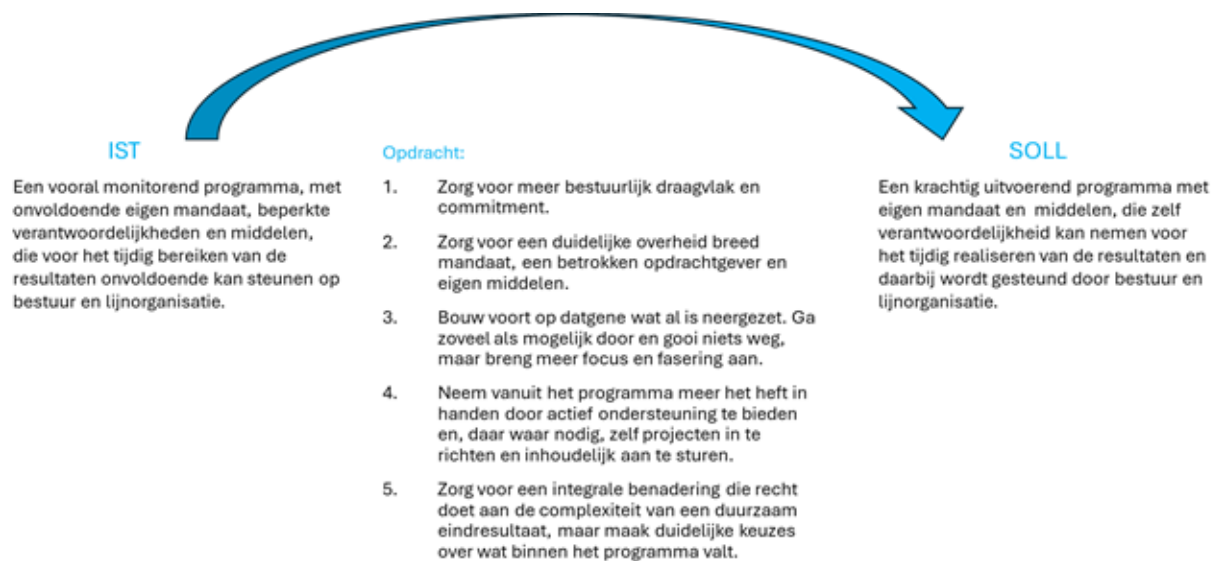
Het verbruik van goederen en diensten (de grootste onderdeel van de operationele uitgaven en essentieel voor het beheer van de overheidsdienstverlening) wordt geschat op ongeveer 15% van de totale begrotingsuitgaven.

De Regering informeert dat zij momenteel werkt aan een herijkt plan van aanpak voor de uitvoering van de Roadmap ter verbetering van het financieel beheer.

Vanuit de Minister van Financiën is de centrale opdracht voor deze herijking geformuleerd:

Teneinde de duurzame verbetering van het financieel beheer te waarborgen, wordt geadviseerd om de huidige aanpak kritisch te herzien. Dit dient te resulteren in een versterkte projectmatige borging van de noodzakelijke veranderingen. Specifiek wordt gedacht aan het aanbrengen van verscherpte focus en prioritering binnen de trajecten, alsook het intensiveren van de inzet van aanvullende technische assistentie.

Deze herijking is essentieel om de projectmatige voortgang te versnellen en de benodigde structurele verandering in de financiële kolom definitief te borgen.

Het is de bedoeling dat het herijkte plan van aanpak uiterlijk eind december 2025 volledig is uitgewerkt en door de Regering is goedgekeurd. In de vierde Uitvoeringsrapportage (UR) zal de Regering hierover nadere informatie verstrekken.

De Regering heeft aangegeven dat Curaçao in 2025 een lening van Cg. 105 miljoen bij Nederland zal lenen, en in 2026 zelfs Cg. 185 miljoen. De fractie vraagt of dit nog steeds wordt beschouwd als "lenen" of dat er sprake is van een ander financieel arrangement.

Antwoord:

De Regering begrijpt de interesse van de fractie in de financieringswijze, maar de vraag of de genoemde bedragen nog als "lenen" beschouwd moeten worden en of dat er sprake is van een ander financieel arrangement, is in de huidige context moeilijk te plaatsen.

Conform de geldende financiële wetgeving en procedures en de gepresenteerde begroting, is het beleid van de Regering duidelijk: de genoemde bedragen betreffen expliciet de opname van geldleningen bij Nederland, conform de afspraken en het staatsrechtelijke (Rijkswet financieel en Landsverordening Comptabiliteit 2010) toezicht kader.

De concrete cijfers die in de begrotingsstukken zijn opgenomen en door de financiële toezichthouders zijn beoordeeld, bevestigen dit:

- 2025: Het College financieel toezicht (Cft) heeft akkoord gegeven voor het aangaan van een lening ter hoogte van Cg 147,7 miljoen.
- 2026: In de begroting is gebudgetteerd dat het Land een lening zal aangaan voor een bedrag van Cg 185,9 miljoen.

Er is dus geen sprake van een ander, niet-geïdentificeerd financieel arrangement; de cijfers vertegenwoordigen de geplande leningen die noodzakelijk zijn om de investeringen in de kapitaaldienst te dekken. De exacte bedragen en de context zijn volledig transparant opgenomen in de begroting en de bijbehorende documenten.

Tot slot vraagt de fractie waarom het SOAB (Stichting Overheidsaccountantsbureau) Cg. 34,2 miljoen extra ontvangt. Wat is de bestemming van dit bedrag? Hoeveel hiervan wordt besteed aan consultants, en wat is de aard van deze werkzaamheden? En verder wil di fractie ook weten of de Minister de bovengenoemde volgens accountancy regels is verlopen.

Antwoord:

Ten eerste wordt opgemerkt dat in de begroting 2026 een totaalbedrag van Cg 22 miljoen is opgenomen voor SOAB en niet een extra bedrag van Cg 34,2 miljoen zoals in vraagstelling is opgenomen. Dit bedrag komt overeen met de vele ondersteuningsverzoeken voor onder andere uitvoering van het landspakket en ondersteuning van de belastingdienst.

SOAB is bij Landsverordening aangesteld als de adviseur en auditor van de gehele regering van Curaçao en verricht daarom controle-, onderzoeks-, advies- en ondersteunende werkzaamheden. Dit is niet uitzonderlijk binnen de praktijk van administratieve organisatie en bestuurlijke informatievoorziening (AO/BIV), waar organisaties met een auditmandaat vaak ook advies- en ondersteunende taken uitvoeren. Dit komt overeen met hoe veel accountants- en advieskantoren zowel assurance- als consultancywerk verrichten. De onafhankelijkheidsnormen worden hierbij nageleefd, en dit is ook bij SOAB het geval.

Alle werkzaamheden die door SOAB worden uitgevoerd, zijn gebaseerd op de Landsverordening tot aanwijzing van de interne accountant van de regering van Curaçao en op basis van haar statuten. SOAB is middels Landsverordening benoemd als interne accountant van de overheid. Conform deze Landsverordening alsook op basis van haar statuten verricht SOAB als interne accountant van Curaçao audit-, onderzoeks-, advies- en

ondersteunings-werkzaamheden ten behoeve van de regering. Deze werkzaamheden kunnen worden samengevat tot controle van de overheidsfinanciën, het verlenen van ondersteuning, het adviseren van de overheid en het verrichten van onderzoeken in opdracht van en ten behoeve van één of meer ministers.

Voor een gedetailleerd overzicht van de kosten, opbrengsten, financiële resultaten en financiële positie over de periode 2020 - 2024 wordt verwezen naar de gecontroleerde jaarverslagen 2020 t/m 2024 van SOAB. Het jaarverslag 2024 van SOAB (dit is het meest recente jaarverslag) werd op 12 juni 2025 voorzien van een goedkeurende controleverklaring door een gerenommeerd internationaal accountantskantoor welk deel uitmaakt van de top 5 global audit firms. De jaarrekeningen van SOAB zijn ingediend bij de minister van Financiën en bij de Statenvoorzitter.

Bij de uitvoering van haar werkzaamheden is SOAB gehouden aan de fundamentele beginselen van de Code of Ethics voor accountants, waaronder vertrouwelijkheid, geheimhouding en professioneel gedrag. Rekening houdende met de privacywetgeving alsook de concurrerende markt van assurance en advisory waarin SOAB opereert, kan SOAB geen vertrouwelijke lijst van ingehuurde externe consultants nog de hiervoor betaalde bedragen overhandigen.

De fractie verzoekt de Regering aan te geven hoe financiële risico's in de begroting worden beheerd en welke concrete maatregelen worden genomen om deze risico's te beperken.

Antwoord:

De Regering beheert financiële risico's in de begroting door een combinatie van budgettaire mechanismen en concrete beleidsmaatregelen. Dit proces is gericht op het waarborgen van de financiële stabiliteit en het behouden van voldoende flexibiliteit in de overheidsfinanciën.

De begroting is opgesteld met een heldere visie op risicobeheer en omvat concrete maatregelen om financiële risico's te beperken en toekomstige uitdagingen aan te gaan:

- **Voldoende Flexibiliteit:** De begroting wordt opgesteld met voldoende budgettaire ruimte en flexibiliteit. Dit stelt de Regering in staat om te reageren op onverwachte uitgaven of tegenvallende inkomsten zonder dat de essentiële overheidsdiensten in gevaar komen. Zoals eerder aangegeven, is het onmogelijk om *elk* potentieel risico volledig te kwantificeren, maar de begroting biedt wel de nodige wendbaarheid om bij presentatie van een risico adequaat te kunnen handelen.

- Gebalanceerde Begroting: De begroting streeft naar een sluitende gewone dienst, wat betekent dat lopende ontvangsten en uitgaven in evenwicht zijn. Een overschot op de gewone dienst wordt gebruikt als buffer voor economisch minder voorspoedige tijden (pagina 3, 56).
- Risicodekking en Flexibiliteit: De begroting is opgesteld om risico's te dekken, zelfs als niet alle risico's vooraf volledig te kwantificeren zijn. Er is voldoende flexibiliteit ingebouwd om te kunnen handelen wanneer zich onvoorziene risico's voordoen (pagina 1, 54, 110). Een specifieke post voor onvoorziene uitgaven is opgenomen in de begroting (Cg 11 miljoen in 2026, oplopend tot Cg 40 miljoen in 2029) om onverwachte tegenvallende baten en lasten te dekken (Tabel 14, pagina 54, en Tabel 18, pagina 109).
- Kredietplafond: Er is een leningenplafond vastgesteld (Cg 3.754.726.300 voor 2026), dat de financieringstekorten kan dekken en tijdelijke liquiditeitsproblemen, bijvoorbeeld door concentratie van verplichtingen of afwijkingen in inkomstenpatronen, kan opvangen (pagina 110).

De aangegeven pagina's maken deel uit van de Nota van Financiën, een onderdeel van de Memorie van Toelichting op de Begroting 2026.

De regering meent dat de begroting 2026 een weloverwogen en gedetailleerd financieel plan is, waarin de gedane toezeggingen concreet zijn vertaald en diverse financiële, economische en sociale risico's proactief worden beheerd. De cijfers en toelichtingen in de memorie van toelichting op de begroting 2026, onderdeel Nota van Financiën, bieden een transparant beeld van de allocatie van middelen en de onderliggende beleidskeuzes.

Gewone Dienst

Totaal

2025: 338.814.070 vs. 2026: 369.724,89

Stijging van circa 31 miljoen

190100 – Minister van Financiën

2025: 1.486.300 vs. 2026: 1.494.500

Stijging van circa 8 duizend

Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

Het betreft een stijging in beloning van personeel door voornamelijk een stijging van 2 % van het vakantiegeld voor ambtenaren respectievelijk de minister (Cg 8K).

199000 – Kabinet Minister van Financiën

2025: 13.008.098 vs. 2026: 13.231.018

Stijging van circa 223 duizend

Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De grootste stijging in de begroting is voornamelijk te zien op de post Afschrijvingen, met een toename van ruim Cg 0,2 miljoen.

Deze stijging in afschrijvingskosten is een direct gevolg van de noodzakelijke investeringen die de afgelopen jaren zijn gedaan in de digitalisering en modernisering van de organisatie, met name de Belastingdienst en de Douane. Nieuwe kapitaalgoederen, zoals IT-infrastructuur, opzetten van de organisatie en geavanceerde systemen, worden geactiveerd en conform de geldende System of National Accounts (SNA)-richtlijnen over hun economische levensduur afgeschreven. De verhoging reflecteert derhalve de voortschrijdende implementatie van onze strategische investeringsplannen.

Het resterende deel van de verhoging betreft een stijging in de beloning van het personeel, welke hoofdzakelijk wordt veroorzaakt door een verhoging van 2% van het vakantiegeld.

199001 – SG Financiën

2025: 1.045.611 vs. 2026: 1.052.267

Stijging tot circa 7 duizend

Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

Het betreft een stijging in beloning van personeel door voornamelijk een stijging van 2 % van het vakantiegeld.

199002 – Ministeriële Staf

2025: 1.180.294 vs. 2026: 1.931.837

Stijging van circa 750 duizend

Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De stijging in de personeelsuitgaven is het gevolg van twee factoren: ten eerste het invullen van vijf vacatures binnen de ministeriële staf, en ten tweede een verhoging van 2% van het vakantiegeld.

199004 – Beleidsorganisatie Financiën

2025: 2.764.703 vs. 2026: 3.186.566

Stijging van circa 422 duizend

Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De stijging in de personeelsuitgaven is toe te schrijven aan twee factoren: ten eerste een stijging van 2% van het vakantiegeld, en ten tweede het budget dat is gereserveerd voor het invullen van de goedgekeurde vacatures.

199006 – Sector Financieel beleid en Begrotingszaken

2025: 24.013.864 vs. 2026: 25.652.900

Toename van circa 1,6 miljoen

Kan de overheid een verklaring geven voor deze toename?

Antwoord:

De stijging in de personeelsuitgaven is toe te schrijven aan twee factoren: ten eerste het budget dat is gereserveerd voor het invullen van de goedgekeurde vacatures, en ten tweede een stijging van 2% van het vakantiegeld.

De reservering voor de invulling van de goedgekeurde vacatures betreft voornamelijk het budget voor zeven nieuwe Financieel Directeuren. Deze functie valt hiërarchisch onder het Ministerie van Financiën, Sector Financieel Beleid en Begrotingsbeheer (FBB), maar worden ter beschikking gesteld aan de andere ministeries.

Momenteel zijn er vacatures voor de volgende ministeries: Algemene Zaken (AZ), Bestuur, Planning en dienstverlening (BPD), Justitie, Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning (VVRP), Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (SOAW), Gezondheid, Milieu en Natuur (GMN), en Financiën zelf.

Bij sommige van deze ministeries worden de functies momenteel ingevuld door Overeenkomsten van Opdracht (OvO's) of door waarneming. De structurele invulling van deze functies door vaste ambtenaren (Financieel Directeuren) zal de financiële sturing en beleidsuitvoering op de diverse ministeries versterken.

199007 – Stichting OAB (SOAB)
2025: 22.499.400 vs. 2026: 22.528.800

Toename van circa 29 duizend

Kan de overheid een verklaring geven voor deze toename?

Antwoord:

Het betreft een verhoging van de afschrijvingen in vaste activa.

199100 – Douane

2025: 23.325.715 vs. 2026: 30.447.349

Toename van circa 7,1 miljoen

Kan de overheid een verklaring geven voor deze toename?

Antwoord:

De stijging in de personeelsuitgaven is toe te schrijven aan twee factoren: ten eerste een stijging van 2% van het vakantiegeld, en ten tweede het budget voor het invullen van de goedgekeurde vacatures ten behoeve van diverse kritische functies.

Ten aanzien van de invulling van de kritische functies is reeds een klas geopend met 30 aspirant-kommies die de interne opleiding van de Douane zullen volgen.

Daarnaast is een toename in het verbruik van goederen en diensten noodzakelijk. Dit vloeit voort uit de beleidslijnen zoals vastgelegd in het regeerprogramma en het Landspakket, waarin is opgenomen dat de Douane zich in 2026 verder zal richten op het bevorderen van de kennis en capaciteiten van het personeel. Dit gebeurt door het continueren van opleidingen op het niveau van verificateurs, inspecteurs en kommies.

Tevens zal een deel van de middelen worden ingezet voor de vernieuwing en beschrijving van de douaneprocessen. Er wordt gewerkt aan het bevorderen van de automatisering en de implementatie van een modern IT-systeem voor effectieve controles op havens en in binnenbaaien.

199100 – Inkomsten Douane

2025: 332.628.200 vs. 2026: 352.808.500

*Stijging van de inkomsten met circa 20,1 miljoen

*In 2024 315.527.745 aan inkomsten volgens voorlopige cijfers

Kan de overheid een verklaring geven voor de stijging van de douane-inkomsten: doordat er meer producten worden geïmporteerd of doordat de prijzen stijgen door inflatie?

Antwoord:

De verwachte stijging van de douane-inkomsten kan worden verklaard door het moderniseren, uniformeren en verder automatiseren van de douaneprocessen. In combinatie met gerichte opleidingen voor personeel en het invullen van kritieke functies die in 2025 nog openstonden, wordt de capaciteit van de Douane versterkt. Daarnaast zorgen verscherpte controles in havens en binnenbaaien ervoor dat meer goederen correct worden aangegeven en belast. Deze verbeteringen leiden tot hogere opbrengsten, ongeacht of de importvolumes of prijzen stijgen. Dit draagt bovendien bij aan een groeiend vertrouwen van de bevolking in de handhaving en transparantie van het douanetoezicht.

199102 – Sector Fiscale Zaken

2025: 1.745.418 vs. 2026: 2.296.963

Stijging van circa 551 duizend

Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

Het betreft een stijging van de beloning van personeel door een stijging van 2 % van het vakantiegeld en de invulling van de goedgekeurde vacatures.

199104 – Stichting BAB

2025: 22.475.388 vs. 2026: 23.479.183

Stijging van circa 1 miljoen

Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De stijging van Cg 1 miljoen is bestemd voor de oprichting van een Bureau International Tax Compliance en de implementatie van de automatische uitwisseling van financiële gegevens van personen en organisaties, conform de Common Reporting Standard (CRS). Dit Bureau International Tax Compliance zal tijdelijk onder de Stichting Belastingaccountantsbureau (SBAB) vallen en zal uitsluitend worden belast met het bevorderen van de CRS-compliance, overeenkomstig de internationale Automatic Exchange of Information (AEOI)-verplichtingen.

Deze investering is van cruciaal belang om Curaçao van de status 'Partially Compliant' naar 'Largely Compliant' te brengen. Het bereiken en behouden van

de status 'Largely Compliant' is essentieel: compliance met de internationale standaarden van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) is noodzakelijk om als een betrouwbaar en transparant financieel centrum te worden erkend, wat de perceptie van Curaçao als een jurisdictie die fiscale ontwijing faciliteert, vermindert.

Bovendien waarborgt het behalen van de hogere status de vlotte toegang tot de internationale kapitaalmarkten voor lokale banken en bedrijven, aangezien niet-compliance jurisdicties het risico lopen op tegenmaatregelen van internationale partners, waaronder beperkingen op het financiële verkeer en extra administratieve lasten. Door het tonen van daadwerkelijke implementatie van de CRS-normen, wordt ook het risico geminimaliseerd om op de 'zwarte lijsten' van de Europese Unie (EU) en andere internationale organen te worden geplaatst, wat ernstige economische gevolgen zou hebben.

Ten slotte versterkt de automatische uitwisseling van gegevens (AEOI) de nationale capaciteit om fiscale fraude en illegale geldstromen op te sporen, wat bijdraagt aan een eerlijkere belastingheffing binnen Curaçao

199105 – Nieuwe Belastingdienst Curaçao

2025: 397.378 vs. 2026: 405.170

Stijging van circa 8 duizend

Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

Het betreft een stijging van de afschrijvingen.

199106 – Inspectie der Belastingen

2025: 22.534.829 vs. 2026: 23.642.677

Stijging van circa 1,1 miljoen

Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De stijging in de personeelsuitgaven is toe te schrijven aan twee factoren: ten eerste een stijging van 2% van het vakantiegeld, en ten tweede het budget dat is gereserveerd voor het invullen van de goedgekeurde vacatures.

199107 – Landsontvanger

2025: 15.703.493 vs. 2026: 15.401.427

Afname van circa 300 duizend

• Kan de regering een verklaring geven voor deze afname?

- Welke gevolgen heeft deze afname voor het functioneren van de Landsontvanger?

Antwoord:

De afname van de kosten wordt voornamelijk verklaard door het feit dat de Belastingdienst/Ontvanger is verhuisd van een gehuurd pand (het WTC) naar een pand dat eigendom is van de overheid, waardoor er geen huur meer betaald hoeft te worden.

199107 – Landsontvanger Inkomsten

2025: 1.502.297.800 vs. 2026: 1.503.657.400

Stijging van circa 1,3 miljoen

Kan de regering een verklaring geven op basis van de verwachte toename van 1,3 miljoen aan belastinginkomsten?

Antwoord:

De stijging in de geraamde belastingopbrengsten voor 2026 is tot stand gekomen op basis van de jaarprojectie 2025, welke is gebaseerd op de realisatiecijfers over de eerste zeven maanden van dit jaar.

199300 – Geldleningen

2025: 86.275.000 vs. 2026: 94.113.900

Stijging van circa 7,8 miljoen

Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De stijging van deze post is gebaseerd op de verwachte rentebetalingen die voortvloeien uit de bestaande schuldenlast en de nieuwe lening die naar verwachting in 2025 zal worden aangegaan. Naar verwachting zal in 2025 een nieuwe lening van ruim Cg 147 miljoen worden aangegaan ter financiering van investeringen. De hogere begroting voor de rente-uitgaven is derhalve een direct gevolg van de toegenomen financieringsbehoefte voor de geplande kapitaalinvesteringen. Deze kapitaalinvesteringen zorgen op hun beurt voor meer economische groei en dus meer belasting- en premieinkomsten voor het land.

199500 – Niet in te delen Uitgaven/Inkomsten

2025: 28.994.215 vs. 2026: 51.913.320

Stijging van circa 22,9 miljoen

1. Kan de regering een toelichting geven op het doel van deze begrotingspost?
2. Kan de regering een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

1. Onder “*niet in te delen uitgaven en inkomsten*” wordt verstaan het saldo van de uitgaven en inkomsten die dienen voor het creëren van begrotingsruimte voor algemene, niet nader in te delen posten. Het betreft met name stelposten die niet direct aan één beleidsartikel of departement kunnen worden toegeschreven, maar die overheidsbreed worden ingezet. Hieronder vallen onder andere stelposten voor:

- Personeel en vacatures,
- Materiële uitgaven,
- Subsidies (efficiencyvoordelen) en andere generieke middelen die centraal worden gereserveerd.

Deze begrotingspost fungeert daarmee als verzamel categorie voor financiële ruimte die bestemd is voor algemene, overheidsbrede verplichtingen en correcties.

De verhoging in de begroting wordt voornamelijk veroorzaakt door twee factoren:

1. Financiële Ondersteuning minderbedeelden: Dit betreft een aanvullende financiële ondersteuning aan AOV-gerechtigden voor een bedrag van Cg 15 miljoen in 2026, welke specifiek is gericht op gepensioneerden die een pensioen ontvangen dat onder het bestaansminimum voor Curaçao ligt. Dit bedrag zal meerjarig groeien en bereikt naar verwachting Cg 80 miljoen in 2029. Volledigheidshalve wordt nogmaals opgemerkt dat de geprognosticeerde AOV-verhoging door de SVB-fondsen zal worden gefinancierd. Hiervoor zijn reeds de nodige berekeningen uitgevoerd door SVB, waaruit blijkt dat het schommelfonds niet op korte termijn negatief zal worden. Dit geeft de nodige ruimte om wetsvoorstellen te implementeren die zullen zorgen voor aanvullende inkomsten, welke gebruikt zullen worden om een negatieve schommelfonds ook op de lange termijn te voorkomen.
2. Personeelsbeloning en Indexering: Dit betreft het reserveren van middelen voor de toekenning van indexering en tredeverhogingen. Hieronder valt ook een lumpsum van 3%, welke eens in de twee jaar wordt uitgekeerd aan overheidspersoneel en onderwijzend personeel dat het plafond van de salarisschaal heeft bereikt. Deze componenten vertegenwoordigen een gemiddelde verhoging van circa Cg 8 miljoen.

199501 – Onvoorziene uitgaven
2025: 58.239.400 vs. 2026: 45.080.500

Daling van circa 13 miljoen

1. Kan de regering een toelichting geven op het doel van deze begrotingspost?
2. Welke uitgaven vallen onder deze post?
3. Kan de regering een verklaring geven voor deze daling?

Antwoord:

Op deze post is de stelpost voor de betaling van de indexering en trede van de ambtenaren opgenomen. De zichtbare verlaging ten opzichte van vorig jaar (2025) wordt verklaard doordat in de vorige begroting de structurele doorwerking van de indexering en trede van 2024, en de betaling van 2025, eveneens op één centrale stelpost waren gebudgetteerd. In de begroting 2026 is de doorwerking (de structurele uitgaven) van de indexering en trede functioneel opgenomen, wat betekent dat deze kosten nu zijn verdeeld over de salarisbudgetten van de respectievelijke diensten. Alleen de feitelijke uitbetaling van de indexering en trede in 2026 is nog als centrale stelpost geboekt. Voor een uitvoerige toelichting wordt verwezen naar de Memorie van Toelichting, rubriek Algemene Beschouwingen (pagina 198-199).

199800 – Financial Investigation Unit (FIU)
2025: 3.766.964 versus 2026: 4.113.222

Stijging van circa 34,7 duizend

Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De stijging in de personeelsuitgaven is toe te schrijven aan twee factoren: ten eerste een stijging van 2% van het vakantiegeld, en ten tweede het gereserveerde budget voor uitgaven om te voldoen aan de aanbevelingen van de Financial Action Task Force (FATF). De uitvoering van deze aanbevelingen is cruciaal om te waarborgen dat Curaçao compliant blijft met de internationale normen.

199802 – Overige Uitgaven Financiën/Dekkingmiddel
2025: 9.361.000 versus 2026: 9.752.700

Stijging van 391 duizend

Kan de overheid een verklaring geven voor deze stijging?

Antwoord:

De stijging is voornamelijk in de personeelsuitgaven en is toe te schrijven aan: ten eerste een stijging van 2% van het vakantiegeld, en ten tweede het budget dat is gereserveerd voor het invullen van de goedgekeurde vacatures.

Kapitaaldienst

Totaal

2025: 232.309.300 vs. 2026: 118.670.600

Afname van circa 113,6 miljoen

199000 – Kabinet Minister van Financiën

2025: 7.000.000 vs. 2026: 8.300.000

Stijging van 1,3 miljoen

- Kan de regering een algemene toelichting geven op deze stijging?
- Kan de regering een toelichting geven op welke investeringen in 2026 uit deze begrotingspost zullen worden gedaan?

Antwoord:

De gebudgetteerde middelen zijn volledig bestemd voor de modernisering van de organisatie, waarbij de focus ligt op de cruciale afdelingen van de Belastingdienst en de Douane. Deze investering is gericht op het creëren van een toekomstbestendige en efficiënte overheidsdienst. Onder deze investeringsportefeuille valt onder andere de aanschaf van nieuwe kapitaalgoederen, de vernieuwing van de IT-infrastructuur en de implementatie van geavanceerde systemen. Dit behelst tevens de noodzakelijke herstructurering en het opzetten van de organisatie-eenheden om de nieuwe processen en technologieën optimaal te kunnen benutten. De investering is van groot belang omdat zij bijdraagt aan de verbetering van de compliance en de verhoging van de overheidsinkomsten door het tegengaan van fraude en ontwijking. Bovendien zorgt de modernisering voor een efficiëntere dienstverlening aan burgers en bedrijven, het versnellen van de handelsprocessen en het waarborgen van de continuïteit van deze vitale overheidsdiensten door veroudering van de systemen tegen te gaan.

199004 – Beleidsorganisatie FIN

2025: 50.000 vs. 2026: 100.000

Stijging van 50 duizend

1. Kan de regering een toelichting geven op deze stijging?
2. Kan de regering een toelichting geven op de investeringen die in 2026 vanuit deze begrotingspost worden gedaan?

Antwoord:

De gebudgetteerde investeringen betreffen uitsluitend de volledige aanschaf van kantoorapparatuur voor het ambtelijk apparaat van het ministerie.

Deze investering is essentieel om de functionaliteit en operationele capaciteit van de beleidsorganisatie te waarborgen. De aankoop omvat een breed scala aan benodigde apparatuur, zoals computers, laptops, printers, multifunctionele scanners en bijbehorende accessoires.

Het belang van deze investering is tweeledig. Ten eerste is het noodzakelijk om veroudering van de huidige middelen tegen te gaan. Verouderde apparatuur leidt tot lagere productiviteit, hogere onderhoudskosten en een verhoogd risico op dataverlies of beveiligingslekken. Ten tweede garandeert de vernieuwing dat het ambtelijk apparaat kan werken met moderne en efficiënte instrumenten, wat cruciaal is voor de snelle en correcte afhandeling van beleidsmatige en administratieve taken. Dit draagt direct bij aan een verbeterde dienstverlening aan burgers en een betere ondersteuning van het ministeriële beleid.

199006 – Sector Financieel beleid en Begrotingszaken

2025: 8.600.000 vs. 2026: 6.700.000

Afname van 1,9 miljoen

3. Kan de regering een toelichting geven op deze afname?
4. Kan de regering een toelichting geven op de investeringen die in 2026 vanuit deze begrotingspost worden gedaan?

Antwoord:

Er is een geringer budget opgenomen voor de verbouwing van Pietermaai 17. Deze neerwaartse bijstelling is gebaseerd op de opgedane ervaringen met de verwachte verbouwingsduur van soortgelijke projecten.

199100 – Douane

2025: 75.000 vs. 2026: 1.238.000

Stijging van circa 1,1 miljoen

1. Kan de regering een toelichting geven op deze toename?
2. Kan de regering een toelichting geven op de investeringen die in 2026 vanuit deze begrotingspost worden gedaan?

Antwoord:

De gebudgetteerde investeringen betreffen de volledige aanschaf van kantoorapparatuur voor het ambtelijk apparaat van het ministerie.

Deze investering is essentieel om de functionaliteit en operationele capaciteit van de diverse afdelingen te waarborgen. De aankoop omvat een breed scala aan benodigde apparatuur, zoals computers, laptops, printers, multifunctionele scanners en bijbehorende accessoires.

Het belang van deze investering is tweeledig. Ten eerste is de aanschaf noodzakelijk om veroudering van de huidige middelen tegen te gaan. Verouderde apparatuur leidt tot lagere productiviteit, hogere onderhoudskosten en een verhoogd risico op dataverlies of beveiligingslekken. Ten tweede is de vernieuwing cruciaal voor de geplande modernisering van de Douane en garandeert zij dat het ambtelijk apparaat kan werken met moderne en efficiënte instrumenten. Dit is van vitaal belang voor de snelle en correcte afhandeling van beleidsmatige en administratieve taken, wat direct bijdraagt aan een verbeterde dienstverlening aan burgers en een betere ondersteuning van het ministeriële beleid.

199102 – Sector Fiscale Zaken

2025: 50.000 vs. 2026: 130.000

Toename van 80 duizend

1. Kan de regering een verklaring geven voor deze toename?
2. Kan de regering een verklaring geven voor de investeringen die in 2026 vanuit deze begrotingspost worden gedaan?

Antwoord:

De gebudgetteerde investeringen betreffen uitsluitend de volledige aanschaf van kantoorapparatuur voor het ambtelijk apparaat van het ministerie.

Deze investering is essentieel om de functionaliteit en operationele capaciteit van de sector Fiscale Zaken te waarborgen. De aankoop omvat een breed scala aan benodigde apparatuur, zoals computers, laptops, printers, multifunctionele scanners en bijbehorende accessoires.

Het belang van deze investering is tweeledig. Ten eerste is het noodzakelijk om veroudering van de huidige middelen tegen te gaan. Verouderde apparatuur leidt tot lagere productiviteit, hogere onderhoudskosten en een verhoogd risico op dataverlies of beveiligingslekken. Ten tweede garandeert de vernieuwing dat het ambtelijk apparaat kan werken met moderne en efficiënte instrumenten, wat cruciaal is voor de snelle en correcte afhandeling van beleidsmatige en administratieve taken. Dit draagt direct bij aan een verbeterde dienstverlening aan burgers en een betere ondersteuning van het ministeriële beleid.

199106 – Inspectie der Belastingen

2025: 125.000 vs. 2026: 2.244.400

Toename van circa 2,1 miljoen

1. Kan de regering een verklaring geven voor deze toename?

2. Kan de regering een verklaring geven voor de investeringen die in 2026 vanuit deze begrotingspost worden gedaan?

Antwoord:

De gebudgetteerde investeringen betreffen de volledige aanschaf van kantoorapparatuur voor het ambtelijk apparaat, met de nadruk op de Belastingdienst/de Inspectie der Belastingen.

Deze investering is essentieel om de functionaliteit en operationele capaciteit van deze vitale afdelingen te waarborgen. De aankoop omvat een breed scala aan benodigde apparatuur, zoals computers, laptops, printers, multifunctionele scanners en bijbehorende accessoires.

Het belang van deze investering is tweeledig. Ten eerste is de aanschaf noodzakelijk om veroudering van de huidige middelen tegen te gaan. Verouderde apparatuur leidt tot lagere productiviteit, hogere onderhoudskosten en een verhoogd risico op dataverlies of beveiligingslekken. Ten tweede is de vernieuwing cruciaal voor de geplande modernisering en optimalisatie van de Belastingdienst. Het garandeert dat het ambtelijk apparaat kan werken met moderne en efficiënte instrumenten, wat van vitaal belang is voor de snelle en correcte afhandeling van heffings- en inningstaken. Dit draagt direct bij aan de verbetering van de compliance en een betere ondersteuning van het ministeriële beleid.

199107 – Landsontvanger

2025: 2.370.000 vs. 2026: 490.000

Afname van circa 1,8 miljoen

1. Kan de regering een verklaring geven voor deze afname?

2. Kan de regering een verklaring geven voor welke investeringen in 2026 uit deze begrotingspost worden gedaan?

Antwoord:

In 2025 is een bedrag van ruim Cg 2,4 miljoen gereserveerd voor de aanschaf van kentekenplaten. Dit betreft een eenmalige investering. Dientengevolge komt deze specifieke investering niet meer voor in de begroting van 2026.

199300 – Geldleningen

2025: 204.009.300 vs. 2026: 88.540.600

Afname van circa 115 miljoen

Kan de regering toelichten of de schuldaflossing via deze post zal plaatsvinden?

Antwoord:

Op deze post wordt de aflossing van de leningen (schulden) geboekt. De afname in de begroting van 2026 wordt veroorzaakt door het feit dat er in 2025 een substantiële aflossing op de obligatielening die in 2010 was aangegaan, heeft plaatsgevonden. Deze aflossing bedroeg in totaal Cg 140 miljoen en bestond uit een gedeeltelijke daadwerkelijke aflossing van Cg 60 miljoen en een gedeeltelijke herfinanciering van Cg 80 miljoen.

Jaarrekening

De begrotingscyclus sluit wanneer de jaarrekening van het jaar is goedgekeurd en daarmee de regering decharge verleent voor de financiële uitvoering. Dit is ook verankerd in de financiële normen in de artikelen 15 en 16 van de RFT. Momenteel zien we dat hieraan niet wordt voldaan, omdat de laatst goedgekeurde jaarrekening over 2019 gaat en onlangs door het parlement is goedgekeurd.

Wanneer ontvangt het parlement de jaarrekening 2020 ter bespreking?

Antwoord:

De jaarrekening 2024 is ter controle aangeleverd bij de SOAB. De jaarrekening 2023 wordt momenteel gecontroleerd door de Algemene Rekenkamer. De jaarrekeningen over 2020, 2021 en 2022 zijn voorzien van advies door de Raad van Advies en zullen naar verwachting in het eerste kwartaal van 2026 aan de Staten worden gepresenteerd.

SOAB

In de begroting voor 2026 zien we dat er 22,5 miljoen is begroot voor SOAB, zonder dat er een goede verklaring is voor zo'n hoog bedrag. Als we kijken naar de trend vanaf 2021, blijft het SOAB-budget stijgen. Van 7,2 miljoen naar 22,5 miljoen nu. Het is duidelijk dat SOAB wordt gebruikt voor consultancy en overheidstaken, terwijl SOAB aan de andere kant controlewerkzaamheden moet uitvoeren. SOAB beheert bijvoorbeeld ambulances en beheert de inkoop van ambulances. SOAB valt onder de Belastingdienst, maar beheert zelf de werking van de Belastingdienst.

Antwoord:

SOAB is bij Landsverordening aangesteld als de adviseur en auditor van de gehele regering van Curaçao en verricht daarom controle-, onderzoeks-, advies- en ondersteunende werkzaamheden. Dit is niet uitzonderlijk binnen de praktijk van administratieve organisatie en bestuurlijke informatievoorziening (AO/BIV), waar organisaties met een audit mandaat vaak ook advies- en ondersteunende taken uitvoeren. Dit komt overeen met hoe veel accountants- en advieskantoren zowel assurance- als consultancy werk verrichten. De

onafhankelijkheid normen worden hierbij nageleefd, en dit is ook bij SOAB het geval.

Voor wat betreft de stelling dat de SOAB ambulances beheert en de inkoop daarvan regelt, geldt het volgende: SOAB beheert geen ambulances en doet ook geen inkoop van ambulances; dit heeft SOAB dan ook nooit gedaan. SOAB heeft in het verleden een operational audit uitgevoerd bij de FKAK. Daarnaast heeft SOAB in augustus 2023 een onderzoeksrapport uitgebracht aan de toenmalige minister van Financiën en GMN inzake de door de Fundashon Kuido di Ambulans ('FKA') doorgelopen aanbestedingsprocedure voor de aanschaf van 3 nieuwe ambulances. De toenmalige minister van GMN en Financiën heeft Cg 1,3 miljoen beschikbaar gesteld voor de aankoop van 3 ambulances door FKAK. De FKAK heeft de aanbesteding hiervoor gedaan en desbetreffende facturen zijn door het ministerie van Financiën rechtstreeks aan de leverancier betaald, nadat door FKAK was vastgesteld dat de levering conform de gemaakte afspraken heeft plaatsgevonden.

Voor wat betreft de stelling dat de SOAB valt onder de Belastingdienst, maar beheert zelf de werking van de Belastingdienst, geldt het volgende: SOAB is bij Landsverordening aangesteld als de adviseur en auditor van de gehele regering van Curaçao en als gevolg hiervan verricht SOAB dan ook controle-, onderzoeks-, advies- en ondersteunings-werkzaamheden ten behoeve van alle ministers en Ministeries van het Land Curaçao. Functioneel valt SOAB onder de verantwoordelijkheid van de minister van Financiën. SOAB valt dus niet onder de Belastingdienst.

1. Kunnen de Staten de jaarrekening van SOAB ontvangen om inzicht te krijgen in de besteding van het geld dat de burgers hebben ontvangen?

Antwoord:

Voor een gedetailleerd overzicht van de kosten, opbrengsten, financiële resultaten en financiële positie inzake 2020-2023 wordt verwezen naar de gecontroleerde jaarverslagen 2020-2023 van SOAB. Het jaarverslag 2024 werd op 12 juni 2025 voorzien van een goedkeurende controleverklaring door een gerenommeerd internationaal accountantskantoor welk deel uitmaakt van de top 5 global audit firms. De jaarrekeningen van SOAB zijn ingediend bij de minister van Financiën en bij de Statenvoorzitter. De jaarrekening 2024 wordt ter referentie nogmaals bij dit document gevoegd.

2. Wat is de prioriteit en reden voor een hoog budget voor SOAB, waarbij de realiteit van ons land prioriteiten en aandacht vereist?

Antwoord:

De toename in het budget van SOAB is als gevolg van een stijging in de controle- en onderzoekwerkzaamheden, maar ook een toename in de advies- en ondersteuningswerkzaamheden in verband met de verschillende lopende hervormingstrajecten binnen de overheid, met name in verband met de uitvoering van het Landspakket.

Verhoging budget SOAB

Naast de uitvoering van de interim- en eindejaarscontroles 2024, 2025 en 2026 van het Land Curaçao, is de budgetverhoging met name benodigd voor de volgende trajecten. Deze trajecten hebben allen betrekking op de verbetering van het financieel beheer, verbetering van de tax compliance, optimalisering van de administratieve organisatie en interne controle alsook de uitvoering van verschillende hoofdstukken van het Landspakket:

Door de regering wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan een deugdelijk financieel beheer in brede zin alsook aan de verhoging van 'compliance' in het bijzonder. Hierbij blijkt dat strikte invordering van belastingen en premies tot een significante verhoging van de opbrengsten kan leiden. Hiertoe dient de invorderingscapaciteit op effectieve wijze te worden ingezet, gericht op belastingschulden met een hoge invorderingskans. In dit kader zal SOAB de belastingdienst ondersteunen bij de verhoging van de invorderingscapaciteit alsook bij het opschonen van het aanslagenbestand.

Uit begroting analyses is gebleken dat het begrotingskader als relatief laag wordt ervaren, waardoor beleidsrealisatie gestagneerd wordt. Verschillende ministeries ervaren een tekort aan begrotingsruimte. Achterliggend aan dit probleem is dat het begrotingskader niet uitgebreid kan worden omdat de inkomsten niet of onvoldoende toenemen. Om meer overheidsdoelstellingen te kunnen realiseren is het noodzakelijk om het begrotingskader te verhogen. Bij de uitgevoerde onderzoeken bij de verschillende ministeries naar de Niet-Belasting Inkomsten (NBI) kwam telkens naar voren dat deze inkomsten voor het Land Curaçao niet op een effectieve wijze of zelfs niet worden geïnd. Dit heeft te maken met het feit dat er verschillende knelpunten zijn rondom het heffings- en inningsproces van de NBI. Het is hierdoor van essentieel belang dat er uitvoering wordt gegeven aan een traject om de NBI te verhogen. Hiertoe zal SOAB ondersteuning bieden.

Om de beoogde doelstellingen, zoals opgenomen in het landspakket/regeerprogramma, te realiseren worden de ministeries op politiek-bestuurlijk niveau ondersteund door hun kabinet en voor de uitvoering van het landspakket/regeerprogramma door het managementteam en de ambtenaren binnen betreffende ministeries. Hierbij ondersteunt SOAB de ministeries middels het ter beschikking stellen van deskundigen in de rol van adviseur.

In het bijzonder zal SOAB de minister van OWCS ondersteunen bij onder meer (1) het uitwerken van de doelstellingen in het regeerprogramma en advisering

over de inhoud, haalbaarheid en integraliteit van het meerjarenplan van het ministerie van OWCS, (2) inventarisatie van programma's en projecten, budgetten en uitvoeringscapaciteit in relatie tot de uitvoering van de doelstellingen uit het regeerprogramma en het meerjarenplan alsook (3) het adviseren over de focus, de scope, integraliteit en prioritering van projecten van het ministerie van OWCS.

SOAB zal het ministerie van BPD ondersteunen bij de implementatie van verschillende hoofdstukken van het Landspakket, verbetering van het financieel beheer, verbetering van de administratieve organisatie en interne controle van Shared Service Organization (SSO), verbetering van de personeels- en salarisadministratie en ondersteuning bij het programma "Versterken Overheidsapparaat". Daarnaast zal SOAB de minister van BPD ondersteunen bij onder meer (1) het uitwerken van de doelstellingen uit het regeerprogramma en advisering over de inhoud, haalbaarheid en integraliteit van het meerjarenplan van het ministerie van BPD, (2) inventarisatie van programma's en projecten, budgetten en uitvoeringscapaciteit in relatie tot het de uitvoering van de doelstellingen uit het regeerprogramma en het meerjarenplan alsook (3) het adviseren over de focus, de scope, integraliteit en prioritering van projecten van het ministerie van BPD.

SOAB zal Domeinbeheer ondersteunen bij de uitvoering van het programma Grond en Vastgoed, waarbij deze ondersteuning met name gericht is op het monitoren van de verschillende projecten met als doel om de kwaliteit van de resultaten van deze projecten te waarborgen.

SOAB zal de minister van Economische Ontwikkeling ondersteunen bij het uitvoering geven aan het Landspakket en bijbehorende uitvoeringsagenda met betrekking tot de Economische Ontwikkelingen alsook met betrekking tot de doelstellingen voor het ministerie van Economische Ontwikkeling.

SOAB zal ondersteuning verlenen bij verschillende projecten gericht op de verbetering van het financieel beheer van het Land Curaçao, mede op basis van het voor de Raad van Ministers goedgekeurde aangepaste Roadmap om te komen tot een goedkeurende verklaring bij de jaarrekening van het Land.

SOAB zal ondersteuning bieden aan diverse optimalisatie trajecten waarbij in samenwerking met de uitvoeringorganisaties wordt gewerkt aan het efficiënter inrichten van de organisatie en dienstverlening.

Tenslotte zal SOAB tevens invulling gaan geven aan de interne controlefunctie binnen de Shared Service Organisatie van het ministerie van BPD, de Landsontvanger en de Inspectie der Belastingen.

3. De manier waarop SOAB werkt, wordt gecontroleerd en adviseert of helpt bij de uitvoering. Past dit binnen de boekhoudkundige regelgeving?

Antwoord:

SOAB is middels Landsverordening houdende de aanwijzing van de interne accountant van de Regering van Curaçao, benoemd als interne accountant van de overheid. Conform deze Landsverordening verricht SOAB als interne accountant van Curaçao -met uitsluiting van anderen- audit-, advies- en ondersteunings-werkzaamheden ten behoeve van de regering. De werkzaamheden van SOAB kunnen in dit kader worden samengevat tot controle van de overheidsfinanciën, het verlenen van ondersteuning, het adviseren van de overheid en het verrichten van onderzoeken in opdracht van en ten behoeve van één of meer ministers.

Sinds haar oprichting in 1994 legt SOAB jaarlijks verantwoording af aan de regering met een volledige jaarrekening en uitgebreid jaarverslag. Hierin wordt ingegaan op de financiële positie en resultaten, de door SOAB verrichte werkzaamheden alsook de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de interne en externe kwaliteitsvereisten. SOAB heeft een intern kwaliteitssysteem dat net als overige accountantskantoren is gebaseerd op de Nadere Voorschriften Kwaliteitssystemen (NVKS) voor accountantskantoren van de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA). Hierin staan maatregelen ter waarborging van onder andere de onafhankelijkheid, professionaliteit, integriteit, objectiviteit, vakbekwaamheid & zorgvuldigheid en vertrouwelijkheid.

Periodiek vindt er een onafhankelijke externe kwaliteitstoets plaats door toetsers van de KOA (Samenwerking Kwaliteitsonderzoek Overheidsauditors) vanuit Nederland. Ter waarborging van haar kwaliteit is SOAB reeds jarenlang lid van het KOA. De jaarverslagen van SOAB zijn sinds 1994 telkens voorzien van een goedkeurende controleverklaring van een externe accountant. De jaarrekening 2024 werd op 12 juni 2025 voorzien van een goedkeurende controleverklaring door een gerenommeerd internationaal accountantskantoor welk deel uitmaakt van de top 5 global audit firms. Binnen SOAB vervult de interne accountant een bredere en strategisch belangrijke rol dan enkel het uitvoeren van onderzoeken. Naast het beoordelen van processen, governance en interne beheersingsmaatregelen levert de interne accountant ook onafhankelijk en deskundig advies dat organisaties helpt hun bedrijfsvoering te versterken. Deze adviserende rol sluit direct aan bij de professionele normen zoals vastgelegd in de IIA-standaarden (onder andere Standard 2010 – Planning, en 2120 – Risk Management) en de NOREA-richtlijnen die richtinggevend zijn voor de uitvoering van interne-accountantswerkzaamheden.

Bij SOAB gebeurt dit advies altijd op een natuurlijke en integere manier: door risico's tijdig te signaleren, verbetermaatregelen aan te reiken en organisaties te ondersteunen in het verhogen van hun transparantie en doelmatigheid. Tegelijkertijd wordt strikt gewerkt binnen de vastgestelde standaarden, zodat onafhankelijkheid, objectiviteit en kwaliteit te allen tijde gewaarborgd blijven.

Zo levert de interne accountant bij SOAB niet alleen betrouwbare onderzoeksresultaten, maar ook waardevolle expertise en ondersteuning die essentieel zijn voor professionele publieke dienstverlening en duurzame verbetering van de organisaties in de publieke sector.

Regeerprogramma - Hoofdstuk Financiën

In het regeerprogramma wordt aangegeven dat er een Begrotingskamer, BTW en Entreegelden komen, wat in de begroting niet wordt genoemd, en dat er zelfs al geld voor wordt gereserveerd.

Antwoord:

De wetgeving voor de Begrotingskamer wordt momenteel aangepast – waarbij een nota van wijziging dient te worden ingediend op basis van advies van de Raad van Advies – waarna de regering het tijdstip van operationalisering zal bepalen; hiertoe is in de Begroting 2027 reeds Cg 0,5 miljoen gereserveerd bij het Ministerie van Financiën onder kostenplaats 199802 ten behoeve van de eventuele operationalisering van de Begrotingskamer;

Voorts werkt de regering aan nieuwe wetgeving ter facilitering van een verschuiving van directe naar indirecte belastingen (BTW), waarvan de financiële uitwerking nog niet geconcretiseerd kon worden voor de huidige begroting, maar die de regering streeft af te ronden in 2026 voor verwerking in de begrotingen van 2027-2028;

Het is de Regering niet duidelijk wat de MAN-PIN-fractie bedoelt met "entreegelden", maar indien hiermee de Tourist Entry Tax wordt bedoeld, is de verwachting dat deze in 2027 in werking zal treden en zijn de inkomsten hiervan in de meerjarenbegroting vanaf dat jaar opgenomen.

De BTW geeft ook geen prognose voor de inkomsten, aangezien de regering wil dat deze in 2027 in werking treedt.

1. Wat is de prognose voor de Btw-inkomsten in 2027 wanneer deze in werking treedt?
2. Zal de regering de Wet Begrotingskamer, die vanaf 2021 klaarligt om te worden aangenomen, handhaven?

Antwoord:

1. De regering werkt momenteel aan nieuwe wetgeving ter facilitering van een verschuiving van directe naar indirecte belastingen, de zogenaamde BTW. Aangezien de financiële uitwerking hiervan nog niet voldoende

is geconcretiseerd, kon deze niet in de huidige begroting worden opgenomen. De regering streeft ernaar de voorbereiding van de wetgeving in 2026 af te ronden en de financiële consequenties in de begroting van 2027-2028 te verwerken.

2. Ja.

Entrance Fee

Entrance Fee in 2026 wil dat deze wordt ingevoerd, maar het parlement heeft het concept nog niet ontvangen. De begroting laat een inkomen zien van 70 tot 96 miljoen voor de staatskas. Volgens het regeringsprogramma zullen deze middelen worden gebruikt voor het schoonmaken en repareren van straten. Maar aan de andere kant zegt dezelfde regering dat dit geld zal worden gebruikt voor de verhoging van de AOV.

Waar worden de inkomsten uit de Entrance Fee besteed aan schoonmaak, infrastructuur of AOV?

Antwoord:

De Tourist Entry Tax zal naar verwachting in 2027 in werking treden, waarbij de inkomsten hiervan in de meerjarenbegroting vanaf dat jaar zijn opgenomen en niet vanaf 2026 zoals de MAN-PIN fractie stelt. De regering is voornemens deze inkomsten deels aan te wenden voor het bieden van aanvullende financiële ondersteuning aan AOV-gerechtigden die slechts een pensioen ontvangen dat onder het bestaansminimum voor Curaçao ligt, en het andere gedeelte ter financiering van investeringen in projecten die ten behoeve zijn van de economische groei in brede zin.

Algemene beschouwing

Hoeveel heeft de overheid tot nu toe in 2025 aan LOK-inkomsten ontvangen? Niet hoeveel er is gefactureerd.

Antwoord:

Tot en met oktober 2025 is Cg 38,3 miljoen aan facturen gefactureerd (enkel m.b.t. het jaar 2025) aan licentieinkomsten gerelateerd aan de LOK ontvangen via het ministerie van Financiën en Gaming Control Board. Tot en met oktober 2025 is het totale bedrag aan LOK-gerelateerde licentie-inkomsten dat via het ministerie van Financiën in de landskas is gestort Cg 21 miljoen.

Ziet u in de begroting niet dat LOK-gelden naar sport gaan? AOV, zoals opgenomen in de wet, gaat dit gebeuren?

Antwoord:

Onder het Ministerie van Financiën, op kostenplaats 199500 - Niet in te delen uitg./ink. post, zijn middelen gereserveerd voor de bijdrage aan het (nog op te richten) Sportfonds en Sociaal Fonds; de termijn waarop de gelden gestort worden (halfjaarlijks of aan het einde van het jaar) moet nog worden vastgesteld. De verantwoording is bruto opgenomen.

Hoe denkt de overheid alle risico's aan te pakken?

Antwoord:

De Regering beheert financiële risico's in de begroting door een combinatie van budgettaire mechanismen en concrete beleidsmaatregelen. Dit proces is gericht op het waarborgen van de financiële stabiliteit en het behouden van voldoende flexibiliteit in de overheidsfinanciën.

De begroting is opgesteld met een heldere visie op risicobeheer en omvat concrete maatregelen om financiële risico's te beperken en toekomstige uitdagingen aan te gaan:

- **Voldoende Flexibiliteit:** De begroting wordt opgesteld met voldoende budgettaire ruimte en flexibiliteit. Dit stelt de Regering in staat om te reageren op onverwachte uitgaven of tegenvallende inkomsten zonder dat de essentiële overheidsdiensten in gevaar komen. Zoals eerder aangegeven, is het onmogelijk om *elk* potentieel risico volledig te kwantificeren, maar de begroting biedt wel de nodige wendbaarheid om bij presentatie van een risico adequaat te kunnen handelen.
- **Gebalanceerde Begroting:** De begroting streeft naar een sluitende gewone dienst, wat betekent dat lopende ontvangsten en uitgaven in evenwicht zijn. Een overschot op de gewone dienst wordt gebruikt als buffer voor economisch minder voorspoedige tijden (pagina 3, 56).
- **Risicodekking en Flexibiliteit:** De begroting is opgesteld om risico's te dekken, zelfs als niet alle risico's vooraf volledig te kwantificeren zijn. Er is voldoende flexibiliteit ingebouwd om te kunnen handelen wanneer zich onvoorziene risico's voordoen (pagina 1, 54, 110). Een specifieke post voor onvoorziene uitgaven is opgenomen in de begroting (Cg 11 miljoen in 2026, oplopend tot Cg 40 miljoen in 2029) om onverwachte baten en lasten te dekken (Tabel 14, pagina 54, en Tabel 18, pagina 109).
- **Kredietplafond:** Er is een leningenplafond vastgesteld (Cg 3.754.726.300 voor 2026), dat de financieringstekorten kan dekken en tijdelijke liquiditeitsproblemen, bijvoorbeeld door concentratie van

verplichtingen of afwijkingen in inkomstenpatronen, kan opvangen (pagina 110).

De aangegeven pagina's maken deel uit van de Nota van Financiën, een onderdeel van de Memorie van Toelichting op de Begroting 2026.

De regering meent dat de begroting 2026 een weloverwogen en gedetailleerd financieel plan is, waarin de gedane toezeggingen concreet zijn vertaald en diverse financiële, economische en sociale risico's proactief worden beheerd. De cijfers en toelichtingen in de memorie van toelichting op de begroting 2026, onderdeel Nota van Financiën, bieden een transparant beeld van de allocatie van middelen en de onderliggende beleidskeuzes.

Kijkend naar het regeerprogramma, de CFT- en RvA-adviezen, maar ook naar de rechten van gepensioneerden op AOV-indexatie, komt er dan een aanvullende begroting om indexatie op te nemen? Zal de regering met een aanvullende begroting voor 2024 en 2025 komen? Zoals het CFT zelf in vele adviezen heeft aangegeven.

Antwoord:

Ten eerste wordt opgemerkt dat het algemeen bekend is dat de financiering van de AOV via het AOV-fonds bij SVB plaatsvindt en dus niet via de landsbegroting. Wat het land specifiek voor het AOV-fonds al jaren betaalt, is een landsbijdrage van Cg 25 miljoen, welk meerjarig in de landsbegroting is opgenomen. Ten behoeve van een gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag, welk met ingang van januari 2026 zal plaatsvinden, heeft de SVB op verzoek van de regering de nodige berekeningen uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag vanuit de SVB-fondsen kan worden gefinancierd, zonder dat het schommelfonds op korte termijn negatief wordt. Dus de uitgaven met betrekking tot de AOV-verhoging lopen via de meerjarenbegroting van SVB. Het schommelfonds wordt pas negatief in het jaar 2029 en deze periode (2026-2028) geeft de regering voldoende ruimte om de nodige wetswijzigingen te impelmenteren om het AOV-fonds en het schommelfonds duurzaam positief te houden. Te denken valt aan onder andere het impelmenteren van een toeristen entry-tax, zuikerbelasting, legaliseren van ongedocumenteerde arbeiders en een BTW-stelsel. Hoewel de geprognosticeerde AOV-verhoging via de SVB-fondsen zal worden gefinancierd (en het schommelfonds zonder aanvullende landsbijdrage pas in 2029 negatief zal worden), heeft de regering voor een gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag en/of een verhoging van de DWI-toelage meerjarig de volgende bedragen in de landsbegroting gereserveerd: Cg 15 miljoen vanaf

2026 (dit bedrag is meerjarig en wordt middels de huidige belastinginkomsten gefinancierd, dus geen wetswijziging nodig), Cg 30 miljoen in 2027 (de aanvullende Cg 15 miljoen t.o.v. het jaar 2026 komt uit de invoering van een toeristen entry-tax), Cg 50 miljoen in 2028 (de aanvullende Cg 20 miljoen t.o.v. het jaar 2027 komt uit de invoering van een vergunningstelsel voor appartementeverhuur voor korte duur en een verdere stijging van de toeristen entry-tax) en Cg 80 miljoen in 2029 (de aanvullende Cg 30 miljoen t.o.v. het jaar 2028 komt uit de invoering van een BTW-stelsel, het legaliseren van ongedocumenteerden en een verdere stijging van ontvangsten uit appartementeverhuur voor korte duur en uit de toeristen entry-tax). Deze reeks is integraal verwerkt in het uitgavenkader.

Met betrekking tot de vraag inzake de mogelijke retroactieve indexering van AOV is de regering momenteel in gesprek met de vertegenwoordigers van lokale gepensioneerden (*penshonado's*), waarbij aan de vertegenwoordigers is meegedeeld dat de regering op basis van diverse verkregen juridische adviezen een andere mening is toegedaan inzake de mogelijke retroactieve indexering. De regering heeft aangegeven op de uitkomst van een lopende gerechtelijke procedure af te wachten alvorens verdere stappen te ondernemen inzake de mogelijke retroactieve indexering. Partijen zijn wel overeengekomen dat eerst de AOV-verhoging ingaande januari 2026 zal worden onderhandeld, en gelijk daarna verder zal worden gegaan met de besprekingen inzake retroactieve indexering en de beslissingen die moeten worden genomen om de AOV-betalingen duurzaam te garanderen.

Uitvoeringscapaciteit

Het CFT en de RvA hebben in hun adviezen, maar ook in verschillende uitvoeringsrapporten, aangegeven dat de uitvoeringscapaciteit voor wat zeker de Kapitaal Dienst is, laag is. Het blijkt dat gedurende het jaar zeer weinig van de begroting van de Kapitaal Dienst wordt uitgevoerd.

1. Wat is de mening van de regering hierover?
2. Hoe gaat de regering in 2026 en andere jaren bereiken wat er in de Kapitaal Dienst wordt gestopt?

Antwoord:

Dit was het geval in het verleden, maar nu niet meer. Hierdoor deelt de regering de mening niet dat de investeringen zijn achtergebleven in vergelijking met de begroting. In tegendeel, de overzichten laten zien dat de uitputting nagenoeg gelijk is aan de begroting. In 2024 is de uitputting zelfs hoger dan oorspronkelijk begroot.

Dit is te verklaren doordat in 2024 middelen zijn overgemaakt vanuit Nederland specifiek ter financiering van projecten die onder het Landspakket vallen. Dit heeft geresulteerd in een hogere gerealiseerde investeringsuitgave dan de initiële begroting.

Gezien de waargenomen uitputting van de investeringsbegroting in voorgaande jaren heeft de Regering er geen twijfel over dat de in 2026 geplande investeringen gerealiseerd zullen worden.

Overzicht uitputting Investerings:

Omschrijving	2022		2023		2024		2025	
	Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie	Begroting (incl. Verplichti	Realisatie
Investerings	116,0	61,5	95,0	65,7	150,7	143,3	201,0	13
Op balans	0,0	52,4	0,0	30,5	0,0	26,4	0,0	
Totaal	116,0	113,9	95,0	96,2	150,7	169,7	201,0	13

Belastinginning

In 2023 werden belastingvrijstellingen verleend aan verschillende bedrijven of personen die vanaf 2017 belasting verschuldigd waren, of betalingsregelingen voor schulden kregen. Dit heeft het land zeker Cg. 3,2 miljard aan inkomsten gekost, die gebruikt hadden kunnen worden om voorschotten te gebruiken, zoals een verhoging van de algemene kosten.

1. Hoeveel geld is er geïnd in de belastingafrekening over de periode 2018 tot en met 2020?

Antwoord:

In januari 2023 is het invorderingsbeleid van de ontvanger aangepast. Schulden die betrekking hebben op de jaren 2017 en ouder worden sindsdien niet meer actief ingevorderd. In lijn met de observaties in internationale onderzoeken waaronder die van de Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), wordt door de ontvanger prioriteit gegeven aan de invordering van jonge belastingschulden met een hogere invorderingskans. Uit de belastinginkomsten welke nog maandelijks stijgen, blijkt dat dit een weliswaar ingrijpende maar effectieve beleidskeuze is geweest. In aanvulling hierop wil ik nog opmerken dat u spreekt over een bedrag van Cg 3,2 miljard. Weliswaar betreft het nominale bedrag dat in januari 2023 buiten invordering is gesteld ruim Cg 3 miljard, echter de daadwerkelijk invorderbare belastingschuld betreft slechts een fractie hiervan. In de volgende tabel zijn de geïnde belastingen over de periode 2018-2020 opgenomen, deze bedragen zijn

aanmerkelijk lager dan de geïnde bedragen over de periode 2023-2024 (Cg 1.575,1 miljoen respectievelijk Cg 1.743,0 miljoen).

Omschrijving	2018	2019	2020
5100 - Belastingen			
5111 - Loonbelasting	436,7	440,9	389,4
5112 - Inkomstenbelasting	28,2	17,8	4,5
5113 - Winstbelasting	146,5	160,8	119,4
5114 - Deelnem.divid. ogv NFR /BRK	31,7	41,8	64,2
5115 - Spaarvermogensheffing	2,7	2,2	2,3
5131 - Grondbelasting	4,2	3,4	1,7
5132 - Gebruiksbelasting	-0,1	0,0	0,0
5133 - Successie&Overgangsbelaasting	1,6	0,6	1,4
5134 - Overdrachtsbelasting	20,0	24,3	14,9
5135 - OnroerendZk.belasting	26,8	26,4	30,7
5141 - Omzetbelasting (OB)	415,0	443,8	384,4
5142 - Bijz. Invoerrecht op Benzine	48,2	48,4	42,4
5143 - Accijns op Gedistilleerd	13,8	16,7	15,1
5144 - Accijns op Tabaksartikelen	12,5	15,0	16,2
5145 - Accijns op Bier	10,8	14,3	15,1
5146 - Motorrijtuigenbelasting	38,6	37,1	32,6
5148 - Afvalstoffenbelasting	6,7	12,2	14,7
5149 - Logeergastenbelasting	0,5	0,5	0,1
5151 - Invoerrechten	161,2	155,3	125,3
5153 - Zegelbelasting Doorvoerverg.	0,3	0,2	0,1
5161 - Zegelbelasting Overig	6,2	9,1	5,6
5162 - Overige Belastingen	0,0	0,0	0,0
Total 5100 - Belastingen	1.412,0	1.470,9	1.280,1

2. We willen een specificatie van de kwijtgescholden schulden volgens de formulering in art. 25 Landsverordening Financieel Beheer: tot 25.000; 25.000 tot 1 miljoen en meer dan 1 miljoen.

3. We kunnen een overzicht krijgen van de kwijtscheldingen per economische sector die het CBS gebruikt.

Antwoord:

Ten eerste merken wij op dat er geen sprake is van kwijtschelding, maar van 'buiten in vordering stelling', een essentieel verschil omdat dit betekent dat de schuld formeel nog steeds bestaat. Het buiten invordering stellen van deze oude schulden is in lijn met internationaal onderzoek waaruit blijkt dat de invorderingskans van belastingschulden reeds na 2 jaar sterk afneemt, en dat na 5 jaar de invorderingskans is geminimaliseerd. De voornoemde aanpassing van het invorderingsbeleid heeft er niet alleen aan bijgedragen dat in 2023 het uitzonderlijke niveau van de belastingopbrengsten van 2022 werd overtroffen, maar tevens dat de opbrengsten in de daarop volgende jaren steeds weer substantieel zijn toegenomen.

Ten tweede merken wij op dat artikel 25 van de landsverordening Financieel Beheer niet van toepassing is op belastingen. Artikel 25 van de landsverordening financieel beheer gaat over burgerrechtelijke vorderingen. Boekhoudkundig worden geen vorderingen m.b.t. belastingen verantwoord, want belastinginkomsten worden op kasbasis verantwoord. Het buiten invordering stellen van belastingschulden heeft derhalve geen directe impact op jaarrekeningposten omdat deze gebeurtenis niet tot een balansmutatie leidt, noch heeft dit impact op de verantwoorde ontvangsten in de jaarrekening. Derhalve is artikel 25 niet van toepassing op belastingen.

Om aan uw vraag tegemoet te komen treft u onderstaand de specificatie van het buiten invordering stelling 2017 en ouder verdeeld naar bedrijfstak. Tevens is het deel dat betrekking heeft op natuurlijke personen opgenomen. Uit de betreffende specificatie blijkt dat circa 1/3 deel ten gunste van particulieren is gekomen en niet slechts ten gunste van enkele grote ondernemingen zoals regelmatig wordt gesuggereerd.

BUITEN INVORDERING STELLING 2017 EN OUDER VERDEELD NAAR BEDRIJFSTAK		
BEDRIJFSTAK		% VAN TOTAAL (CG)
	Particulieren	31.9%
G	Groot- en Kleinhandel	11.0%
F	Bouwnijverheid	9.1%
K	Financiële- en verzekeringsactiviteiten	9.1%
N	Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening	6.6%
I	Horeca	6.3%
H	Vervoer en opslag	3.8%
M	Beroeps-, wetenschappelijke en technische activiteiten	3.2%
S+T	Overige dienstverlening/ Activiteiten van huishoudens als werkgever; huishoudelijke goederen en dienstverlenende activiteiten voor eigen gebruik, n.e.g.	3.2%
L	Onroerend goed activiteiten	3.2%
Q	Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	3.2%
C	Industrie	2.3%
R	Cultuur, sport en recreatie	1.9%
J	Informatie en communicatie	1.9%
O	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	1.4%
P	Onderwijs	1.1%
A+B	Landbouw, bosbouw en visserij/ Mijnbouw en delfstoffenwinning	0.4%
D+E	Productie en distributie van electriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht/ Winning en distributie van water, rioolsysteem, afvalverwerking en sanering (herstel)	0.2%
	TOTAAL	100.0%

Kunnen we jaarrekeningen krijgen van alle subsidie ontvangende stichtingen en NV's van de overheid.

Antwoord:

Deze vraag is doorgezet naar alle ministeries. De ministeries waaronder de overheids-NV's vallen, dragen de verantwoordelijkheid voor het toezien op de tijdige ontvangst van de jaarrekeningen van deze entiteiten. Daarnaast worden

de jaarrekeningen van de subsidie ontvangende instellingen ingeleverd bij de ministeries die de desbetreffende subsidie hebben uitgegeven. De opgestelde jaarrekeningen over het boekjaar 2024 zullen als bijlage worden bijgevoegd en aan de Staten worden aangeboden.

Ten aanzien van hoofdstuk 19 heeft de PNP-fractie de volgende vragen.

De fractie merkt op dat binnen de begroting een bedrag van Cg. 7 miljoen is bestemd voor de Landsontvanger, terwijl deze dienst verantwoordelijk is voor het innen van ongeveer Cg. 1,5 miljard aan overheidsinkomsten. De fractie vraagt of deze verhouding voldoende is om de taak van de Landsontvanger naar behoren uit te voeren.

Antwoord:

De Regering is van mening dat het gereserveerde bedrag van Cg 7 miljoen voor de Landsontvanger voldoende is om de kerntaak naar behoren uit te voeren.

Het budget van Cg 7 miljoen is specifiek gericht op de uitvoering en incassering van de reeds vastgestelde belastingvorderingen.

- De Landsontvanger richt zich primair op de incasso-activiteiten en het beheer van de uitstaande portefeuilles.
- De taken van wetgevende ontwikkeling, aanslagregeling en aangifteverwerking vallen onder de Belastingdienst, die een apart budget heeft.
- De Regering blijft daarnaast inzetten op digitalisering en procesverbetering binnen het gehele fiscale apparaat (als onderdeel van de Roadmap), wat de operationele efficiëntie van de Landsontvanger verder moet verhogen.

De Cg 7 miljoen is een gerichte en voldoende investering in de laatste, cruciale schakel van het inkomstenproces.

Voorts merkt de fractie op dat het subsidiebedrag voor het SOAB (Stichting Overheidsaccountantsbureau) sinds 2010 aanzienlijk is gestegen. In 2010 bedroeg dit circa Cg. 6 miljoen, terwijl dit in 2026 ongeveer Cg. 22 miljoen bedraagt. De fractie verzoekt de Regering om een uitgebreide toelichting op deze forse stijging.

Antwoord:

Voor een gedetailleerd overzicht van de kosten, opbrengsten, financiële resultaten en financiële positie van SOAB wordt verwezen naar de gecontroleerde jaarverslagen van SOAB die sinds 1994 (oprichtingsjaar van SOAB) jaarlijks worden ingediend bij de minister van Financiën en bij de Statenvoorzitter. In deze jaarverslagen is ook een uitgebreide beschrijving opgenomen van de door SOAB uitgevoerde controle-, onderzoek-, advies- en ondersteuningswerkzaamheden ten behoeve van het Land Curaçao, het Land Sint Maarten alsook voor het Land Aruba, Het Openbaar Lichaam Bonaire en de overige BES-eilanden. Voor de meest recente informatie wordt verwezen naar het gecontroleerde jaarverslag 2024 van SOAB.

Het budget van SOAB was ook nooit 6 miljoen gulden, ook niet in het jaar 2020 (jaar van de COVID-pandemie). In 2020 bedroeg de omvang van de werkzaamheden van SOAB ten behoeve van de regering van Curaçao circa Cg 11 miljoen. Dit bedrag was Cg 11,5 miljoen in 2021 en is toegenomen tot circa 17,7 miljoen in 2024. De toename is als gevolg van een stijging in de controle- en onderzoekwerkzaamheden, maar ook een toename in de advies- en ondersteuningswerkzaamheden in verband met de verschillende lopende hervormingstrajecten binnen de overheid, met name in verband met de uitvoering van het Landspakket.

Verhoging budget SOAB

Naast de uitvoering van de interim- en eindejaarscontroles 2024, 2025 en 2026 van het Land Curaçao, is de budgetverhoging met name benodigd voor de volgende trajecten. Deze trajecten hebben allen betrekking op de verbetering van het financieel beheer, verbetering van de tax compliance, optimalisering van de administratieve organisatie en interne controle alsook de uitvoering van verschillende hoofdstukken van het Landspakket:

Door de regering wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan een deugdelijk financieel beheer in brede zin alsook aan de verhoging van 'compliance' in het bijzonder. Hierbij blijkt dat strikte invordering van belastingen en premies tot een significante verhoging van de opbrengsten kan leiden. Hiertoe dient de invorderingscapaciteit op effectieve wijze te worden ingezet, gericht op belastingschulden met een hoge invorderingskans. In dit kader zal SOAB de belastingdienst ondersteunen bij de verhoging van de invorderingscapaciteit alsook bij het opschonen van het aanslagenbestand.

Uit begroting analyses is gebleken dat het begrotingskader als relatief laag wordt ervaren, waardoor beleidsrealisatie gestagneerd wordt. Verschillende ministeries ervaren een tekort aan begrotingsruimte. Achterliggend aan dit probleem is dat het begrotingskader niet uitgebreid kan worden omdat de

inkomsten niet of onvoldoende toenemen. Om meer overheidsdoelstellingen te kunnen realiseren is het noodzakelijk om het begrotingskader te verhogen. Bij de uitgevoerde onderzoeken bij de verschillende ministeries naar de Niet-Belasting Inkomsten (NBI) kwam telkens naar voren dat deze inkomsten voor het Land Curaçao niet op een effectieve wijze of zelfs niet worden geïnd. Dit heeft te maken met het feit dat er verschillende knelpunten zijn rondom het heffings- en inningsproces van de NBI. Het is hierdoor van essentieel belang dat er uitvoering wordt gegeven aan een traject om de NBI te verhogen. Hiertoe zal SOAB ondersteuning bieden.

Om de beoogde doelstellingen, zoals opgenomen in het landspakket/regeerprogramma, te realiseren worden de ministers op politiek-bestuurlijk niveau ondersteund door zhu kabinet en voor de uitvoering van het hoofdlijnenakkoord door het managementteam en de ambtenaren binnen betreffende ministeries. Hierbij ondersteunt SOAB de ministers middels het ter beschikking stellen van een deskundigen in de rol van adviseur.

In het bijzonder zal SOAB de minister van OWCS ondersteunen bij onder meer (1) het uitwerken van de doelstellingen in het landspakket/regeerprogramma en advisering over de inhoud, haalbaarheid en integraliteit van het meerjarenplan van het ministerie van OWCS, (2) inventarisatie van programma's en projecten, budgetten en uitvoeringscapaciteit in relatie tot het de uitvoering van de doelstellingen uit het landspakket/regeerprogramma en het meerjarenplan alsook (3) het adviseren over de focus, de scope, integraliteit en prioritering van projecten van het ministerie van OWCS.

SOAB zal het ministerie van BPD ondersteunen bij de implementatie van verschillende hoofdstukken van het Landspakket, verbetering van het financieel beheer, verbetering van de administratieve organisatie en interne controle van Shared Service Organization (SSO), verbetering van de personeels- en salarisadministratie en ondersteuning bij het programma "Versterken Overheidsapparaat". Daarnaast zal SOAB de minister van BPD ondersteunen bij onder meer (1) het uitwerken van de doelstellingen uit het landspakket/regeerprogramma en advisering over de inhoud, haalbaarheid en integraliteit van het meerjarenplan van het ministerie van BPD, (2) inventarisatie van programma's en projecten, budgetten en uitvoeringscapaciteit in relatie tot het de uitvoering van de doelstellingen uit het landspakket/regeerprogramma en het meerjarenplan alsook (3) het adviseren over de focus, de scope, integraliteit en prioritering van projecten van het ministerie van BPD.

SOAB zal Domeinbeheer ondersteunen bij de uitvoering van het programma Grond en Vastgoed, waarbij deze ondersteuning met name gericht is op het

monitoren van de verschillende projecten met als doel om de kwaliteit van de resultaten van deze projecten te waarborgen.

SOAB zal de minister van Economische Ontwikkeling ondersteunen bij het uitvoering geven aan het Landspakket en bijbehorende uitvoeringsagenda met betrekking tot de Economische Ontwikkelingen alsook met betrekking tot de doelstellingen voor het ministerie van Economische Ontwikkeling.

SOAB zal ondersteuning verlenen bij verschillende projecten gericht op de verbetering van het financieel beheer van het Land Curaçao, mede op basis van het voor de Raad van Ministers goedgekeurde aangepaste Roadmap om te komen tot een goedkeurende verklaring bij de jaarrekening van het Land.

SOAB zal ondersteuning bieden aan diverse optimalisatie trajecten waarbij in samenwerking met de uitvoeringorganisaties wordt gewerkt aan het efficiënter inrichten van de organisatie en dienstverlening.

Tenslotte zal SOAB tevens invulling gaan geven aan de interne controlefunctie binnen de Shared Service Organisatie van het ministerie van BPD, de Landsontvanger en de Inspectie der Belastingen.

De fractie vraagt verder naar de consultants die door het SOAB worden gefinancierd. Kan de Regering de Staten voorzien van:

- de jaarrekeningen van SOAB over de jaren 2020–2024,
- de grootboekhouding en financiële verslagen, en
- een overzicht van externe consultants die door SOAB zijn betaald, inclusief de bedragen en de aard van de werkzaamheden?

Antwoord:

Voor een gedetailleerd overzicht van de kosten, opbrengsten, financiële resultaten en financiële positie over de periode 2020 - 2024 wordt verwezen naar de gecontroleerde jaarverslagen 2020 t/m 2024 van SOAB. Het jaarverslag 2024 van SOAB (dit is het meest recente jaarverslag) werd op 12 juni 2025 voorzien van een goedkeurende controleverklaring door een gerenommeerd internationaal accountantskantoor welk deel uitmaakt van de top 5 global audit firms. De jaarrekeningen van SOAB zijn ingediend bij de minister van

Financiën en bij de Statenvoorzitter. De jaarrekeningen 2020 tot en met 2024 wordt ter referentie nogmaals bij dit document gevoegd.

Bij de uitvoering van haar werkzaamheden is SOAB gehouden aan de fundamentele beginselen van de Code of Ethics voor accountants, waaronder vertrouwelijkheid, geheimhouding en professioneel gedrag. Rekening houdende met de privacywetgeving alsook de concurrerende markt van assurance en advisory waarin SOAB opereert, kan SOAB geen vertrouwelijke lijst van ingehuurd externe consultants nog de hiervoor betaalde bedragen overhandigen.

De fractie wil tevens weten of er sprake is van mogelijk omzeilen van de gebruikelijke begrotings- en controleprocedures. Worden er situaties geconstateerd waarin het SOAB werkzaamheden uitvoert of financiert die normaal gesproken via ministeriële begrotingen zouden verlopen?

Antwoord:

Alle werkzaamheden die door SOAB worden uitgevoerd, zijn gebaseerd op de Landsverordening tot aanwijzing van de interne accountant van de regering van Curaçao en op basis van haar statuten. SOAB is middels Landsverordening benoemd als interne accountant van de overheid. Conform deze Landsverordening alsook op basis van haar statuten verricht SOAB als interne accountant van Curaçao audit-, onderzoeks-, advies- en ondersteunings-werkzaamheden ten behoeve van de regering. Deze werkzaamheden kunnen worden samengevat tot controle van de overheidsfinanciën, het verlenen van ondersteuning, het adviseren van de overheid en het verrichten van onderzoeken in opdracht van en ten behoeve van één of meer ministers. Er is dan ook geen sprake van omzeiling van gebruikelijke begrotings- en controleprocedures.

Daarnaast verzoekt de fractie de Regering om een overzicht van de output en aanbevelingen van het SOAB over de periode 2010–2026, evenals informatie over eventuele wijzigingen in de statuten van het SOAB sinds 2013. De fractie wil weten op welke momenten deze wijzigingen zijn doorgevoerd, en welke waarborgen er bestaan om de onafhankelijkheid en transparantie van het SOAB te garanderen.

Antwoord:

Output en aanbevelingen SOAB periode 2010-2026: Voor een uitgebreide beschrijving van de door SOAB uitgevoerde controle-, onderzoek-, advies- en ondersteuningswerkzaamheden ten behoeve van het Land Curaçao, wordt verwezen naar de gecontroleerde jaarverslagen van SOAB die sinds 1994 (oprichtingsjaar van SOAB) jaarlijks worden ingediend bij de minister van Financiën en bij de Statenvoorzitter. In deze jaarverslagen is ook een uitgebreide beschrijving opgenomen van de door SOAB uitgevoerde controle-, onderzoek-, advies- en ondersteuningswerkzaamheden ten behoeve van het Land Sint Maarten alsook voor het Land Aruba, Het Openbaar Lichaam Bonaire en de overige BES-eilanden. Voor de meest recente informatie wordt verwezen naar het gecontroleerde jaarverslag 2024 van SOAB. Daarnaast wordt verwezen naar het accountantsverslag en controleverklaring van SOAB bij de jaarrekeningen 2010 t/m 2023 van het Land Curaçao. De controle van de jaarrekening 2023 is onderhanden. Het boekjaar 2025 is nog niet ten einde en het boekjaar 2026 dient nog aan te vangen.

Statutenwijziging SOAB: Bij landsverordening tot aanwijzing van de interne accountant van de regering van Curaçao alsook op basis van haar statuten, is SOAB belast met de controle van de overheidsfinanciën, het verlenen van ondersteuning, het adviseren van de overheid en het verrichten van onderzoeken in opdracht van en ten behoeve van één of meer ministers. De statuten van SOAB zijn recentelijk in augustus 2024 gewijzigd. De belangrijkste wijziging betreft de benoemingswijze van de voorzitter en leden van de Raad van Toezicht. In het verleden werd de voorzitter van de Raad van Toezicht benoemd op basis van een voordracht van de ministers van Financiën van het Land Curaçao en het Land Sint Maarten. Na de statutenwijziging van augustus 2024 worden de voorzitter en leden van de raad van toezicht benoemd op grond van een door de raad van toezicht opgestelde profielschets en op de wijze zoals voorzien in een voor de raad van toezicht vigerend reglement. Door deze statutenwijziging is de stichting verder op afstand gezet van de politiek.

Transparante en onafhankelijke uitvoering van werkzaamheden: SOAB heeft een intern kwaliteitssysteem dat net als overige accountantskantoren is gebaseerd op de Nadere Voorschriften Kwaliteitssystemen (NVKS) voor accountantskantoren van de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA). Hierin staan maatregelen ter waarborging van onder andere de onafhankelijkheid, professionaliteit, integriteit, objectiviteit, vakbekwaamheid & zorgvuldigheid en betrouwbaarheid. Periodiek vindt er een onafhankelijke externe kwaliteitstoets plaats door toetsers van de KOA (Samenwerking Kwaliteitsonderzoek Overheidsauditors) vanuit Nederland. Ter waarborging van haar kwaliteit is SOAB reeds jarenlang lid van het KOA. De jaarverslagen van SOAB zijn sinds 1994 telkens voorzien van een

goedkeurende controleverklaring van een externe accountant. De jaarrekening 2024 werd op 12 juni 2025 voorzien van een goedkeurende controleverklaring door een gerenommeerd internationaal accountantskantoor welk deel uitmaakt van de top 5 global audit firms.

Tot slot vraagt de fractie om duidelijkheid over de relatie tussen het Ministerie van Financiën en het SOAB. Hoe wordt ervoor gezorgd dat het SOAB zijn controlerende, adviserende en uitvoerende functies op een transparante en onafhankelijke manier kan blijven uitoefenen?

Antwoord:

Relatie met het Ministerie van Financiën: Het budget van het auditplan van SOAB wordt opgenomen in de begroting van het Ministerie van Financiën en valt daarom onder verantwoordelijkheid van de minister van Financiën. Wel is het zo dat SOAB bij Landsverordening is aangesteld als de adviseur en auditor van de gehele regering van Curaçao en als gevolg hiervan verricht SOAB dan ook controle-, onderzoeks-, advies- en ondersteuningswerkzaamheden ten behoeve van alle ministers en Ministeries van het Land Curaçao.

Transparante en onafhankelijke uitvoering van werkzaamheden: SOAB heeft een intern kwaliteitssysteem dat net als overige accountantskantoren is gebaseerd op de Nadere Voorschriften Kwaliteitssystemen (NVKS) voor accountantskantoren van de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA). Hierin staan maatregelen ter waarborging van onder andere de onafhankelijkheid, professionaliteit, integriteit, objectiviteit, vakbekwaamheid & zorgvuldigheid en vertrouwelijkheid. Periodiek vindt er een onafhankelijke externe kwaliteitstoets plaats door toetsers van de KOA (Samenwerking Kwaliteitsonderzoek Overheidsauditors) vanuit Nederland. Ter waarborging van haar kwaliteit is SOAB reeds jarenlang lid van het KOA. De jaarverslagen van SOAB zijn sinds 1994 telkens voorzien van een goedkeurende controleverklaring van een externe accountant. De jaarrekening 2024 werd op 12 juni 2025 voorzien van een goedkeurende controleverklaring door een gerenommeerd internationaal accountantskantoor welk deel uitmaakt van de top 5 global audit firms.

De fractie constateert dat in de begroting niet duidelijk is aangegeven op welke wijze de voorzieningen met betrekking tot het CMC zijn opgenomen.

Antwoord:

De wijze waarop de extra bijdrage van het Land aan het CMC-ziekenhuis in de begroting is verwerkt, staat uiteengezet in de Memorie van Toelichting, specifiek in de onderdeel Formele Advies Kaders op pagina 40, en in de Nota van Financiën op pagina 49 en 50. Dit is al het geval sinds de begroting 2025.

In dit document wordt de structurele verhoging van het zorgbudget via de SVB en de jaarlijkse aanvullende middelen via de Landsbegroting uiteengezet. Deze constructie is bedoeld om de exploitatie van de CMC-entiteiten vanaf 2025 te balanceren (rekening houdend met de doelmatigheid exercities waarvoor het CMC zelf verantwoordelijk is).

Vanaf 2025 en meerjarig zijn de volgende bedragen in de Landsbegroting opgenomen (dus ook in de huidige Begroting 2026-2029) om de exploitatie van de CMC-entiteiten zoveel mogelijk te balanceren. Hieronder wordt een nadere toelichting nogmaals aangegeven:

- Het separaat afrekenen van de zorgkosten voor onverzekerden. Deze zorgkosten over oude jaren zijn reeds afgerend en vanaf 2025 wordt per kwartaal een bedrag van Cg 2,5 miljoen aan het CMC overgemaakt ter financiering van de zorgkosten voor onverzekerden (welk per halfjaar wordt afgerekend). Totaal per jaar Cg 10 miljoen en dit bedrag is in de begroting 2025 en 2026-2029 overeenkomstig verwerkt.
- Extra landsbijdrage ad Cg 3 miljoen aan SVB geormerkt voor de verbetering van de arbeidsvoorwaarden van het CMC-personeel (niet zijnde medisch specialisten en topkader wegens LNT). Dit bedrag wordt via SVB (zorgbudget) aan CMC uitbetaald. Dit bedrag is in de begroting 2025 en 2026-2029 overeenkomstig verwerkt.
- De jaarlijkse kapitaallasten van CMC Vastgoed m.b.t. de Nederlandse lening voor de bouw van het ziekenhuisgebouw (jaarlijks: Cg 18 miljoen) zijn voor rekening van het Land gekomen. Dit betekent dat de lasten van CMC Vastgoed Cg 18 miljoen per jaar minder zijn en dus minder huurlasten voor CMC Exploitatie. Dit geeft aan SVB extra ruimte om een hoger zorgbudget aan CMC Exploitatie te betalen (na toetsing van de ingediende CMC-begroting). In de landsbegroting betekent dit dat het Land geen inkomsten voor rente en aflossing door CMC Vastgoed opneemt. Dit is in de begroting 2025 en 2026-2029 overeenkomstig verwerkt.
- Een extra landsbijdrage van Cg 10 miljoen aan SVB specifiek t.b.v. de bedrijfsvoering CMC. Dit geeft aan SVB extra ruimte om een hoger zorgbudget aan CMC Exploitatie te betalen (na toetsing van de

ingediende CMC-begroting). Dit is in de begroting 2025 en 2026-2029 overeenkomstig verwerkt.

- De door SVB in het verleden doorgevoerde correcties in het zorgbudget ad Cg 9 miljoen per jaar zijn teruggedraaid en maken nu onderdeel van het jaarlijks zorgbudget. Dit bedrag wordt via SVB uitbetaald aan CMC.

Ten aanzien van hoofdstuk 19 heeft de PAR-fractie de volgende vragen.

De fractie vraagt waar in de begroting 2026 de indexering van de AOV-formule kan worden teruggevonden.

Antwoord:

Ten eerste wordt opgemerkt dat het algemeen bekend is dat de financiering van de AOV via het AOV-fonds bij SVB plaatsvindt en dus niet via de landsbegroting. Wat het land specifiek voor het AOV-fonds al jaren betaalt, is een landsbijdrage van Cg 25 miljoen, welk meerjarig in de landsbegroting is opgenomen. Ten behoeve van een gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag, welk met ingang van januari 2026 zal plaatsvinden, heeft de SVB op verzoek van de regering de nodige berekeningen uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag vanuit de SVB-fondsen kan worden gefinancierd, zonder dat het schommelfonds op korte termijn negatief wordt. Dus de uitgaven met betrekking tot de AOV-verhoging lopen via de meerjarenbegroting van SVB. Het schommelfonds wordt pas negatief in het jaar 2029 en deze periode (2026-2028) geeft de regering voldoende ruimte om de nodige wetwijzigingen te impelmenteren om het AOV-fonds en het schommelfonds duurzaam positief te houden. Te denken valt aan onder andere het impelmenteren van een toeristen entry-tax, zuikerbelasting, legaliseren van ongedocumenteerde arbeiders en een BTW-stelsel. Hoewel de geprognosticeerde AOV-verhoging via de SVB-fondsen zal worden gefinancierd (en het schommelfonds zonder aanvullende landsbijdrage pas in 2029 negatief zal worden), heeft de regering voor een gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag en/of een verhoging van de DWI-toelage meerjarig de volgende bedragen in de landsbegroting gereserveerd: Cg 15 miljoen vanaf 2026 (dit bedrag is meerjarig en wordt middels de huidige belastinginkomsten gefinancierd, dus geen wetwijziging nodig), Cg 30 miljoen in 2027 (de aanvullende Cg 15 miljoen t.o.v. het jaar 2026 komt uit de invoering van een

toeristen entry-tax), Cg 50 miljoen in 2028 (de aanvullende Cg 20 miljoen t.o.v. het jaar 2027 komt uit de invoering van een vergunningstelsel voor appartementeverhuur voor korte duur en een verdere stijging van de toeristen entry-tax) en Cg 80 miljoen in 2029 (de aanvullende Cg 30 miljoen t.o.v. het jaar 2028 komt uit de invoering van een BTW-stelsel, het legaliseren van ongedocumenteerden en een verdere stijging van ontvangsten uit appartementeverhuur voor korte duur en uit de toeristen entry-tax). Deze reeks is integraal verwerkt in het uitgavenkader.

Met betrekking tot de vraag inzake de mogelijke retroactieve indexering van AOV is de regering momenteel in gesprek met de vertegenwoordigers van lokale gepensioneerden (pensionado's), waarbij aan de vertegenwoordigers is meegedeeld dat de regering op basis van diverse verkregen juridische adviezen een andere mening is toegedaan inzake de mogelijke retroactieve indexering. De regering heeft aangegeven op de uitkomst van een lopende gerechtelijke procedure af te wachten alvorens verdere stappen te ondernemen inzake de mogelijke retroactieve indexering. Partijen zijn wel overeengekomen dat eerst de AOV-verhoging ingaande januari 2026 zal worden onderhandeld, en gelijk daarna verder zal worden gegaan met de besprekingen inzake retroactieve indexering en de beslissingen die moeten worden genomen om de AOV-betalingen duurzaam te garanderen.

Om de realistische uitvoerbaarheid van de begroting te kunnen beoordelen, verzoekt de fractie de Regering om een overzicht van de inkomsten uit de Landsverordening Online Kansspelen (LOK) voor de jaren 2024 en 2025. Dit overzicht dient inzicht te geven in de daadwerkelijke inkomsten en uitgaven binnen deze sector.

Antwoord:

De inkomsten uit de LOK die in de landskas zijn geregistreerd, bedroegen Cg 18,5 miljoen in 2024. Tot en met oktober 2025 is Cg 38,3 miljoen (enkel m.b.t. het jaar 2025) aan licentieinkomsten gerelateerd aan de LOK ontvangen via het ministerie van Financiën en Gaming Control Board. De totale uitgaven die gepaard gaan met de introductie van de LOK zijn echter niet volledig kwantificeerbaar. Dit is te wijten aan het feit dat zowel intern overheidspersoneel (zoals juridisch adviseurs) als extern ingehuurde adviseurs bij de voorbereiding van de wetgeving betrokken waren, maar zij hebben in de jaren 2024 en 2025 **niet exclusief** aan dit project gewerkt. De kwantificeerbare exclusieve kosten voor de inzet van adviseurs en dienstreizen, specifiek

gerelateerd aan de introductie van de LOK (Landsverordening op de Omzetbelasting), bedragen desondanks circa Cg 0,4 miljoen.

Daarnaast vraagt de fractie de Regering om een overzicht van alle overhevelingen die in 2024 en 2025 hebben plaatsgevonden, zodat de Staten een volledig beeld krijgen van de verschuivingen in budgetten tussen de jaren.

Antwoord:

In de bijlage zijn de overzichten van alle in 2024 en 2025 plaatsgevonden overhevelingen opgenomen.

Met betrekking tot het SOAB verzoekt de fractie om een gedetailleerd overzicht van de uitgaven van 2024 en 2025, met bijzondere aandacht voor betalingen aan externe consultants. Tevens wordt gevraagd om een vertrouwelijke lijst van deze consultants, inclusief de betaalde bedragen en aard van hun werkzaamheden.

Antwoord:

Voor een gedetailleerd overzicht van de kosten, opbrengsten, financiële resultaten en financiële positie inzake 2024 wordt verwezen naar het gecontroleerde jaarverslag 2024 van SOAB. Het jaarverslag 2024 werd op 12 juni 2025 voorzien van een goedkeurende controleverklaring door een gerenommeerd internationaal accountantskantoor welk deel uitmaakt van de top 5 global audit firms. De jaarrekeningen van SOAB zijn ingediend bij de minister van Financiën en bij de Statenvoorzitter.

Bij de uitvoering van haar werkzaamheden is SOAB gehouden aan de fundamentele beginselen van de Code of Ethics voor accountants, waaronder vertrouwelijkheid, geheimhouding en professioneel gedrag. Rekening houdende met de privacywetgeving alsook de concurrerende markt van assurance en advisory waarin SOAB opereert, kan SOAB geen vertrouwelijke lijst van ingehuurde externe consultants nog de hiervoor betaalde bedragen overhandigen.

De fractie wil verder weten welke opdrachten het SOAB in 2024 en 2025 heeft uitgevoerd voor de Regering en hoeveel kabinetmedewerkers door het SOAB aan de Regering zijn geleverd in de periode 2021–2025.

Antwoord:

Voor een uitgebreide beschrijving van de door SOAB uitgevoerde controle-, onderzoek-, advies- en ondersteuningswerkzaamheden ten behoeve van het Land Curaçao, het Land Sint Maarten alsook voor het Land Aruba, Het Openbaar Lichaam Bonaire en de overige BES-eilanden, wordt verwezen naar het gecontroleerde jaarverslag 2024 van SOAB. De hierin aangegeven werkzaamheden zijn in materiele zin ook gedurende 2025 voortgezet. Door SOAB worden er controle-, onderzoeks-, advies- en ondersteuningsopdrachten uitgevoerd ten behoeve van de regering. Echter, kabinetsmedewerkers worden niet door SOAB benoemd. SOAB levert dan ook geen kabinetsmedewerkers ten behoeve van de ministers van het Land Curaçao. De benoeming van kabinetsmedewerkers gebeurt via een aparte procedure welke plaatsvindt door de Raad van Ministers.

De fractie vraagt nadrukkelijk of het SOAB in de praktijk volledig onafhankelijk opereert van de Regering.

Antwoord:

Sinds haar oprichting in 1994 legt SOAB jaarlijks verantwoording af aan de regering met een volledige jaarrekening en uitgebreid jaarverslag. Hierin wordt ingegaan op de financiële positie en resultaten, de door SOAB verrichte werkzaamheden alsook de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de interne en externe kwaliteitsvereisten. SOAB heeft een intern kwaliteitssysteem dat net als overige accountantskantoren is gebaseerd op de Nadere Voorschriften Kwaliteitssystemen (NVKS) voor accountantskantoren van de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA). Hierin staan maatregelen ter waarborging van onder andere de onafhankelijkheid, professionaliteit, integriteit, objectiviteit, vakbekwaamheid & zorgvuldigheid en vertrouwelijkheid. Periodiek vindt er een onafhankelijke externe kwaliteitstoets plaats door toetsers van de KOA (Samenwerking Kwaliteitsonderzoek Overheidsauditors) vanuit Nederland. Ter waarborging van haar kwaliteit is SOAB reeds jarenlang lid van het KOA. De jaarverslagen van SOAB zijn sinds 1994 telkens voorzien van een goedkeurende controleverklaring van een externe accountant. De jaarrekening 2024 werd op 12 juni 2025 voorzien van een goedkeurende controleverklaring door een gerenommeerd internationaal accountantskantoor welke deel uitmaakt van de top 5 global audit firms.

Ten aanzien van de middenklasse stelt de fractie vast dat deze groep een onevenredig zware belastingdruk draagt. Wat zijn de plannen van de Regering, zichtbaar in de begroting 2026, om deze belastingdruk te verlichten?

Antwoord:

De regering merkt op dat de term 'middenklasse' geen juridische of formele inkomenscategorie is. De indeling naar laag-, midden- of hogere inkomens is een sociaal-economische beschrijving die betrekking heeft op alle huishoudens, ongeacht hun inkomensbron. Dit betekent dat zowel werknemers als ondernemers tot de middenklasse kunnen behoren, voor zover hun feitelijke inkomen binnen dezelfde (indicatieve) inkomensbandbreedte valt. Voor de beantwoording van deze vraag wordt uitgegaan van een indicatieve inkomensbandbreedte van Cg 3.000 tot Cg 8.000 per maand.

- Ten aanzien van de ondernemers binnen deze groep wordt verwezen naar de verlaging van het tarief van de winstbelasting van 22% tot 15% voor de eerste Cg 500.000 belastbare winst welke met ingang van 2023 is doorgevoerd.
- Voor werknemers geldt dat jaarlijks een indexering plaatsvindt van de schijven van de inkomstenbelasting alsmede een verhoging van de algemene heffingskorting ter voorkoming van een toename van de belastingdruk.
- Voor jongeren tot 30 jaar oud is sinds 1 juli 2025 de 'Lei di Bion' van kracht welke hen, onder voorwaarden, volledig kan vrijstellen van loonbelasting en sociale lasten.
- Met ingang van dezelfde datum is tevens (onder voorwaarden) overwerk vrijgesteld van loonbelasting. Deze maatregel is juist gericht op de middeninkomens omdat over een inkomen minder dan Cg 29.600 geen inkomstenbelasting is verschuldigd. De door de werkgever ingehouden loonbelasting fungeert immers als voorheffing op de verschuldigde inkomstenbelasting.
- In aanvulling op bovenstaande is een herziening van de huidige schijven van de inkomstenbelasting voorzien welke onderdeel uitmaakt van een verdere verschuiving van directe naar indirecte belastingen.

Wat zijn de voorbereidingen voor de invoering van de IBA (of BTW)? Welke analyses zijn in 2025 uitgevoerd, welke stappen zijn voorzien in 2026, en wat wordt verwacht van de invoering op korte termijn?

Antwoord:

Reeds in 2024 zijn adviezen ontvangen van de Fiscal Affairs Department van het IMF over de mogelijke invoering van een BTW-stelsel in Curaçao. Momenteel worden door een werkgroep de nodige analyses uitgevoerd op basis van geanonimiseerde data van zowel de belastingdienst als de douane welke van belang zijn voor de vormgeving van de wetgeving. Hierbij moet worden gedacht aan de hoogte van de te hanteren tarieven alsmede het al-dan-niet handhaven van vrijstellingen die gelden in de huidige OB-wetgeving. De (politieke) keuzes die hierbij worden gemaakt bepalen mede de beleidsruimte voor verdere verlaging van de tarieven van de directe belastingen en (mogelijk) sociale premies.

De invoering van een BTW is een zeer veelomvattende operatie waarbij diverse stakeholders in een vroeg stadium worden betrokken om tot een breed gedragen ontwerp te komen welke tevens goed uitvoerbaar is door de belastingdienst. Invoering in 2026, zoals eerder door PAR gesuggereerd, is dan ook niet realistisch. Het doorlopen van het wetgevingstraject terzake neemt ook zijn tijd. De OB/BTW is qua inkomsten het belangrijkste belastingmiddel voor Curaçao. Zorgvuldigheid is dan ook van belang om budgettaire problemen in een later stadium te voorkomen.

De fractie merkt op dat de samenstelling van de belastinginkomsten de afgelopen jaren sterk is gewijzigd: waar loon- en inkomstenbelasting tien jaar geleden de voornaamste inkomstenbronnen waren, vormt tegenwoordig de omzetbelasting (OB) de grootste bijdrage. De vraag is wanneer de wet tot afschaffing van de loonbelasting zal worden ingevoerd, aangezien de bevolking eindelijk kan overgaan naar een belastingstelsel dat beter aansluit bij de werkelijke betalingspatroon en het gedrag van de bevolking, en dat tevens rekening houdt met de aanbevelingen van het IMF over de jaren heen.

Antwoord:

Ter verduidelijking: Bij de beantwoording van deze vraag wordt er vanuit gegaan dat de PAR-fractie met de afschaffing van de loonbelasting, tevens over wil gaan tot de afschaffing van de inkomstenbelasting. Het zou vanuit uitvoeringsperspectief en bescherming van de belastingplichtige onwenselijk

zijn om de loonbelasting als voorheffing af te schaffen zonder gelijktijdige aanpassing van de inkomstenbelasting. Daar schiet de werknemer per saldo niets mee op en brengt deze ook financieel in de problemen.

Inderdaad is met name na de COVID-pandemie een verschuiving in de samenstelling van de belastingopbrengsten zichtbaar, met name gedreven door hogere opbrengsten uit hoofde van indirecte belastingen. De loon- en inkomstenbelasting zijn in 2024 echter nog steeds goed voor Cg 437,5 miljoen aan belastingopbrengsten. De omzetbelasting leverde in 2024 Cg 654,7 miljoen op. Om de afschaffing van de loon- en inkomstenbelasting te kunnen compenseren, zouden de OB of BTW-opbrengsten derhalve met 67% moeten stijgen. Dit zal leiden tot een significante toename in de kosten van levensonderhoud welke met name de lagere inkomens hard zal raken.

Hierbij is het van groot belang om te realiseren dat 47% van de werknemers (2023) een inkomen heeft onder de loonbelastinggrens. Het afschaffen van de loon- en inkomstenbelasting heeft derhalve geen enkel positief effect op de koopkracht van juist deze grote groep werknemers, terwijl zij wel worden getroffen door de gevolgen van hogere indirecte belastingen. Overigens geldt dit tevens voor meer dan 80% (!) van de gepensioneerden.

Deze regering ziet meer in een verantwoorde geleidelijke verdere verschuiving van directe naar indirecte belastingen waarbij de beleidsruimte die vrijkomt door hogere inkomsten uit indirecte belastingen met name wordt ingezet voor de meest kwetsbaren in onze samenleving. Hierbij wordt niet alleen de groeiende groep gepensioneerden bedoeld, maar tevens de grote groep werknemers die rond moet komen van een inkomen rond het minimumloon. Overigens zijn wij niet bekend met een advies van het IMF om tot afschaffing van de loon- en inkomstenbelasting over te gaan.

Verder wordt verzocht om een overzicht van de belangrijkste risico's die in de begroting zijn opgenomen, de wijze waarop deze worden beheerd, en de maatregelen die de Regering neemt om transparantie en verantwoordingsplicht in het financieel beheer te garanderen

Antwoord:

Risico	Beschrijving	Beheersmaatregelen
Geopolitieke spanningen & wereldwijde crises	Handelsconflicten, energie- en voedselcrisis, supply chain verstoringen	Monitoring ontwikkelingen, diversificatie, noodplannen
Terrorisme / internationale veiligheid	Mondiale dreigingen die regionale veiligheid beïnvloeden	Grensbewaking, internationale samenwerking
Snelle groei toerisme (capaciteitsdruk)	Tekorten in dienstverlening, personeel, infrastructuur	Toerismewet, modernisering beleid, investeringen
Verduurzaming toeristisch product	Concurrentiepositie verzwakt t.o.v. regio	Diversificatie, kwaliteitsstandaarden, marketing
Migratiestromen Venezuela (mogelijk ook Colombia)	Toename economische vluchtelingen	Middelen NL, versterking keten
Druk op vreemdelingenketen	Overbelasting KPC, TO, SDKK, Kustwacht	Procesoptimalisatie, capaciteit uitbreiden
Cyberaanvallen	Toenemende digitale dreigingen	Nationale Cyber Strategie, Task Force
AI-risico's	Onvoldoende regulering, ethische risico's	Wetgeving, stakeholderdialoog
Koopkrachtverlies & kwetsbaren	Economische schokken raken burgers	Sociaal vangnet, kostendrukkende maatregelen
Klimaatverandering	Temperatuurstijging, neerslagpatronen, tropische systemen, zeespiegel	Klimaatbeleid, adaptatie, kustbescherming
Supply chain verstoringen	Invloed op importafhankelijke economie	Strategische voorraden, lokale productie

Het benoemen van de kans, impact en mogelijke beheersmaatregelen van risico's vraagt aanzienlijke inspanningen. Deze inspanningen zijn belangrijk, maar bevinden zich nog in een ontwikkelproces. Voor de begroting van het

dienstjaar 2026 heeft het ministerie van Financiën de risico's in kaart gebracht, zoals ook weergegeven in de Nota van Financiën op pagina 11 en 12.

Op dit moment is het echter nog niet mogelijk om deze risico's cijfermatig te berekenen of volledig te kwantificeren. Belangrijker is om beheersingsmaatregelen te identificeren om de gesignaleerde significante risico's toereikend af te dekken. Het woord significant heeft een bepaalde kwantitatieve waarde in zich. Wij zullen in de toekomst deze kwantitatieve waarde beschrijven en bepalen (gedacht kan worden aan bijvoorbeeld: een verwachte waarde van 20% van desbetreffende post).

Het mitigeren van risico's is een leertraject waarin gesprekken met alle betrokken stakeholders noodzakelijk zijn. Hiervoor zal een plan worden opgesteld om stapsgewijs verdere verdieping te realiseren. De regering richt zich in eerste instantie op het identificeren van risico's en zal er zorg voor dragen dat in de komende jaren vooruitgang wordt geboekt op het terrein van kwantificering en mitigatie.

Wederom wordt benadrukt dat de overheid zich, binnen de grenzen van de beschikbare middelen en mogelijkheden, ten volle inspant om het begrotingsproces verder te professionaliseren en duurzaam te verbeteren.

De fractie vraagt de Regering om een lijst van stelposten onder het Ministerie van Financiën, inclusief het aantal, de namen, bedragen en beoogde doelstellingen. Tevens wordt verzocht om een overzicht van de stelposten uit 2024 en 2025, inclusief informatie over de besteding van deze middelen, zodat inzicht verkregen wordt in de continuïteit en controle op de begroting.

Antwoord:

Stelposten en onvoorzien uitgaven in het jaar 2025

Gewone dienst uitgaven:

95 - Algemene Uitgaven en Inkomsten

- Er worden middelen gereserveerd voor de toekenning van indexering, tredeverhogingen en een lumpsum van 3%, welke laatste eens in de twee jaar wordt uitgekeerd aan overheidspersoneel en onderwijzend personeel dat het plafond van de salarisschaal heeft bereikt. Dit betreft een bedrag circa Cg 41 miljoen.
- Uitgaven voor de uitvoering en coördinatie van het landspakket en kosten in verband met de ondersteuning aan de ministeries in samenwerking met TWO. Het betreft een bedrag van Cg 7 miljoen.
- Onvoorziene uitgaven. Deze onvoorziene uitgaven worden geraamd om onverwachte en plotselinge kosten te dekken die niet vooraf in de

begroting zijn voorzien, maar die zich kunnen voordoen door onvoorspelbare omstandigheden of calamiteiten. Voor operationele kosten kunnen dit bijvoorbeeld plotselinge extra onderhouds- of vervangingskosten, onverwachte reparaties of urgente werkzaamheden zijn. Voor investeringen kunnen onvoorziene uitgaven betrekking hebben op onvoorziene vastgoed- of infrastructuurkosten, extra investeringsbehoeften door onverwachte technische complicaties of dringende projecten die niet konden worden uitgesteld.

Het opnemen van een post voor onvoorziene uitgaven zorgt ervoor dat de overheid flexibel en adequaat kan reageren op onverwachte situaties zonder de reguliere begroting te overschrijden.

Op de post Gewone Uitgaven is een bedrag van Cg 7 miljoen gebudgetteerd voor onvoorziene uitgaven. Daarnaast is op de Kapitaaldienst een bedrag van Cg 10 miljoen opgenomen voor dit doeleinde.

Voor 2024 waren dezelfde stelposten en onvoorziene uitgaven:

- Er waren middelen gereserveerd voor de toekenning van indexering, tredeverhogingen en een lumpsum van 3%, welke laatste eens in de twee jaar wordt uitgekeerd aan overheidspersoneel en onderwijzend personeel dat het plafond van de salarisschaal heeft bereikt. Dit betreft een bedrag circa Cg 30 miljoen.
- Uitgaven voor de uitvoering en coördinatie van het landspakket en kosten voor ondersteuning aan de ministeries in samenwerking met TWO. Het betreft een bedrag van Cg 6 miljoen.
- Onvoorziene uitgaven. Deze onvoorziene uitgaven worden geraamd om onverwachte en plotselinge kosten te dekken die niet vooraf in de begroting zijn voorzien, maar die zich kunnen voordoen door onvoorspelbare omstandigheden of calamiteiten. Voor operationele kosten kunnen dit bijvoorbeeld plotselinge extra onderhouds- of vervangingskosten, onverwachte reparaties of urgente werkzaamheden zijn. Voor investeringen kunnen onvoorziene uitgaven betrekking hebben op onvoorziene vastgoed- of infrastructuurkosten, extra investeringsbehoeften door onverwachte technische complicaties of dringende projecten die niet konden worden uitgesteld.

Het opnemen van een post voor onvoorziene uitgaven zorgt ervoor dat de overheid flexibel en adequaat kan reageren op onverwachte situaties zonder de reguliere begroting te overschrijden.

Op de post Gewone Uitgaven is een bedrag van Cg 10 miljoen gebudgetteerd voor onvoorziene uitgaven. Daarnaast is op de Kapitaaldienst een bedrag van Cg 10 miljoen opgenomen voor dit doeleinde.

Tot slot vraagt de fractie over de invoering van de Entry Tax. De fractie heeft aangemerkt dat op deze post in de begroting 2026 niets is opgenomen, terwijl voor 2027 wel een bedrag is voorzien. De fractie vraagt daarom welke berekening de Regering heeft gehanteerd bij de inschatting van deze inkomsten (zoals het aantal toeristen en het gehanteerde tarief), en wat het alternatieve plan is indien de invoering vertraging oploopt.

Antwoord:

In de Memorie van Toelichting, in het onderdeel Nota van Financiën, is reeds uitgebreid uiteengezet hoe de overheid tot het geraamde bedrag voor de toeristen-entry-tax (TET) is gekomen. De regering licht deze berekening nogmaals toe in de onderstaande paragraaf.

Momenteel wordt er door een werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van het ministerie van Financiën, ministerie van Economische Ontwikkeling (MEO), Curaçao Tourism Development Foundation (CTDF), en Ernst & Young, gewerkt aan de introductie van een Landsverordening ter introductie van de Entry Tax. De laatste hand wordt nog gelegd aan de concept wetgeving waarbij het de intentie is om deze zo spoedig mogelijk het reguliere wetgevingstraject te laten doorlopen. Streven is om de Entry Tax in de tweede helft van 2026 te introduceren. Echter, vanuit het principe van voorzichtigheid en de per opmaak van de begroting beschikbaar zijnde informatie zijn de inkomsten pas in 2027 in de begroting opgenomen.

Uit hoofde van genoemde punten zijn de inkomsten ook conservatief lineair geraamd met de volgende onderbouwing: 700.000 toeristen (realisatie 2024) x \$60 x 1.8 (wisselkoers U\$/Cg) = Cg 75.6 mln. Echter, de huidige conceptwetgeving bevat een "fixed" bedrag van US\$ 65, waarbij ook de nodige differentiatie in tarief is toegepast ter zake o.m. volwassenen, kinderen, inwoners, etc. Volledigheidshalve wordt opgemerkt dat er momenteel een

verdere analyse wordt uitgevoerd waarbij het te hanteren tarief zal worden geëvalueerd rekeninghoudend met de in te voeren vergunningenstelsel voor korte verhuur en de huidige OB op kamerverhuur (logeergastenbelasting). Op basis van deze mix zal het uiteindelijke tarief voor de toeristen-entry tax worden bepaald. Een eventuele aanpassing van het tarief zal per saldo overeenkomen met de in de begroting opgenomen baten-lasten met betrekking tot de toeristen-entry-tax.

De regering is ervan overtuigd dat de toeristen-entry-tax uiterlijk op 1 januari 2027 zal worden geïntroduceerd.

Ten aanzien van hoofdstuk 19 heeft de PAR-fractie de volgende vragen.

Cijfers / Beleidsdeel

1. Pag. 38, 153102: Wordt het bedrag op deze post gereserveerd om bedrijven te stimuleren te investeren en zo werkgelegenheid te creëren?

Antwoord:

Deels, daar dit bedrag ook uit beloning van personeel bestaat. Daarnaast bestaat dit bedrag uit de uitvoering van de Mi NEGOSHI Shared & Support Services (Cg 400K), uitvoering Business Census onder lokale bedrijven ter meting van de performance in vergelijking met 2014 (Cg 275K), en Cg 250K ter financiering van het agrarische fonds via Qredits. Genoemde doelstellingen worden allemaal nagestreefd om zodoende inderdaad bedrijven te stimuleren en werkgelegenheid te creëren.

2. Pag. 38, 153202: Waarom is er een verhoging van de middelen voor de Visserijautoriteit? Is dit om meer personeel te betalen, of om te voorzien in extra opleidingen, begeleiding en ondersteuning voor vissers?

Antwoord:

Het betreft hierbij de financiering van diverse adviezen ter zake waaronder; zelfstandige operatie van de Visserij Autoriteit op internationale visserijgebied en de verkregen verantwoordelijkheid voor visserij in EEZ- en territoriale wateren, alsmede compliance met diverse internationale vereisten, en het voldoen aan de verplichtingen voor het aangaan van een volledig lidmaatschap van de South Pacific Regional Fisheries Management Organisation (SPRFMO).

3. Pag. 38, 153401, 4650: Wat valt er onder de post Overdrachten?

Antwoord:

Het betreft hierbij de subsidies aan Fundashon pa Konsumidó (FpK), Curaçao Innovation and Technology Institute (CITI) en de overdacht aan de Fair Trade Authority Curaçao (FTAC).

4. Pag. 88, 153001, Economische Inspectie: Is er geld gereserveerd voor extra controle op bedrijven die zich niet houden aan hun vergunningen en andere administratieve vereisten om aan het handelsverkeer deel te nemen?

Antwoord:

Bijbehorend bedrag op genoemde pagina van de kostenplaats Economische Inspectie ziet op de geplande investering in twee nieuwe dienstwagens voor de inspectie. Daarnaast is er budget gereserveerd voor een verhoging van de personeelsbegroting van de Economische Inspectie. Deze middelen zijn bedoeld om de capaciteit van de inspectiedienst te versterken, hetgeen bijdraagt aan een effectievere controle.

5. Pag. 88, 153401: Hoeveel middelen zijn er gereserveerd voor investeringen in de diversificatie van onze economie, investeringen in andere sectoren dan toerisme en horeca?

Antwoord:

De kapitaalreserveringen op de kostenplaats 153401 betreffen Cg 4.5 mln. voor de gedeeltelijke financiering van de laatste fase van het project Marie Pampoen en Cg 5 mln. voor het project Zakító.

6. Pag. 64, 199105: Wat valt er onder de post Nieuwe belastingorganisatie? Wat moet er nieuw worden binnen onze belastingorganisatie?

Antwoord:

Onder deze post wordt het resterende bedrag aan afschrijvingen geboekt welk gerelateerd is aan de in het verleden gedane investeringen voor Inspectie en Ontvanger. De reden hiervoor is dat van 2010 tot en met 2015 de begrotingen van de Ontvanger en de Inspectie der Belastingen onder één gezamenlijke kostenplaats waren opgenomen. De investeringen die in die periode zijn gedaan, worden nog steeds onder deze post geactiveerd, aangezien deze bedragen niet gesplitst kunnen worden. Dit betreft een bedrag dat geleidelijk zal afbouwen.

7. Pag. 66, 199501: Wat valt er onder de post Onvoorziene uitgaven? Waarom is deze onvoorzien?

Antwoord:

Deze onvoorziene uitgaven (op de gewone dienst) worden geraamd om onverwachte en plotselinge kosten te dekken die niet vooraf in de begroting zijn voorzien, maar die zich kunnen voordoen door onvoorspelbare omstandigheden of calamiteiten. Voor operationele kosten kunnen dit bijvoorbeeld plotselinge extra onderhouds- of vervangingskosten, onverwachte reparaties of urgente werkzaamheden zijn. Voor investeringen kunnen onvoorziene uitgaven betrekking hebben op onvoorziene vastgoed- of infrastructuurkosten, extra investeringsbehoeften door onverwachte technische complicaties of dringende projecten die niet konden worden uitgesteld.

Het opnemen van een post voor onvoorziene uitgaven zorgt ervoor dat de overheid flexibel en adequaat kan reageren op onverwachte situaties zonder de reguliere begroting te overschrijden. Bij het ontstaan van onvoorziene uitgaven wordt het bedrag van de post Onvoorzien overgeheveld naar de functionele begrotingspost waarbinnen de plotselinge uitgave is ontstaan. Deze overheveling geschiedt op basis van artikel 47, lid 1 van de Landsverordening Comptabiliteit 2010.

8. Pag. 102, 199501: XCG 10.000.000 voor onvoorziene uitgaven, wat valt er onder de post onvoorziene uitgaven op de kapitaaldienst, en waarom is deze onvoorzien?

Antwoord:

Net als op de gewone dienst wordt op de Kapitaaldienst eveneens een post voor onvoorziene uitgaven opgenomen. De toelichting en de procedure voor deze stelpost zijn identiek aan die van de post op de gewone dienst.

Algemene beschouwing

10. Het Cft adviseert om een plan op te stellen om eventuele tegenvallers op te vangen, gezien het kleine overschot op de gewone dienst in 2026. Is dit plan inmiddels al opgemaakt?

Antwoord:

De reactie van de regering op de stelling van het Cft was en blijft als volgt:

De uitspraak dat de risico's aan de batenkant aanzienlijk zijn wordt slechts gedeeltelijk gedeeld. Het Land begroot de belastingramingen en de niet-belastingopbrengsten met de nodige voorzichtigheid. Hierbij worden steeds de historische realisatiecijfers gebruikt voor de ramingen. Bij een begroting zijn er altijd risico's, echter deze worden terdege afgewogen bij het opstellen van de ramingen (deze worden op prudente wijze begroot). Een voorbeeld betreft het mogelijke risico van geen tijdige invoering van de ontwerp landverordening leges, precariorechten en retributies. Rekening houdend met het wetgevingstraject is uitgegaan van een introductie in de tweede helft 2026 in plaats van begin 2026. Hierdoor is in de begroting 2026 enkel rekening gehouden met Cg 10 miljoen aan extra niet-belasting inkomsten. Daarnaast kan de begroting worden aangepast via een suppletoire begroting indien gedurende het jaar blijkt dat er sprake is van significante tegenvallende inkomsten. In dat geval worden vanzelfsprekend ook de uitgaven naar beneden bijgesteld (het machtigingssysteem helpt voorkomen dat verplichtingen worden aangegaan zonder dat er voldoende financiële ruimte hiervoor is).

11. Zijn de punten genoemd onder 1 t/m 6 in het advies van het Cft d.d. 14 augustus 2025 inmiddels verwerkt en opgenomen in de begroting?

Antwoord:

In de Memorie van Toelichting, onder het onderdeel Formele Advieskaders, is de reactie van de regering op de adviezen van de Raad van Advies en/of het College financieel toezicht opgenomen. In dit onderdeel wordt aangegeven of de regering de adviezen heeft gevolgd, dan wel wordt een uitvoerige toelichting gegeven waarom de regering de adviezen niet heeft gevolgd. Voor verdere informatie wordt verwezen naar dit hoofdstuk in de Memorie van Toelichting.

12. Is er inmiddels een oplossing gevonden voor de problematiek van het CMC, en is deze verwerkt in de begroting van 2026?

Antwoord:

De oplossing voor de problematiek van het Curaçao Medical Center (CMC) is in de begroting van het Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur (GMN) verwerkt.

Een uitvoerige uiteenzetting van deze oplossing is te vinden in de Memorie van Toelichting, specifiek in het onderdeel Formele Advieskaders op pagina 40, alsook in de Nota van Financiën op pagina 49 en 51.

13. Het uitblijven van de indexering van de AOV-pensioenen blijft een probleem voor de begroting van het Land. Kan de oplossing hiervoor cijfermatig met de nodige toelichting worden belicht?

Ten eerste wordt opgemerkt dat het algemeen bekend is dat de financiering van de AOV via het AOV-fonds bij SVB plaatsvindt en dus niet via de landsbegroting. Wat het land specifiek voor het AOV-fonds al jaren betaalt, is een landsbijdrage van Cg 25 miljoen, welk meerjarig in de landsbegroting is opgenomen. Ten behoeve van een gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag, welk met ingang van januari 2026 zal plaatsvinden, heeft de SVB op verzoek van de regering de nodige berekeningen uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag vanuit de SVB-fondsen kan worden gefinancierd, zonder dat het schommelfonds op korte termijn negatief wordt. Dus de uitgaven met betrekking tot de AOV-verhoging lopen via de meerjarenbegroting van SVB. Het schommelfonds wordt pas negatief in het jaar 2029 en deze periode (2026-2028) geeft de regering voldoende ruimte om de nodige wetswijzigingen te impelmenteren om het AOV-fonds en het schommelfonds duurzaam positief te houden. Te denken valt aan onder andere het impelmenteren van een toeristen entry-tax, zuikerbelasting, legaliseren van ongedocumenteerde arbeiders en een BTW-stelsel. Hoewel de geprognosticeerde AOV-verhoging via de SVB-fondsen zal worden gefinancierd (en het schommelfonds zonder aanvullende landsbijdrage pas in 2029 negatief zal worden), heeft de regering voor een gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag en/of een verhoging van de DWI-toelage meerjarig de volgende bedragen in de landsbegroting gereserveerd: Cg 15 miljoen vanaf 2026 (dit bedrag is meerjarig en wordt middels de huidige belastinginkomsten gefinancierd, dus geen wetswijziging nodig), Cg 30 miljoen in 2027 (de aanvullende Cg 15 miljoen t.o.v. het jaar 2026 komt uit de invoering van een toeristen entry-tax), Cg 50 miljoen in 2028 (de aanvullende Cg 20 miljoen t.o.v. het jaar 2027 komt uit de invoering van een vergunningstelsel voor appartementeverhuur voor korte duur en een verdere stijging van de toeristen entry-tax) en Cg 80 miljoen in 2029 (de aanvullende Cg 30 miljoen t.o.v. het jaar 2028 komt uit de invoering van een BTW-stelsel, het legaliseren van ongedocumenteerden en een verdere stijging van ontvangsten uit appartementeverhuur voor korte duur en uit de toeristen entry-tax). Deze reeks is integraal verwerkt in het uitgavenkader.

Met betrekking tot de vraag inzake de mogelijke retroactieve indexering van AOV is de regering momenteel in gesprek met de vertegenwoordigers van lokale gepensioneerden (pensionado's), waarbij aan de vertegenwoordigers is meegedeeld dat de regering op basis van diverse verkregen juridische adviezen een andere mening is toegedaan inzake de mogelijke retroactieve indexering. De regering heeft aangegeven op de uitkomst van een lopende gerechtelijke procedure af te wachten alvorens verdere stappen te ondernemen inzake de mogelijke retroactieve indexering. Partijen zijn wel overeengekomen dat eerst de AOV-verhoging ingaande januari 2026 zal worden onderhandeld, en gelijk daarna verder zal worden gegaan met de besprekingen inzake retroactieve indexering en de beslissingen die moeten worden genomen om de AOV-betalingen duurzaam te garanderen.

14. Wat is de stand van zaken met betrekking tot de vaststelling van de collectieve sector voor de jaren 2025 en 2026?

Antwoord:

Momenteel worden de jaarrekeningen van de entiteiten die onder de collectieve sector vallen verzameld. Aansluitend zal het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) het rapport opmaken. De verwachting is dat dit rapport in het eerste kwartaal van 2027 gereed zal zijn.

15. Neemt de regering de aanbeveling van de Raad van Advies in acht om de Gini-coëfficiënt te gebruiken teneinde de sociaal zwakkeren in de samenleving te beschermen door verlaging van de belastingdruk en verhoging van de koopkracht?

Antwoord:

De reactie van de regering is reeds opgenomen in de Memorie van Toelichting, specifiek onder het onderdeel Formele Advieskaders op pagina 8. Niettemin zal de regering, ten behoeve van de volledigheid, deze reactie nogmaals opnemen in het antwoord aan de Staten.

De regering streeft ernaar om, waar mogelijk, steeds meer data-driven te werken. Echter, de huidige beperkte capaciteit bij onder andere het Centraal Bureau voor de Statistiek Curaçao (CBS) maakt dat een structurele en periodieke ontwikkeling/publicatie van data een uitdaging blijft. De meest recent gepubliceerde Gini-coëfficiënt is van 2023 (gebaseerd op de Census 2023). De hiervoor gepubliceerde Gini-coëfficiënt is van 2011.

Desalniettemin tracht de regering om met samenwerking tussen ministeries de koopkracht van de sociaal zwakkeren te versterken. De afgelopen jaren werd onder andere het minimumloon en onderstandsuitkering verhoogd en wordt momenteel geëvalueerd met welk bedrag de AOV zal worden verhoogd met ingang van januari 2026.

16. Wat betreft het Criminaliteitsfonds: volgens de RvA zou er een bedrag van USD 50 miljoen door de VS in beslag zijn genomen. Is dit bedrag daadwerkelijk in het Criminaliteitsfonds terechtgekomen?

Antwoord:

Nee, dit bedrag is nog niet gestort in het Criminaliteitsbestrijdingsfonds.

1. **Pag. 202:** Voor het jaar 2026 is het van belang te beschikken over de juiste huisvesting en werkomgeving. Vooralsnog zijn in de raming van de huisvestingskosten de meerkosten als gevolg van de (tijdelijke) huur van een andere locatie dan de huidige niet inbegrepen. Ten behoeve van een veilige en prettige werkomgeving wordt nieuw ergonomisch kantoormeubilair aangeschaft en wordt geïnvesteerd in hardware en beveiligingscamera's. Wanneer kan de Douane rekenen op een nieuw en modern gebouw waarin zij hun werkzaamheden kunnen uitvoeren? In welke periode verwacht de regering te kunnen starten met het plaatsen van het meubilair, de hardware en de camera's ten behoeve van de Douane?

Antwoord:

De regering heeft in november 2025 de verhuizing van de douaneambtenaren die bij de nieuwe haven waren gevestigd, naar een tijdelijk onderkomen gerealiseerd. In de begroting van de Douane 2025 en meerjarig zijn voldoende middelen vrijgemaakt om het extra bedrag aan huur voor deze tijdelijke huisvesting te bekostigen.

Deze verhuizing was noodzakelijk om de operationele continuïteit van de Douane te garanderen. In de tussentijd zal de regering zich inspannen voor de realisatie van een permanente huisvesting voor de douaneambtenaren die bij de haven werkzaam zijn. Bij de ontwikkeling van dit nieuwe onderkomen zal rekening worden gehouden met de modernste normen voor huisvesting en arbeidsomstandigheden, om zo een efficiënte en adequate douanedienst aan de grens te waarborgen.

2. **Pag. 203:** Met name het verbeteren van de telefonische bereikbaarheid (callcenter), zodat belastingplichtigen gemakkelijk contact kunnen leggen.

Wanneer zal de regering dit in werking stellen?

Antwoord:

Het callcenter is reeds enkele jaren operationeel. De regering heeft onlangs nieuw personeel aangetrokken om de bezetting en de slagkracht van het callcenter te versterken en zo de dienstverlening te optimaliseren. Daarnaast zal de regering investeren in de uitgebreide opleiding en training van dit personeel. Dit waarborgt dat de medewerkers over de nodige expertise beschikken om burgers en bedrijven adequaat en professioneel te woord te staan, en om de algehele efficiëntie van de organisatie te verhogen.

1. De regering tracht, in samenwerking met de relevante ministeries en uitvoeringsorganisaties (zoals de SVB), de koopkracht van de sociaal zwakkeren te versterken. In de afgelopen jaren werden onder andere het minimumloon, de DWI-toelage en de onderstandsuitkering verhoogd. Momenteel wordt geëvalueerd op welke wijze de AOV het best kan worden verhoogd. Tevens wordt de koopkracht gestimuleerd door de nieuwe Lei di Bion, waarbij onder voorwaarden enige belastingvrijstelling kan worden verkregen (Formele Advieskaders, pag. 13).

Wordt er in deze begroting ook een voorziening getroffen voor koopkrachtversterking van de middenklasse?

Antwoord:

De regering merkt op dat de term 'middenklasse' geen juridische of formele inkomenscategorie is. De indeling naar laag-, midden- of hogere inkomens is een sociaal-economische beschrijving die betrekking heeft op alle huishoudens, ongeacht hun inkomensbron. Dit betekent dat zowel werknemers als ondernemers tot de middenklasse kunnen behoren, voor zover hun feitelijke inkomen binnen dezelfde (indicatieve) inkomensbandbreedte valt. Voor de beantwoording van deze vraag wordt uitgegaan van een indicatieve inkomensbandbreedte van Cg 3.000 tot Cg 8.000 per maand.

- Ten aanzien van de ondernemers binnen deze groep wordt verwezen naar de verlaging van het tarief van de winstbelasting van 22% tot 15%

voor de eerste Cg 500.000 belastbare winst welke met ingang van 2023 is doorgevoerd.

- Voor werknemers geldt dat jaarlijks een indexering plaatsvindt van de schijven van de inkomstenbelasting alsmede een verhoging van de algemene heffingskorting ter voorkoming van een toename van de belastingdruk.
- Voor jongeren tot 30 jaar oud is sinds 1 juli 2025 de 'Lei di Bion' van kracht welke hen, onder voorwaarden, volledig kan vrijstellen van loonbelasting en sociale lasten. Het meest directe en belangrijkste voordeel voor werknemers met een modaal inkomen betreft de vrijstelling op overwerkloon. Onder strikte voorwaarden, waaronder een maximum bruto jaarloon (vaak rond de Crg. 84.396) en een beperkt aantal overuren per jaar (maximaal 520 uur), blijft het loon dat wordt verdiend met overwerk vrijgesteld van loonbelasting en sociale premies. Dit resulteert in een aanzienlijk hoger nettobedrag per gewerkt uur, wat de maandelijkse koopkracht van de modale werknemer direct en significant versterkt en het werken van overuren financieel aantrekkelijker maakt. Daarnaast omvat de wetgeving maatregelen (in de nieuwe vorm) die de arbeidsparticipatie van jongeren met lage inkomens bevorderen, wat op lange termijn bijdraagt aan een gezondere en stabielere arbeidsmarkt.
- Met ingang van dezelfde datum is tevens (onder voorwaarden) overwerk vrijgesteld van loonbelasting. Deze maatregel is juist gericht op de middeninkomens omdat over een inkomen minder dan Cg 29.600 geen inkomstenbelasting is verschuldigd. De door de werkgever ingehouden loonbelasting fungeert immers als voorheffing op de verschuldigde inkomstenbelasting.

In aanvulling op bovenstaande is een herziening van de huidige schijven van de inkomstenbelasting voorzien welke onderdeel uitmaakt van een verdere verschuiving van directe naar indirecte belastingen.

Verder zijn voorzieningen en maatregelen in de begroting opgenomen die de koopkracht van het overheidspersoneel, dat een significante groep binnen de middenklasse vormt, ten goede komen. De begroting 2026 houdt rekening met de indexering van de salarissen van ambtenaren en gelijkgestelden en er zijn middelen opgenomen voor de toekenning van een loontrede of een lumpsum voor het personeel dat het plafond van de trede heeft bereikt. Daarnaast wordt de vakantieuitkering verhoogd van 6% naar 8%. Deze verbeteringen in de

arbeidsvoorwaarden gelden ook voor onderwijzend personeel, wat leidt tot een toename van de subsidies aan het bijzonder onderwijs. Deze maatregelen verklaren deels de stijging van de personeelslasten met Cg 50 miljoen in 2026 ten opzichte van 2025.

Vanaf 2027 zal er structureel een bedrag van Cg. 10 miljoen op de begroting worden opgenomen. Dit bedrag is bestemd voor de cofinanciering van het cruciale project 'Mi Kas Awo'. Dit project is in het bijzonder gericht op het verbeteren van de koopkracht van de middenklasse en het aanpakken van de huidige woningmarktcrisis. De structurele financiering stelt de projectorganisatie in staat om de ontwikkeling en bouw van (midden)koopwoningen grootschalig te versnellen. De hoofddoelstelling is om door een toename van het aanbod het structurele woningtekort op te lossen en de prijsopdrijvende werking op de gehele woningmarkt te temperen, waarmee de betaalbaarheid van wonen voor starters en gezinnen met een modaal inkomen wordt hersteld. Deze investering in betaalbare huisvesting levert een directe en positieve bijdrage aan het welzijn en de economische stabiliteit van de bevolking.

2. De regering werkt momenteel aan nieuwe wetgeving die een verschuiving van directe naar indirecte belastingen mogelijk maakt. Deze strategische aanpassing kan aanzienlijke voordelen bieden voor zowel de economie als de koopkracht van de bevolking.

Een verlaging van directe belastingen, zoals loon- en inkomstenbelasting en sociale premies, verhoogt het netto-inkomen van burgers en bedrijven. Dit kan leiden tot een sterke stimulans van de koopkracht. Doordat mensen meer geld overhouden, kunnen zij meer besteden aan goederen en diensten. Dit leidt op zijn beurt tot een hogere omzet voor bedrijven, wat de economische groei stimuleert en mogelijk zelfs de werkgelegenheid ten goede komt.

Is er onderzoek verricht naar de stijging van het netto-inkomen van burgers en bedrijven indien de directe belastingen, zoals loon- en inkomstenbelasting en sociale premies, worden verlaagd? Kan dit inderdaad leiden tot een stimulering van de koopkracht?

Antwoord:

Hoewel het verlagen van directe belastingen zonder meer tot een verhoging van de koopkracht zal leiden, is deze stijging van de koopkracht op zichzelf onvoldoende om de derving aan belastinginkomsten te compenseren. Immers, Cg 1 miljoen aan lastenverlichting leidt niet tot Cg 1 miljoen aan nieuwe

belastinginkomsten. Zoals bij een eerdere vraag aangegeven worden momenteel de nodige analyses uitgevoerd ter voorbereiding op de implementatie van een BTW. Het verlagen van directe belastingen is pas mogelijk als hiervoor voldoende begrotingsruimte beschikbaar is.

Door het Ministerie van Economische Ontwikkeling (MEO) is recent een nieuw koopkrachtmodel in gebruik genomen welke is ontwikkeld in samenwerking met het Economisch Bureau Amsterdam (EBA). Dit koopkrachtmodel zal worden gebruikt om de effecten van een BTW implementatie op de koopkracht door te rekenen. Het model biedt tevens de mogelijkheid om uiteenlopende beleidsmaatregelen door te rekenen om te waarborgen dat de implementatie van een BTW bij met name de zwakkeren in de samenleving niet tot een verlies aan koopkracht zal leiden.

3. Tegelijkertijd wordt de belastingdruk verschoven naar indirecte belastingen (zoals btw en accijnzen). Dit betekent dat burgers betalen wanneer zij goederen en diensten consumeren, in plaats van direct over hun inkomen. Voor de lagere inkomensgroepen, die vaak een groot deel van hun inkomen direct besteden, kan dit een verhoging van de koopkracht betekenen. De verhoging van indirecte belastingen kan op die manier worden gecompenseerd door een verlaging van de directe belastingen en sociale premies. Verder wordt momenteel geëvalueerd welke andere compenserende maatregelen voor de lagere inkomensgroepen zullen worden geïntroduceerd. Kan de regering aangeven of er al concrete stappen zijn ondernomen om de OB af te schaffen en de btw in te voeren?

Antwoord:

Zoals bij een eerdere vraag aangegeven worden door een werkgroep momenteel de nodige analyses uitgevoerd welke worden gebruikt bij het opstellen van de concept-wetgeving. De implementatie van een BTW kan redelijkerwijs niet voor 1 januari 2027 worden verwacht. Hoewel de regering het belang van de BTW-implementatie onderschrijft, hecht zij er tevens aan dit traject zorgvuldig te doorlopen en hierbij tevens ondermeer het bedrijfsleven van Curaçao te betrekken. Zowel de belastingdienst als het bedrijfsleven hebben voldoende tijd nodig om zich op de implementatie van de BTW te kunnen voorbereiden.

De regering zal de Staten op de hoogte houden van de voortgang van het BTW-traject en de daarbij behorende impactanalyses.

4. Deze aanpassing maakt het belastingstelsel efficiënter en minder fraudegevoelig, omdat indirecte belastingen moeilijker te ontduiken zijn. Bovendien biedt deze aanpassing een stabielere inkomstestroom voor de overheid, die vervolgens kan worden gebruikt voor investeringen in maatschappelijke projecten. De verwachting is dat deze fiscale hervorming zal bijdragen aan een veerkrachtigere economie en een verbeterde financiële situatie voor de bevolking. Op de lange termijn kan deze verschuiving zorgen voor een eerlijkere belastinglast en meer economische bedrijvigheid.

Welke maatschappelijke projecten heeft de regering op het oog met de opbrengsten van de inkomstestroom door de invoering van indirecte belastingen? Waar is deze verwachting op gebaseerd?

Antwoord:

De inkomsten van het Land bestaan reeds uit (directe en) indirecte belastingmiddelen, namelijk de omzetbelasting, invoerrechten en accijnzen. De regering is voornemens om met de hogere indirecte belastingmiddelen onder andere de DWI-toelage voor onvermogenen te verhogen, het project Mi Kas Awo te financieren en het Nation Building project uit te breiden. Voor al deze projecten is reeds een bedrag opgenomen in de begroting 2026.

5. De overheid probeert de materiële uitgaven niet verder te laten stijgen. Momenteel geeft de regering aan dat de voorgenomen verhoging van de uitgaven vooral betrekking heeft op investeringen in de sociale zekerheid van de samenleving. Zo wordt rekening gehouden met een verhoging van de AOW-uitkeringen (middels verhoging van de reeds bestaande toelage), wat vooral gericht is op het verbeteren van de levensstandaard van ouderen. Dit zal ervoor zorgen dat ouderen een fatsoenlijke koopkracht behouden en met waardigheid kunnen leven. Dit is een directe investering in de financiële stabiliteit van een kwetsbare bevolkingsgroep. Hoe denkt de regering de verhoging van de AOW-uitkering te financieren? Is dit bedrag al opgenomen in de begroting 2026?

Antwoord:

Ten eerste wordt opgemerkt dat het algemeen bekend is dat de financiering van de AOV via het AOV-fonds bij SVB plaatsvindt en dus niet via de landsbegroting. Wat het land specifiek voor het AOV-fonds al jaren betaalt, is een landsbijdrage van Cg 25 miljoen, welk meerjarig in de landsbegroting is opgenomen. Ten behoeve van een gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag, welk met ingang van januari 2026 zal plaatsvinden, heeft de SVB op verzoek van de regering de nodige berekeningen uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag vanuit de SVB-fondsen kan worden gefinancierd, zonder dat het schommelfonds op korte termijn negatief wordt. Dus de uitgaven met betrekking tot de AOV-verhoging lopen via de meerjarenbegroting van SVB. Het schommelfonds wordt pas negatief in het jaar 2029 en deze periode (2026-2028) geeft de regering voldoende ruimte om de nodige wetwijzigingen te impelmenteren om het AOV-fonds en het schommelfonds duurzaam positief te houden. Te denken valt aan onder andere het impelmenteren van een toeristen entry-tax, zuikerbelasting, legaliseren van ongedocumenteerde arbeiders en een BTW-stelsel. Hoewel de geprognosticeerde AOV-verhoging via de SVB-fondsen zal worden gefinancierd (en het schommelfonds zonder aanvullende landsbijdrage pas in 2029 negatief zal worden), heeft de regering voor een gefaseerde verhoging van het AOV-bedrag en/of een verhoging van de DWI-toelage meerjarig de volgende bedragen in de landsbegroting gereserveerd: Cg 15 miljoen vanaf 2026 (dit bedrag is meerjarig en wordt middels de huidige belastinginkomsten gefinancierd, dus geen wetwijziging nodig), Cg 30 miljoen in 2027 (de aanvullende Cg 15 miljoen t.o.v. het jaar 2026 komt uit de invoering van een toeristen entry-tax), Cg 50 miljoen in 2028 (de aanvullende Cg 20 miljoen t.o.v. het jaar 2027 komt uit de invoering van een vergunningstelsel voor appartementeverhuur voor korte duur en een verdere stijging van de toeristen entry-tax) en Cg 80 miljoen in 2029 (de aanvullende Cg 30 miljoen t.o.v. het jaar 2028 komt uit de invoering van een BTW-stelsel, het legaliseren van ongedocumenteerden en een verdere stijging van ontvangsten uit appartementeverhuur voor korte duur en uit de toeristen entry-tax). Deze reeks is integraal verwerkt in het uitgavenkader.

Met betrekking tot de vraag inzake de mogelijke retroactieve indexering van AOV is de regering momenteel in gesprek met de vertegenwoordigers van lokale gepensioneerden (pensionado's), waarbij aan de vertegenwoordigers is meegedeeld dat de regering op basis van diverse verkregen juridische adviezen een andere mening is toegedaan inzake de mogelijke retroactieve indexering. De regering heeft aangegeven op de uitkomst van een lopende gerechtelijke procedure af te wachten alvorens verdere stappen te ondernemen inzake de mogelijke retroactieve indexering. Partijen zijn wel

overeengekomen dat eerst de AOV-verhoging ingaande januari 2026 zal worden onderhandeld, en gelijk daarna verder zal worden gegaan met de besprekingen inzake retroactieve indexering en de beslissingen die moeten worden genomen om de AOV-betalingen duurzaam te garanderen.

6. Daarnaast wordt voorzien in subsidies voor de woningmarkt. Om de kloof tussen inkomen en stijgende huizenprijzen te overbruggen, wordt rekening gehouden met deze subsidies. Dit is een gerichte steunmaatregel voor sociaal zwakkeren en lagere inkomensgroepen, waardoor zij een eerlijke kans krijgen om een eigen huis aan te schaffen en financiële zekerheid op te bouwen. Hoeveel heeft de regering voor deze subsidie geprojecteerd in de begroting?

Antwoord:

De regering heeft voor deze subsidie ten behoeve van de woningmarkt vanaf 2027 een structureel jaarlijks bedrag van Cg. 10 miljoen in de begroting opgenomen. Deze middelen zijn bedoeld om de kloof tussen inkomen en de stijgende huizenprijzen te overbruggen, en bieden daarmee gerichte steun aan sociaal zwakkeren en lagere inkomensgroepen om hen een eerlijke kans te geven op de aanschaf van een eigen huis en het opbouwen van financiële zekerheid.

7. Verder zal de overheid ook meer investeren in maatschappelijke voorzieningen, infrastructuur en duurzaamheid, om de groei van de economie en de levenskwaliteit op de (middel)lange termijn te stimuleren en zoveel mogelijk te waarborgen. Deze investeringen dragen bij aan een sociaal veerkrachtige samenleving en een duurzame toekomst.

Welke maatschappelijke voorzieningen, infrastructuur en duurzaamheidsprojecten heeft de regering op het oog? Kan de regering hiervan enkele voorbeelden geven?

Antwoord:

De regering heeft een reeks investeringen gepland op het gebied van maatschappelijke voorzieningen, infrastructuur en duurzaamheid om de economische groei en de levenskwaliteit op de middellange termijn te waarborgen. Op het vlak van Maatschappelijke Voorzieningen wordt ingezet op de Bouw van Sociale woningen en Noodhuisvesting, waarvoor respectievelijk Cg 5,0 miljoen is geprojecteerd voor 2026,

2027, 2028 en 2029. Een ander project is de Bouw van een bejaardencomplex te Banda Ariba, waarvoor de begroting Cg 3,4 miljoen in 2026 en Cg 2,0 miljoen in 2027, 2028 en 2029 voorziet.

Daarnaast wordt geïnvesteerd in de Levensduur verlengende renovatie Buurtcentra met Cg 2,0 miljoen van 2027 tot en met 2029. Ook op het gebied van cultuur en sport zijn er investeringen gepland, zoals de Renovatie sportfaciliteiten met een bedrag van Cg 2,3 miljoen in 2026 en Cg 2,0 miljoen in de jaren 2027, 2028 en 2029 , en de Bouw nieuwe theater met jaarlijks Cg 1,0 miljoen over de gehele periode.

Op het gebied van Infrastructuur wordt zwaar ingezet op het Onderhoud en beheren van wegeninfrastructuur (MOP), met Cg 35,4 miljoen in 2026, Cg 44,5 miljoen in 2027, Cg 42,5 miljoen in 2028 en Cg 42,4 miljoen in 2029. De overheid investeert tevens in digitale infrastructuur, met name via Digitaliseren Overheidsapparaat met Cg 8,6 miljoen in 2026 en Cg 10,3 miljoen in 2027, 2028 en 2029 , en het CELIA-project, een project voor een zee kabel, met Cg 11,3 miljoen in 2026, Cg 8,3 miljoen in 2027 en Cg 6,6 miljoen in zowel 2028 als 2029.

Tot slot worden voorbeelden van projecten die bijdragen aan de Duurzaamheid en Milieukwaliteit gevonden in het Onderhoud van dammen en upgraden van publieke stranden, waarvoor jaarlijks Cg 3,0 miljoen is gereserveerd van 2026 tot en met 2029. Ook toeristisch-maatschappelijke ontwikkelingen zoals de Voortzetting project Marie Pampoen (laatste fase) met Cg 4,5 miljoen in 2026 en Cg 3,3 miljoen in 2027, en de Ontwikkeling van het Zakito-gebied met jaarlijks Cg 5,0 miljoen van 2026 tot en met 2029, dragen bij aan de verbetering van de levenskwaliteit en het toeristisch product.

8. Aan de andere kant zullen de materiële lasten van de overheid toenemen als gevolg van deze investeringen, vooral omdat bepaalde projecten via het Landspakket worden gefinancierd. Deze investeringen brengen structurele kosten met zich mee die ook na de initiële uitgaven doorwerken in de begroting. De regering erkent dat deze extra uitgaven op korte termijn een last kunnen vormen, maar beschouwt ze als noodzakelijke stappen voor een gezonde, socialere en veerkrachtigere samenleving op de lange termijn.

Bedoelt de regering hiermee dat door de financiering via het Landspakket een schuld ontstaat voor het Land met een terugbetalingsverplichting?

Antwoord:

Nee, er ontstaat geen terugbetalingsverplichting. De regering doelt hiermee specifiek op het ontstaan van structurele operationele lasten die voortvloeien uit investeringen die aanvankelijk door externe middelen – zoals het Landspakket, vaak gefinancierd door Nederland – worden gedekt.

Dit betekent dat, hoewel de aankoop- of bouwkosten van de investering (de initiële kapitaaluitgave) mogelijk door Nederland worden betaald, de bijbehorende terugkerende kosten ten laste komen van de begroting van Curaçao.

Een duidelijk voorbeeld hiervan is: Wanneer een nieuwe IT-infrastructuur of een financieel systeem wordt aangeschaft, betaalt de externe financier (Nederland) de initiële aanschafprijs, maar zijn de jaarlijkse licentiekosten, onderhoudskosten, en de kosten voor het benodigde personeel om het systeem te beheren, structurele lasten die de begroting van Curaçao jaarlijks moet dragen.

De ministeries houden daarom in hun begroting niet alleen rekening met afschrijvingslasten, maar ook met deze nieuwe, structurele operationele uitgaven die ontstaan zodra het project in gebruik wordt genomen.

9. De regering erkent dat de economie momenteel kwetsbaar is door de eenzijdige afhankelijkheid van het toerisme. De COVID-19-pandemie heeft aangetoond hoe gevoelig dit is voor externe schokken. Gelet hierop kiest de regering voor een duurzame verbreding van de economische basis. Het economisch beleid voor 2026 en verder richt zich op het versterken van het verdienvermogen, het bevorderen van inclusieve groei en het realiseren van een duurzame, toekomstbestendige economische structuur. Hierbij wordt nadrukkelijk ingezet op de ontwikkeling van een groene economie als speerpunt, zodat Curaçao niet alleen economisch veerkrachtiger wordt, maar ook ecologisch duurzamer en sociaal inclusiever (pag. 14).

“Het versterken van het verdienvermogen, het bevorderen van inclusieve groei en het realiseren van een duurzame, toekomstbestendige economische structuur” klinkt nogal algemeen. Kan de regering hier een meer concrete toelichting op geven?

Antwoord:

Hoewel de Memorie van Toelichting de drie economische doelen breed definieert, wordt de concrete invulling ervan geleverd door de drie speerpunten waarop de regering focust om de economie te diversifiëren en te verduurzamen. Deze speerpunten geven aan hoe de algemene doelen worden bereikt:

1. Versterken van het Verdienvermogen

Dit algemene doel wordt concreet gemaakt door de focus op sectoren met een hoog groeipotentieel buiten het traditionele toerisme, wat essentieel is voor het verbeteren van de weerbaarheid tegen externe schokken.

Concrete speerpunten:

- **Innovatie en Duurzaamheid:** Het stimuleren van de Groene Economie is het belangrijkste speerpunt. Dit houdt in het inzetten op hernieuwbare energiebronnen, zoals zonne- en windenergie, om de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verminderen en energiekosten te verlagen.
- **Diversificatie van Sectoren:** Het versterken van de financiële sector en het stimuleren van de Digitale Economie (ICT). Dit omvat investeringen in digitale infrastructuur, zoals de CELIA zeekabel, om Curaçao als concurrerende digitale hub te positioneren.
- **Verbetering van het Ondernemersklimaat:** Het wegnemen van bureaucratische hindernissen en het moderniseren van wetgeving om lokale en buitenlandse investeringen aan te trekken.

2. Bevorderen van Inclusieve Groei

Inclusieve groei richt zich op het garanderen dat de economische voordelen de gehele bevolking ten goede komen, met name de lagere inkomensgroepen en de jeugd.

Concrete acties:

- **Hervorming Arbeidsmarkt en Sociale Zekerheid:** Dit betreft het implementeren van hervormingen (onderdeel van het Landspakket) om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te verbeteren en de sociale zekerheidsstelsels houdbaar te maken.
- **Gerichte Koopkrachtverbetering:** De eerder besproken maatregelen, zoals de vrijstellingen op overwerkloon (Lei di Bion) en de subsidies en projecten (Mi Kas Awo) om betaalbaar

wonen te realiseren, zijn directe stappen om de ongelijkheid te verminderen en de levensstandaard van de modale en lagere inkomens te verbeteren.

- Investerings in Mensen: Dit wordt concreet gemaakt door investeringen in onderwijs, zoals de renovatie van scholen, en in gezondheidszorg om de kwaliteit en toegankelijkheid te garanderen.

3. Realiseren van een Duurzame, Toekomstbestendige Economische Structuur

Dit doel wordt bereikt door de focus op lange-termijn veerkracht, zowel financieel als ecologisch.

Concrete beleidsfocus:

- Circulaire en Blauwe Economie: Naast de Groene Economie is er aandacht voor het opzetten en verbeteren van de groene infrastructuur, verantwoord afval- en waterbeheer en het garanderen van voedselzekerheid door de agrarische sector als economische pijler te ontwikkelen.
- Sterke Overheidsfinanciën: Dit is de financiële pijler van duurzaamheid. Dit wordt concreet door het herzien en hervormen van het belastingstelsel (verschuiving van directe naar indirecte belastingen) en het structureel verbeteren van het begrotingsbeheer om de overheidsfinanciën houdbaar te maken.
- Investeren in Kritische Infrastructuur: Het weerbaar maken van kritische infrastructuur tegen natuurrampen en het onderhouden van wegen, zoals de grootschalige MOP-investeringen in wegeninfrastructuur, zorgt voor een stabiel economisch fundament voor de toekomst.

Door deze concrete projecten en hervormingen aan te pakken, werkt de regering gericht aan de verbreding van de economische basis weg van de eenzijdige toerisme afhankelijkheid.

10. Curaçao staat voor de strategische opgave om de economie structureel te verbreden en te versterken. Diversificatie is essentieel om toekomstige schokken op te vangen en duurzame, inclusieve groei te realiseren. De urgentie is hoog om nieuwe pijlers aan de economie toe

te voegen naast het toerisme, met bijzondere aandacht voor sectoren die export, groene groei en innovatie stimuleren.

Heeft de regering al een concreet beeld van welke nieuwe pijlers dit zijn? Heeft de regering al inzicht in de omvang van de investeringen in deze nieuwe pijlers? Zijn deze posten reeds opgenomen in de begroting?

Antwoord:

De regering van Curaçao heeft inderdaad een concreet beeld van de nieuwe economische pijlers en de bijbehorende investeringen zijn als posten opgenomen in de meerjarenbegroting 2026-2029.

Hieronder wordt het antwoord op de vraag gepresenteerd, gebaseerd op de Algemene Beschouwing 2026 en de Nota van Financiën 2026.

Concrete Beeld van Nieuwe Economische Pijlers

De Regering van Curaçao vervult een faciliterende rol bij de transformatie en diversificatie van de economie. In dat kader creëert de overheid de noodzakelijke randvoorwaarden, stelt middelen beschikbaar (zie cijferbegroting) en initieert gerichte trajecten en beleidsinitiatieven binnen de geprioriteerde sectoren. Dit betreft een meerjarig ontwikkeltraject waarin elke geprioriteerde sector ter diversificatie van de economie stapsgewijs tot volle ontwikkeling moet komen.

Hoogwaardig toerisme wordt gekoesterd als een kernpijler. De overheid ondersteunt de transitie van massa- naar waarde gedreven toerisme via kwaliteitsverbetering, productontwikkeling en gerichte investeringsbevordering.

Binnen de moderne Special Economic Zones (SEZ's) faciliteert de overheid nieuwe regelgeving, belastingprijkkels en vereenvoudigde procedures om hoogwaardige en duurzame bedrijvigheid aan te trekken.

Voor de maritieme en logistieke sector worden investeringen in havenmodernisering, digitalisering en infrastructuurverbetering bevorderd, waaronder faciliteiten zoals een small vessel terminal. Deze maatregelen versterken het vestigingsklimaat voor scheepsonderhoud en logistieke diensten.

De overheid stimuleert de groei van de Transnational Education (TNE)-sector door het scheppen van een aantrekkelijk kader voor internationale onderwijsaanbieders, gericht op kennisoverdracht, hoogwaardige werkgelegenheid en buitenlandse bestedingen.

Ook groene energie wordt, in het bijzonder de ontwikkeling van de waterstofwaardeketen, beleidsmatig ondersteund als strategische lange

termijn pijler. De overheid creëert de voorwaarden voor investeringen, innovatie en toekomstige export, waarmee deze sector een belangrijke rol krijgt in de economische verbreding en in de energiezekerheid van Curaçao.

Tenslotte richt de regering haar aandacht op de exportsectoren zoals opgenomen in de Nationale Export Strategie, waarvoor komend jaar een herijking zal plaatsvinden in het licht van de veranderende geopolitieke ontwikkelingen. Deze herijking heeft tot doel de duurzame ontwikkeling, concurrentiekracht en toekomstbestendigheid van deze sectoren te waarborgen.

Inzicht in de Omvang van de Investerings

Ja, de omvang van de investeringen in deze nieuwe pijlers is inzichtelijk gemaakt binnen het beleidsthema Economie en Werkgelegenheid en de gerelateerde Sustainable Development Goals (SDG's), met name SDG 9. Industrie, Innovatie en Infrastructuur.

De Kapitaaldienst (investerings) voor SDG 9 geeft een beeld van de financiële toewijzing voor innovatie en infrastructuur in de meerjarenbegroting:

11. Om de afhankelijkheid van het toerisme te verminderen en de economie toekomstbestendig te maken, heeft de regering een samenhangend beleidskader opgesteld met vier centrale uitgangspunten: (1) macro-economische stabiliteit, (2) economische structuurversterking, (3) gerichte sectorontwikkeling en (4) beleidscoherentie in integrale aanpak (pag. 15).
Kan de regering concreet aangeven wat deze centrale punten inhouden?
Hoe zal de regering deze centrale punten concreet invullen?

Antwoord:

Macro-economische stabiliteit

Het waarborgen van macro-economische stabiliteit vormt een randvoorwaarde voor duurzame groei. De inzet is gericht op solide overheidsfinanciën, schuldbeheersing, prijsstabiliteit, transparant regelgevingskader en een effectief monetair beleid, conform de structurele hervormingsopgaven uit het Landspakket.

Economische structuurversterking

Ter versterking van het ondernemingsklimaat wordt ingezet op administratieve vereenvoudiging, innovatiebevordering, publiek-private samenwerking en gerichte investeringssturing. De integrale investeringsagenda vormt hierbij het instrument om strategische

projecten te prioriteren en af te stemmen op nationale beleidsdoelstellingen.

Gerichte ontwikkeling van speerpuntsectoren

De economische structuur wordt verbreed door doelgerichte stimulering van sectoren met hoog potentieel voor waardecreatie, werkgelegenheid en export. De focus ligt op toekomstbestendige sectoren, waaronder toerisme, logistiek, maritieme dienstverlening en de exportsectoren zoals opgenomen in de Nationale Exportstrategie. Deze sectoren vormen de kern van de strategie van de regering om economische groei, veerkracht en duurzame ontwikkeling te bevorderen.

Beleidscoherentie en integrale aanpak

Economische beleidsvorming vindt plaats in samenhang met onderwijs, arbeidsmarkt, energie, milieu en sociale ontwikkeling. Een integrale benadering versterkt de beleidsconsistentie, verhoogt de doeltreffendheid en draagt bij aan inclusieve en duurzame ontwikkeling, in lijn met de kaders van het Landspakket 2025–2027. In het navolgende overzicht wordt uiteengezet op welke wijze aan deze uitgangspunten uitvoering wordt gegeven.

Macro-economische stabiliteit	Economische structuurversterking	Sectorontwikkeling	Beleidsintegratie
<ul style="list-style-type: none"> • Macro economische analyses en Ontwikkelen en Actualisatie modellen • Trainingen • Garantie instrumentarium • Energietransitie 	<ul style="list-style-type: none"> • Investeringsagenda • Innovatiebeleid • Coöperatiebeleid • Ondernemerschap stimuleren • MKB beleid • Uitvoering NES • Investeringspromotie (IP-policy) 	<ul style="list-style-type: none"> • Duurzame toerisme • TNE • Maritieme dienstverlening • E-zone • Duurzame energie (H2waardeketenprogramma) 	<ul style="list-style-type: none"> • An • Af

12. In 2024 heeft de regering het schoonmaak- en bewustwordingsproject Di bo, Pa bo, Ku bo succesvol uitgevoerd. In plaats van een slotrapport is gekozen voor een documentaire van één uur, die via twee televisiestations is uitgezonden. Gezien het succes wordt het project in de maanden september–december 2025 opnieuw uitgevoerd.

Waarom meet de regering het succes van het project?

Antwoord:

Het succes van de schoonmaak- en bewustwordingscampagne blijkt uit het aantal wijken dat heeft deelgenomen aan de schoonmaakacties en het totaal aan afval dat is gestort op de landfill. Wijken waren zichtbaar schoner en diverse bewoners hebben zelf schoonmaakacties georganiseerd. Ook de mediaprogramma's zijn over het algemeen positief ontvangen door de bevolking.

13. Het project heeft geleid tot een duidelijke toename van het bewustzijn bij de bevolking ten aanzien van de afvalproblematiek. Sinds de vrijgave van de stortkosten wordt aanzienlijk meer afval op de officiële landfill aangeboden en worden de grote illegale stortplaatsen merkbaar minder bezocht. Hierdoor is het aantal illegale stortingen naar verwachting afgenomen.

Waaruit blijkt dat het bewustzijn van de bevolking ten aanzien van de afvalproblematiek is toegenomen? Op grond waarvan concludeert de regering dat het aantal illegale stortingen is afgenomen?

Antwoord:

Het project heeft draagvlak gekregen onder de bevolking. Het succes van de schoonmaak- en bewustwordingscampagne blijkt uit het aantal wijken dat heeft deelgenomen aan de schoonmaakacties en het totaal aan afval dat is gestort op de landfill. Wijken waren zichtbaar schoner en diverse bewoners hebben zelf schoonmaakacties georganiseerd (bewustwording). Aangezien het een langetermijnproces betreft, zal het daadwerkelijk effect op gedragsverandering de komende perioden op basis van meer criteria worden gemeten en inzichtelijker worden gemaakt.

14. Daarnaast werkt de regering aan een nieuw afvalbeleid dat zich richt op afvalscheiding, recycling en verduurzaming van de

afvalverwerking. De implementatie van dit beleid is voorzien in 2026, in nauwe samenwerking met Selikor N.V. en andere stakeholders.

Kan de regering aangeven wanneer het nieuwe afvalstoffenbeleid gereed zal zijn, en wat dit beleid inhoudt?

Antwoord:

Het afvalstoffenbeleid zal in de tweede helft van 2026 worden geïmplementeerd en bevat al de aspecten welk hierboven zijn beschreven. Hieraan wordt onder anderen toegevoegd de mogelijkheid tot composteren.

15. Ten slotte bereidt de regering een wijzigingsvoorstel voor van de Landsverordening afvalstoffenbelasting. Dit voorstel voorziet in het verlagen van de afvalstoffenbelasting voor min- en onvermogenen, het structureel vrijgeven van stortkosten bij de landfill en de introductie van zwaardere bestuursmaatregelen, teneinde het toezicht en de handhaving tegen illegale stortingen effectiever te maken (pag. 23).

Welke bestuursmaatregelen heeft de regering voor ogen teneinde het toezicht en de handhaving tegen illegale stortingen effectiever te maken?

Antwoord:

De mogelijke bestuursmaatregelen zijn opgenomen in de Landsverordening Openbare Orde (LOO) en De Hinderverordening Curaçao.

16. De opbrengst van de Motorrijtuigenbelasting (MRB) is de afgelopen jaren inderdaad lager dan vóór de coronapandemie. De lagere opbrengsten kunnen voornamelijk worden verklaard door een lagere naleving (compliance) bij het voldoen van de verschuldigde MRB. Juist om die reden wordt gewerkt aan een wetsvoorstel om de MRB in de brandstofprijs te verwerken, zodat iedereen bijdraagt.

Hoe denkt de regering dit op pragmatische wijze te bewerkstelligen?

Antwoord:

Inderdaad is sprake van een lage compliance op het gebied van motorrijtuigenbelasting. Het huidige stelsel is administratief belastend voor zowel de burger als de belastingdienst en er blijft een aanzienlijk

bedrag aan verschuldigde MRB op straat liggen. Dit terwijl er juist grote ambities zijn om de infrastructuur van Curacao middels het Meerjarig Onderhoudsplan (MOP) te vernieuwen.

De voorgenomen hervorming om de MRB per 1 januari 2027 als heffing in de brandstofprijs te verwerken is gebaseerd op het principe van 'compliance by design'. Iedereen die brandstof tankt, draagt dan automatisch bij aan de belastingheffing. Daarmee wordt naleving niet langer afhankelijk van individuele registratie, betaling of controle, maar ingebouwd in het transactiemechanisme zelf. Vergelijkbare systemen worden reeds gebruikt in het Verenigd Koninkrijk, Nieuw Zeeland, Bermuda en Barbados. Juist voor eilanden waar 'tanken over de grens' niet mogelijk is, is dit een praktische oplossing.

Deze aanpak vergroot de rechtvaardigheid (iedere weggebruiker betaalt naar gebruik), verlaagt de uitvoeringskosten en sluit beter aan bij de moderne fiscale uitgangspunten van eenvoud, transparantie en automatische naleving. KPC hoeft niet langer te worden ingezet voor controles op het voldoen van de verschuldigde MRB.

Deze fiscale hervorming elimineert tevens de noodzaak tot aanschaf van een nieuwe applicatie voor de registratie van de MRB ter vervanging van het huidige verouderde systeem. Tevens zal het met ingang van 2027 voor de eigenaar van een motorrijtuig niet langer noodzakelijk zijn om in de rij te staan voor de aanschaf van een MRB-sticker. Ook hoeft niet langer in één keer een substantieel bedrag aan MRB te worden voldaan, maar wordt dit bedrag geleidelijk over het jaar verdeeld.

Door de heffing van de MRB op deze wijze vorm te geven, wordt door de verhoogde compliance een hogere opbrengst gegenereerd zonder dat dit tot een lastenverzwaring voor de burger hoeft te leiden.

De invoering van de brandstofheffing is in het huidige voorstel gekoppeld aan een additionele heffing op de invoer van luxe voertuigen (voertuigen boven een nader te bepalen douane-waarde) om tot het gewenste niveau van opbrengsten ten behoeve van de uitvoering van het MOP te komen.

De relevante wetgeving wordt in het eerste kwartaal van 2026 opgesteld waarna deze het adviestraject zal doorlopen. De praktische aspecten waaronder de te hanteren tarieven worden nader ingevuld als onderdeel van het wetgevingstraject. Hiertoe is reeds een werkgroep samengesteld.

Voor belastingjaar 2026 wordt de MRB-compliance verhoogd door de invoering van nieuwe nummerplaten. Alleen na het voldoen van het

volledige bedrag aan verschuldigde MRB voor 2026 zullen nieuwe nummerplaten worden uitgereikt. Voertuigbezitters die de verschuldigde MRB in twee halfjaarlijkse termijnen betalen, ontvangen de nieuwe nummerplaten pas na het voldoen van de tweede halfjaarlijkse termijn.

17. Naar schatting rijden momenteel 95.000 voertuigen rond op Curaçao. De introductie van nieuwe kentekenplaten met ingang van januari 2026 zal leiden tot een opschoning van het motorrijtuigenbestand, waarin momenteel circa 135.000 voertuigen zijn geregistreerd, terwijl het voor een groot deel onzeker is of deze voertuigen nog in gebruik zijn.

Wegen de kosten voor de introductie van nieuwe kentekenplaten op tegen de opbrengsten van de betalingen van de MRB? Hoe verhoudt dit zich kwantitatief?

Antwoord:

De introductie van nieuwe platen is een strategische investering in het veiligstellen van een cruciale, terugkerende inkomstenbron. Het grootste financiële voordeel ligt in de structurele opschoning van het motorrijtuigenbestand. Momenteel zijn er circa 135.000 voertuigen geregistreerd, terwijl er naar schatting maar 95.000 rondrijden. Door deze opschoning en de verplichte nieuwe registratie per januari 2026 verkrijgt de overheid een betrouwbaar en actueel overzicht van de belastingplichtige voertuigen, wat de handhaving verbetert en de jaarlijkse inkomstenstroom van Cg 34 miljoen op lange termijn tegen ontduiking veiligstelt. De investering is daarom geen pure kostenpost, maar een noodzakelijke uitgave om de zekerheid en efficiëntie van de inzameling van de MRB te garanderen. Doordat je pas een nieuwe kentekenplaat zal krijgen na het volledig betalen van de MRB, zal dit een significant positief effect hebben op de volledige inning van de MRB, want een motorvoertuig rijden zonder een nieuwe kentekenplaat zal opvallen bij een controle door de handhavende instanties (schrikeffect).

18. Bij de medisch specialisten zijn de uitgaven gedaald van XCG 71 miljoen (basisjaar 2018) tot XCG 66 miljoen (projectie 2025), door bij het vervangen van specialisten deze verplicht in loondienst te contracteren, door strikte naleving van het honoreringssysteem en door implementatie van een plafondinkomen (LNT).

Vormt de LNT geen belemmering voor het aantrekken van specialisten, zowel lokaal als uit het buitenland? Hoe denkt de regering het tekort aan specialisten op te lossen en de daarmee samenhangende wachtlijsten te verkorten?

Antwoord:

De LNT wordt momenteel door de regering aangepast, specifiek voor medisch specialisten. Het bestuur van het CMC heeft aangegeven dat de voorgenomen aanpassing van LNT de mogelijke belemmeringen bij het aantrekken of behouden van medisch specialisten grotendeels zal wegnemen.

19. Het Cft Curaçao adviseert om een plan op te stellen om eventuele tegenvallers op te kunnen vangen (pag. 40).

Erkent de regering dat zij volgens het Cft een plan moet opstellen om eventuele tegenvallers op te kunnen vangen? Heeft de regering al een idee hoe dit plan eruit zou moeten zien?

Antwoord:

De reactie van de regering op de stelling van het Cft was en blijft als volgt:

De uitspraak dat de risico's aan de batenkant aanzienlijk zijn wordt slechts gedeeltelijk gedeeld. Het Land begroot de belastingramingen en de niet-belastingopbrengsten met de nodige voorzichtigheid. Hierbij worden steeds de historische realisatiecijfers gebruikt voor de ramingen. Bij een begroting zijn er altijd risico's, echter deze worden terdege afgewogen bij het opstellen van de ramingen (deze worden op prudente wijze begroot). Een voorbeeld betreft het mogelijke risico van geen tijdige invoering van de ontwerp landverordening leges, precariorechten en retributies. Rekening houdend met het wetgevingstraject is uitgegaan van een introductie in de tweede helft 2026 in plaats van begin 2026. Hierdoor is in de begroting 2026 enkel rekening gehouden met Cg 10 miljoen aan extra niet-belasting inkomsten. Daarnaast kan de begroting worden aangepast via een suppletoire begroting indien gedurende het jaar het risico van een tegenvallende inkomsten realisatie significant wordt. In dat geval worden vanzelfsprekend ook de uitgaven naar beneden bijgesteld.

20. Vanaf 2025 wordt per kwartaal een bedrag van CG 2,5 miljoen aan het CMC overgemaakt ter financiering van de zorgkosten voor

onverzekerden (dat per halfjaar wordt afgerekend).
Vraag: Heeft de regering samen met het CMC een plan opgesteld om te kunnen gaan met de zorg voor onverzekerden?

Antwoord:

Hoewel in de begroting reeds een structureel bedrag van Cg 10 miljoen is opgenomen voor het financieren van de acute medische zorg aan onverzekerden, verwacht het land dat door het legaliseren van ongedocumenteerden en een strikte grensbewaking dit bedrag lager zal worden. Verder wordt momenteel subsidies verstrekt aan stichtingen die medische zorg verstrekken aan ongedocumenteerden, dit voorkomt dat deze zorg bij de veel duurdere CMC moet worden gegeven. Op basis van verkregen informatie van het CMC, is de verwachting dat over het jaar 2025 een lager bedrag zal worden besteed aan de acute medische zorg van onverzekerden.

21. Er is een extra landsbijdrage van CG 3 miljoen aan de SVB geoormerkt voor de verbetering van de arbeidsvoorwaarden van het CMC-personeel (niet zijnde medisch specialisten en topkader wegens de LNT). Dit bedrag wordt via de SVB (zorgbudget) aan het CMC uitbetaald en is overeenkomstig verwerkt in de begroting 2025 en 2026-2029.

Waarom wordt de bijdrage voor de verbetering van de arbeidsvoorwaarden van het CMC-personeel via de SVB betaald? Kan dit niet rechtstreeks aan het CMC worden overgemaakt, om bank- en transactiekosten te besparen?

Antwoord:

SVB is de instantie die het door CMC aangevraagde zorgbudget beoordeelt en vervolgens hierover adviseert. Gezien hun kennis en ervaring is het niet meer dan logisch om deze taak aan SVB over te laten in plaats van extra mankracht in te zetten voor het beoordelen van dit deel van het zorgbudget door ambtenaren. De voordelen van het door SVB laten uitvoeren van deze werkzaamheden wegen op tegen de in te zetten uren door ambtenaren en de bank- en transactiekosten voor dit deel van de al bestaande landsbijdrage aan SVB.

22. Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport (OWCS): Het budget voor subsidies en overdrachten is gestegen als gevolg van hogere salariskosten. Deze stijging betreft voornamelijk het onderwijzend personeel van bijzondere scholen en andere stichtingen

die onder de verantwoordelijkheid van dit ministerie vallen, en is het resultaat van tredeverhogingen en indexering (pag. 47).

Wordt er ook een post gereserveerd voor de indexering van pensioenen van overheidspersoneel bij de APC, waarover de vakbonden al geruime tijd met de regering in overleg zijn?

Antwoord:

Nee.

23. De regering heeft besloten om een toeristenbelasting (*Entry Tax*) in te voeren (pag. 52). De huidige conceptwetgeving stelt echter een vast tarief van USD 65 voor, met gedifferentieerde tarieven voor verschillende groepen, zoals volwassenen, kinderen en inwoners (pag. 53).

Is het de bedoeling dat ook inwoners van Curaçao die terugkeren van een reis naar hun thuisland de Entry Tax van USD 65 moeten betalen?

Antwoord:

Nee, dit is niet de bedoeling.

24. Voor 2026 begroot Curaçao XCG 541 miljoen aan lasten voor de sociale zekerheid, een toename van XCG 20 miljoen ten opzichte van 2025. Ook in de daaropvolgende jaren nemen deze lasten verder toe. De stijging wordt met name verklaard door een aanzienlijke toename van de uitgaven voor de onderstand: van XCG 74 miljoen in 2025 tot XCG 154 miljoen in 2029 (pag. 57). Betekent de toename van de uitgaven voor onderstand dat er meer onderstandstrekkingen zijn bijgekomen? Heeft de regering inzicht in de oorzaken hiervan?

Antwoord:

De financiële ondersteuning voor minderbedeelden is een aanvullende regeling ten behoeve van AOV-gerechtigden van wie het pensioen onder het bestaansminimum van Curaçao ligt. Hiervoor wordt een gefaseerd meerjarig budget gereserveerd. De begroting voorziet in een bedrag van Cg 15 miljoen in 2026, dat oploopt tot respectievelijk Cg 30 miljoen in 2027 en Cg 50 miljoen in 2028. Het geraamde bedrag in 2029 zal naar verwachting Cg 80 miljoen bedragen. Deze reeks van oplopende uitgaven is integraal verwerkt in het totale uitgavenkader van de begroting.

In de verwachting dat de vragen van de Staten afdoende zijn beantwoord verblijft de regering in afwachting van de datum voor de openbare behandeling van het ontwerp.

De Minister van Financiën.

DEC 02 2025